

วารสารหาดใหญ่วิชาการ

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2563

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ นิติศาสตร์ และสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้านการวิจัย และบทความวิชาการรูปแบบต่าง ๆ ของอาจารย์ และนักวิชาการทั่วไป
3. เพื่อเป็นสื่อกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการวิจัย ค้นคว้า อย่างต่อเนื่อง

กำหนดเผยแพร่

ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

เจ้าของ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

คณะที่ปรึกษา

อาจารย์ประณีต ดิษยะศริน
ศ.ดร.ไพศาล เหล่าสุวรรณ
ผศ.ดร.วิทวัส ดิษยะศริน สัตยารักษ์
ดร.ธารพรรษ สัตยารักษ์

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.กอแก้ว จันทร์กิงทอง

รองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.ปกรณ์ ลัมโยธิน

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.ธีระ เอกสมทราเมษฐ์	ม.สงขลานครินทร์
รศ.ดร.ขวัญกมล ดอนขวา	ม.เทคโนโลยีสุรนารี
รศ.ดร.สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล	จ.ชุมพร (เกษียณ)
รศ.ดร.อาภรณ์ ตีนาน	ม.บูรพา
รศ.ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์	ม.ศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร.สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์	ม.วลัยลักษณ์
รศ.ดร.ณัฐสิทธิ์ เกิดศรี	ม.มหิดล
รศ.ดร.ศากุน บุญอิต	ม.ธรรมศาสตร์
รศ.ดร.อนุ เจริญวงศ์ระยับ	ม.ราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.บุษอริ ยี่หะ	ม.ราชภัฏสงขลา
ผศ.ดร.กฤษฎา กุณฑล	ม.ราชภัฏยะลา
ผศ.ดร.อนิวัช แก้วจำนงค์	ม.ทักษิณ
ผศ.ดร.นิคม นาคอ้าย	ม.ราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.กิตติพร เนาว์สุวรรณ	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลา
รศ.ดร.รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ	ม.หาดใหญ่
รศ.ดร.วัน เดชพิชัย	ม.หาดใหญ่
รศ.ทัศนีย์ ประธาน	ม.หาดใหญ่
ดร.สิริลักษณ์ ทองพูน	ม.หาดใหญ่

ฝ่ายตรวจสอบด้านภาษา

อาจารย์เอริก แกร์อัลสัน
อาจารย์ฮาгим สูดินปรีดา

ฝ่ายบริหารจัดการ

อาจารย์สุชาดา สุวรรณคำ
อาจารย์สุพรรณิ เกสรินทร์
นางสาวอริศรา พุกษ์ภากรณ์

ติดต่อสอบถาม ส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์ บรรณาธิการวารสารหาดใหญ่วิชาการ ฝ่ายเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110 E-mail : hu_apc@hu.ac.th

① บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ② ข้อความและบทความในวารสารหาดใหญ่วิชาการเป็นแนวคิดของผู้เขียน มิใช่เป็นความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ และมีข้อความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ③ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารหาตใหญ่วิชาการ

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2563

สารบัญ

บทความวิจัย

อิทธิพลของความสามารถในการทำกำไรต่อราคาหลักทรัพย์: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

วีระวรรณ ศิริพงษ์, กฤตินี เพ็ชรบุญ, ชุตติกาญจน์ ปรีศววงศ์, ปิยพร โลหะวิจารณ์,
วริษฐา แสงพงศ์, สุนิศา คงเขียว, และ มัทนชัย สุทธิพันธุ์.....177

พฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สินีรัตน์ อินทร์ฤกษ์, สุพิศ ฤทธิ์แก้ว, และ สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์.....195

การบริหารจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุงสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

ทัศนีย์ ประธาน, คณินิจต์ หนูแซ็ก, นันทิพย์ ตระกูลเมธี, สุวัจน์ เพชรรัตน์,
พรทิพย์ เสียมหาญ, และ จักรกฤษณ์ หมั่นวิชา.....219

นโยบายการบริหารกับการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ

นพวรรณ ใจคง, จินดาวรรณ ธรรมปรีชา, ฤทธิกร ศิริประเสริฐโชค,
และ ธนวัฒน์ พิมลจินดา.....241

การศึกษาอิทธิพลของตัวแปรส่งผ่านของการยอมรับระบบอีอาร์พีต่อความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางเทคโนโลยีและผลการดำเนินงานขององค์กร

จันจิรา ดีเลิศ, ณัฏฐรงค์ จตุรัส, และ ชนกรณ กุลทลบุตร.....261

องค์ประกอบและเงื่อนไขพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครู: มุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้อง

อัจฉราพรรณ กันสุขะ, ฐาศุภร์ จันประเสริฐ, และ วิไลลักษณ์ ลังกา.....275

องค์ประกอบตัวบ่งชี้และแนวทางการพัฒนาความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้

รัชนี ทองเงิน, รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ, วัน เดชพิชัย, และ แสงอรุณ อิศระมาลัย.....297

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ของนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

จิระวัฒน์ ต้นสกุล, ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ, และ อีระยุทธ รัชชะ.....319

สารบัญ (ต่อ)

มาตรการเพื่อขับเคลื่อนการเข้าถึงสิทธิชุมชนของชุมชนประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี

วารุณี ณ นคร.....333

HATYAI ACADEMIC JOURNAL

Vol.18 No.2 July - December 2020

CONTENTS

Research Article

The Influence of Profitability on Stock Prices: A Case Study of Listed Companies in The Market for Alternative Investment (MAI)

*Weerawan Siripong, Krittin Petchboun, Chutikarn Prisawong,
Piyaporn Lohawijarn, Waristha Saengphong, Sunisa KhongKeaw,
and Muttanachai Suttipun.....177*

The Behavior of Using Private Physical Therapy Clinics in Surat Thani Province

Sineerat Inroek, Supit Ritkaew, and Somnuk Aujirapongpan.....195

Logistical Tourism Management in Phatthalung for Elderly Tourists

*Tasane Pratan, Khanungnit Hnuchek, Numtip Trakulmaykee,
Suwatchanee Petcharat, Porntip Seamhan, and Jakkrit Manwicha.....219*

Management Policy and the Shortage of Professional Nurses

*Noppawan Jaikong, Jindawan Thammapreecha, Ritthikorn Siriprasertchok,
and Thanawat Pimoljinda.....241*

A Study of Mediating Effects of ERP Adoption on the Relationship between Technological Context and the Organizational Performance

Janjira Deelert, Natnarong Jaturat, and Chanongkorn Kuntobutr.....261

Elements and Conditions of Instructional Behavior for Pre-service Teachers' Learners in The Digital ERA: A Perspective from the Involved Parties

Ajcharapun Kunsuya, Thasuk Junprasert, and Wilailak Langka.....275

Components, Indicators, and a Guideline to Success Improvement Focusing on Student Development for Basic Educational Institutions in Southern Border Provinces

*Ratchanee Tong-ngern, Rapeepun Suwannatachote, Wan Dechpichai,
and Sangarun Isaramalai.....297*

The Factors Affecting the Reconciliation Thinking of Students in the Southern Border Provinces of Thailand

Jirawat Tansakul, Narongsak Rorbkorb, and Teerayout Rascha.....319

CONTENTS (cont.)

Regulatory Approaches to Access to the Community Rights of Fisherfolk Around Pattani Bay <i>Warunee Na nakorn</i>	333
--	-----

อิทธิพลของความสามารถในการทำกำไรต่อราคาหลักทรัพย์: กรณีศึกษาบริษัท
จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

The Influence of Profitability on Stock Prices: A Case Study of Listed Companies in The Market for Alternative Investment (MAI)

วีระวรรณ ศิริพงษ์^{1*}, กฤติน เพ็ชรบุญ¹, ชุติกานจน์ ปริสวงศ์¹, ปิยพร โลหะวิจารณ์¹, วริษฐา แสงพงศ์¹,
สุนิศา คงเขียว¹, และ มัทนชัย สุทธิพันธุ์¹

Weerawan Siripong^{1*}, Krittin Petchboun¹, Chutikarn Prisawong¹, Piyaporn Lohawijarn¹,
Waristha Saengphong¹, Sunisa KhongKeaw¹, and Muttanachai Suttipun¹

Abstract

The main objective of this study was to test the influence of profitability on stock prices of listed companies in the Market for Alternative Investment (MAI). The population and sample were 111 listed companies in the MAI from 2015 to 2017. A descriptive analysis and multiple regression were used to analyze the data. The results showed that the return on equity and earnings per share had a positively significant influence on stock prices. The contribution of this study was to provide advantageous information to investors for decision-making on alternative capital markets in Thailand.

Keywords: *Profitability, Stock Price, Market for Alternative Investment (MAI)*

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

¹Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University, Hatyai Campus, Hatyai District, Songkhla Province 90110

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: weerawan.si@psu.ac.th)

รับบทความวันที่ 10 พฤษภาคม 2562 แก้ไขวันที่ 29 มีนาคม 2563 รับลงตีพิมพ์วันที่ 10 เมษายน 2563

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาครั้งนี้ คือ การทดสอบอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไรต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ บริษัททั้งหมดที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ระหว่างปี พ.ศ. 2558 ถึง 2560 จำนวน 111 บริษัท วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นและอัตรากำไรต่อหุ้นมีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ อย่างมีนัยสำคัญ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา คือ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ของผู้ลงทุนในตลาดทางเลือกของประเทศไทย

คำสำคัญ: ความสามารถในการทำกำไร ราคาหลักทรัพย์ ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

บทนำ

ปัจจุบันการลงทุนมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในตราสารหนี้ การลงทุนในพันธบัตร รวมไปถึงการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับการออมเงิน พบว่าคนส่วนใหญ่หันมาสนใจการลงทุนรูปแบบต่าง ๆ มากกว่าการออมเงิน เนื่องจากให้ผลตอบแทนมากกว่า รวมถึงใช้ระยะเวลาในการได้รับผลตอบแทนไม่นาน ทั้งนี้ การลงทุนที่แตกต่างกันย่อมมีความเสี่ยง และให้ผลตอบแทนจากการลงทุนที่แตกต่างกันเช่นกัน ดังนั้น ผู้ลงทุนควรศึกษาข้อมูลปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ (Kraithai, 2018) เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงและผลตอบแทนที่จะได้รับ โดยปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านภาวะอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง และปัจจัยที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของบริษัท (Stock Exchange of Thailand, 2015) โดยการวิเคราะห์เศรษฐกิจและการวิเคราะห์อุตสาหกรรมเป็นการวิเคราะห์ถึงภาพใหญ่ของการลงทุน ส่วนการวิเคราะห์บริษัท เป็นการวิเคราะห์ที่มองภาพเล็กลงมา โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในงบการเงินเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะทางการเงิน งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด (Pronmakhot & Chancharat, 2016) เพราะงบการเงินจะแสดงถึงผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินของบริษัท ซึ่งข้อมูลจากงบการเงินนักลงทุนสามารถนำมาวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินได้ ทั้งนี้ อัตราส่วนทางการเงิน ประกอบด้วย 5 ประเภท ได้แก่ 1) อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง 2) อัตราส่วนวัดประสิทธิภาพในการจัดการสินทรัพย์ 3) อัตราส่วนวัดความสามารถในการจัดการหนี้สิน 4) อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร และ 5) อัตราส่วนวัดมูลค่าทางการตลาด สำหรับผลการดำเนินงานของธุรกิจถือเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นความสามารถของกิจการในการทำกำไร เนื่องจากข้อมูลทางการเงินสามารถวัดผลการดำเนินงานในรูปของยอดขาย กำไรสุทธิ รวมถึงแสดงฐานะทางการเงินของกิจการ ข้อมูลกำไรที่มีคุณภาพต้องสามารถสะท้อนผลการดำเนินงาน และมูลค่าทางเศรษฐกิจของกิจการได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง การใช้ข้อมูลกำไรเพื่อการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกิจการต้องเป็นกำไรที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นกำไรที่เกิดจากการ

ดำเนินงานตามปกติ และสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดที่มากพอต่อการเปลี่ยนแทนสินทรัพย์ที่เสื่อมค่าได้ และกำไรที่มีคุณภาพต้องได้มาจากรายได้ที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ดังนั้น ควรมีการประเมินคุณภาพกำไรของกิจการตามหลักความระมัดระวังที่ไม่มีการแสดงรายได้สูงเกินจริงและต้นทุนต่ำเกินไป โดยงบกำไร-ขาดทุนที่มีคุณภาพ จำต้องเปลี่ยนเป็นเงินสดในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

นักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ส่วนใหญ่ นิยมใช้อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรในการวิเคราะห์ เพื่อตัดสินใจลงทุนในตราสารทุนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เนื่องจากเป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงผลกำไร ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของธุรกิจ และกำไรที่เกิดขึ้นนั้นก็จะกลับคืนสู่ผู้ร่วมลงทุนในรูปแบบของเงินปันผลหรือดอกเบี้ย (Akrapit, 2014) ตัวอย่างของอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร ประกอบด้วย อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น อัตรากำไรสุทธิ และอัตรากำไรต่อหุ้น ในอดีตการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการศึกษาและเผยแพร่ให้เห็นอยู่มากมาย ส่วนใหญ่นิยมใช้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น อัตรากำไรสุทธิ และอัตรากำไรต่อหุ้น มาใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นและราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยังให้ผลการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกัน ตัวอย่างเช่น การศึกษาในอดีตส่วนใหญ่พบว่า อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับราคาหลักทรัพย์ (Kabkerb, 2016; Wanaset, 2016; Boonyoung & Acaranupong, 2018; Kraithai, 2018; Seaksiri, Boonmunewai, & Wimoonard, 2018) แต่บางส่วนไม่พบความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ (Maiwattana, 2010; Leuangrungrueng & Banchuenvijit, 2011; Satapanaratkul & Torsanguan, 2015; Inthapat, 2016; Vetkunanukul, Chuacharoen, & Siritarungsri, 2018) ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตรากำไรสุทธิกับราคาหลักทรัพย์ในอดีต ส่วนใหญ่พบว่า อัตรากำไรสุทธิ มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับราคาหลักทรัพย์ (Akrapit, 2014; Srisuriyaporn, 2014; Banchuenvijit, 2016; Tila, 2017; Boonyoung & Acaranupong, 2018; Kraithai, 2018) แต่ก็พบในบางการศึกษาเช่นกันว่า อัตรากำไรสุทธิไม่มีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ (Klongveerachai, 2014; Saengsoi, 2015; Satapanaratkul & Torsanguan, 2015; Soongsombath, 2017) ทำให้ยังไม่สามารถนำไปสู่ข้อสรุปที่ชัดเจนได้

ตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย ถูกแบ่งเป็น 2 ตลาด คือ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Stock Exchange of Thailand: SET) และตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (Market for Alternative Investment) หรือ ตลาดหลักทรัพย์ใหม่ ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2542 มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ธุรกิจขนาดย่อมถึงขนาดกลางที่มีทุนจดทะเบียนเริ่มต้นที่ 50 ล้านบาทขึ้นไป และมีศักยภาพในการเติบโตสูง สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น รวมทั้งช่วยเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อความพร้อมในการแข่งขัน โดยปัจจุบันตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ มีมูลค่าหลักทรัพย์

รวมทั้งสิ้น 300.46 ล้านบาท ประกอบด้วย 8 กลุ่มอุตสาหกรรม และ 161 บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (Stock Exchange of Thailand, 2019) โดยตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ถือเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะการเข้ามาระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ นอกจากจะช่วยให้เพิ่มศักยภาพของบริษัทจดทะเบียนในการดำเนินธุรกิจภายในประเทศแล้ว ยังช่วยให้ธุรกิจขนาดย่อมถึงขนาดกลางมีศักยภาพเพียงพอในการแข่งขันในต่างประเทศได้ นอกจากนี้ ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ยังช่วยสร้างทางเลือกใหม่ในการลงทุนให้นักลงทุน (Panthong, 2009) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ลงทุนต้องมีข้อมูลที่เพียงพอ เพื่อประกอบการตัดสินใจที่จะนำไปสู่การลงทุนกับบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ต่อไป จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีต พบว่า จำนวนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินและราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ยังมีงานวิจัยจำนวนน้อย (Inthapong, 2010; Yodarat, 2017; Siripong, Sariddeeperaphan, & Suttipun, 2018)

จากปัญหางานวิจัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไรต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยมีคำถามงานวิจัย คือ ความสามารถในการทำกำไรมีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ หรือไม่

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาปริมาณและลักษณะของความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
2. ศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไรต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

ประโยชน์จากการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ คือ ทำให้นักลงทุนทราบว่าสามารถใช้ข้อมูลจากอัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น และอัตรากำไรต่อหุ้นในการคาดการณ์ราคาหลักทรัพย์ หรือใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุนกับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ สำหรับผู้บริหารองค์กรเองก็สามารถนำข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กร ให้มีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นไปตามที่นักลงทุนคาดหวังให้มากที่สุด

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีตที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินต่อราคาหลักทรัพย์ มีการกล่าวถึงทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวหลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีการลงทุน (Theories of Investment) (Maiwattana, 2010; Akrapit, 2014; Saengsoi, 2015; Soongsombath, 2017) ทฤษฎีตลาดทุน (Capital Market Theory) (Inthapong, 2010; Surasmo, 2011; Akrapit, 2014) แนวคิดการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน (Fundamental Analysis)

(Inthapong, 2010; Akrapit, 2014; Saengsoi, 2015; Kabkerb, 2016; Wanaset, 2016) การวิเคราะห์ปัจจัยทางเทคนิค (Technical Analysis) (Surasmo, 2011; Phakularn, 2015; Saengsoi, 2015) แนวคิดสมมติฐานตลาดที่มีประสิทธิภาพ (Efficient Market Hypothesis) (Inthapong, 2010) อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ได้นำทฤษฎีการลงทุนมาใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไร และราคาหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ เนื่องจากทฤษฎีถูกใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ในตลาดทุนใหม่ และได้รับความนิยมในการอธิบายประโยชน์จากเครื่องมือทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

ทฤษฎีการลงทุน หมายถึง การนำเงินที่เก็บสะสมไปสร้างผลตอบแทนที่สูงกว่าการออม โดยการลงทุนในพันธบัตรรัฐบาลหรือหลักทรัพย์ต่าง ๆ ซึ่งจะมีความเสี่ยงสูงขึ้น และอีกนัยหนึ่ง คือ การเก็บเงินส่วนที่เหลือจากการใช้จ่ายเพื่อบริโภคไปลงทุนเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่มากขึ้นกว่าเดิม เช่น การฝากเงินในสถาบันการเงินการธนาคาร แต่อัตราผลตอบแทนที่ได้รับเป็นดอกเบี้ยไม่สูงมากตามที่ต้องการ ดังนั้น นักลงทุนจึงหาแหล่งลงทุนที่สามารถได้รับอัตราผลตอบแทนสูงกว่า (Saengsoi, 2015) นอกจากนี้ ทฤษฎีการลงทุนได้ถูกกล่าวถึงจากวรรณกรรมในอดีต ในรูปแบบการอธิบายความหมายของการลงทุน (Investment) ไว้ว่า เป็นการกักเงินจำนวนหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อก่อให้เกิดกระแสเงินสดรับในอนาคตซึ่งจะชดเชยให้แก่ผู้กักเงิน โดยกระแสเงินสดรับนี้ควรคุ้มกับอัตราเงินเฟ้อและคุ้มกับความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้นกับกระแสเงินสดรับในอนาคต (Sungkaew, 2001; Chootrakoonsup, 2015) ดังนั้น จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า การลงทุน หมายถึง การนำเงินเก็บสะสมจำนวนหนึ่งซื้ออสังหาริมทรัพย์ หรือหลักทรัพย์ของบุคคลหรือสถาบัน โดยมีผลตอบแทนจากการลงทุนที่มากพอคุ้มกับความเสี่ยง การลงทุนแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ การลงทุนเพื่อการบริโภค การลงทุนในธุรกิจ และการลงทุนในหลักทรัพย์

การลงทุนที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยครั้งนี้ จัดอยู่ในประเภทการลงทุนในหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นการซื้อสินทรัพย์ในรูปของหลักทรัพย์ เช่น พันธบัตร หุ้นกู้ หรือหุ้นทุนของหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน โดยการลงทุนในลักษณะนี้เป็นการลงทุนทางอ้อม กล่าวคือ ผู้ลงทุนไม่ได้เป็นผู้ประกอบธุรกิจเอง เนื่องจากมีความเสี่ยงหรือผู้ลงทุนเองยังไม่มีเงินมากพอ โดยผลตอบแทนจากการลงทุนประเภทนี้จะอยู่ในรูปของดอกเบี้ยหรือเงินปันผล แล้วแต่ประเภทหลักทรัพย์ที่ลงทุน ซึ่งดอกเบี้ยหรือเงินปันผลที่ได้รับนั้นเป็นผลมาจากการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนที่ผู้ลงทุนตัดสินใจลงทุน นอกจากนี้ ผู้ลงทุนอาจได้ผลตอบแทนอีกลักษณะหนึ่ง คือ กำไรจากการขายหลักทรัพย์ หากราคาเสนอขายสูงกว่าราคาเสนอซื้อ ทั้งนี้ ผลตอบแทนดังกล่าวจะอยู่ภายใต้ความเสี่ยงทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ ข้อมูลพื้นฐานสำคัญที่นักลงทุนมักนำมาพิจารณาในการตัดสินใจลงทุน คือ ราคาตลาดของหลักทรัพย์ (Stock Exchange of Thailand, 2015) ราคาของหลักทรัพย์มักมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงนี้ สามารถนำมาวิเคราะห์ประกอบการตัดสินใจในการลงทุนว่าหลักทรัพย์นั้นมีความเหมาะสมที่จะลงทุนหรือไม่

จากทฤษฎีการลงทุน จะเห็นว่านักลงทุนมักเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนตามที่นักลงทุนคาดหวัง การที่ธุรกิจให้ผลตอบแทนจากการลงทุนที่ดีไม่ว่าจะอยู่ในรูปของเงินปันผล ดอกเบี้ย

หรือกำไรจากการซื้อขายหลักทรัพย์ ย่อมทำให้นักลงทุนอยากลงทุนในหลักทรัพย์นั้นมากยิ่งขึ้น โดยพบว่าผลการดำเนินงานหรือผลประกอบการที่ดีของธุรกิจมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนที่เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน (Haowcharoen, 2016; Suteerayoungprasert, 2007; Inthapat, 2016) ยิ่งธุรกิจสามารถให้ผลตอบแทนที่เป็นไปตามความคาดหวังของนักลงทุนได้มากเพียงใด ก็จะทำให้นักลงทุนมีความต้องการลงทุนในหลักทรัพย์นั้นเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้หลักทรัพย์ดังกล่าวเป็นที่สนใจของนักลงทุน เกิดปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น และส่งผลต่อราคาหลักทรัพย์ในที่สุด ดังนั้นอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรจึงมีความสัมพันธ์กับราคาของหลักทรัพย์ เนื่องจากอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร เป็นอัตราส่วนที่สะท้อนให้เห็นว่าธุรกิจมีความสามารถในการทำกำไรได้มากน้อยเพียงใด และมีผลการดำเนินงานเป็นไปตามที่นักลงทุนคาดหวังหรือไม่ กล่าวคือ ถ้าธุรกิจมีอัตราส่วนในการทำกำไรมากสะท้อนให้นักลงทุนเห็นถึงผลการดำเนินงานที่ดีของธุรกิจซึ่งจะส่งผลถึงราคาหลักทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น

ข้อมูลจากงบการเงินเป็นเพียงรายการและตัวเลข ซึ่งจะมีประโยชน์และมีคุณค่าก็ต่อเมื่อผู้ใช้ข้อมูลในงบการเงินสามารถนำความสำคัญของตัวเลขทางการเงินมาใช้เพื่อตอบคำถามที่ตนต้องการทราบ การวิเคราะห์งบการเงินเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตนในการได้มาซึ่งข้อมูล เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจต้องเป็นไปอย่างมีหลักเกณฑ์และถูกต้องแม่นยำ และเป็นการลดความเสี่ยงจากการตัดสินใจที่ผิดพลาด ดังนั้น การวิเคราะห์งบการเงินจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือในการกลั่นกรองกิจการเบื้องต้นก่อนที่จะตัดสินใจเลือกลงทุน รวมกิจการ หรือปล่อยสินเชื่อ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน การเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินในอนาคต และผลกระทบต่าง ๆ ที่มีต่อกิจการ เพื่อใช้ในการวินิจฉัยปัญหาการบริหารงาน การดำเนินงาน และปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น และเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินการบริหารงานของฝ่ายบริหาร ซึ่งอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการหารายได้และกำไรของกิจการ โดยรายได้เป็นสิ่งที่หนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการก่อหนี้ ความสามารถในการเพิ่มทุน สภาพคล่อง และความสามารถในการเจริญเติบโตของบริษัท (Hirunratsamee, 2015)

การพัฒนาสมมติฐานการศึกษา

อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการหารายได้และกำไรของบริษัท ซึ่งรายได้ถือเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการก่อหนี้ ความสามารถในการเพิ่มทุน สภาพคล่อง และความสามารถในการเจริญเติบโตของบริษัท ตัวอย่างของอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร ประกอบด้วย อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น และอัตรากำไรต่อหุ้น

อัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin: NPM) คือ อัตราส่วนทางการเงิน ที่บอกความสามารถในการทำกำไรสุทธิของบริษัท เกิดจากการนำกำไรสุทธิหารด้วยยอดขาย กล่าวคือ อัตรากำไรสุทธิ (NPM) สามารถแสดงให้เห็นถึงกำไรที่ได้เมื่อเทียบกับยอดขาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเมื่ออัตรากำไรสุทธิมีค่าเพิ่มขึ้น ราคาหลักทรัพย์จะสูงขึ้นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นไปตามทฤษฎีของการลงทุน จากการ

ทบทวนวรรณกรรมพบว่า อัตรากำไรสุทธิมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ในทิศทางเดียวกัน (Akrapit, 2014; Klongveerachai, 2014; Srisuriyaporn, 2014; Banchuenvijit, 2016; Tila, 2017; Boonyoung & Acaranupong, 2018; Kraithai, 2018) เนื่องจากนักลงทุนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลรายละเอียดในการเงินมากนัก ทำให้ตัวเลขที่สำคัญที่สุดสำหรับนักลงทุนในการพิจารณาลงทุนในหลักทรัพย์ คือ ผลการดำเนินงานสุทธิของบริษัท (กำไรสุทธิ/ขาดทุนสุทธิ) โดยนักลงทุนส่วนใหญ่จะพิจารณาการลงทุนจากบริษัทที่มีกำไรสุทธิสูงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในอดีตบางส่วนพบว่า อัตรากำไรสุทธิไม่มีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ ทั้งนี้ อาจมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ และอาจเป็นผลมาจากลักษณะของอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันของกลุ่มธุรกิจ (Saengsoi, 2015; Satapanaratkul & Torsanguan, 2015; Boonyoung & Acaranupong, 2018) ดังนั้น จึงตั้งสมมติฐานว่า

H1: อัตรากำไรสุทธิมีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในทิศทางเดียวกัน

อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE) คือ อัตราส่วนที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารงานเพื่อให้เกิดผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นที่เปรียบเสมือนเป็นเจ้าของกิจการ โดยผลการศึกษาส่วนใหญ่ อาทิ Seaksiri et al. (2018); Prom-In and Dampitakse (2018); Kraithai (2018) และ Boonyoung and Acaranupong (2018) พบอิทธิพลของอัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จะเห็นได้ว่าหากอัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นปรับเพิ่มขึ้นหรือลดลงจะส่งผลให้ราคาหลักทรัพย์ปรับเพิ่มขึ้นหรือลดลงในทิศทางเดียวกันด้วย อาจเนื่องมาจากอัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารของบริษัทนั้น ๆ ในการทำกำไรและสามารถจ่ายผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหากผลตอบแทนในส่วนของผู้ถือหุ้นสูงจะสามารถดึงดูดความสนใจจากนักลงทุนให้มาลงทุนในหลักทรัพย์เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ราคาของหลักทรัพย์เพิ่มขึ้นตามความต้องการของนักลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการลงทุนที่ว่านักลงทุนมักเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนตามที่นักลงทุนคาดหวัง การที่ธุรกิจให้ผลตอบแทนจากการลงทุนที่ดี ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของเงินปันผล ดอกเบี้ย หรือกำไรจากการซื้อขายหลักทรัพย์ ย่อมทำให้นักลงทุนอยากลงทุนในหลักทรัพย์นั้นมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม Saengsoi (2015) และ Satapanaratkul and Torsanguan (2015) ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นและราคาหลักทรัพย์ จากผลการศึกษาที่มีความแตกต่าง การศึกษาครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานว่า

H2: อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นมีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในทิศทางเดียวกัน

อัตรากำไรต่อหุ้น (Earnings Per Share: EPS) เป็นอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรตัวหนึ่งที่นักลงทุนให้ความสนใจ เพราะมีความสัมพันธ์กับมูลค่าหลักทรัพย์โดยตรง บ่งบอกถึงความสามารถในการทำกำไรของบริษัท ว่าสามารถทำกำไรได้มากน้อยเพียงใด ยิ่งบริษัทสามารถทำกำไรได้มากเพียงใด

ก็จะทำให้อัตรากำไรต่อหุ้นหนึ่งหน่วยที่สูง และยังส่งผลให้ราคาหลักทรัพย์ในบริษัทนั้นมีราคาที่สูงเช่นกัน ทำให้หลักทรัพย์นั้นเป็นที่น่าสนใจและเป็นที่ต้องการของนักลงทุน เมื่อนักลงทุนพิจารณาถึงผลประกอบการหรือผลกำไรที่ผ่านมา พบว่า บริษัทไหนมีการปรับเพิ่มขึ้น แสดงว่าบริษัทนั้นมีการดำเนินงานหรือมีการบริหารงานที่ดี ทำให้นักลงทุนมั่นใจและต้องการที่จะลงทุนในบริษัทนั้น เพราะนักลงทุนเล็งเห็นถึงการดำเนินงานหรือการบริหารงานที่ดีของบริษัท และยังคาดหวังถึงผลตอบแทนที่นักลงทุนจะได้รับมากกว่าการลงทุนไป ทั้งในรูปแบบเงินปันผล ดอกเบี้ย หรือกำไรที่ได้จากการขายหลักทรัพย์ สอดคล้องกับทฤษฎีการลงทุนที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยส่วนใหญ่ พบว่า อัตรากำไรต่อหุ้นมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ไปในทิศทางเดียวกัน โดย Wanaset (2016) กล่าวว่า อัตรากำไรต่อหุ้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kerdsin (2011); Jintaviwatwong and Suntraruk (2013); Kabkerb (2016); Vetkunanukul et al. (2018) และ Zhang and Lu (2018) แต่พบว่ามีงานวิจัยบางส่วนที่อัตรากำไรต่อหุ้น ไม่มีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ โดย Yingdamrong and Banchuenvijit (2011) พบว่า อัตรากำไรต่อหุ้นกลุ่มอุตสาหกรรมการเกษตรเป็นอุตสาหกรรมที่มีสินค้าคงเหลือจำนวนมาก มีอัตราทุนหมุนเวียนที่สูง ส่งผลให้อัตรากำไรต่อหุ้นลดลง เพราะมีต้นทุนค่าเสียโอกาสเกิดขึ้น สาเหตุดังกล่าวส่งผลต่ออัตราทุนหมุนเวียน แต่กลับไม่ได้ส่งผลต่อมูลค่าในตลาดหลักทรัพย์ที่ปรับเปลี่ยนไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น จึงตั้งสมมติฐานว่า

H3: อัตรากำไรต่อหุ้นมีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในทิศทางเดียวกัน

วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 ส่วนที่สำคัญ คือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การเก็บข้อมูล การวัดค่าตัวแปรที่ใช้ศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บริษัททั้งหมดที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ และต้องเป็นบริษัทที่ไม่ถูกพิจารณาหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพิกถอน จำนวน 161 บริษัท โดยพบว่ามี จำนวน 111 บริษัท (ตารางที่ 1) ที่มีผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีข้อมูลงบการเงินและหมายเหตุประกอบงบการเงินในฐานะข้อมูลครบถ้วนตลอดระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ถึง พ.ศ. 2560 สำหรับการเก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจากข้อมูลหัตถ์ภูมิของอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร และราคาหลักทรัพย์จากข้อมูลในงบการเงินและหมายเหตุประกอบงบการเงิน รายงานประจำปี รวมทั้งข้อมูลที่ถูกเปิดเผยจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2561

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามประเภทอุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรม	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
	ความถี่	ร้อยละ(%)	ความถี่	ร้อยละ(%)
กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	10	6.21	6	5.41
กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค	10	6.21	7	6.31
กลุ่มธุรกิจการเงิน	9	5.59	6	5.41
กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม	37	22.98	28	25.23
กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	24	14.91	14	12.61
กลุ่มทรัพยากร	15	9.32	11	9.91
กลุ่มบริการ	45	27.95	33	29.73
กลุ่มเทคโนโลยี	11	6.83	6	5.41
รวมทั้งสิ้น	161	100.00	111	100.00

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษานี้มีจำนวน 6 ตัวแปร ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ จำนวน 3 ตัวแปร ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการทำกำไร คือ อัตรากำไรสุทธิ (NPM) อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรต่อหุ้น (EPS) การศึกษามีตัวแปรตาม 1 ตัวแปร คือ ราคาหลักทรัพย์ของบริษัท ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ นอกจากนี้ การศึกษายังใช้ตัวแปรควบคุม จำนวน 2 ตัวแปร คือ ประเภทอุตสาหกรรม และลักษณะผู้สอบบัญชี โดยการวัดค่าตัวแปร และชื่อย่อของตัวแปรที่ใช้ทั้งหมดในการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวัดค่าตัวแปร และชื่อย่อในการศึกษา

ตัวแปร	ชื่อย่อ	การวัดค่า
ตัวแปรตาม		
ราคาหลักทรัพย์ของบริษัท	Price	ราคาปิดตลาดหลังการออกรายงานประจำปี (56-2) ของบริษัท 7 วัน
ตัวแปรอิสระ: ความสามารถในการทำกำไร		
อัตรากำไรสุทธิ (%)	NPM	(กำไร (ขาดทุน) สุทธิ X 100)/รายได้รวม
อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น (%)	ROE	(กำไร (ขาดทุน) สุทธิ X 100)/ส่วนของผู้ถือหุ้น
อัตรากำไรต่อหุ้น (บาท)	EPS	กำไร (ขาดทุน) สุทธิ/จำนวนหุ้นสามัญ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร	ชื่อย่อ	การวัดค่า
ตัวแปรควบคุม		
ประเภทอุตสาหกรรม	Type	ตัวแปรหุ่น โดย 1 = เกษตรและอุตสาหกรรม 2 = อุปโภคและบริโภค 3 = การเงิน 4 = อุตสาหกรรม 5 = อสังหาริมทรัพย์ 6 = ทรัพยากร 7 = บริการ และ 8 = เทคโนโลยี
ลักษณะผู้สอบบัญชี	Audit	ตัวแปรหุ่น โดย 1 = ผู้สอบบัญชีในกลุ่ม BIG 4 0 = อื่น ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา วิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายการกระแสเงินสดที่มีต่ออัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรที่มีต่อราคาหลักทรัพย์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบประสิทธิภาพของความสามารถในการทำกำไร ต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ระหว่างปี พ.ศ. 2558 ถึง 2560 นั้น การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงพหุคูณ โดยสมการจำนวน 2 สมการ ดังนี้

$$\text{Price} = \beta_0 + \beta_1 \text{NPM} + \beta_2 \text{ROE} + \beta_3 \text{EPS} + \text{error} \quad (1)$$

$$\text{Price} = \beta_0 + \beta_1 \text{NPM} + \beta_2 \text{ROE} + \beta_3 \text{EPS} + \beta_4 \text{Type} + \beta_5 \text{Audit} + \text{error} \quad (2)$$

ผลการวิจัย

ปริมาณและลักษณะของความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ 111 บริษัท พบว่า มีจำนวน 43 บริษัทที่ใช้บริษัทตรวจสอบบัญชีที่เป็น BIG 4 (บริษัทผู้ตรวจสอบบัญชีรายใหญ่ระดับโลก ประกอบด้วย PricewaterhouseCoopers, EY, Deloitte Touche Tohmatsu และ KPMG) คิดเป็นร้อยละ 38.70 และจำนวน 68 บริษัทที่ใช้บริษัทตรวจสอบบัญชีอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 61.30 นอกจากนี้ ผลการทดสอบค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น อัตรากำไรต่อหุ้น และราคาหลักทรัพย์ ของกลุ่มตัวอย่าง ในส่วนของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตรากำไรสุทธิ (NPM) และอัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าสูงเพราะกำไร (ขาดทุน) สุทธิ ของแต่ละบริษัทมีความแตกต่างกันมาก ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

	N	Minimum	Maximum	Mean	S.D.
อัตรากำไรสุทธิ (%) (NPM)	111	-326.80	65.15	-7.36	50.41
อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น (%) (ROE)	111	-156.47	256.61	2.05	35.88
อัตรากำไรต่อหุ้น (บาท) (EPS)	111	-0.91	5.48	0.27	0.86
ราคาหลักทรัพย์ (บาท) (Price)	111	0.03	45.00	4.79	6.48

อิทธิพลของความสามารถในการทำกำไรต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ พบว่า ราคาหลักทรัพย์ (Price) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับอัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรสุทธิ (NPM) อย่างมีนัยสำคัญ ดังแสดงในตารางที่ 4

นอกจากนี้ การศึกษาใช้วิธีการทดสอบสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด (Correlation Matrix) ตามตารางที่ 4 เพื่อทดสอบความเกี่ยวข้องกันระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา โดยผลการศึกษาพบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระตัวใดมีความสัมพันธ์กันสูงเกินกว่า 0.75 จึงไม่มีปัญหาเรื่องของ Multicollinearity ซึ่งเป็นข้อจำกัดของการวิเคราะห์ Multiple Regression เพื่อศึกษาและทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ดังนั้น จึงสามารถนำตัวแปรเหล่านี้มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในรูปแบบของสมการถดถอย (Multiple Regression) ได้ตามตารางที่ 4 นอกจากนี้ การศึกษาพบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระใดเป็นตัวแปรเดียวกัน เพราะค่า Variance Inflationary Factor (VIF) มีค่าน้อยกว่า 10 ซึ่งสอดคล้องกับ Belsley, Kuh, and Welsch (1980) ที่ระบุไว้ว่าค่า VIF ไม่ควรมากกว่า 10

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับราคาหลักทรัพย์

Variables	NPM	ROE	EPS	Price
NPM	1	.396**	.202*	.130
ROE		1	.074	.201*
EPS			1	.653**
Price				1

** นัยสำคัญที่ระดับ .01 และ * นัยสำคัญที่ระดับ .05

การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ เพื่อหาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร ต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ พบว่า ในสมการที่ 1 และ 2 มีค่า Sig. (F-value) เท่ากับ .000 แสดงว่าตัวแปรอิสระที่นำมาวิเคราะห์ในสมการอย่างน้อย 1 ตัว มีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์ โดยมีค่า Adjusted R² ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับผลกระทบของจำนวนตัวแปรอิสระที่ไม่เท่ากันออก ในสมการที่ 1 และ 2 มีค่าเท่ากับ .436 และ .439 ตามลำดับ แสดงว่าตัวแปรอิสระในสมการที่ 1 และสมการที่ 2 สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ ได้ 43.60% และ 43.90% นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่าอัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น และอัตรากำไรต่อหุ้น มีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาด เอ็ม เอ ไอ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 และ .001 อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาไม่พบอิทธิพลของอัตรากำไรสุทธิต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาด เอ็ม เอ ไอ รวมทั้งผลการศึกษาไม่พบอิทธิพลของตัวแปรควบคุมที่ประกอบด้วย ประเภทอุตสาหกรรม และลักษณะผู้สอบบัญชีต่อหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาด เอ็ม เอ ไอ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ตัวแปร	สมการที่ 1			สมการที่ 2		
	B	t	Sig	B	t	Sig
ค่าคงที่	3.379	6.768	.000***	4.206	3.082	.003**
NPM	-.006	-.581	.563	-.010	-.879	.381
ROE	.032	2.142	.034*	.032	2.119	.036*
EPS	4.864	8.872	.000***	4.862	8.898	.000***
TYPE				-.265	-1.072	.286
AUDIT				1.286	1.348	.181
R Square	.451			.465		
Adj R ²	.436			.439		
F-value	29.292***			18.244***		

*** นัยสำคัญที่ระดับ .001 **นัยสำคัญที่ระดับ .01 และ * นัยสำคัญที่ระดับ .05

สรุปผลและอภิปรายผล

วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ การทดสอบอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร ต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัททั้งหมดที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณถูกใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษา พบว่า อัตราผลตอบแทน

ของผู้ถือหุ้นและอัตรากำไรต่อหุ้นมีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาไม่พบอิทธิพลของอัตรากำไรต่อหุ้นและตัวแปรควบคุมจากประเภทอุตสาหกรรม และลักษณะผู้สอบบัญชี

อัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ในครั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Kerdsin (2011); Kabkerb (2016); Wanaset (2016); Soongsombath (2017); Prom-In and Dampitakse (2018) และ Kraithai (2018) เนื่องจากอัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารของบริษัทนั้น ๆ ในการทำกำไรและสามารถจ่ายผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหากผลตอบแทนในส่วนของผู้ถือหุ้นสูงจะสามารถดึงดูดความสนใจจากนักลงทุนให้มาลงทุนในหลักทรัพย์เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ราคาของหลักทรัพย์เพิ่มขึ้นตามความต้องการของนักลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการลงทุนที่ว่านักลงทุนมักเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนตามที่นักลงทุนคาดหวัง การที่ธุรกิจให้ผลตอบแทนจากการลงทุนที่ดีไม่ว่าจะอยู่ในรูปของเงินปันผล ดอกเบี้ย หรือกำไรจากการซื้อขายหลักทรัพย์ ย่อมทำให้นักลงทุนอยากลงทุนในหลักทรัพย์นั้นมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาอัตรากำไรสุทธิที่มีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanaset (2016) และ Vetkunanukul et al. (2018) เนื่องจากนักลงทุนสามารถนำข้อมูลอัตรากำไรต่อหุ้นมาใช้เป็นพื้นฐานเบื้องต้นในการตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ได้ นอกจากนี้ นักลงทุนจะมีความมั่นใจได้ว่า เมื่อลงทุนในหลักทรัพย์ตัวนั้น ๆ แล้ว บริษัทจะบริหารงานจนมีกำไรอย่างแน่นอน นักลงทุนจะได้รับผลตอบแทนคืนกลับมามากกว่าที่ลงทุนไป และนักลงทุนส่วนใหญ่คิดว่า เมื่อลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ มักจะได้รับผลตอบแทนที่มากกว่าการฝากเงินในสถาบันการเงินทั่วไป ทั้งในรูปแบบของเงินปันผล ดอกเบี้ย รวมถึงกำไรที่ได้จากการขายหลักทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการลงทุนที่ใช้ในการศึกษาสำหรับนักลงทุนจะทำให้ทราบว่าสามารถใช้ข้อมูลจากอัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น และอัตรากำไรต่อหุ้นในการคาดการณ์ราคาหลักทรัพย์ หรือใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุนกับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ สำหรับผู้บริหารองค์กรเองก็สามารถนำข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กร ให้มีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นไปตามที่นักลงทุนคาดหวังให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อจำกัดจากการศึกษาครั้งนี้ คือ เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิโดยการวิเคราะห์เฉพาะอิทธิพลของอัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไรที่มีต่อราคาหลักทรัพย์เท่านั้น ดังนั้น การศึกษาในอนาคตอาจเปลี่ยนเป็นการศึกษาอิทธิพลอัตราส่วนทางการเงินด้านอื่น ๆ ที่มีต่อราคาหลักทรัพย์บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แทน โดยอาจเริ่มจากการสอบถามไปยังนักลงทุนว่าให้ความสนใจ

หรือนำอัตราส่วนใดมาใช้ในการตัดสินใจลงทุน แล้วนำอัตราส่วนทางการเงินนั้นมาศึกษาอิทธิพลที่มีต่อราคาหลักทรัพย์ต่อไป นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต คือ การเปลี่ยนมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้งบการเงินและราคาหลักทรัพย์เป็นรายไตรมาส แทนการใช้งบการเงินและราคาหลักทรัพย์เป็นรายปี ดังที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด และอาจสะท้อนให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Akrapit, T. (2014). *A study of the relationship between financial ratios on stock price in petrochemicals & chemicals* (Master's thesis). University of the Thai Chamber of Commerce, Bangkok. [in Thai]
- Banchuenvijit, W. (2016). Financial ratio and stock prices: Evidence from the agriculture firms listed on the stock exchange of Thailand. *UTCC International Journal of Business and Economics*, 8(2), 21-29. [in Thai]
- Belsley, D. A., Kuh E., & Welsch, R. E. (1980). *Regression diagnostics: Identifying influential data and sources of collinearity*. New York: John Wiley & Son.
- Boonyoung, Y., & Acaranupong, K. (2018). A comparative study of the relationship between financial ratios and stock prices of companies listed on property development sector and construction materials sector in the stock exchange of Thailand. *Journal of Accounting Profession*, 14(42), 21-36. [in Thai]
- Chootrakoonsup, S. (2015). *Attitude of investors to invest in real estate condominium in bangkok* (Master's thesis). Siam University, Bangkok. [in Thai]
- Haowcharoen, K. (2016). *Relationship between earning quality and dividend payment of the listed companies in property and construction industry group in the stock exchange of Thailand* (Master's thesis). Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani. [In Thai]
- Hirunratsamee, T. (2015). *Financial accounting* (4th ed). Bangkok: Vittayapat. [in Thai]
- Inthapat, O. (2016). *The determinants of dividend payment of listed companies in the market for alternative investment* (Master's thesis). Siam University, Bangkok. [in Thai]
- Inthapong, D. (2010). *Study of factors affecting security price in MAI stock exchange* (Master's thesis). University of the Thai Chamber of Commerce, Bangkok. [in Thai]
- Jintaviwatwong, B., & Suntraruk, P. (2013). The informativeness of earnings and operating cash flows: Empirical evidence from the stock exchange of Thailand. *Journal of Business Administration*, 2(1), 75-83. [in Thai]

-
- Kabkerb, P. (2016). *The effect of organization performance measurement by economic value added and financial ratio on stock price of listed companies in stock exchange of Thailand: A case of SET50 index* (Master's thesis). Prince of Songkla University, Songkhla. [in Thai]
- Kerdsin, B. (2011). *Relationship between financial ratios and stock price of commerce group companies listed in the stock exchange of Thailand (SET)* (Master's thesis). Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani. [in Thai]
- Klongveerachai, S. (2014). *The study of relationship between financial ratios and stock price changes of listed companies in main sectors in the stock exchange of Thailand* (Master's thesis). Bangkok University, Bangkok. [in Thai]
- Kraithai, P. (2018). The study of relationship between profitability and rate of return in capital gain yield of technology industry group companies listed in the stock exchange of Thailand. *Journal of Yala Rajabhat University*, 13(3), 394-399. [in Thai]
- Leuangrungrueng, S., & Banchuenvijit, W. (2011). *The relationship between the profitability and the return rate from the share price differences of those property development* (Master's thesis). University of the Thai Chamber of Commerce, Bangkok. [in Thai]
- Maiwattana, W. (2010). *The study of relationship of change in return on assets, return on equity and debt to equity ratio to the price index in finance and securities sector* (Master's thesis). Thammasat University, Bangkok. [in Thai]
- Panthong, N. (2009). *Investor's opinion on the MAI stock market* (Master's thesis). Bangkok University, Bangkok. [in Thai]
- Phakularn, S. (2015). *The relationships between financial ratios and the largest market capitalized companies' stock prices: Evidence from stock exchange of Thailand's all sector indices* (Master's thesis). Bangkok University, Bangkok. [in Thai]
- Prom-In, D., & Dampitakse, K. (2018). Relationship among performance and earnings quality on market stock price of listed companies in the stock exchange of Thailand in the Technology Industry Group. *MBA-KKU Journal*, 11(2), 37-59. [in Thai]
- Prommakhot, P., & Chancharat, N. (2016). The relationship between cash flow with stock returns and performances of the listed companies on the market for alternative investment (MAI). *Journal of Business Administration and Accountancy*, 1(3), 35-50. [in Thai]
- Saengsoi, C. (2015). *The relationship between financial ratios and stock price of companies listed in the stock market of Thailand: A case study of service sector* (Master's thesis). Bangkok University, Bangkok. [in Thai]

- Sataparnaratkul, P., & Torsanguan, P. (2015, June 18-19). The relationship between cash flow and profitability on the stock market price of the listed companies on Thailand market for alternative investment group. In *The national conference & research presentation 2015 "Create and Development to Approach ASEAN Community II"*. Nakhon Ratchasima College, Nakhon Ratchasima. [in Thai]
- Seaksiri, K., Boonmunewai, S., & Wimonard, T. (2018). The influence of financial ratio to market price of listed companies in the securities exchange of Thailand: A case study of the service industry. *NRRU Community Research Journal*, 12(2), 71-84. [in Thai]
- Siripong, W., Sariddeeperaphan, K., & Suttipun, M. (2018). An influence of cash flow on profitability and market price: A study of market for alternative investment (MAI). *Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(2), 111-120. [in Thai]
- Soongsombath, P. (2017). Relationship between the profitability ratio and stock price of transportation & logistics group companies listed on the stock exchange of Thailand. *NEU Academic and Research Journal*, 8(2), 16-25. [in Thai]
- Srisuriyaporn, N. (2014). *Relationship between financial ratios and stock price of bank group companies listed in the stock exchange of Thailand* (Master's thesis). Bangkok University, Bangkok. [in Thai]
- Sungkaew, J. (2001). *Investment* (4th ed.). Bangkok: Thammasat University. [in Thai]
- Surasmo, A. (2011). *Relationship between financial ratios and market value of companies listed in the stock exchange of Thailand: A case study of energy and utilities group* (Master's thesis). Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani. [in Thai]
- Stock Exchange of Thailand. (2015). *Investor classroom*. Retrieved from <https://www.set.or.th/set/education/html.do?name=begin&showTitle=F> [in Thai]
- _____. (2019). *MAI Industry Group*. Retrieved from https://www.set.or.th/mai/th/company/industry_group_p1.html [in Thai]
- Suteerayoungprasert, W. (2007). *The relationships among components of accruals, future earnings, and stock returns of companies listed in the stock exchange of Thailand* (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Tila, W. (2017). *The relationship between the profitability and the return rate from the share price differences of real estate development companies registered with the stock exchange of Thailand* (Master's thesis). Yala Rajabhat University, Yala. [in Thai]

-
- Vetkunanukul, T., Chuacharoen, O., & Siritarungsri, P. (2018). Relationship between financial ratios and prices of common share in energy and utilities business, which is registered in the stock exchange of Thailand. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 5(2), 221-232. [in Thai]
- Wanaset, A. (2016). *The effect of financial ratios to stock price of listed companies in Thailand and Indonesia* (Master's thesis). Thammasat University, Bangkok. [in Thai]
- Yingdamrong, W., & Banchuenvijit, W. (2011). *The factors affecting earning per share of family businesses with company is not family business in the stock exchange of Thailand on agro & food industry sector and agribusiness sector* (Master's thesis). University of the Thai Chamber of Commerce, Bangkok. [in Thai]
- Yodarat, W. (2017). The impact of changes in profitability and risk on the price of securities of the company on the new stock exchange (MAI). *Journal of Research and Development Buriram Rajabhat University*, 12(1), 80-87. [in Thai]
- Zhang, Y., & Lu, G. (2018). Study on differences in correlation between the accounting data and stock price of China and Thailand based on ohlson model. *Advance in Economics, Business and Management Research*, 58, 329-334.

พฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Behavior of Using Private Physical Therapy Clinics in Surat Thani Province

สินีรัตน์ อินทร์ฤกษ์¹, สุพิศ ฤทธิแก้ว², และ สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์^{1*}

Sineerat Inroek¹, Supit Ritkaew², and Somnuk Aujirapongpan^{1*}

Abstract

The purposes of this study include studying behaviors of the patients obtaining treatment services at private physical therapy clinics in Surat Thani Province, studying the level of significance of service marketing mix factors of the clinics, and studying factors concerning patient behaviors. The methodology is quantitative using the survey research model. The population in this study is the patients who live in the province and have purchased clinical services. The study uses 400 samples, resulted from of random sampling with convenience, and questionnaires as a research tools. Statistical techniques employed for data analysis are Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, and Chi-Square.

Most patients in the study went to private physical therapy clinics, located in the central of the city, with back pain. Ultrasound equipment and stretching techniques are the most common procedures used. The average frequency of

¹สำนักวิชาการจัดการ, ²สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช 80160

¹School of Management, ²School of Science, Walailak University, Thasala District, Nakhon Si Thammarat Province 80160

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: asomnuk@wu.ac.th)

รับบทความวันที่ 28 กันยายน 2562 แก้ไขวันที่ 27 เมษายน 2563 รับลงตีพิมพ์วันที่ 29 เมษายน 2563

service attendance is 2 to 3 times a week. The reasons affecting customers' decisions to purchase the services are good treatment standards and good service. The popular treatment timing is between 17.01 to 18.00 and the average cost is between 301 to 500 baht per treatment. The respondents can drive to the clinics by themselves. The level of significance of the service marketing mix factors for the clinics, overall, is at the highest point. When considering each aspect, we find that the level of such significance for every aspect is at the highest point, with exception of the marketing promotion aspect, which is at the lower point. Also, the research hypothesis reveals that: 1) Demographic factors including gender, educational level, occupation, the average income of a household, underlying diseases and level of soreness or ability to take care of themselves, and 2) the marketing mix factors consisted of product, price, place, promotion, process, people, and physical evidence and are related to a patient's behavior of using a private clinic's services in the province.

Keywords: *Patient's Behavior, Physical Therapy Treatment Service, Private Physical Therapy Clinics*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางกายภาพบำบัดในคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการในการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางกายภาพบำบัดในคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้ป่วยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และเคยใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ Chi-Square

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่มาใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนด้วยอาการปวดบริเวณหลัง เครื่องอัลตราซาวด์เป็นเครื่องมือที่ใช้บริการมากที่สุด การยืดกล้ามเนื้อเป็นหัตถการที่ใช้บริการมากที่สุด ความถี่ในการใช้บริการ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ สถานที่ให้บริการอยู่ในอำเภอเมือง เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษาและการบริการที่ดี ช่วงเวลาที่ใช้บริการ 17.01-18.00 น. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง 301-500 บาท สามารถตัดสินใจ

ใช้บริการและเข้ารับบริการด้วยตนเอง และพบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการในการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นด้านการส่งเสริมการตลาดอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานยังพบว่า 1) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว โรคประจำตัว และระดับความเจ็บป่วยหรือความสามารถในการช่วยเหลือตัวเอง และ 2) ปัจจัยทางด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านบุคคลหรือพนักงาน และด้านลักษณะทางกายภาพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางกายภาพบำบัดในคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้บริการของผู้ป่วย การบริการทางกายภาพบำบัด คลินิกกายภาพบำบัดเอกชน

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งเกิดจากการขยายตัวและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมต่าง ๆ การดำเนินชีวิตของผู้คนต้องมีการปรับเปลี่ยนตามทั้งพฤติกรรมการเป็นอยู่ พฤติกรรมการบริโภค รวมถึงการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพของผู้คน เกิดความเสื่อมถอยทั้งสุขภาพกายและใจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Department of Health, 2017) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในกลุ่มวัยทำงาน ซึ่งถือเป็นกลุ่มวัยที่มีสัดส่วนประชากรสูงสุดเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งประเทศ โดยคิดเป็นร้อยละ 65.11 (National Statistical Office, 2017) กลุ่มวัยทำงานจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพร่างกายสูง เนื่องจากไม่มีเวลาในการดูแลตนเอง ทั้งเรื่องการบริโภคที่ถูกหลักโภชนาการ การออกกำลังกายที่สม่ำเสมอ การพักผ่อนอย่างเพียงพอ รวมถึงความตึงเครียดจากการทำงานในลักษณะซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดโรคกระดูกและกล้ามเนื้อจากการประกอบอาชีพได้ โดยพบว่าวัยทำงานมีสัดส่วนการเป็นโรคกระดูกและกล้ามเนื้อสูงถึงร้อยละ 50.5 หรือเทียบเท่าได้กับครึ่งหนึ่งจากจำนวนทั้งหมด โดยอาการปวดบริเวณหลังส่วนล่างจะพบบ่อยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.3 รองลงมาคือ หัวเข่า ร้อยละ 4.8 และบริเวณไหล่ ร้อยละ 3.3 ตามลำดับ (Department of Disease Control, 2015)

การเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Aged Society) ของประเทศไทยในอีก 10 ปีข้างหน้ากำลังเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญระดับประเทศ โดยเมื่อจำแนกสัดส่วนประชากรตามกลุ่มอายุในปี 2556-2560 พบว่าประชากรในวัยสูงอายุมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรทั้งประเทศ คิดเป็นร้อยละ 13.48 13.99 14.39 14.87 และ 15.45 ตามลำดับ (National Statistical Office, 2017)

โดยแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ได้กำหนดนโยบายเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบการให้บริการด้านสาธารณสุขของประเทศอย่างมาก เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุเหล่านี้มีความเสี่ยงที่จะเป็นกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non Communicable Disease: NCDs) ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองและส่งผลให้ผู้ป่วยมีปัญหาด้านการเคลื่อนไหวได้ (Department of Health, 2017)

ปัญหาสุขภาพเหล่านี้สามารถลดความเสี่ยงและป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่จะเกิดขึ้นได้ หากได้รับการรักษาทางกายภาพบำบัดที่ถูกต้อง ซึ่งจากรายงานพบว่า ผู้ป่วยเข้ารับบริการทางกายภาพบำบัดในโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ปี พ.ศ. 2558 มีจำนวน 3,927 คน ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 4,059 คน และปี พ.ศ. 2560 จำนวน 4,278 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนผู้ป่วยที่มารับบริการรักษาทางกายภาพบำบัดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี (Physical Therapy Department, 2018) ทำให้ปัจจุบันธุรกิจด้านสุขภาพมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องประมาณร้อยละ 10 ในแต่ละปี (Kasikorn Reaserch Center, 2017) ซึ่งวิชาชีพกายภาพบำบัดเป็นตลาดทางด้านสุขภาพที่น่าสนใจและมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องเนื่องจากกระแสการย้อนกลับมาดูแลสุขภาพของคนที่มีมากขึ้น และการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางกายภาพบำบัดในคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้ทราบแนวโน้มและความต้องการของผู้ป่วย โดยหวังว่าข้อมูลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการนำเสนอส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข วางแผน และกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางกายภาพบำบัดในคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการในการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางกายภาพบำบัดในคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมมุติฐานงานวิจัย

1. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางกายภาพบำบัดในคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ปัจจัยทางด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางกายภาพบำบัดในคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

จากทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภค (Costumer Behavior) ถูกนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงและให้นิยามความหมายไว้อย่างหลากหลายที่คล้ายคลึงกัน อาทิ Serirat (1995) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง พฤติกรรมซึ่งบุคคลจะทำการค้นหา (Searching) การซื้อ (Purchasing) การใช้ (Using) การประเมินผล (Evaluating) และการใช้จ่าย (Disposing) ผลลัพธ์และบริการ โดยคาดว่าจะตอบสนองความต้องการของตน สอดคล้องกับ Samerjai (2007) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง พฤติกรรมหรือกระบวนการการค้นหา การตัดสินใจ การซื้อ การบริโภค และการประเมินผลการใช้สินค้าหรือบริการของแต่ละบุคคล โดยคาดหวังว่าสิ่งเหล่านั้นจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตนเองได้

Kotler (1997) ได้อธิบายถึงการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค ว่าเป็นการค้นหาพฤติกรรม การซื้อของผู้บริโภคเพื่อทำให้ทราบถึงลักษณะความต้องการของผู้บริโภค โดยคำถามที่ใช้เพื่อค้นหาความต้องการของผู้บริโภคจะช่วยให้เห็นว่าการตลาดสามารถจัดกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างเหมาะสม คือ 6Ws และ 1H ซึ่งประกอบด้วย 1) ใครอยู่ในตลาดเป้าหมาย (Who is in the target market?) 2) ผู้บริโภคซื้ออะไร (What does the consumer buy?) 3) ทำไมผู้บริโภคจึงซื้อ (Why does the consumer buy?) 4) ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ (Who participates in the buying?) 5) ผู้บริโภคซื้อเมื่อใด (When does the consumer buy?) 6) ผู้บริโภคซื้อที่ไหน (Where does the consumer buy?) 7) ผู้บริโภคซื้ออย่างไร (How does the consumer buy?) เพื่อค้นหาคำตอบ 7 ประการ หรือ 7Os ซึ่งประกอบด้วย Occupants, Objects, Objectives, Organizations, Occasions, Outlets และ Operations

จึงอาจสรุปได้ว่า พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ ค้นหา การตัดสินใจ การซื้อ การใช้ และการประเมินผลสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตน ดังนั้น การเข้าใจกระบวนการตัดสินใจและสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้นั้น จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ

Kotler and Keller (2016) ได้ให้คำนิยามถึงส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ (Service Marketing Mix) ไว้ว่าจะมีความแตกต่างจากสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป โดยจำเป็นต้องใช้ส่วนประสมการตลาด 7 ด้าน (7P's) เพื่อให้สอดคล้องกับการตลาดสมัยใหม่และสามารถกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Samerjai and Wareewanich (2008) ที่กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ของสินค้าทั่วไปจะประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) แต่ส่วนประสมทางการตลาดบริการแตกต่างจากส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าทั่วไป โดยมีการให้ความสำคัญด้านกระบวนการให้บริการ (Process) ด้านบุคคล (People) หรือพนักงาน (Employee) และด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) โดยปัจจัยทั้ง 3 ด้านที่เพิ่มขึ้นนั้น เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งมอบบริการเพื่อสร้างความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการด้านการบริการให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการทั้ง 7 ด้าน ได้ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ เป็นสิ่งซึ่งตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของผู้บริโภคได้ ประกอบด้วย สินค้า การบริการ และความคิด โดยจะต้องสร้างให้ผู้บริโภครับรู้ถึงอรรถประโยชน์ (Utility) และมูลค่า (Value) เพื่อให้สินค้าและบริการสามารถแข่งขันได้และเกิดความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งผลิตภัณฑ์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้ (Tangible Products) และผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Products)

2. ด้านราคา เป็นมูลค่าของผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในรูปตัวเงิน ซึ่งเป็นต้นทุน (Cost) ของสินค้าในการตัดสินใจซื้อ โดยผู้บริโภคจะมีการเปรียบเทียบระหว่างมูลค่า (Value) กับราคาของผลิตภัณฑ์ ว่าราคามีความเหมาะสมกับมูลค่าของผลิตภัณฑ์หรือไม่ หากผู้บริโภคเห็นว่ามูลค่าของผลิตภัณฑ์นั้นสูงกว่าหรือเหมาะสมกับราคาก็จะตัดสินใจซื้อ

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการนำเสนอบริการให้แก่ผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภครับรู้ถึงคุณค่าและคุณประโยชน์ของบริการที่นำเสนอ โดยจะต้องพิจารณาด้านสถานที่ตั้ง (Location) เนื่องจากสถานที่ตั้งเป็นตัวกำหนดกลุ่มของผู้บริโภคที่จะเข้ามาใช้บริการ และช่องทางในการนำเสนอบริการ (Channels) เนื่องจากช่องทางในการนำเสนอบริการจะทำให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลข่าวสารหรือการซื้อสินค้าและบริการได้อย่างสะดวกสบาย รวดเร็ว และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ทันเวลา ก่อนที่ผู้บริโภคจะมีเวลาไปสืบหาแหล่งข้อมูลจากคู่แข่งทางธุรกิจ

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารกับผู้บริโภค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งข่าวสารหรือชักจูงให้ผู้บริโภคเกิดทัศนคติและพฤติกรรมการใช้บริการ หลักการส่งเสริมการตลาด คือ การกระตุ้นให้ผู้บริโภคมีความต้องการซื้อเกิดขึ้น โดยส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด (Promotion Mix) ที่ดีจะต้องทำให้เกิดการสื่อสารที่ชัดเจนส่งไปถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย

ที่วางไว้ เช่น การโฆษณา เป็นการสื่อสารมวลชนเพื่อหวังผลตลาดในวงกว้าง การประชาสัมพันธ์ เป็นการพัฒนาการสื่อสารถึงผู้บริโภคในเชิงบวกเพื่อทำให้ผู้บริโภคให้ความสนใจ

5. ด้านกระบวนการให้บริการ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการและงานปฏิบัติในด้านการบริการที่นำเสนอให้กับผู้บริโภคเพื่อมอบการให้บริการที่ถูกต้อง รวดเร็ว และทำให้ผู้บริโภคเกิดความประทับใจ โดยธุรกิจบริการประกอบด้วยหลายขั้นตอน เช่น การต้อนรับ การสอบถามข้อมูลเบื้องต้นของผู้ใช้บริการ การให้บริการตามความต้องการ การชำระค่าบริการ เป็นต้น ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะต้องมีการวางแผนการดำเนินการที่เป็นระบบและสอดคล้องกัน

6. ด้านบุคคลหรือพนักงาน เป็นกระบวนการคัดสรรหรือเลือกสรรกลุ่มคนที่เหมาะสมกับลักษณะงาน สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับการสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ทางการตลาดให้ทันกับสถานการณ์และความต้องการของผู้บริโภคที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ซึ่งบุคลากรเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินธุรกิจ ให้บริการประสบความสำเร็จ โดยบุคลากรประกอบด้วยผู้บริหารและพนักงานในทุกระดับ บุคคลเหล่านี้ล้วนมีผลต่อคุณภาพของการให้บริการทั้งสิ้น ในส่วนของผู้บริหารจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและกระบวนการทำงานต่าง ๆ เพื่อนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย และในส่วนพนักงานผู้ให้บริการจะเป็นบุคคลที่ต้องมีการพบปะกับผู้บริโภคโดยตรงในการสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภค และยัง สามารถเก็บข้อมูลข้อเสนอแนะหรือข้อร้องเรียนจากผู้บริโภคเพื่อนำมาปรับปรุงการให้บริการได้นอกจากนี้ พนักงานในส่วนสนับสนุนงานด้านต่าง ๆ จะเป็นบุคคลที่เติมเต็มให้การบริการมีความสมบูรณ์

7. ด้านลักษณะทางกายภาพ เป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพอย่างเป็นรูปธรรม โดยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น อาคารสถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกที่จ่อตรงป้ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ผู้บริโภคจะใช้ลักษณะทางกายภาพเป็นเครื่องหมายแทนคุณภาพการให้บริการและเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกใช้บริการ เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นการนำเสนอสิ่งที่เป็นภาพลักษณ์หรือสิ่งที่ผู้บริโภคสามารถสังเกตเห็นได้ สามารถสื่อสารให้ผู้บริโภครับรู้ถึงภาพลักษณ์ของการบริการได้

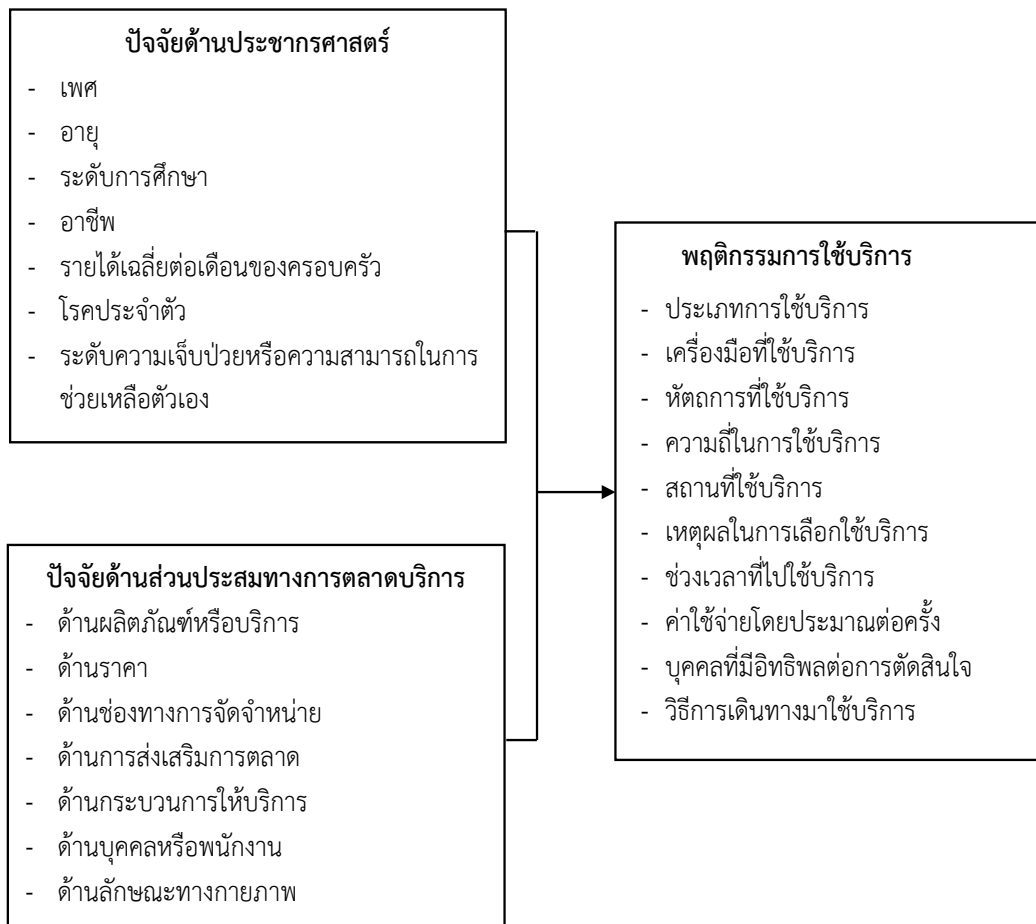
นอกจากนี้ การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การศึกษาของ Fongkhao (2017) เรื่อง พฤติกรรมการเลือกใช้บริการเสริมความงามภายใต้การดูแลของแพทย์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยใช้บริการเสริมความงามมาแล้ว 1 ครั้ง โดยรับบริการที่คลินิกปีละ 1 ครั้ง ใช้บริการการผ่าตัดเป็นจำนวนมาก เพื่อนเป็นผู้แนะนำให้มาใช้บริการ คุณภาพคือเหตุผลหลักในการเลือกสถานบริการ และพบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการเสริมความงามภายใต้การดูแลของแพทย์อยู่ในระดับสำคัญมาก โดยด้านผลิตภัณฑ์และด้านราคามีความสำคัญมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการ

เสริมความงามภายใต้การดูแลของแพทย์แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคาเรื่องราคาถูกเมื่อเทียบกับที่อื่น ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายเรื่องสถานที่บริการมีความปลอดภัย ด้านการส่งเสริมการตลาดเรื่องมีโปรโมชั่นลดราคามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกใช้บริการเสริมความงามภายใต้การดูแลของแพทย์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และการศึกษาของ Somboonwanna (2015) เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายขนาดใหญ่ (Fitness Center) ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) สถานออกกำลังกายที่กลุ่มตัวอย่างใช้บริการมากที่สุด คือ Fitness First โดนนิยมสมัครสมาชิกระยะเวลา 12 เดือน ใช้บริการ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยจะใช้เวลา 2 ชั่วโมงต่อครั้ง อัตราค่าบริการ 2,000-2,500 บาทต่อเดือน วันจันทร์และช่วง 16.01-20.00 น. จะเข้าใช้บริการมากที่สุด การออกกำลังกายที่นิยม คือ คลาสประเภทคาร์ดิโอ โดยตนเองจะเป็นผู้ตัดสินใจใช้บริการ และใช้บริการเพื่อรูปร่างที่ดีขึ้น/กระชับขึ้น 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการมากที่สุด คือ ปัจจัยทางด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ปัจจัยการสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ปัจจัยด้านความสะดวกและความเหมาะสมของค่าสมาชิก ปัจจัยด้านกระบวนการบริการ ปัจจัยด้านคลาสออกกำลังกาย และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ 3) เพศและอายุที่แตกต่างกันมีระดับการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายขนาดใหญ่ที่ต่างกัน โดยเพศชาย มีการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายขนาดใหญ่มากกว่าเพศหญิง และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 31-35 ปี มีการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายขนาดใหญ่มากที่สุด

กรอบแนวคิดงานวิจัย

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรต้นที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนของผู้ป่วยที่มาใช้บริการทางกายภาพบำบัด ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว โรคประจำตัว และระดับความเจ็บป่วยหรือความสามารถในการช่วยเหลือตัวเอง 2) ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7P's) ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคลหรือพนักงาน ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ และตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการใช้บริการกายภาพบำบัดเอกชน ประกอบด้วย ประสิทธิภาพการให้บริการ ความถี่ในการใช้บริการ สถานที่ใช้บริการ เหตุผลในการเลือกใช้บริการ ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และวิธีการเดินทางมาใช้บริการ ซึ่งสามารถสรุปกรอบแนวคิดงานวิจัยได้ ดังนี้

วิธีการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้ป่วยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และเคยใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยดัดแปลงและพัฒนาเครื่องมือวิจัยมาจาก Somboonwanna (2015) และ Papetthong (2016) การประเมินระดับความสำคัญใช้เครื่องมือประเภทมาตรประมาณค่า ซึ่งแบ่งระดับสำคัญออกเป็น 5 ระดับ โดยเรียงจากน้อยไปมาก (Likert Scale) และมีการทดสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Validity) ด้วยการหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และการทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) จากผลการทดสอบข้อคำถามในแบบสอบถาม จำนวน 28 ข้อ พบว่า ค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.921 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานโดยสถิติ Chi-square

ผลการวิจัย

ข้อมูลปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50.70 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.25 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 52.00 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 31.50 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.25 ไม่มีโรคประจำตัว คิดเป็น ร้อยละ 72.00 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีโรคประจำตัว คิดเป็นร้อยละ 28.00 โดยโรคที่พบมากที่สุด ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง คิดเป็นร้อยละ 23.25 รองลงมา คือ โรคหลอดเลือดสมอง คิดเป็นร้อยละ 15.25 และโรคไขมันในเลือดสูง คิดเป็นร้อยละ 7.50 ตามลำดับ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ คิดเป็นร้อยละ 80.00

ข้อมูลพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน

ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนด้วยอาการปวดบริเวณหลัง คิดเป็นร้อยละ 27.93 เครื่องอัลตราซาวด์เป็นเครื่องมือที่ใช้บริการมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 27.19 การยืดกล้ามเนื้อเป็นหัตถการที่ใช้บริการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.01 ความถี่ในการใช้บริการ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 33.75 สถานที่ใช้บริการอยู่ในอำเภอเมือง คิดเป็นร้อยละ 51.75 เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษาและการบริการที่ดี คิดเป็นร้อยละ 22.58 ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 17.01-18.00 น. คิดเป็นร้อยละ 30.50 ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง 301-500 บาท คิดเป็นร้อยละ 48.75 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถตัดสินใจใช้บริการด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 58.25 และสามารถขับรถมาใช้บริการด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 63.00

ข้อมูลระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการในการใช้บริการ

คลินิกกายภาพบำบัดเอกชน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกี่ยวกับระดับความสำคัญของปัจจัยด้าน ส่วนประสมทางการตลาดบริการต่อพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน ของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม

ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการต่อ พฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ สำคัญ
ด้านผลิตภัณฑ์	4.30	0.527	มากที่สุด
ด้านราคา	4.38	0.509	มากที่สุด
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.22	0.495	มากที่สุด
ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.95	0.731	มาก
ด้านกระบวนการบริการ	4.41	0.479	มากที่สุด
ด้านบุคลากร	4.61	0.576	มากที่สุด
ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.55	0.593	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.39	0.593	มากที่สุด

ผลการศึกษา พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการในการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นด้านการส่งเสริมการตลาดอยู่ในระดับมาก โดยด้านบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการบริการ ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ โดยสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผลการศึกษาข้อมูลระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการในการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน 10 ลำดับแรก พบว่า การบริการที่คุ้มค่า เป็นปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนมากที่สุด รองลงมา คือ การให้บริการมีคุณภาพ นักกายภาพบำบัดที่มีความเชี่ยวชาญและมีความสามารถในการรักษา อุปกรณ์และเครื่องมือในการรักษาได้มาตรฐานและเพียงพอต่อการใช้งาน ห้องรักษาและบริเวณที่รอรับการรักษามีสภาพแวดล้อมที่ดี สะอาด และเป็นระเบียบ การให้บริการตรงกับความต้องการ นักกายภาพบำบัด/เจ้าหน้าที่มีอัธยาศัยดี เอาใจใส่ และมีความสุภาพ นักกายภาพบำบัด/เจ้าหน้าที่แต่งกายสุภาพเรียบร้อย/ดูดีมีความน่าเชื่อถือ การแจ้งรายละเอียดอย่างครบถ้วนก่อนเข้ารับการรักษา และการให้บริการที่รวดเร็ว ตามลำดับ โดยสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำคัญของปัจจัยด้าน

ส่วนประสมทางการตลาดบริการในการให้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนของกลุ่มตัวอย่างที่มีค่ามากที่สุด 10 ลำดับแรก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการต่อ พฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ สำคัญ
การบริการที่คุ้มค่า	4.74	0.574	มากที่สุด
การให้บริการมีคุณภาพ	4.71	0.568	มากที่สุด
นักกายภาพบำบัดที่มีความเชี่ยวชาญและ มีความสามารถในการรักษา	4.7	0.583	มากที่สุด
อุปกรณ์และเครื่องมือในการรักษาได้มาตรฐานและ เพียงพอต่อการ ใช้งาน	4.67	0.603	มากที่สุด
ห้องรักษาและบริเวณที่รอรับการรักษา มีสภาพแวดล้อมที่ดี สะอาด และเป็นระเบียบ	4.66	0.618	มากที่สุด
การให้บริการตรงกับความต้องการ	4.63	0.607	มากที่สุด
นักกายภาพบำบัด/เจ้าหน้าที่มีอธยาศัยดี เอาใจใส่ และมีความสุข	4.63	0.629	มากที่สุด
นักกายภาพบำบัด/เจ้าหน้าที่แต่งกายสุภาพเรียบร้อย/ ดูดีมีความน่าเชื่อถือ	4.6	0.653	มากที่สุด
การแจ้งรายละเอียดอย่างครบถ้วนก่อนเข้ารับ การรักษา	4.53	0.675	มากที่สุด
การให้บริการที่รวดเร็ว	4.52	0.613	มากที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางกายภาพบำบัดในคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านประเภทการใช้บริการ เครื่องมือที่ใช้บริการ หัตถการที่ใช้บริการ ความถี่ในการใช้บริการ สถานที่ใช้บริการ เหตุผลในการเลือกใช้บริการ ช่วงเวลาที่ใช้บริการ ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และวิธีการเดินทางมาใช้บริการ วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ Chi-square โดยความถี่ที่คาดหวังน้อยกว่า 5 ไม่เกิน ร้อยละ 20 ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน

พฤติกรรมการใช้บริการ คลินิกกายภาพบำบัด	ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์														
	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา		อาชีพ		รายได้เฉลี่ยของ ครอบครัวต่อเดือน		โรคประจำตัว		ระดับความเจ็บป่วย หรือความสามารถใน การช่วยเหลือตัวเอง				
			χ^2	p-value	χ^2	p-value	χ^2	p-value	χ^2	p-value	χ^2	p-value			
	ประเภทการให้บริการ	3.200	.669	229.171	.000***	53.406	.000***	77.667	.000***	34.253	.003**	243.260	.000***	320.520	.000***
	เครื่องมือที่ใช้บริการ	12.161	.095	209.480	.000***	25.379	.031*	63.599	.000***	69.300	.000***	156.219	.000***	223.660	.000***
	หัตถการที่ใช้บริการ	13.479	.019*	191.610	.000***	63.037	.000***	72.403	.000***	102.716	.000***	218.161	.000***	287.787	.000***
	ความถี่ในการให้บริการ	4.504	.212	26.024	.002**	10.391	.109	18.558	.100	15.422	.080	22.021	.000***	31.072	.000***
	สถานที่ให้บริการ	4.272	.234	86.297	.000***	38.667	.000***	40.580	.000***	74.944	.000***	14.867	.002**	14.825	.002**
	เหตุผลในการเลือกใช้บริการ	21.638	.006**	68.218	.000***	19.311	.253	96.813	.000***	127.195	.000***	25.202	.001**	49.214	.000***
	ช่วงเวลาที่ใช้บริการ	5.194	.158	81.553	.000***	23.394	.001**	82.792	.000***	28.261	.001**	49.557	.000***	52.784	.000***
บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการ ตัดสินใจ	ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อ ครั้ง	1.049	.789	13.020	.162	12.085	.060	9.539	.657	24.426	.004**	14.549	.002**	16.527	.001**
	บุคลลที่มีอิทธิพลต่อการ ตัดสินใจ	4.637	.098	68.849	.000***	14.354	.006**	24.749	.002**	21.338	.002**	97.180	.000***	134.252	.000***
	วิธีการเดินทางมาใช้บริการ	1.752	.186	144.489	.000***	24.716	.000***	23.106	.000***	19.810	.000***	117.818	.000***	166.909	.000***

หมายเหตุ * หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
** หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*** หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน โรคประจำตัว และระดับความเจ็บป่วยหรือความสามารถในการช่วยเหลือตัวเอง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางกายภาพบำบัดในคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

เพศมีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการเลือกใช้บริการและเหตุการณ์ที่ใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง เหตุการณ์ที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ เหตุผลในการเลือกใช้บริการมากที่สุดเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษาและการบริการที่ดี รองลงมา คือ ความรู้ความชำนาญของนักกายภาพบำบัด ส่วนเพศชาย เหตุการณ์ที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ เหตุผลในการเลือกใช้บริการมากที่สุดเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษาและการบริการที่ดี รองลงมา คือ ได้รับความสะดวกรวดเร็วในการรักษา

อายุมีความสัมพันธ์กับประเภทการใช้บริการ เครื่องมือที่ใช้บริการ เหตุการณ์ที่ใช้บริการ สถานที่ที่ใช้บริการ เหตุผลในการเลือกใช้บริการ ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และวิธีการเดินทางมาใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มาใช้บริการด้วยอาการปวดบริเวณหลัง เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ เครื่องอัลตราซาวนด์ เหตุการณ์ที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ ความถี่ในการใช้บริการ 1-3 ครั้งต่อสัปดาห์ สถานที่ใช้บริการอยู่ในอำเภอเมือง เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษาและการบริการที่ดี ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 17.00-20.00 น. การตัดสินใจใช้บริการด้วยตนเอง และเดินทางมาใช้บริการโดยการขับรถมาด้วยตนเอง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มาใช้บริการด้วยอาการอ่อนแรงหรือชา เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ แผ่นประคบร้อนและเครื่องกระตุ้นไฟฟ้า เหตุการณ์ที่ใช้บริการ คือ การออกกำลังกาย ความถี่ในการใช้บริการ 1-3 ครั้งต่อสัปดาห์ สถานที่ใช้บริการอยู่ในอำเภอเมือง เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษาและการบริการที่ดี ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 08.00-11.00 น.

ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับประเภทการใช้บริการ เหตุการณ์ที่ใช้บริการ สถานที่ที่ใช้บริการ และวิธีการเดินทางมาใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ และบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กับเครื่องมือที่ใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มาใช้บริการด้วยอาการปวดบริเวณหลัง เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ เครื่องอัลตราซาวนด์ เหตุการณ์ที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ สถานที่ใช้บริการอยู่ในอำเภอเมือง ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 17.00-20.00 น. การตัดสินใจใช้บริการด้วยตนเอง และเดินทางมาใช้บริการโดยการขับรถมาด้วยตนเอง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มาใช้บริการด้วยอาการปวดบริเวณหลัง เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ แผ่นประคบร้อน เหตุการณ์ที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ สถานที่ใช้บริการอยู่ในอำเภอบ้านตาขุน ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 08.00-11.00 น. และ 17.00-20.00 น.

อาชีพมีความสัมพันธ์กับประเภทการใช้บริการ เครื่องมือที่ใช้บริการ หัตถการที่ใช้บริการ สถานที่ให้บริการ เหตุผลในการเลือกใช้บริการ ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ และวิธีการเดินทางมาใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว มาใช้บริการด้วยอาการปวดบริเวณหลัง เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ เครื่องกระตุ้นไฟฟ้า หัตถการที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ สถานที่ให้บริการอยู่ในอำเภอเมือง เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษา และการบริการที่ดีและได้รับความสะดวกรวดเร็วในการรักษา ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 14.00-17.00 น. การตัดสินใจใช้บริการด้วยตนเอง และเดินทางมาใช้บริการโดยการขับรถมาด้วยตนเอง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ส่วนใหญ่มาใช้บริการด้วยอาการปวดบริเวณบ่าหรือคอ เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ เครื่องอัลตราซาวด์ หัตถการที่ใช้บริการ คือ ยืดกล้ามเนื้อ สถานที่ให้บริการอยู่ในอำเภอเมือง เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษาและการบริการที่ดี ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 17.00-20.00 น.

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับเครื่องมือที่ใช้บริการ หัตถการที่ใช้บริการ สถานที่ให้บริการ เหตุผลในการเลือกใช้บริการ และวิธีการเดินทางมาใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีความสัมพันธ์กับประเภทการใช้บริการ ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง และบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว มากกว่า 50,000 บาท มาใช้บริการด้วยอาการปวดบริเวณหลัง เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ แผ่นประคบร้อนและเครื่องอัลตราซาวด์ หัตถการที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ สถานที่ให้บริการอยู่ในอำเภอเมือง เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษา และการบริการที่ดี ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 17.00-20.00 น. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง 301-500 บาท การตัดสินใจใช้บริการด้วยตนเอง และเดินทางมาใช้บริการโดยญาติเป็นผู้รับ-ส่ง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวไม่เกิน 30,000 บาท ส่วนใหญ่มาใช้บริการด้วยอาการปวดบริเวณหลัง เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ แผ่นประคบร้อน หัตถการที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ สถานที่ให้บริการอยู่ในอำเภอบ้านตาขุน เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากความรู้ความชำนาญของนักกายภาพบำบัด ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 17.00-20.00 น. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง 301-500 บาท

โรคประจำตัวมีความสัมพันธ์กับประเภทการใช้บริการ เครื่องมือที่ใช้บริการ หัตถการที่ใช้บริการ ความถี่ในการใช้บริการ ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และวิธีการเดินทางมาใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีความสัมพันธ์กับสถานที่ให้บริการ เหตุผลในการเลือกใช้บริการ และค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีโรคประจำตัว มาใช้บริการด้วยอาการปวดบริเวณหลัง เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ เครื่องอัลตราซาวด์ หัตถการที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ ความถี่ในการใช้บริการ 1-3 ครั้งต่อสัปดาห์ สถานที่ให้บริการอยู่ในอำเภอเมือง เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษา

และการบริการที่ดี ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 17.00-20.00 น. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง 301-500 บาท การตัดสินใจใช้บริการด้วยตนเอง และเดินทางมาใช้บริการโดยการขับรถมาด้วยตนเอง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีโรคประจำตัว ส่วนใหญ่มาใช้บริการด้วยอาการอ่อนแรงหรือชา เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ เครื่องกระตุ้นไฟฟ้า หัตถการที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ ความถี่ในการใช้บริการ 1-3 ครั้งต่อสัปดาห์ สถานที่ใช้บริการอยู่ในอำเภอเมือง เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษาและการบริการที่ดี ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 08.00-11.00 น. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง 301-500 บาท

ระดับความเจ็บป่วยหรือความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองมีความสัมพันธ์กับประเภทการใช้บริการ เครื่องมือที่ใช้บริการ หัตถการที่ใช้บริการ ความถี่ในการใช้บริการ เหตุผลในการเลือกใช้บริการ ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และวิธีการเดินทางมาใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีความสัมพันธ์กับสถานที่ใช้บริการ และค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ มาใช้บริการด้วยอาการปวดบริเวณหลัง เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ เครื่องอัลตราซาวนด์ หัตถการที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ ความถี่ในการใช้บริการ 1-3 ครั้งต่อสัปดาห์ สถานที่ใช้บริการอยู่ในอำเภอเมือง เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษาและการบริการที่ดี ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 17.00-20.00 น. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง 301-500 บาท การตัดสินใจใช้บริการด้วยตนเอง และเดินทางมาใช้บริการโดยการขับรถมาด้วยตนเอง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ส่วนใหญ่มาใช้บริการด้วยอาการอ่อนแรงหรือชา เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ เครื่องกระตุ้นไฟฟ้า หัตถการที่ใช้บริการ คือ ออกกำลังกาย ความถี่ในการใช้บริการ น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน สถานที่ใช้บริการอยู่ในอำเภอบ้านตาขุน เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากได้รับความสะดวกรวดเร็วในการรักษา ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 08.00-11.00 น. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง 501-700 บาท

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยทางด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางกายภาพบำบัดในคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในด้านความถี่ในการใช้บริการ สถานที่ใช้บริการ เหตุผลในการเลือกใช้บริการ ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้งบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และวิธีการเดินทางมาใช้บริการ วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ Chi-square ซึ่งกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับนัยสำคัญ .05 สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัจจัยด้านส่วนประกอบของการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน

ปัจจัยด้านส่วนประกอบทางการตลาด														
พฤติกรรมการใช้บริการ คลินิกกายภาพบำบัดเอกชน	ผลิตภัณฑ์		ราคา		ช่องทาง การจัดจำหน่าย		การส่งเสริม การตลาด		กระบวนการ ให้บริการ		บุคคลหรือ พนักงาน		ลักษณะทาง กายภาพ	
	χ^2	p-value	χ^2	p-value	χ^2	p-value	χ^2	p-value	χ^2	p-value	χ^2	p-value	λ^2	p-value
ความถี่ในการใช้บริการ	5.382	.496	5.271	.510	4.598	.596	14.033	.121	12.243	.057	6.142	.407	.854	.991
สถานที่ใช้บริการ	21.087	.002**	12.957	.044*	23.288	.001**	12.838	.170	35.486	.000***	13.984	.030*	14.304	.026*
เหตุผลในการเลือก ใช้บริการ	55.131	.000***	85.687	.000***	31.828	.011*	71.486	.000***	48.683	.000***	31.131	.013*	12.803	.687
ช่วงเวลาที่ใช้บริการ	5.800	.446	13.066	.042*	12.039	.061	7.805	.554	5.281	.508	5.281	.946	14.432	.025*
ค่าใช้จ่ายโดยประมาณ ต่อครั้ง	17.462	.008**	9.710	.137	12.847	.046*	10.424	.317	13.224	.040*	13.224	.041*	11.512	.074
บุคคลที่มีอิทธิพลต่อ การตัดสินใจ	3.354	.500	9.643	.047*	10.644	.031*	14.920	.021*	5.830	.212	5.830	.464	1.428	.839
วิธีการเดินทางมาใช้บริการ	9.828	.007**	5.695	.058	1.190	.551	7.789	.051	.235	.889	.235	.595	3.658	.161

หมายเหตุ
* หมายความว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
** หมายความว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*** หมายความว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดซึ่งประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านบุคคลหรือพนักงาน และลักษณะทางกายภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางกายภาพบำบัดในคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการเลือกใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีความสัมพันธ์กับสถานที่ใช้บริการ ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง และวิธีการเดินทางมาใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ด้านราคามีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการเลือกใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีความสัมพันธ์กับสถานที่ใช้บริการ ช่วงเวลาที่ใช้บริการ และบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีความสัมพันธ์กับสถานที่ใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการเลือกใช้บริการ ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง และบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการเลือกใช้บริการ และบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .05 ตามลำดับ

ด้านกระบวนการให้บริการมีความสัมพันธ์กับสถานที่ใช้บริการ และเหตุผลในการเลือกใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านบุคคลหรือพนักงานมีความสัมพันธ์กับสถานที่ใช้บริการ เหตุผลในการเลือกใช้บริการ และค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านลักษณะทางกายภาพมีความสัมพันธ์กับสถานที่ใช้บริการและช่วงเวลาที่ใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยที่มาใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านบุคลากรมากที่สุด และให้ความสำคัญในหัวข้อ นักกายภาพบำบัดที่มีความเชี่ยวชาญและมีความสามารถในการรักษา มากที่สุด อาจเนื่องมาจากการรักษาทางกายภาพบำบัดเป็นการรักษาเฉพาะทางโดยผู้ประกอบวิชาชีพ ศิลปะ กระบวนการรักษาจะใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ โดยกระบวนการให้บริการจะเริ่มตั้งแต่การตรวจ ประเมินผู้ป่วย การวินิจฉัยโรคที่ถูกต้องแม่นยำ เพื่อนำไปสู่การรักษาที่ถูกต้อง ปลอดภัยและตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยมากที่สุด กระบวนการในการรักษานั้นประกอบด้วยหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการรักษาโดยใช้เครื่องมือ ยกตัวอย่างเช่น เครื่องอัลตราซาวด์ (Ultrasound) เครื่องกระตุ้นไฟฟ้า (Electrical

Stimulation) แผ่นประคบร้อน (Hydrocollator) เครื่องช็อตเวฟ (Shortwave) เครื่องดึงหลัง (Traction) เป็นต้น นอกจากการรักษาโดยใช้เครื่องมือแล้วยังมีการใช้เทคนิคเฉพาะทางซึ่งเป็นการรักษาด้วยการใช้มือ โดยผู้รักษาต้องมีความรู้เกี่ยวกับกายวิภาคศาสตร์สรีระวิทยาที่แม่นยำเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการรักษา เทคนิคการรักษาโดยการใช้มือนั้นมีหลายเทคนิค ยกตัวอย่างเช่น การตัดดึงข้อต่อ (Mobilization and Manipulation) การนวดเฉพาะจุด (Massage) การจัดทำเพื่อให้อกกล้ามเนื้อในท่าที่สบาย (Position Release) เป็นต้น นอกจากนี้ การใช้หลักจิตวิทยาที่ดีในการพูดคุยกับผู้ป่วยยังสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาที่ดีได้อีกด้วย ดังนั้น ความเชี่ยวชาญและความสามารถในการรักษาของนักกายภาพบำบัด จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ป่วยมีความเชื่อมั่นในการรักษาและส่งผลให้ผู้ป่วยมาใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Somboonwanna (2015) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกกำลังกายขนาดใหญ่ พบว่า ด้านบุคคลหรือพนักงาน ระดับความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย พนักงานขายและครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถ ครูผู้สอนมีความตั้งใจในการให้บริการ พนักงานมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และพนักงานมีมารยาท พูดจาสุภาพ อีกทั้งพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการบริการที่คุ้มค่ามากที่สุด อาจเนื่องมาจากผู้ป่วยที่มาใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยกลางคน มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ช่วงวัยนี้เป็นวัยที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตให้สูงขึ้น ทำให้คนวัยนี้จะทุ่มเทเวลาให้กับการทำงานเพื่อแสวงหารายได้มาใช้จ่ายภาระต่าง ๆ ในครอบครัว จึงอาจทำให้มีการเปรียบเทียบราคา และใช้ความเหมาะสม ความคุ้มค่าเป็นหลักสำคัญในการพิจารณาใช้บริการ นอกจากนี้ ผู้ป่วยที่มาใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอาชีพเกษตรกรในสัดส่วนที่สูง ซึ่งปัจจุบันพืชเศรษฐกิจสำคัญในพื้นที่ภาคใต้ไม่ว่าจะเป็นปาล์มน้ำมัน ยางพารา หรือมะพร้าว ต่างประสบปัญหาราคาคงตัว ส่งผลให้สภาพทางเศรษฐกิจในจังหวัดไม่ดี ประชาชนมีกำลังซื้อลดลง การใช้จ่ายจึงต้องมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนก่อน การตัดสินใจ ปัจจัยข้างต้นล้วนส่งผลต่อการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fongkhao (2017) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเลือกใช้บริการเสริมความงามภายใต้การดูแลของแพทย์ พบว่า ด้านราคา ระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย ราคามีความเหมาะสมกับการให้บริการ มีให้เลือกหลายราคา วิธีการชำระเงินสะดวก (เงินสดและบัตรเครดิต) ราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับที่อื่น และมีการแจ้งราคาก่อนใช้บริการ

2. ผลจากการศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ พบว่า เพศชาย หัตถการที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ เหตุผลในการเลือกใช้บริการมากที่สุดเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษาและการบริการที่ดี รองลงมา คือ ได้รับความสะดวกรวดเร็วในการรักษา ซึ่งอาจเป็นเพราะเพศชายให้ความสำคัญเรื่องความสะดวกรวดเร็วในการรับบริการมากกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Somboonwanna (2015) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกกำลังกายขนาดใหญ่ ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับระดับการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกกำลังกายขนาดใหญ่ อีกทั้งยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มาใช้บริการด้วยอาการ

ปวดบริเวณหลัง เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ เครื่องอัลตราซาวด์ หัตถการที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ ความถี่ในการใช้บริการ 1-3 ครั้งต่อสัปดาห์ สถานที่ใช้บริการอยู่ในอำเภอเมือง เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษาและการบริการที่ดี ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 17.00-20.00 น. การตัดสินใจใช้บริการด้วยตนเอง และเดินทางมาใช้บริการโดยการขับรถมาด้วยตนเอง อาจเป็นเพราะ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปีอยู่ในช่วงวัยทำงาน ทำให้มีปัญหาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อจากการประกอบอาชีพและพบมากบริเวณหลัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kotra, Sarakan, and Ratanarat (2017) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อป้องกันโรคเรื้อรังในวัยผู้ใหญ่ พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อป้องกันโรคเรื้อรัง ทั้งนี้ ยังพบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันส่งผลต่อสถานที่ใช้บริการในพื้นที่ที่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fongkhao (2017) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมทางเลือกใช้บริการเสริมความงามภายใต้การดูแลของแพทย์ พบว่า ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเลือกใช้บริการเสริมความงามภายใต้การดูแลของแพทย์ อีกทั้งยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว มาใช้บริการด้วยอาการปวดบริเวณหลัง เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ เครื่องกระตุ้นไฟฟ้า หัตถการที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ สถานที่ใช้บริการอยู่ในอำเภอเมือง เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษาและการบริการที่ดีและได้รับความสะดวกรวดเร็วในการรักษา ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 14.00-17.00 น. การตัดสินใจใช้บริการด้วยตนเอง และเดินทางมาใช้บริการโดยการขับรถมาด้วยตนเอง อาจเป็นเพราะ ผู้ที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวสามารถไปใช้บริการในช่วง 14.00-17.00 น. ได้เนื่องจากสามารถกำหนดช่วงเวลาได้ด้วยตนเอง ส่วนผู้ที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนที่ต้องไปรับบริการในช่วงเวลาหลังเลิกงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Srathongma (2014) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสปาความงามของชาวไทยในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการสปาความงามในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ยังพบว่าผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวแตกต่างกันส่งผลต่อสถานที่ใช้บริการในพื้นที่ที่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fongkhao (2017) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมทางเลือกใช้บริการเสริมความงามภายใต้การดูแลของแพทย์ พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเลือกใช้บริการเสริมความงามภายใต้การดูแลของแพทย์ รวมถึงยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีโรคประจำตัว ส่วนใหญ่มาใช้บริการด้วยอาการอ่อนแรงหรือชา เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ เครื่องกระตุ้นไฟฟ้า หัตถการที่ใช้บริการ คือ การยืดกล้ามเนื้อ ความถี่ในการใช้บริการ 1-3 ครั้งต่อสัปดาห์ สถานที่ใช้บริการอยู่ในอำเภอเมือง เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากมีมาตรฐานการรักษาและการบริการที่ดี ช่วงเวลาที่ไปใช้บริการ 08.00-11.00 น. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง 301-500 บาท อาจเป็นเพราะโรคประจำตัว เช่น โรคความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวานเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่เป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองตามมา ส่งผลให้ผู้ป่วยมีปัญหาด้านการเคลื่อนไหว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kotra et al. (2017) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อป้องกันโรคเรื้อรังในวัยผู้ใหญ่ พบว่า การเป็นโรคเรื้อรังมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภค

อาหารเพื่อป้องกันโรคเรื้อรัง พร้อมทั้งยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ส่วนใหญ่ มาใช้บริการด้วยอาการอ่อนแรงหรือชา เครื่องมือที่ใช้บริการ คือ เครื่องกระตุ้นไฟฟ้า หัตถการที่ใช้บริการ คือ ออกกำลังกาย ความถี่ในการใช้บริการ น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน สถานที่ใช้บริการอยู่ในอำเภอบ้านตาขุน เหตุผลในการเลือกใช้บริการเนื่องจากได้รับความสะดวกรวดเร็วในการรักษา ช่วงเวลาที่ใช้บริการ 08.00-11.00 น. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้ง 501-700 บาท อาจเป็นเพราะผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จึงมีความจำเป็นต้องให้ญาติเป็นผู้รับ-ส่ง ส่งผลต่อความถี่ในการมาใช้บริการน้อย การตัดสินใจมาใช้บริการขึ้นอยู่กับบุคคลในครอบครัว และส่วนใหญ่ผู้ป่วยจะเป็นโรคหลอดเลือดสมอง ส่งผลต่อเครื่องมือที่ใช้บริการและหัตถการที่ได้รับบริการที่แตกต่างจากผู้ที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ซึ่งส่วนมากมาด้วยอาการปวดบริเวณหลัง นอกจากนี้ค่าใช้จ่ายในการให้บริการต่อครั้งสูงกว่าเนื่องจากมีขั้นตอนในการให้บริการที่ซับซ้อนกว่าผู้ป่วยที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chanakan, Juntasopeepun, and Tamdee (2016) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพพระดบปฐมภูมิ ของคนพิการทางการเคลื่อนไหว พบว่า ระดับความพิการที่ต่างกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพพระดบปฐมภูมิแตกต่างกัน

3. ผลจากการศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ พบว่า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน ซึ่งสอดคล้องแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ โดย Samerjai and Wareewanich (2008) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยสำคัญในการส่งมอบบริการเพื่อสร้างความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการด้านการบริการให้แก่ผู้บริโภค ประกอบด้วยส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการทั้ง 7 ด้าน โดยจากการศึกษาพบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ทุกด้าน ยกเว้นด้านลักษณะทางกายภาพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนในด้านเหตุผลในการเลือกใช้บริการ อาจเนื่องมาจากการให้บริการของคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนสามารถให้เวลาในการบริการผู้ป่วยได้อย่างเต็มที่ ส่งผลต่อการบริการที่มีคุณภาพ ซึ่งกระบวนการให้บริการของคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนที่สามารถให้บริการแก่ลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว เกิดความสะดวกในการใช้บริการ และหากมีอัตราค่าบริการที่ทำให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกคุ้มค่าที่จะจ่าย หรือการมีโปรโมชั่นที่ดี ย่อมส่งผลให้ลูกค้ามีความพึงพอใจและสนใจที่จะใช้บริการ นอกจากนี้ หากได้รับคำแนะนำจากญาติ เพื่อน หรือคนรู้จักแล้ว ย่อมส่งผลต่อการตัดสินใจมาใช้บริการของลูกค้าได้เป็นอย่างดี และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srathongma (2014) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสปาความงามของชาวไทยในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการสปาความงามในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการให้บริการมีคุณภาพ รวดเร็ว มีราคาที่เหมาะสม และมีการจัดโปรแกรมส่งเสริมการตลาดที่ดี จะทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจและแนะนำให้ผู้อื่นมาใช้บริการต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลจากการศึกษา พบว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด บริการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัดเอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในหลายหัวข้อ ซึ่งผู้ให้บริการควรนำข้อมูลเหล่านี้เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาการให้บริการ ของธุรกิจคลินิกกายภาพบำบัดให้ดียิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. คลินิกกายภาพบำบัดเอกชนควรมีการปรับปรุงกลยุทธ์ทางการตลาด โดยเน้นเจาะกลุ่มลูกค้า ผู้บริหารและพนักงานของหน่วยงาน กลุ่มองค์กรเอกชน บริษัทหรือห้างร้านต่าง ๆ

2. คลินิกกายภาพบำบัดเอกชนควรมีการปรับปรุงกลยุทธ์ทางการตลาด โดยมีรายละเอียดดังนี้
2.1 เพิ่มโปรแกรมหรือรูปแบบการรักษาให้หลากหลายมากขึ้นในกลุ่มที่มีอาการปวดหลัง ซึ่งเป็นกลุ่มโรคที่พบว่ามีผู้ใช้บริการมากที่สุด เพื่อให้ผู้ป่วยมาใช้บริการเพิ่มขึ้น

2.2 เพิ่มจำนวนนักกายภาพบำบัดหรือเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อการให้บริการของลูกค้าในช่วงเวลา 17.01-18.00 น. ซึ่งมีผู้ป่วยมาใช้บริการจำนวนมาก

2.3 มีการกำหนดอัตราค่าบริการให้เหมาะสมกับความสามารถในการจ่ายของผู้ป่วย ซึ่งค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้งอยู่ที่ 301-500 บาท

3. คลินิกกายภาพบำบัดเอกชนควรให้ความสำคัญกับการให้บริการที่มีคุณภาพ เริ่มตั้งแต่การเอาใจใส่ในรายละเอียดของผู้ป่วยแต่ละรายที่แตกต่างกัน การตรวจร่างกายอย่างครอบคลุม เพื่อวางแผนการรักษาได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ตรงตามความต้องการที่ผู้ป่วยมาใช้บริการ มีการรักษาด้วยอุปกรณ์ และเครื่องมือที่มีมาตรฐาน นักกายภาพบำบัดที่มีความรู้ความชำนาญ มีการให้บริการที่มีความสุภาพ อ่อนโยน มีการพูดคุยให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่ผู้ป่วยอย่างเต็มที่ รวมถึงสถานที่ที่สะอาดและปลอดภัย ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ผู้รับบริการสามารถสัมผัสได้ถึงคุณภาพของการให้บริการที่ดี

4. คลินิกกายภาพบำบัดเอกชนควรกำหนดราคาให้เหมาะสมสามารถแข่งขันได้ มีการกำหนดราคาให้หลากหลายมากขึ้น เพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้รับบริการ มีการจัดค่าบริการแบบแพ็คเกจ สามารถแบ่งชำระเป็นงวดได้ รวมถึงมีการแสดงอัตราค่าบริการต่าง ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับผู้มารับบริการ

5. คลินิกกายภาพบำบัดเอกชนควรติดต่อประสานกับหน่วยงาน กลุ่มองค์กรเอกชน บริษัทหรือห้างร้านต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียงสถานที่ตั้งคลินิกกายภาพบำบัดเอกชน ในการแนะนำการให้บริการทางกายภาพบำบัด มีการเลือกทำเลที่ตั้งในย่านชุมชน เป็นทางสัญจรของผู้คนจำนวนมาก มีการจัดทำป้ายคลินิกที่สามารถมองเห็นได้ง่ายและชัดเจนจากระยะไกล รวมถึงมีการเปิดช่องทางการติดต่อหลากหลายช่องทางแก่ผู้รับบริการ โดยเฉพาะในช่องทางออนไลน์ควรมีการกำหนดระยะเวลาในการตอบกลับที่รวดเร็ว อาจมีการกำหนดเป็นรอบหรือช่วงเวลาในการตอบที่ชัดเจน เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ

6. คลินิกกายภาพบำบัดเอกชนควรมีการส่งเสริมการตลาดผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ โดยอาจเป็นการประชาสัมพันธ์ในลักษณะที่มีการให้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มโรคและการรักษาด้วยวิธีการทางกายภาพบำบัดร่วมด้วย

7. คลินิกกายภาพบำบัดเอกชนควรมีการแนะนำขั้นตอนการใช้บริการ ลักษณะโรคของผู้ป่วย เฉพาะรายบุคคล กระบวนการรักษา แนวโน้มผลการรักษาของผู้ป่วย รวมถึงอัตราค่าใช้จ่ายแก่ผู้ป่วย ให้ชัดเจนก่อนเข้ารับการรักษาทุกครั้ง

8. คลินิกกายภาพบำบัดเอกชนควรให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาผู้ให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีการส่งบุคลากรไปอบรมหรือเรียนรู้ทักษะวิชาการใหม่อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงพัฒนาด้านมนุษยสัมพันธ์ การแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย และบริหารจัดการจำนวนผู้ให้บริการให้เพียงพอกับจำนวนผู้มารับบริการ เนื่องจากบุคลากรเป็นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านที่ผู้ป่วยให้ระดับความสำคัญมากที่สุด

9. คลินิกกายภาพบำบัดเอกชนควรมีอุปกรณ์เครื่องมือที่หลากหลายและครอบคลุมการให้บริการ ผู้ป่วยทุกกลุ่มโรค และมีจำนวนเพียงพอในการให้บริการ รวมถึงมีการสอบเทียบเครื่องมือวัด (Calibration) เป็นประจำทุกปีเพื่อสร้างความมั่นใจว่าอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้งานมีคุณภาพและมาตรฐานถูกต้องเหมาะสมแก่การนำไปให้บริการผู้ป่วย สิ่งแวดล้อมควรสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย มีกลิ่นหอม และเสียงเพลงเพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายแก่ผู้รับบริการ รวมถึงเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ กับผู้ป่วยที่มาใช้บริการ เช่น ที่จอดรถ เนื่องจากผู้ป่วยส่วนมากขับรถมาใช้บริการด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

ผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ระดับความเจ็บป่วยหรือความสามารถในการช่วยเหลือตัวเอง มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและวิธีการเดินทางมาใช้บริการคลินิกกายภาพบำบัด เอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผู้ป่วยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้หรือช่วยเหลือตัวเองได้น้อย มักจะมารับบริการด้วยอาการของโรคหลอดเลือดสมอง การตัดสินใจใช้บริการจะขึ้นอยู่กับบุคคล ในครอบครัว และเดินทางมาใช้บริการโดยญาติเป็น ผู้รับ-ส่ง ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาถึง ปัจจัยหรือแรงจูงใจของญาติผู้ป่วยที่มีความสัมพันธ์กับการนำผู้ป่วยมารับบริการที่คลินิกกายภาพบำบัด เอกชน เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยหรือแรงจูงใจของญาติผู้ป่วยที่ถูกต้อง และสามารถสร้างกลุ่มลูกค้าที่ใช้ บริการคลินิกในระยะยาว เนื่องจากผู้ป่วยในกลุ่มโรคนี้ต้องมียะยะเวลาในการรักษาที่นานกว่ากลุ่มโรคอื่น

เอกสารอ้างอิง

- Chanakan, S., Juntasopeepun, P., & Tamdee, D. (2016). Factors influencing primary health care services utilization behavior Among people with mobility disabilities. *Nursing Journal*, 43(5), 93-103. [in Thai]
- Department of Disease Control. (2015). *Annual report 2015*. Retrieved from <http://www.thaincd.com> [in Thai]
- Department of Health. (2017). *Strategic plan for development and stimulating environmental health systems according to the national health development plan during 12th national economic and social development plan (2017-2021)*. Retrieved from <https://www.anamai.moph.go.th> [in Thai]

- Fongkhao, J. (2017). Consumer behavior on selecting cosmetic surgery service under doctor care. *Journal of Rajanagarindra*, 14(32), 127-132. [in Thai]
- Kasikorn Reaserch Center. (2017). *K SME analysis 2017*. Retrieved from <https://www.kasikornbank.com> [in Thai]
- Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning, implement, and control* (9th ed.). Upper Saddle River: Prentice-Hall
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Harlow: Pearson Education.
- Kotra, P., Sarakan, K., & Ratanarat, P. (2017). Factors related to food consumption behavior for chronic disease prevention in adults. *Journal of Health Science Research*, 10(1), 25-31.
- National Statistical Office. (2017). *Population and proportion report classified by age group (children, workers, elderly), sex and region 2007-2017*. Retrieved from <http://statbbi.nso.go.th> [in Thai]
- Papetthong, S. (2016). *Feasibility study of the physical therapy clinic business in Surat Thani* (Master's thesis). Prince of Songkla University, Songkhla. [in Thai]
- Physical Therapy Department. (2018). *Annual report 2018*. Suratthani Hospital: Surat Thani Province. [in Thai]
- Samerjai, C. (2007). *Consumer behavior*. Bangkok: SE-EDUCATION Public Company. [in Thai]
- Samerjai, C., & Wareewanich, T. (2008). *Principle of marketing*. Bangkok: SE-EDUCATION Public Company. [in Thai]
- Serirat, S. (1995). *Consumer behavior*. Bangkok: Phatthana Sueksa Printing House. [in Thai]
- Somboonwanna, M. (2015). *Factor affecting customer decision toward fitness* (Master's thesis). Thammasat University, Bangkok. [in Thai]
- Srathongma, O. (2014). *Marketing factors influencing the customers behavior in the service of beauty spa in Bangkok area* (Master's thesis). Stamford International University, Bangkok. [in Thai]

การบริหารจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุงสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

Logistical Tourism Management in Phatthalung for Elderly Tourists

ทัศนีย์ ประธาน^{1*}, คณินิจต์ หนูเช็ก², น้ำทิพย์ ตระกูลเมธี³, สุวัจน์ เพชรรัตน์², พรทิพย์ เสี่ยมหาญ², และ จักรกฤษณ์ หมั่นวิชา⁴

Tasane Pratan^{1*}, Khanungnit Hnuchek², Numtip Trakulmaykee³, Suwatchanee Petcharat², Porntip Seamhan², and Jakkrit Manwicha⁴

Abstract

The purposes of this study were to study the tourist behavior and level of logistical management standards affecting senior tourists to revisit destinations, to compare the means of LMS affecting revisiting senior tourists of different demographics, to study the relationship between the effecting components of LMS, to study tourists' satisfaction with the standards after joining an experimental trip in Patthalung, and to propose guidelines for LMS in the province for efficient support of an influx of the elderly tourists and others.

¹คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, ²คณะบริหารธุรกิจ, ⁴คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110, ³คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

¹Faculty of Education and Liberal Arts, ²Hatyai Business School, ⁴Faculty of Science Technology, Hatyai University, Hatyai District, Songkhla Province 90110, ³Faculty of Science, Prince of Songkla University, Hatyai District, Songkhla Province 90110

ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: tasanee@hu.ac.th)

รับบทความวันที่ 4 มีนาคม 2562 แก้ไขวันที่ 25 พฤศจิกายน 2562 รับลงตีพิมพ์วันที่ 4 ธันวาคม 2562

Questionnaires were employed in the study to collect the data from the samples: senior tourists, both Thai and foreign.

The results are:

(1) The perceptions of tourists and the level of logistical management standards affected their decision to revisit the destinations.

(2) Both Thai and foreign tourists are highly satisfied with the tour route including physical facilities, information, and costs.

(3) The tourists who joined the two-day tour program are more satisfied than the tourists who joined the one-day tour program.

(4) Both groups tourists are interested and in favor of the “Ma-Ta Muanglung”, a mobile application developed by the research team.

For the tourism logistical management of Phatthalung to be sustainable, it is necessary to have good planning, networking, and effective action of the authorized communities.

Keywords: *Tourism Behavior, Tourism Logistic, Tourism*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว และระดับมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อการมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีสถานภาพต่างกัน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวที่ส่งผลให้เกิดการมาเที่ยวซ้ำ ศึกษาความพึงพอใจต่อมาตรฐานการจัดการ โลจิสติกส์ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่ร่วมกิจกรรมทดลองเที่ยวในจังหวัดพัทลุง และเสนอแนะแนวทางการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง ในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ และทุกกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีพฤติกรรมการรับรู้ และการตอบสนองในมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวทุกด้านที่ส่งผลต่อการมาเที่ยวซ้ำ 2) นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อการดำเนินการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งด้านกายภาพ ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการเงิน ในระดับมาก 3) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ร่วมกิจกรรมในโปรแกรม 2 วัน มีความพึงพอใจสูงกว่ากลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรม 1 วัน และ 4) นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ให้ความสนใจและชื่นชอบแอปพลิเคชัน “มาตะ-เมืองลุง” ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งในอนาคตการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุงจะมีความยั่งยืนได้นั้น

จำเป็นต้องมีการวางรูปแบบ การสร้างเครือข่าย และการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพจากชุมชนที่เข้มแข็ง

คำสำคัญ: พฤติกรรมการท่องเที่ยว โลจิสติกส์การท่องเที่ยว การท่องเที่ยว

บทนำ

จังหวัดพัทลุงตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งตะวันออกของภาคใต้ มีธรรมชาติสวยงาม ทั้งป่าเขา น้ำตก ทะเลสาบ รวมทั้งวิถีชีวิตที่หลากหลายและประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน โดยมีคำขวัญประจำจังหวัด “เมืองหนังโนรา อู่นาข้าว พราวน้ำตก แหล่งนกน้ำ ทะเลสาบงาม เขาอกทะลุ น้ำพุร้อน” สอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัดพัทลุงที่ว่า พื้นที่จังหวัดพัทลุงมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและหลากหลาย ทั้งด้านนิเวศธรรมชาติ วัฒนธรรมแหล่งอารยธรรม มีแหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดสู่วิถีชีวิต ตลอดจนมีสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์จากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของจังหวัดที่โดดเด่น เหมาะสมสำหรับเป็นสถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนได้เป็นอย่างดี มีเส้นทางผ่านไปยังจังหวัดใกล้เคียงที่มีชื่อเสียงทั้งทางธุรกิจและการท่องเที่ยว ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดตรัง และจังหวัดสงขลา (Phatthalung Governor’s Office, 2013) และจากการวิเคราะห์ข้อมูลของ Phatthalung Governor’s Office (2017) พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) ขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ 2) ชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและทักษะการท่องเที่ยวเชิงสากล 3) ระบบข้อมูลสารสนเทศ การประชาสัมพันธ์ไม่เป็นระบบ และไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง 4) ที่พักและบริการการท่องเที่ยว ไม่หลากหลาย และขาดมาตรฐาน 5) ระบบการคมนาคมขนส่งไม่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ จากรายงานการสำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทย ในรอบปี 2559 (DOP, 2017) พบว่า นักท่องเที่ยวที่จัดการเดินทางด้วยตนเองมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,753 บาท/คน/ครั้ง โดยค่าใช้จ่ายแบบไม่พักค้างคืน เฉลี่ย 1,298 บาท/คน และพักค้างคืนเฉลี่ย 3,842 บาท/คน โดยใช้เวลาพักเฉลี่ย 2 วัน

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงนำข้อมูลข้างต้นมาวิเคราะห์และเห็นโอกาสการพัฒนาบริหารจัดการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุงผ่านกระบวนการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยว (Tourism Logistic Management) โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากปัจจุบันนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุหลังเกษียณถือเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อและความพร้อมในการท่องเที่ยว รวมทั้งพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ สอดคล้องกับลักษณะภูมิศาสตร์ของจังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความเป็นธรรมชาติและวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวพัทลุงมีความเป็นอัตลักษณ์เหมาะสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุและคนใกล้ชิดให้สามารถมาท่องเที่ยวและพักผ่อนที่จังหวัดพัทลุงได้อย่างเหมาะสมตามสโลแกนของจังหวัดที่ว่า “พัทลุงเมืองบายใจ: Slow City” ทั้งนี้จากพฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุที่ชอบท่องเที่ยวแบบไร้การเร่งรีบ (Slow Tourism) ในแหล่ง

ท่องเที่ยวและกิจกรรมที่หลากหลาย มีความปลอดภัย อาหารและที่พักราคาไม่แพง คนในชุมชนมีความเป็นกันเองและเป็นมิตร ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว ส่วนแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของกลุ่มผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย เช่น ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม และธรรมชาติ และ 2) วิถีชีวิตที่มีความเป็นอัตลักษณ์ และมีกิจกรรมที่หลากหลาย เป็นต้น (Sungrugsra, Plomelersee, & Warabamrurngul, 2016) ดังนั้น เพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุที่เริ่มมีการขยายตัวมากขึ้น คณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดเพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงด้วยแนวคิดการจัดการโซ่อุปทานของการท่องเที่ยว และการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุง ทั้งทางด้านการเคลื่อนที่ทางกายภาพ (Physical Flow) การเคลื่อนที่ทางการเงิน (Financial Flow) และการเคลื่อนที่ของสารสนเทศ (Information Flow) เพื่อให้จังหวัดพัทลุงสามารถรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ตลอดจนลดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวและระดับมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อ การมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ
2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อ การมาเที่ยวซ้ำของ นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีสถานภาพต่างกัน
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยว ที่ส่งผล ให้เกิดการมาเที่ยวซ้ำ
4. ศึกษาความพึงพอใจต่อมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่ม ผู้สูงอายุที่ร่วมกิจกรรมทดลองเที่ยวในจังหวัดพัทลุง
5. เสนอแนะแนวทางจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง ในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่ม ผู้สูงอายุและทุกกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้หลักของประเทศไทย และถือเป็น อุตสาหกรรมอันดับต้น ๆ ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ เนื่องจากองค์ประกอบหลักของ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็น 4 องค์ประกอบ คือ 1) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเที่ยว โดยตรง ได้แก่ กิจกรรมการขนส่ง ที่พัก ภัตตาคาร บริการนำเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว 2) กิจกรรมที่ เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมบันเทิงพักผ่อน และสินค้าที่ระลึก 3) กิจกรรม บริการอื่น ๆ เช่น สถานีน้ำมัน ร้านขายสินค้าอุปโภคบริโภค กิจกรรมการรักษาพยาบาลและเสริมสร้าง สุขภาพ และ 4) กิจกรรมการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว และบุคลากรการท่องเที่ยว (Pimonsompong, 2015) นอกจากนี้ Intojunyong, Kaewkitipong, and Ractham (2013) ได้ ศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรม

การท่องเที่ยว พบว่า ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว 6 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) โรงแรมและที่พัก 2) ตัวแทนการท่องเที่ยว 3) หน่วยงานดูแลและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว 4) ธุรกิจการท่องเที่ยวและกิจกรรม 5) ธุรกิจบริการด้านอาหาร และ 6) ธุรกิจการเดินทาง ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (Main Stakeholders) ของระบบโซ่อุปทานอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ที่มีการส่งต่อนักท่องเที่ยวให้กันหรือการร่วมมือกัน เพื่อสร้างบริการที่ครบวงจรทั้งการบริการด้านการเดินทาง ที่พัก และร้านอาหาร ด้วยการใช้นโยบายสารสนเทศเข้ามาช่วย ทั้งนี้ ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมดังกล่าว ยังคงพบปัญหาการจัดทำระบบข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระยะยาว จากการวิเคราะห์สภาพทางภูมิศาสตร์ประเทศไทยพบว่า มีข้อได้เปรียบกับประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียนโดยเฉพาะการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ เพราะนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุสามารถท่องเที่ยวในที่ต่าง ๆ เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ

ดังนั้น หากต้องการเปิดตลาดรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวให้สามารถเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุเลือกมาพักผ่อน และกลับมาเที่ยวซ้ำ รวมทั้งแนะนำต่อ เนื่องจากความประทับใจที่เกิดจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่แสดงถึงความพร้อมในการอำนวยความสะดวกและบริการด้านต่าง ๆ เพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ความพร้อมด้านสถานที่ ระบบสาธารณูปโภค มีคฤหาสน์ และการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม 2) ความชัดเจนในการกำหนดแผนและนโยบายการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว การจัดโปรแกรมท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ เรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ ปลอดภัย และเน้นอาหารสะอาดเพื่อสุขภาพ และ 3) การเตรียมความพร้อมในการบริการด้านความปลอดภัย เช่น การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านการปฐมพยาบาล จัดเตรียมพาหนะเดินทางที่เหมาะสม หรือบริการรับส่งจากสนามบิน รวมถึงการบริการด้านที่พัก อาหาร และการดูแลสุขภาพ เป็นต้น (Rattanapaitoonchai, 2012) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Boonyanupong and Sangkakorn (2012) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ควรเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนาสถานและประวัติศาสตร์ ตั้งอยู่ในเขตตัวเมือง มีการเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการค่อนข้างสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานพยาบาล ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีศักยภาพระดับปานกลาง เนื่องจากมีสิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ตลอดจนขาดกิจกรรมรองรับการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ ดังนั้น แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเดินทางท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จึงมุ่งเน้นการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนากิจกรรมที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้สัมผัส และซึมซับคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ และการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบที่ไม่เร่งรีบ สอดคล้องกับข้อค้นพบเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกโปรแกรมการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุแต่ละครั้งของ Rodkhian (2011) พบว่า สิ่งที่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุคาดหวังในการเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่

1) ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว 2) มีบริการห้องน้ำที่เพียงพอและสะอาด 3) มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายเหมาะกับวัยและสุขภาพ 4) ความต้องการพนักงานบริการด้วยความเต็มใจ มีบุคลิกภาพและมีกริยามารยาทที่ดี และ 5) สถานที่รับรองมีอุปกรณ์ให้ความช่วยเหลือในการท่องเที่ยวอย่างสะดวก เช่น ห้องน้ำเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ และป้ายบอกทาง เป็นต้น นอกจากนี้ องค์ประกอบสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวที่ดีควรประกอบด้วย 1) บทบาทผู้ประกอบการนำเที่ยวต้องให้ความสำคัญต่อการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว 2) ความรับผิดชอบของมัคคุเทศก์ที่ต้องมีความเข้าใจธรรมชาติและจิตวิทยาของผู้สูงอายุ 3) การแสวงหาความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม 4) การบริการที่มีคุณภาพเพื่อสร้างความพึงพอใจและตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ 5) การจัดเตรียมกิจกรรมที่เหมาะสมและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน 6) กิจกรรมบันเทิงที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน เพื่อความสุขทั้งทางกายและทางใจ และส่งผลดีต่อสุขภาพ 7) การใส่ใจเรื่องความปลอดภัย เช่น พาหนะในการเดินทาง และ 8) ความน่าเชื่อถือที่เกิดจากการจัดการด้านการตลาด การบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ตลอดจนการนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ จากองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน สามารถนำมาสรุปลักษณะของความต้องการการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านอาหาร ด้านที่พัก และด้านการจัดการของบริษัท โดยการจัดการของบริษัทสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านมัคคุเทศก์ (2) ด้านการจัดโปรแกรมท่องเที่ยว (3) ด้านการจัดกิจกรรม และ (4) ด้านพาหนะในการเดินทาง (Thongpaeng, 2011)

นอกจากนี้ จากการศึกษาของ Matthayomburut (2011) และ Sangkorn, Piboonrungraj, Boomyanupong, Maneetrakunthong, and Yanchinda (2013) สามารถสรุปพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) ความสะดวกสบายในการเดินทางภายในสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งรูปแบบการขนส่งและการเดินเท้า 2) โปรแกรมการท่องเที่ยวควรอยู่ระหว่าง 2 วัน 1 คืน หรือ 1 วัน 1 คืน เท่านั้น 3) ระยะเวลาในการเดินทางไม่ควรเกินครึ่งชั่วโมงต่อการท่องเที่ยว และควรอยู่ในช่วง 08.00-14.00 น. หรือไม่เกิน 6 ชั่วโมงรวมรับประทานอาหารกลางวัน ส่วนเวลาที่เหลือนักท่องเที่ยวต้องการพักผ่อนในสถานที่ท่องเที่ยว 4) ควรมีเวลาพักก่อนไปอีกสถานที่หนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับผู้สูงอายุ 5) การจัดโปรแกรมควรมีเวลาสำหรับเยี่ยมชมแต่ละสถานที่ 6) ไม่นิยมสถานที่ท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก 7) การยอมรับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น เพื่อได้รับบริการที่ดีและสะดวกสบายมากกว่าความหรูหรา 8) มีการรับข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว แต่ไม่ถึงขั้นเน้นด้านวิชาการ และ 9) ต้องการผู้นำทางหรือมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงลึก ส่วนการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อโลจิสติกส์การท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีช่วงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีความพึงพอใจโดยรวมแตกต่างกัน

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย ร้อยละ 38.70 มีบุตรหลานเป็นผู้วางแผนการเดินทางท่องเที่ยวให้ และร้อยละ 39.20 เดินทางมากับบุตรหลาน ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่ชอบมาก คือ ธรรมชาติที่สวยงาม รองลงมา คือ วัด ศาสนาสถาน โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และ

ศิลปกรรม ตามลำดับ โดยเดินทางท่องเที่ยว 2-3 ครั้งต่อปี และใช้เวลาท่องเที่ยว 1-2 วัน ในวันเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งต่างจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่ส่วนใหญ่จัดการหาข้อมูลและวางแผนเดินทางด้วยตนเอง และนิยมเดินทางมากับคู่สมรส เพื่อพักผ่อนและศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวที่ชื่นชอบมากที่สุด คือ ธรรมชาติที่สวยงาม งานประเพณี วัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปกรรม ตามลำดับ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวสูงอายุต่างชาติที่มาเที่ยวประเทศไทยมีอายุระหว่าง 55-72 ปี เดินทางมาพร้อมกับครอบครัวหรือญาติ มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การมาท่องเที่ยวและพักผ่อน นิยมพักโรงแรม และช่องทางรับข้อมูลข่าวสารมาจากการชักชวนของญาติหรือคนในครอบครัว (Thiensiri, Wandee, & Boonyanupong, 2012; Anekjumnongporn, 2016)

ส่วนรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุของ Voraakom (2017) พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุยุคปัจจุบันเป็นกลุ่มที่มีทั้งเวลาและอำนาจการตัดสินใจซื้อ เป็นกลุ่มลูกค้าที่ใส่ใจคุณภาพและความคุ้มค่าแบบสมเหตุสมผล จึงใช้เวลาในการตัดสินใจนานกว่าวัยอื่น ๆ แต่ถ้าได้ตัดสินใจและประทับใจแล้วจะมีความเชื่อใจและมีการใช้สินค้าและบริการนั้นซ้ำ รวมทั้งการบอกต่อในกลุ่มเพื่อน ๆ ดังนั้น แนวทางการสื่อสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) ผลิตรายการสำหรับผู้สูงอายุต้องมีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม เช่น ขนาดของโลโก้ คำอธิบายสินค้า เมนูในร้านอาหารที่ผู้สูงอายุสามารถอ่านได้ง่าย ตลอดจนผลิตภัณฑ์หรืออุปกรณ์ที่ออกแบบใหม่เพื่อแก้ปัญหาในการใช้งาน เช่น เครื่องสุขภัณฑ์ที่ถูกออกแบบเพื่อเพิ่มความปลอดภัยจากการลื่นล้มหรือลุดนั้ง และการเพิ่มห้องน้ำเพื่อลดการรอของ ผู้สูงอายุที่ต้องเข้าห้องน้ำบ่อย เป็นต้น 2) จากภาพการพักทนายในทุก ๆ เข้าของทุกวันผ่านแอปพลิเคชัน LINE เช่น สวัสดิ์ วันจันทร์ แชรร์รูปดอกไม้และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นการแสดงให้เห็นการเป็นกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีแบบฉบับของตนเอง เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเข้าถึงข้อมูลการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ ผู้สูงอายุสามารถรับรู้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์เป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจ โดยเฉพาะธุรกิจเกี่ยวกับอาหาร การกิน โรงแรม และสถานที่ท่องเที่ยว

นอกจากนี้ การประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งเรื่องของงบประมาณ เนื้อหากิจกรรมการท่องเที่ยว ระยะเวลาการเผยแพร่ และความหลากหลายของช่องทางประชาสัมพันธ์ ได้แก่ แผ่นพับ สื่อบุคคล เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต ป้ายต่าง ๆ นิทรรศการสัญจร และจากสื่อมวลชน ปัจจุบันผู้สูงอายุมีการใช้เทคโนโลยีทั้งสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ตมากกว่าในอดีต ดังนั้น การสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ จึงมีความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวอย่างสูง ซึ่งการออกแบบอินเทอร์เฟซสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ (User Interface Design for Elder) โดยการออกแบบอินเทอร์เฟซผู้ใช้ (UI Design) คือ การออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้ให้มีความเป็นมิตรกับผู้ใช้ (User Friendly) ทำให้ผู้ใช้เข้าใจ เรียนรู้ และใช้งานง่าย ส่วนใหญ่นิยมใช้ภาพสัญลักษณ์ในการโต้ตอบกับผู้ใช้ (Graphical User Interface: GUI) เช่น ไอคอน รูปภาพ และสัญลักษณ์อื่น ๆ ดังนั้น การออกแบบอินเทอร์เฟซสำหรับผู้สูงอายุจำเป็นต้องคำนึงในหลายด้าน เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่มี

การเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายภาพและจิตใจ ด้วยเหตุนี้ การออกแบบนโยบายแอปพลิเคชัน จึงต้องคำนึงถึงข้อจำกัดต่าง ๆ ทั้งสองด้าน รวมถึงการออกแบบการโต้ตอบในลักษณะต่าง ๆ ที่เหมาะสมด้วย จากคู่มือ ISO/TR 224411 (International Organization for Standardization, 2008) นอกจากนี้ Hawthorn (2000) ได้แนะนำว่าถ้าเป็นไปได้ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับอินเทอร์เฟซที่ลดการใช้ความจำ โดยอินเทอร์เฟซต้องมีความลื่นไหล เน้นย้ำความง่าย และควรมีการออกแบบให้ตำแหน่ง ปุ่ม คีย์ลัด เมนู ชื่อเรื่องต่าง ๆ อยู่ในตำแหน่งเดิม และปุ่มที่ใช้บ่อยควรอยู่ในตำแหน่งที่กดได้ง่าย ขนาดของปุ่มที่ออกแบบให้ผู้สูงอายุจำเป็นต้องคำนึงถึงเช่นกัน และรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่ดี ประกอบด้วย 1) การวางแผนการประชาสัมพันธ์ 2) วิธีและกิจกรรมในการประชาสัมพันธ์ และ 3) สื่อประชาสัมพันธ์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม

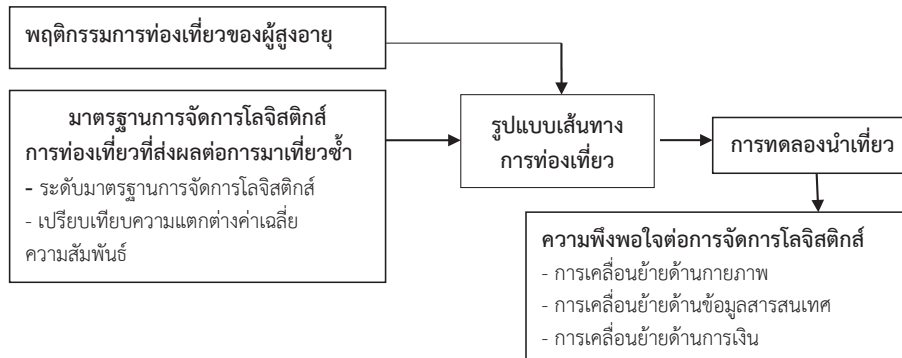
นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญในการดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยวต้องเกิดจากความร่วมมือจากเครือข่ายการท่องเที่ยวและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง Sukkul and Towanit (2013) เสนอการนำเรื่องส่วนศูนย์กลาง (HUB) มาใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ (Logistics Hub) ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องผ่านการพัฒนาระบบขนส่งทั้งทางบก - ทางน้ำ - ทางอากาศตามระบบโลจิสติกส์ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการ ข้อมูลข่าวสาร และการจัดระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานในการบริการ และการอำนวยความสะดวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ศูนย์กลางโลจิสติกส์จึงเป็นการสร้างประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ เพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างงานหรือกระบวนการเพิ่มคุณค่า ผ่านโซ่อุปทาน (Sorat, 2017) และจากการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่การเป็นจุดศูนย์กลางโลจิสติกส์เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบโลจิสติกส์ทั้งหมดไว้อย่างเป็นระบบ โดยมีจุดเชื่อมต่อ (SPOKE) หรือเส้นทางเป็นตัวเสริมในการเชื่อมโยงกิจกรรมที่เกิดขึ้นไปยังจุดศูนย์กลางจากความสำคัญของการจัดการแบบศูนย์กลาง จึงเป็นที่มาของแนวนโยบายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC โดยรัฐบาลต้องมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบหลักของภาคการท่องเที่ยวทั้ง 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) แหล่งท่องเที่ยว 2) บุคลากร และ 3) การเดินทาง โดยองค์ประกอบดังกล่าวเป็นตัวขับเคลื่อนให้การท่องเที่ยวสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการท่องเที่ยวผ่านโซ่อุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply Chain) เป็นการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการ หน่วยงานและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในส่วน of ภาครัฐและเอกชน รวมถึงชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจสูงสุดตลอดระยะเวลาการเดินทางท่องเที่ยว โดยมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์กิจกรรมและผลิตภัณฑ์สำหรับการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมการดำเนินงานจากธุรกิจหลากหลายสาขาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย 1) ผู้จัดจำหน่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (Suppliers) 2) ผู้ประกอบการนำเที่ยว (Tours Operator) 3) ตัวแทนการท่องเที่ยว (Agents) และ 4) ลูกค้า (Customers) ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 ส่วนนี้มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกันในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว (Kaukal, Hoepken & Werthner, 2000)

โลจิสติกส์ท่องเที่ยว (Logistic Tourism) เป็นการเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยไปยังที่อื่น เป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจเพื่อการพักผ่อนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพหรือหารายได้ ซึ่งประกอบด้วย 2 ด้าน คือ โลจิสติกส์สำหรับนักท่องเที่ยว (Logistics of Tourists) และโลจิสติกส์สำหรับการให้บริการการท่องเที่ยว (Logistics of Tourism Services) และความหมายโดยรวม คือ การกำหนดเป้าหมายการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่อำนวยความสะดวกสบายในการไหลเวียนทั้งทางด้านกายภาพ ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการเงิน (Suriya, 2009) สอดคล้องกับการศึกษาของ Boonlert (2017) ที่สรุปว่า โลจิสติกส์ท่องเที่ยวเน้นพันธกิจเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ (Flow Movement) ได้แก่ การเคลื่อนที่ทางกายภาพของนักท่องเที่ยว สินค้าและบริการ การเคลื่อนที่ของข้อมูลข่าวสาร และการเคลื่อนที่ด้านการเงิน ส่วนการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยว (Tourism Logistic Management) หมายถึง การประยุกต์ใช้ศาสตร์ของโลจิสติกส์สำหรับเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวอย่างครบวงจรด้วยระบบการขนส่ง การบริการ การนำเสนอสินค้า และการประสานงานระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ตั้งแต่จุดเริ่มต้นการเดินทางเข้ามาสู่จังหวัดที่เลือก การเลือกที่พัก การเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ภายในจังหวัด การเลือกซื้อสินค้าและบริการ จนกระทั่งเดินทางกลับอย่างสวัสดิภาพ เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัด โดย Chaichan (2012) สรุปแนวคิดการจัดการโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยว หรือโลจิสติกส์การท่องเที่ยวว่า เป็นการบูรณาการแนวคิดด้านการจัดการโลจิสติกส์กับแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน เนื่องจากแนวคิดและรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์เป็นการบริหารจัดการการไหลเวียนภายในห่วงโซ่อุปทานที่ประกอบด้วยการจัดการ และการบริหารการไหลเวียนด้านกายภาพ (Physical) การเงิน (Financial) และสารสนเทศ (Information) เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ส่วนมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดจากการให้ความสำคัญในการให้บริการด้านการไหลเวียนทางด้านกายภาพ การเงิน และสารสนเทศ ของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

กรอบแนวคิด

จากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ หลักการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยว ประกอบด้วย การเคลื่อนย้ายทางกายภาพ การเคลื่อนย้ายข้อมูลสารสนเทศ และการเคลื่อนย้ายการเงิน สามารถสรุปความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ เพื่อส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R & D: The Research and Development) ดำเนินการวิจัยด้วยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยเกี่ยวกับระบบโลจิสติกส์ การบริหารจัดการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุง พฤติกรรมผู้สูงอายุ สภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุง และสำรวจสภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุง สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์เส้นทางการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพของผู้สูงอายุ ประเมินคุณภาพและความพึงพอใจด้วยการทดลองนำเที่ยว เมื่อได้ข้อสรุปจากการวิจัยได้นำองค์ความรู้จากการวิจัยเผยแพร่ ซึ่งกระบวนการวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปรายละเอียด ได้ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างชาติ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการทดลองท่องเที่ยวตามเส้นทางที่กำหนด ดำเนินการพัฒนาด้วยการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และแนวคิดความพึงพอใจในการท่องเที่ยว และตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรง ด้วยการประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์โดยการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน และวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบวัดเฉพาะข้อคำถามลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคส์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด ดังนี้ แบบสอบถามสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.954 ส่วนแบบสอบถามสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุชาวต่างชาติ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.967 ซึ่งแสดงถึงความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามที่เพียงพอสำหรับการนำไปใช้ในงานวิจัย

2. กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสภาพความเหมาะสมให้สอดคล้องกับลักษณะเครื่องมือวัด และสภาพบริบทของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม จึงใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็น (Non Probability) ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ที่เคยและไม่เคยมาท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ ได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 337 คน

ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวในกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทย จำนวน 209 คน และกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ จำนวน 128 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวจากเส้นทางการท่องเที่ยว 3 เส้นทาง ประกอบด้วย โปรแกรม 1 วัน และ 2 วัน แต่ละโปรแกรม ได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 64 คน ประกอบด้วย กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย จำนวน 48 คน และกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ จำนวน 16 คน

3. การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ดำเนินการด้วยการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะทางกายภาพ ใช้ระบบโลจิสติกส์สำหรับนักท่องเที่ยว และโลจิสติกส์สำหรับการให้บริการการท่องเที่ยว สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างองค์กร (Relationship and Collaborate) สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวด้วยการนำกลยุทธ์การกำหนดจุดศูนย์กลาง และจุดเชื่อมต่อ (HUB & SPOKE) มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว โดยการกำหนดจุดศูนย์กลางที่นักท่องเที่ยวทุกคนต้องไปเยี่ยมชม เช่น วัดเจ้าเมือง บ่อน้ำร้อนเขาชัยสน เพื่อเป็นการกำหนดจุดศูนย์กลางที่สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้อย่างสะดวก และประหยัดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ด้วยการเชื่อมโยงเรื่องราวและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบใน 3 เส้นทาง เส้นทางที่ 1 จากอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เส้นทางที่ 2 จากอำเภอเมือง จังหวัดตรัง และเส้นทางที่ 3 จากอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทุกเส้นทางมีการทดลองนำเที่ยวในโปรแกรม 1 วัน และโปรแกรม 2 วัน 1 คืน นอกจากนี้มีโปรแกรมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวต่างชาติใช้เส้นทางที่ 1 รวมโปรแกรมท่องเที่ยวทั้งหมด 8 โปรแกรม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 รูปแบบ ตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและการเข้าร่วมกิจกรรมทดลองเที่ยว ดังนี้

4.1 สำหรับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่เคยและไม่เคยมาเที่ยวจังหวัดพัทลุง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยมีผู้ช่วยวิจัยที่ได้รับการชี้แจงและอบรมจากคณะผู้วิจัย

4.2 สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทดลองเที่ยว ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีคหุเทศ์ผู้นำเที่ยวในแต่ละโปรแกรม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัยประกอบการสังเกตกลุ่มตัวอย่างในระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมทดลองเที่ยว

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานลักษณะแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานใช้สถิติการวิเคราะห์ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างอิสระต่อกัน (t-test Independent) One-way ANOVA เมื่อผลการทดสอบพบว่ามีความแตกต่างกัน จึงทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ Scheffe และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัว (Correlation Coefficient) ด้วยสถิติ Pearson Product-Moment Correlation Coefficient และทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติ t-test

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยพบว่า มีการค้นหาสถานที่ท่องเที่ยวจากเพื่อน/ญาติ (ร้อยละ 60.77) ส่วนใหญ่คนในครอบครัวเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้ (ร้อยละ 45.93) และเดินทางท่องเที่ยวกับคนในครอบครัว (ร้อยละ 67.94) นิยมพักค้างคืนที่รีสอร์ท (ร้อยละ 57.42) โดยใช้โมบายแอปพลิเคชันในการค้นหาข้อมูลท่องเที่ยวผ่านโทรศัพท์มือถือหรือแท็บเล็ต (ร้อยละ 53.11) และเวลาที่ใช้ค้นหาข้อมูลท่องเที่ยวใช้นาน ๆ ครั้ง (ร้อยละ 47.75) ส่วนนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่รับข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวจากเพื่อน (ร้อยละ 43.75) จัดการท่องเที่ยวด้วยตนเอง (ร้อยละ 39.84) และเดินทางท่องเที่ยวกับเพื่อน (ร้อยละ 58.59) นิยมพักค้างคืนที่โรงแรม (ร้อยละ 50.78) ใช้โมบายแอปพลิเคชันในการค้นหาข้อมูลท่องเที่ยวผ่านโทรศัพท์มือถือหรือแท็บเล็ต (ร้อยละ 49.22) และใช้เวลาในการค้นหาข้อมูลท่องเที่ยวนาน ๆ ครั้ง (ร้อยละ 42.86)

2. จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทย และกลุ่มผู้สูงอายุชาวต่างชาติในภาพรวม ทั้งสองกลุ่มเห็นสอดคล้องกันว่า มาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการมาเที่ยวซ้ำทุกด้านอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.53-3.94) โดยมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยว ด้านที่มีความสำคัญมากเป็นอันดับแรก คือ ด้านกายภาพ รองลงมาเป็นด้านข้อมูลสารสนเทศ และด้านการเงิน (ค่าเฉลี่ย 3.93 3.66 และ 3.54 ตามลำดับ) นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย มีความคิดเห็นต่อการจัดลำดับมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวสอดคล้องกับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวต่างชาติ โดยให้ลำดับความสำคัญ ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านข้อมูลสารสนเทศ และด้านการเงิน อยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย (ค่าเฉลี่ย 3.94 3.68 และ 3.53 ตามลำดับ) และนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ (ค่าเฉลี่ย 3.92 3.60 และ 3.55 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาประเด็นที่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุทั้งชาวไทย และต่างชาติ เห็นสอดคล้องกันและให้ความสำคัญเป็นประเด็นแรก คือ ด้านกายภาพ ได้แก่ ความปลอดภัยในการเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยว และสถานที่พัก ด้านข้อมูลสารสนเทศ ได้แก่ ความชัดเจนของข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทาง ป้ายบอกทางหรือสัญลักษณ์ท่องเที่ยวต่าง ๆ ข้อมูลที่พักอาศัย เช่น โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ และความชัดเจนของการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวหรือนำเที่ยวของคนในพื้นที่ ส่วนด้านการเงิน นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวต่างชาติ ให้ความสำคัญในประเด็น ความสะดวกในระบบการชำระเงิน ค่าสินค้าและบริการท่องเที่ยว และความสะดวกในการใช้บัตรเครดิต และ ATM

3. จากการวิเคราะห์ผลความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของทั้งนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทย และกลุ่มผู้สูงอายุชาวต่างชาติ พบว่า มาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวทุกด้าน ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านข้อมูลสารสนเทศ และด้านการเงิน ที่ส่งผลต่อการมาเที่ยวซ้ำแตกต่างกันไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างชาติ เพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวทุกด้าน ที่ส่งผลต่อการมาเที่ยวซ้ำแตกต่างกันไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน มีความต้องการมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวด้านข้อมูลสารสนเทศที่ส่งผลต่อการมาเที่ยวซ้ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มผู้สูงอายุช่วงอายุ 66-70 ปี มีค่าเฉลี่ยความต้องการมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวด้านข้อมูลสารสนเทศสูงกว่ากลุ่มผู้สูงอายุช่วงอายุ 60-65 ปี และกลุ่มอายุ 71 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่สถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อมาตรฐานการจัดการ โลจิสติกส์ท่องเที่ยวด้านการเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มผู้สูงอายุที่มีสถานะหม้าย/หย่า มีค่าเฉลี่ยมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ด้านการเงินสูงกว่ากลุ่มโสดและกลุ่มที่สมรสแล้ว ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุที่มีสถานะสมรส มีค่าเฉลี่ยมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวด้านการเงินสูงกว่ากลุ่มโสดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า มาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวด้านกายภาพ ด้านข้อมูลสารสนเทศ และด้านการเงินของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างชาติ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.505 - 0.789 และเมื่อวิเคราะห์นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างชาติ พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ มีความคิดเห็นต่อมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวด้านกายภาพ ด้านข้อมูลสารสนเทศ และด้านการเงิน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติมีช่วงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย (ค่า r_{xy} ของชาวต่างชาติระหว่าง 0.512 - 0.790 และของชาวไทยระหว่าง 0.503 - 0.790) ซึ่งมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

4. ผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมทดลองเที่ยวในจังหวัดพัทลุง ด้วยโปรแกรมเส้นทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ใน 8 โปรแกรม 3 เส้นทาง โดยเริ่มต้นเส้นทางจากจังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดตรัง ซึ่งการจัดเส้นทางดังกล่าวได้มีการนำพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมาบูรณาการร่วมกับข้อมูลส่วนศูนย์กลาง การเชื่อมโยงกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบขนส่ง ข้อมูลข่าวสาร และการจัดระบบสาธารณูปโภค โดยมีจุดเชื่อมต่อ หรือเส้นทางเป็นตัวเสริมในการเชื่อมโยงกิจกรรมที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดกระบวนการเพิ่มคุณค่าแก่นักท่องเที่ยวตลอดระยะเวลาการเดินทาง ดังตัวอย่างโปรแกรมนำเที่ยว และภาพเส้นทางการท่องเที่ยว 1 วัน และ 2 วัน (รูปที่ 2 และรูปที่ 3) ดังนี้

1) โปรแกรม 1 วัน: จาก อ.เมือง จ.ตรัง สู่จังหวัดพัทลุงภายใต้สโลแกน “เที่ยวเมืองตรัง ต่อด้วยเมืองลุง” ดังรูปที่ 2 เดินทางจากสนามบินจังหวัดตรัง (รับประทานอาหารเช้าในรถ) ไหว้พระชมถ้ำสุเมโน พักดื่มน้ำแร่ แช่เท้า พร้อมนวดเพื่อสุขภาพ ณ บ่อน้ำร้อนเขาชัยสน รับประทานอาหารเที่ยง ณ ร้านทิวทัศน์ แลหมจองถนน ไหว้พระธาตุเจดีย์ วัดเขียนบางแก้ว พร้อมชมพิพิธภัณฑ์ของเก่าเมืองพัทลุง เยี่ยมชมวังเก่า-วังใหม่ (วังเจ้าเมืองพัทลุง) กราบพระพุทธรูปรัตนราชูปถัมภ์จตุรทิศ (พระสี่มุมเมืองประจำภาคใต้) รับประทานอาหารว่าง ณ ชนาคอฟฟี ชมการสาธิตแกะรูปหนังตะลุง ณ หอศิลป์หนังตะลุง เดินทางกลับสนามบินตรัง จังหวัดตรัง โดยสวัสดิภาพ

2) โปรแกรม 2 วัน: จาก อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา สู่อำเภอพัทลุง ภายใต้สโลแกน “ล่องเรือชมบัว ดูนก ชมควายน้ำ สัมผัสวิถีชีวิตชุมชนบ้านกลาง นมัสการพระสี่มุมเมือง” ดังรูปที่ 3

วันที่ 1 จากสนามบินหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา รับประทานอาหารเช้าที่ร้านโกเมศ แวะบ่อน้ำร้อนเขาชัยสน นวดเพื่อสุขภาพ แวะท่าพ่อนคลองกล่ำเนื้อ ชมสินค้าโอท็อป และการสาธิตการแกะรูปหนังตะลุง รับประทานอาหาร ร้าน Route 41 ชม ชิม ช้อป ตลาดสวนไผ่ขวัญใจ แวะวัดเขาอ้อ สำนักตักศิลา ไหว้พระเกจิอาจารย์ดัง เข้าที่พักที่ วรรณิกระจุต พร้อมชมการสาธิตการทำผลิตภัณฑ์จากกระจุต สินค้าโอท็อป 5 ดาว พักผ่อนตามอัธยาศัย นั่งรถชมวิวดมขอนเมืองไทยที่สะพานเฉลิมพระเกียรติ รับประทานอาหาร ณ คริวสามก๊ก แวะตลาดน้ำทะเลน้อย

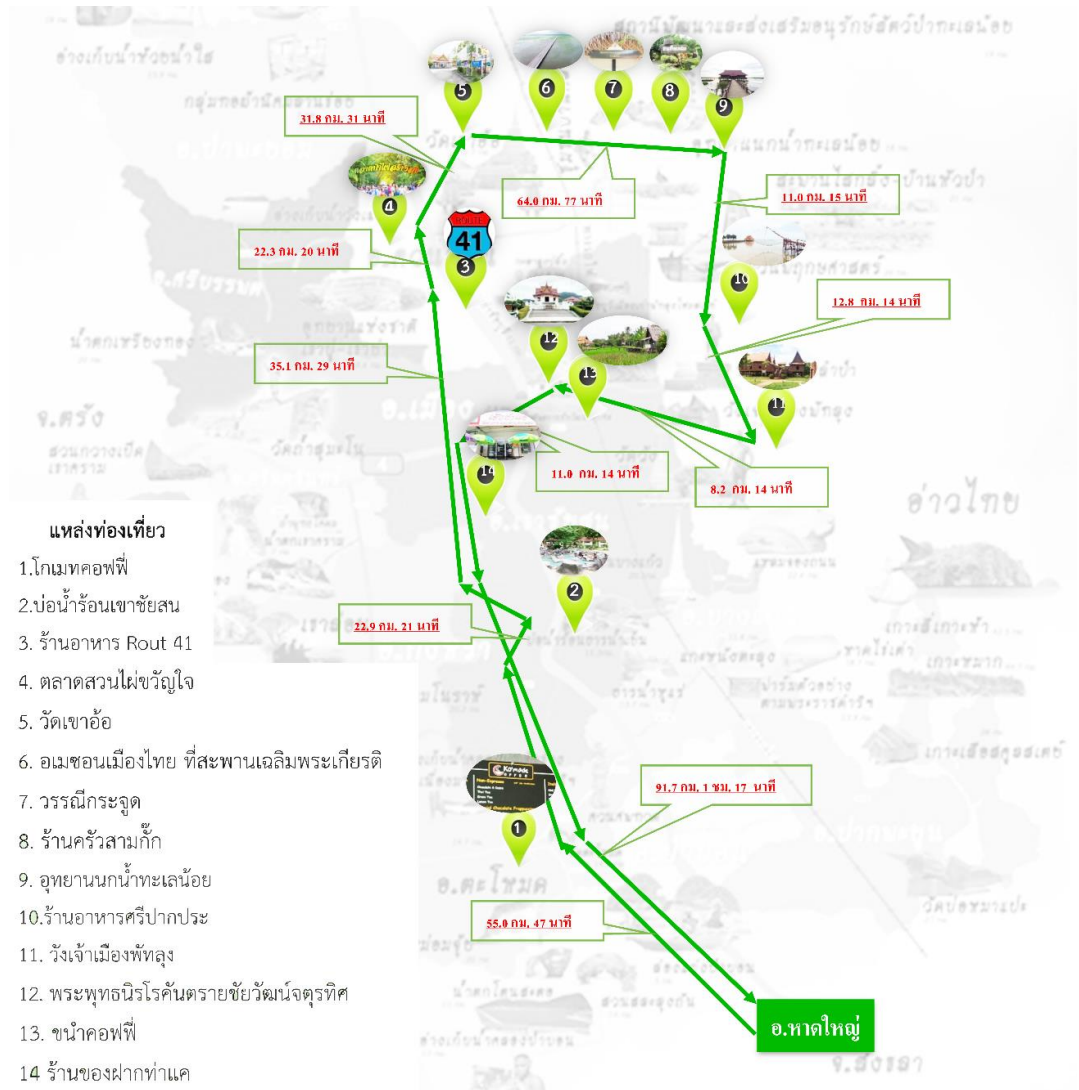
วันที่ 2 รับประทานอาหารเช้า โดยชุมชนท่องเที่ยวทะเลน้อย ล่องเรือชมบัว ดูนก แลควายน้ำ เดินชมวิถีชีวิตชาวบ้านชุมชนซอยบ้านกลาง ออกจากที่พัก วรรณิกระจุต รับประทานอาหาร ณ ร้านศรีปากประ เยี่ยมชมวังเก่า-วังใหม่ แวะกราบพระพุทธรูปรัตนไตรยชัยวัฒน์จตุรทิศ รับประทานอาหารว่าง ณ ร้านขนาคอฟฟี่ ชมหัตถกรรมพื้นบ้าน สินค้าโอท็อป 5 ดาว ทะเลเงินล้าน บ้านคอกวัว แวะช้อปปิ้งสินค้าโอท็อป ณ ร้านของฝากท่าแค เดินทางกลับสนามบินหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยสวัสดิภาพ

**แหล่งท่องเที่ยว

1. ถ้ำสุเมโน 2. บ่อน้ำร้อนเขาชัยสน 3. ร้านทิวทัศน์ 4. วัดเขียนบางแก้ว 5. วังเจ้าเมืองพัทลุง 6. พระพุทธรูปรัตนไตรยชัยวัฒน์จตุรทิศ 7. ขนาคอฟฟี่ 8. หอศิลป์หนังตะลุง

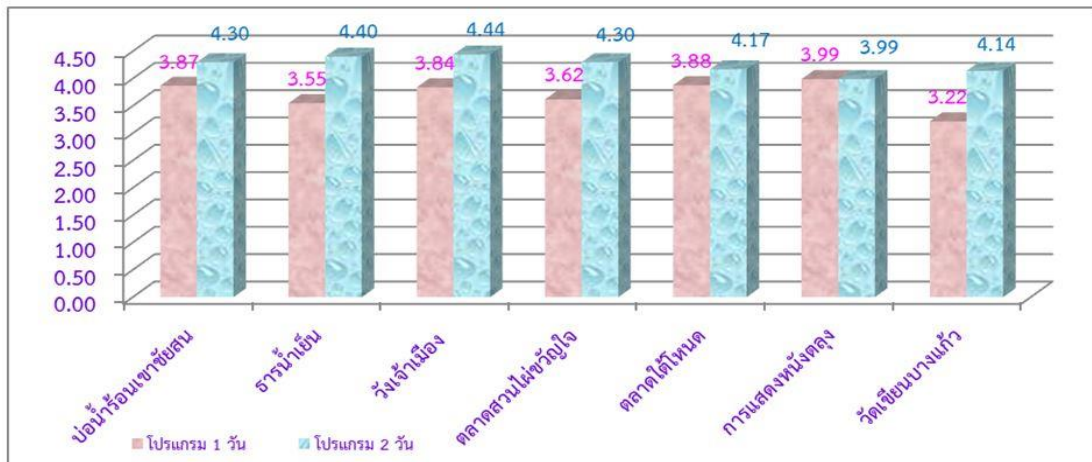
รูปที่ 2 เส้นทาง ตรัง - พัทลุง โปรแกรม 1 วัน

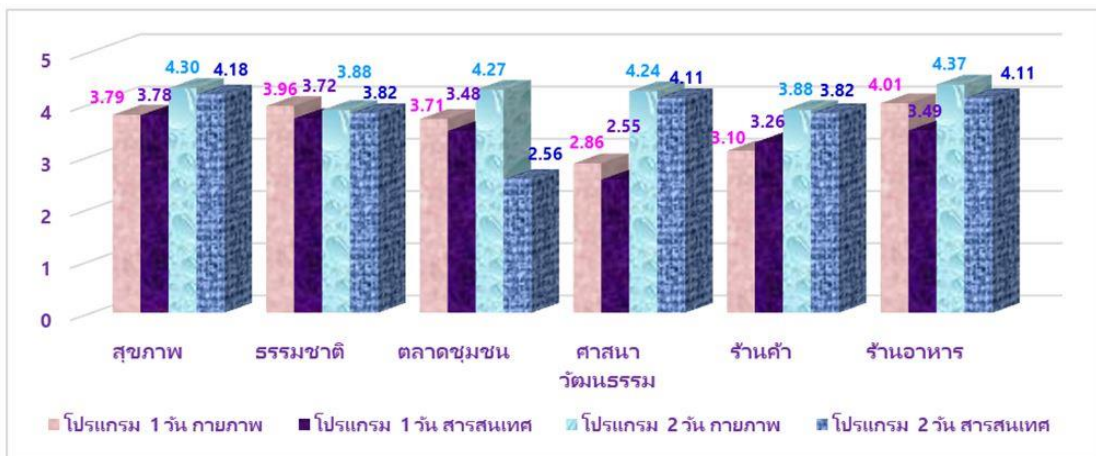
รูปที่ 3 เส้นทาง หาดใหญ่ - พัทลุง โปรแกรม 2 วัน 1 คืน

จากการวิเคราะห์ผลสำรวจความพึงพอใจต่อการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวและกิจกรรม พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เข้าร่วมทดลองท่องเที่ยวในทุกโปรแกรมมีความพึงพอใจในระดับมาก ในทุกสถานที่ท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ยสูงกว่า 3.51) ทั้งโปรแกรม 1 วัน และ 2 วัน ยกเว้นแหล่งท่องเที่ยว วัดเยินบางแก้วในโปรแกรม 1 วัน ที่พึงพอใจในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.22) ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก วัดเยินบางแก้วเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จัดสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีวัดพระบรมธาตุวรมหาวิหาร นครศรีธรรมราช ในลักษณะเดียวกัน จึงให้ความสนใจน้อย และนักท่องเที่ยว โปรแกรม 2 วัน มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงกว่า โปรแกรม 1 วัน ในทุกสถานที่ท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้สูงอายุโปรแกรม 1 วัน มีค่าเฉลี่ย 3.22 - 3.99 และโปรแกรม 2 วัน มีค่าเฉลี่ย 3.99 - 4.44 เมื่อ

พิจารณาปัจจัยการจัดการโลจิสติกส์ ด้านกายภาพ และด้านข้อมูลสารสนเทศพบว่า นักท่องเที่ยวโปรแกรม 2 วัน มีความพึงพอใจปัจจัยการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยว ด้านกายภาพ และด้านข้อมูลสารสนเทศในแหล่งท่องเที่ยวทุกสถานที่ท่องเที่ยวในระดับมากทุกแหล่ง ยกเว้นด้านข้อมูลสารสนเทศในแหล่งท่องเที่ยวประเภทตลาดชุมชนที่พึงพอใจในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.56) นักท่องเที่ยวโปรแกรม 1 วัน มีความพึงพอใจด้านกายภาพ และด้านข้อมูลสารสนเทศในระดับมากเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภท สุขภาพ และธรรมชาติ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.72 - 3.96 รายละเอียดดังรูปที่ 4 - 5

รูปที่ 4 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามประเภท และโปรแกรมการจัด

รูปที่ 5 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อปัจจัยการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยว จำแนกตามโปรแกรมที่จัด

5. จากผลการวิจัยทั้งในส่วนการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว ความคิดเห็นของกลุ่มผู้สูงอายุ การทดลองท่องเที่ยวตามโปรแกรมและเส้นทางที่จัด และมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวต่อการมาเที่ยวซ้ำ สามารถนำมาสรุปบทเรียนหรือวางแผนการบริหารจัดการตามแนวคิดระบบโลจิสติกส์ ได้ดังนี้

5.1 แนวทางในการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยว ด้านกายภาพ การจัดเส้นทางท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ควรจัดการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ หรือผสมผสานการท่องเที่ยวทั้ง 3 ประเภทเข้าไว้ในโปรแกรมท่องเที่ยวเดียวกัน เพื่อให้แก่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุพึงพอใจต่อการท่องเที่ยว และควรจัดโปรแกรมท่องเที่ยวอย่างน้อย 2 วัน หรือถ้าเป็นโปรแกรม 1 วัน สามารถจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมาก 3 แห่ง หากมากกว่า 3 แห่งควรเป็นสถานที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ ควรมีป้ายบอกเส้นทางการเข้าถึงสถานที่แหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางภายในแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน และป้ายบอกเส้นทางภายนอกเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งจัดระบบความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวทั้งสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักเป็นอย่างดี โดยนำระบบและแนวคิดอารยะสถาปัตย์มาใช้เพื่อเตรียมพร้อมรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในอนาคต

5.2 แนวทางในการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยว ด้านข้อมูลสารสนเทศ จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้สูงอายุที่ร่วมกิจกรรมทดลองเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและต่างชาติต่างให้ความสำคัญกับปัจจัยข้อมูลสารสนเทศการท่องเที่ยวมาก เนื่องจากมีเวลาที่จำกัดในการท่องเที่ยว ดังนั้น ป้ายบอกทางภายในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการบอกเส้นทาง จึงมีความสำคัญให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว โดยเฉพาะห้องน้ำ และเนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุในปัจจุบันมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะมือถือ ดังนั้น การสร้างแอปพลิเคชันสำหรับแนะนำโปรแกรมท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยว การแนะนำร้านอาหาร ร้านค้า และที่พักช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เลือกสถานที่ท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้พัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับให้ข้อมูลสารสนเทศการท่องเที่ยวและได้ทดลองกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ร่วมกิจกรรมทดลองเที่ยว ปรากฏว่า ได้รับความสนใจมากและได้นำไปใช้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว แอปพลิเคชันมาตะเมืองลุง จึงเป็นแอปพลิเคชันที่ให้บริการข้อมูลสารสนเทศ ถือว่าเป็นปัจจัยการบริการด้านหนึ่งของระบบโลจิสติกส์ นอกจากนี้ ระหว่างดำเนินการวิจัย มีนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ใช้เว็บไซต์ “มาตะ เมืองลุง” ติดต่อสอบถามเกี่ยวกับสินค้าจากแหล่งท่องเที่ยวและร้านค้า “วรรณิกระจุตแอนดรีสอร์ท” นอกจากนี้ ผู้ประกอบการที่ยังไม่มีข้อมูลในแอปพลิเคชันได้ติดต่อมายังคณะผู้วิจัยเพื่อขอให้นำข้อมูลช่วยประชาสัมพันธ์ร่วมด้วย จึงเห็นได้ว่าแอปพลิเคชัน “มาตะ เมืองลุง” นอกจากสามารถเป็นแหล่งข้อมูลด้านการท่องเที่ยวแล้วยังสามารถใช้สำหรับประชาสัมพันธ์สินค้าโอท็อปได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาด้วยการเพิ่มข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งในจังหวัดพัทลุง เพื่อให้บริการข้อมูลสารสนเทศการท่องเที่ยวได้อย่างครบถ้วน

5.3 แนวทางในการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยว ด้านการเงิน ความสะดวกในระบบการชำระเงินค่าสินค้าหรือบริการ มีผลต่อการเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างชาติ แม้ว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า ปัจจัยด้านอื่น แต่ยังอยู่ในระดับสำคัญมาก ดังนั้น สถานประกอบการที่เกี่ยวข้องทุกส่วนควรตระหนักถึงการประชาสัมพันธ์หรือให้ข้อมูลในส่วนนี้ รวมทั้งจัดบริการตู้ ATM สำหรับบริการให้ทั่วถึงและอยู่ในตำแหน่งที่เห็นได้ง่าย แต่ต้องเน้นความสำคัญด้านความปลอดภัยควบคู่ด้วย และควรมีการนำระบบการเงินออนไลน์มาใช้เพิ่มเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

นอกจากความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านโลจิสติกส์แล้ว ความร่วมมือของผู้ประกอบการมีความสำคัญเช่นกัน ทั้งนี้เพราะกระบวนการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เป็นตัวกลางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวด้วยกัน และร่วมกับหน่วยราชการ ด้วยการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมอบรมเทคนิคการให้บริการ เพิ่มพูนความรู้ภาษาอังกฤษ และการใช้แอปพลิเคชัน ส่งผลให้สามารถสร้างความไว้วางใจ จริ่งใจกับผู้ประกอบการทุกกลุ่ม จึงช่วยให้ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือเป็นอย่างดี นอกจากนี้ ผู้ประกอบการทุกกลุ่มยังสร้างกลุ่มไลน์ทำให้สามารถติดต่อประสานงานซึ่งกันและกัน รวมทั้งให้ความช่วยเหลือกัน ในด้านการแนะนำลูกค้าต่อกัน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของประโยชน์ที่ได้รับและความสำเร็จจากการวิจัย

การสรุปและอภิปรายผล

1. นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยร้อยละ 67.94 เดินทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับครอบครัว รองลงมาเดินทางร่วมกับเพื่อน และญาติ การสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่จากเพื่อนหรือญาติ และจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยคนในครอบครัว ขณะที่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ-ชาวต่างชาติเดินทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับเพื่อน และรองลงมาเดินทางมากับครอบครัว การสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวจากเพื่อน รองลงมาจากสื่อสังคมออนไลน์และเว็บไซต์ และจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวด้วยตนเอง รองลงมาเป็นบริษัทนำเที่ยวและคนในครอบครัว จะเห็นว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติแตกต่างกันไม่มากนัก โดยกลุ่มผู้เกี่ยวข้องเป็นคนในครอบครัว เพื่อน และสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากความสัมพันธ์ของครอบครัวยังมีมากแม้จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุต่างชาติ แต่กลุ่มที่ศึกษาส่วนใหญ่มีเชื้อชาติเอเชีย ซึ่งยังคงมีค่านิยมความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและการเคารพผู้สูงวัยมีมาก และไม่แตกต่างจากชาวไทย จึงส่งผลให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวาร่วมกัน นอกจากนี้ สังคมปัจจุบันผู้สูงอายุมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ค่อนข้างมาก ประกอบกับส่วนใหญ่มีการดูแลสุขภาพเป็นอย่างดี จึงส่งผลให้กลุ่มผู้สูงอายุจำนวนครึ่งหนึ่ง มีความสามารถในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และสามารถใช้ออปพลิเคชันในการสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวรวมทั้งใช้ในการสื่อสาร สอดคล้องกับการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุในปัจจุบันค่อนข้างสูงและเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงเป็นโอกาสที่ดีสำหรับการประชาสัมพันธ์และสื่อสารข้อมูลการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการใช้ช่องทางสื่อผ่านแอปพลิเคชันจะเป็นการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

2. นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างชาติ เห็นสอดคล้องกันในมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยวทุกด้าน ส่งผลต่อการมาเที่ยวซ้ำอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ส่งผลมากที่สุดเป็นด้านกายภาพ สอดคล้องกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่ร่วมกิจกรรมทดลองเที่ยวทั้ง 8 โปรแกรม มีความพึงพอใจในการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยว ด้านกายภาพอยู่ในระดับสูงและมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ปัจจัยด้านข้อมูลสารสนเทศ และด้านการเงิน ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากจังหวัดพัทลุงและกรมโยธาธิการได้มีการปรับปรุงและซ่อมแซมเส้นทางท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อจัดการยกระดับการท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุง ที่ได้รับมอบหมายให้จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเมืองรอง ตามนโยบาย

การกระจายแหล่งท่องเที่ยวไปยังจังหวัดที่มีสภาพแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ รองจากจังหวัดที่สำคัญ เช่น กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ภูเก็ต เป็นต้น

3. นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและต่างชาติที่ช่วงอายุ 66-70 ปี ให้ความสำคัญกับมาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยว ด้านข้อมูลสารสนเทศสูงกว่ากลุ่มผู้สูงอายุช่วงอื่น ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้สูงอายุยังทำงานสูงถึงร้อยละ 35.78 ของกลุ่มผู้สูงอายุทั่วประเทศ จำนวน 11.35 ล้านคน โดยกลุ่มทำงานน่าจะเป็นผู้สูงอายุช่วง 60-65 ปี ดังนั้น กลุ่มผู้สูงอายุในช่วง 66-70 ปี จึงเป็นกลุ่มที่มีโอกาส ความพร้อม และสุขภาพที่ดีพร้อมสำหรับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีความสามารถตัดสินใจและวางแผนจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง จึงให้ความสำคัญด้านข้อมูลสารสนเทศสูงกว่ากลุ่มผู้สูงอายุช่วงอื่น และจากข้อค้นพบที่ว่า มาตรฐานการจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยว ด้านกายภาพ ด้านข้อมูลสารสนเทศ และด้านการเงิน มีความสัมพันธ์กันและมีผลต่อการมาเที่ยวซ้ำ สอดคล้องกับข้อสรุปของ Thongin (2006) ที่ว่า ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการจัดการโลจิสติกส์กับความจงรักภักดีต่อแหล่ง/สถานที่ท่องเที่ยว เป็นการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ได้รับจากการจัดการโลจิสติกส์ของแหล่ง/สถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับการดำเนินงาน 3 ประเด็น ได้แก่ การเคลื่อนที่ทางกายภาพ การเคลื่อนที่ทางด้านสารสนเทศ และการเคลื่อนที่ทางการเงิน

4. จากผลการทดลองนำเที่ยวโปรแกรมท่องเที่ยว 1 วัน กับโปรแกรม 2 วัน ทำให้ทราบโปรแกรมท่องเที่ยว 1 วัน (ไปเช้ากลับเย็น) ไม่เหมาะสำหรับการจัดโปรแกรมท่องเที่ยวให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ โดยผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่าส่วนใหญ่แหล่งท่องเที่ยวที่เดียวกันในโปรแกรม 1 วัน ได้รับความพึงพอใจน้อยกว่าโปรแกรม 2 วัน เนื่องจากความเหนื่อยล้าในการเดินทางท่องเที่ยวทำให้ไม่รู้สึกรื่นเริงเท่าที่ควร เมื่อร่างกายต้องการพักผ่อน ซึ่งเป็นไปตามการศึกษาของ Matthayomburut (2011) และ Sangkakorn et al. (2013) ที่เสนอว่า โปรแกรมท่องเที่ยวควรอยู่ระหว่าง 2 วัน 1 คืน หรือ 1 วัน 1 คืน เท่านั้น เพราะความอ่อนล้าและความเสื่อมถอยทางร่างกายของกลุ่มผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ความพึงพอใจปัจจัยการเคลื่อนย้ายทางด้านกายภาพ สูงกว่าปัจจัยด้านข้อมูลสารสนเทศ ทั้งโปรแกรม 1 วัน กับโปรแกรม 2 วัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้ให้ข้อเสนอแนะในข้อมูลปลายเปิดเกี่ยวกับการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และการให้ข้อมูลแหล่งบริการต่าง ๆ เช่น ห้องน้ำ ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องจึงควรดำเนินการปรับปรุงพัฒนาและเสริมปัจจัย ด้านข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหาร ร้านค้า และที่พักเพิ่มมากขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวก และเป็นข้อมูลในการเลือกและตัดสินใจในการวางแผนจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวให้กับตนเองและเพื่อน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างชาติส่วนใหญ่ให้ความสนใจแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Boonyanupong and Sangkakorn (2012)

5. ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและต่างชาติ ต่างให้ความสำคัญต่อการได้รับการบริการที่ดี ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยว ดังที่ Voraakorn (2017) ได้ระบุเกี่ยวกับกลุ่มผู้สูงอายุยุคปัจจุบันว่า เป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพ และความคุ้มค่าแบบสมเหตุสมผลในการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าของกิจการธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงได้ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันประสบปัญหาเรื่องการบริการและจิตบริการของลูกค้า/พนักงานที่เป็นคนในชุมชน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ จึงได้จัดโครงการอบรมหลักสูตรการให้บริการกับตัวแทนผู้ประกอบการ ชุมชน และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง เพื่อสร้างจิตบริการ และเพิ่มทักษะในการสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงตระหนักถึงผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้น หากไม่มีจิตบริการและการจัดการที่ดี ซึ่งจากการติดตามผลโดยการทดลองใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลังจากการสำรวจพื้นที่ในรอบแรก พบความแตกต่างในการให้บริการลูกค้าของลูกค้า/พนักงานในร้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกค้า/พนักงานที่ได้เข้าร่วมอบรมในหลักสูตรการให้บริการ แสดงให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาเรื่องการให้บริการ โดยวิธีการอบรมการสร้างจิตบริการ และเพิ่มทักษะในการสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงความตระหนักถึงผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้นหากพนักงานให้บริการอย่างไม่มีจิตบริการและการจัดการที่ดี ดังนั้นรูปแบบการอบรมแก่พนักงานจึงเป็นวิธีที่ดีอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ได้

ข้อเสนอแนะ

1. จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวและการทดลองนำเที่ยวพบว่า จังหวัดพัทลุงมีสภาพทั้งแหล่งท่องเที่ยว วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของผู้ประกอบการและประชาชนเหมาะสำหรับจัดเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ หรือรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อการพัฒนาจังหวัดพัทลุงให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในอนาคต จังหวัดจึงควรให้ความสำคัญต่อบทบาทการบริหารจัดการโลจิสติกส์ท่องเที่ยว เพราะแนวคิดนี้จะช่วยลดต้นทุนการดำเนินการของจังหวัด รวมถึงค่าใช้จ่ายในการขนส่งของนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ ควรมอบหมายให้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวให้การช่วยเหลือและพัฒนาระดับการบริหารจัดการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการบริการจัดรถเช่า หรือการบริการพาหนะเดินทางสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้เดินทางโดยรถส่วนตัว รวมทั้งการให้บริการเกี่ยวกับการเข้าถึงการให้บริการด้านการเงิน เช่น ตู้ ATM มีบริการให้ทั่วถึง และการดูแลด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นสโลแกนที่ว่า “ผู้สูงอายุที่ต้องการท่องเที่ยวต้องนึกถึงจังหวัดพัทลุงเป็นแหล่งแรก หรือผู้สูงอายุท่านใดไม่ได้เที่ยวจังหวัดพัทลุงแล้วจะเสียใจเป็นอย่างมาก”

2. จากการสนทนากลุ่มผู้ประกอบการเกือบทุกกลุ่ม ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐจัดเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้เข้ามาให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และแนะนำร้านอาหารให้สามารถดำเนินการให้ได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเรื่องป้ายบอกเส้นทางเดินทางไปยังร้านอาหาร ภาษีโรงเรือน และภาษีป้ายที่ควรมีการยกเว้นภาษีบางอย่างที่เกี่ยวข้อง เช่น กรณีสนับสนุนให้มีการเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ แต่กลับพบว่า อัตราการเก็บภาษีป้ายภาษาอังกฤษมีการเก็บในอัตราที่แพงกว่าป้ายที่ใช้ภาษาไทย นอกจากนี้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวซ้ำ ซึ่งการให้บริการเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวทั้งในส่วนภาครัฐ และผู้ประกอบการควรมีการอบรมเพิ่มเติมตลอดเวลา เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ในสัญญาเลขที่ RDG60T0007 และขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลทุกท่าน ทั้งสถานประกอบการ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐของจังหวัดพัทลุง และนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- Anekjumnongporn, P. (2016). *The traveling behavior of the baby boomer generation in Bangkok (Master's thesis)*. Bangkok University, Bangkok. [in Thai]
- Boonlert, R. (2017). *Linking the tourism supply chain in the Special Economic Zone: A case study of Chiang Saen District in Chiang Rai province*. Retrieved from <https://sites.google.com/a/eisth.org/chiang-rai-special-economic-zone/home> [in Thai]
- Boonyanupong, S., & Sangkakorn, K. (2012). Slow tourism management for elderly tourists in upper northern. *MBA-KKU Journal*, 5(1), 85-100. [in Thai]
- Chaichan, T. (2012). Tourism Logistics Management for Wang Nam Kiew district in Nakhon Ratchasima Province. *Suranaree Journal of Social Science*, 6(2), 17-33. [in Thai]
- DOP. (2017). *Elderly work in Thailand 2017*. Retrieved from <http://www.dop.go.th/th/know/1/124> [in Thai]
- Hawthorn, D. (2000). Possible implications of aging for interface designers. *Interacting with Computers*, 12(5), 507-528.
- International Organization for Standardization. (2008). *Ergonomics data and guidelines for the application of ISO/IEC: Guide 71 products and services to address the needs of older persons and persons with disabilities*. Switzerland: International Organization for Standardization.
- Intojunyong, S., Kaewkitipong, L., & Ractham, P. (2013). The study of supply chain and data model of tourism industry in Thailand. *Suthiparithat Journal*, 28(85), 352-369. [in Thai]
- Kaukal, M., Hoepken, W., & Werthner, H. (2000, July 3-5). An approach to enable interoperability in electronic tourism markets. In *The 8th European Conference on Information System (ECIS 2000)*. Vienna, Austria.
- Matthayomburut, W. (2011, January 27-29). Guidelines for tourism route development for elderly tourists A case study of the area surrounding the Mae Moh Electricity Generating Division, Lampang Province. In *The Academic conference Khon Kaen University Year 2011; "Future development of Thai rural areas: a stable foundation for sustainable national development"*. KKU, Khon Kaen. [in Thai]
- Phatthalung Governor's Office. (2013). *4 years Phatthalung action plan (2014-2017)*. Retrieved from http://www.phatthalung.go.th/develop_plan [in Thai]

-
- _____. (2017). *Strategy for development to the ecotourism industry*. Retrieved from <http://www.phatthalung.go.th/strategy> [in Thai]
- Pimonsompong, C. (2015). *Tourism planning and marketing development*. Bangkok: KU Press. [in Thai]
- Rattanapaitoonchai, J. (2012). *Elderly tourists market: new opportunities for Thailand to grow AEC International Institute for Trade and Development (ITD)*. Retrieved from <http://www.itd.or.th/th/ตลาดนักท่องเที่ยวสูงอายุ> [in Thai]
- Rodkhian, K. (2011). *A study of the motivation for selecting destinations and the expectations of elderly tourists towards tourist destinations: Case studies in rural areas Nakhon Sawan Province*. Retrieved from http://www.bec.nu.ac.th/bec-web/graduate/Tourism_article54.php [in Thai]
- Sangakorn, K., Pi boonrunroj, P., Boomyanupong, S., Maneetrakunthong, A., & Yanchinda, J. (2013). *Interconnectivity of tourism supply chains in the upper north of Thailand for supporting senior tourists* (Research report). Bangkok: TRF. [in Thai]
- Sorat, T. (2017). *Basic of Logistics*. Retrieved from http://www2.diw.go.th/logistics/doc_logis/Tanit_LogisticsBook.doc [in Thai]
- Sukkul, T., & Towanit, T. (2013). Development of a public relations model for tourism at Ban Kao national museum, Kanchanaburi province. *Journal Humanity and Social Science, Ubon Ratchathani University*, 6(2), 98-120. [in Thai]
- Sungruga, N., Plomelersee, S., & Warabamrungrkul, T. (2016). Styles and behavior in slow tourism for senior tourists in the Thai Western Region. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal*, 36(2), 1-19. [in Thai]
- Suriya, K. (2009). *Conceptual framework of tourism logistics*. Retrieved from http://www.tourismlogistics.com/index.php?option=com_content&view=article&id=7:concept-tourism-logistics&catid=64:conceptual-framework&Itemid=54 [in Thai]
- Thiensiri, J., Wandee, C., & Boonyanupong, S. (2012). Slow tourism market potential evaluation for elderly tourists in upper - north region of Thailand. *FEU Academic Review*, 6(1), 49-62. [in Thai]
- Thongin, C. (2006, November 2-3). Logistics management paradigm for the Thai tourism industry. In *The 6th academic conference of logistic and supply chain management*. Duangtawan Hotel, Chiang Mai. [in Thai]
- Thongpaeng, P. (2011). Tourism business development model for the elderly: A case study of the elderly in the central region. *Journal of Srivanalai Vijai*, 1(2), 70-74. [in Thai]
- Voraakom, V. (2017). *Marketing Trend of "Not old" for the aging society*. Retrieved from <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/641047> [in Thai]

นโยบายการบริหารกับการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ

Management Policy and the Shortage of Professional Nurses

นพวรรณ ใจคง^{1*}, จินดาวรรณ ธรรมปรีชา², ฤทธิกร ศิริประเสริฐโชค¹, และ ธนวัฒน์ พิมลจินดา¹
Noppawan Jaikong^{1*}, Jindawan Thammapreecha², Ritthikorn Siriprasertchok¹, and
Thanawat Pimoljinda¹

Abstract

The objectives of this research were to study the relationship between hospitality management policy and the shortage of professional nurses and to suggest solutions for the shortage. The researcher studied and collected secondary data from documents of various related agencies. The qualitative data also were obtained from four groups of key informants including (1) policymakers, (2) professional nurse producers, (3) hospital administrators, and (4) professional nurses, using a semi-structured interview.

The results of the study are as follows: (1) Policy-driven issues caused by the problem of coordination between relevant departments are various. (2) Conflicts in policy include canceling scholarships for nursing students that was

¹วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131, ²สาขาฟิสิกส์ ภาควิชาวิทยาศาสตร์
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ต.ประตูชัย อ.พระนครศรีอยุธยา
จ.พระนครศรีอยุธยา 13000

¹Graduate School of Public Administration, Burapha University, Saensook Sub-district, Mueang
District, ChonBuri Province 20131, ²Department of Physics, Faculty of Sciences and Technology,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Pratuchai Sub-district, Phra Nakhon Si Ayutthaya
District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province 13000

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: jainoppawan71@gmail.com)

รับบทความวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2563 แก้ไขวันที่ 16 เมษายน 2563 รับลงตีพิมพ์วันที่ 17 เมษายน 2563

launched while the demand for nurses increased, for instance. (3) In-depth information is lacking for the analysis of the demand for professional nurses. (4) There is a lack of professional progress and security restricts employment opportunities, causing overlapping work and affecting the welfare of personnel, monetarily and non-monetarily. The researchers suggest solutions to the problems as follows: (1) There should be a professional nursing development committee to be a center for coordinating cooperation between users, producers, stakeholders, and professional nurses. (2) There should be an establishment of clear and fair management policies and practical approaches especially regarding standard workloads, and the welfare of nurses, monetarily and non-monetarily, should be reviewed.

Keywords: *Management Policy, Problem, Shortage, Professional Nurses*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของนโยบายการบริหารกับการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ และเพื่อหาข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องของส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 4 กลุ่ม คือ (1) ผู้กำหนดนโยบาย (2) กลุ่มผู้ผลิตพยาบาลวิชาชีพ (3) ผู้บริหารสถานพยาบาล โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ในขณะที่กลุ่มที่ (4) พยาบาลวิชาชีพใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมทั้งสิ้น 31 คน

ผลการศึกษาสภาพปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ สามารถสรุปได้ดังนี้ (1) ปัญหาในการขับเคลื่อนนโยบาย อันเกิดจากปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีมุมมองที่แตกต่างกัน (2) นโยบายมีความย้อนแย้งกัน เช่น การยกเลิกการให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาพยาบาล แต่มีความต้องการพยาบาลวิชาชีพเพิ่มสูงขึ้น (3) ปัญหาในเชิงการบริหารจัดการอัตรากำลังของโรงพยาบาล และการผลิตพยาบาลวิชาชีพของสถาบันการศึกษา (4) ขาดความก้าวหน้า และความมั่นคงในวิชาชีพ เกิดข้อจำกัดในการจ้างงาน เกิดการทำงานที่คาบเกี่ยววิชาชีพ ส่งผลไปจนถึงสวัสดิการที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ ดังนี้ (1) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาบุคลากรด้านพยาบาลวิชาชีพ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ใช้และผู้ผลิต ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และพยาบาลวิชาชีพ (2) ควรมีการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานภาระงานที่ชัดเจนและเป็นธรรม ทบทวนนโยบายด้านสวัสดิการของพยาบาลที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน

คำสำคัญ: *นโยบายการบริหาร ปัญหา การขาดแคลน พยาบาลวิชาชีพ*

บทนำ

ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนกำลังคนด้านการแพทย์และสาธารณสุข มาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบัน พบว่าการขาดแคลนนี้เกิดจากหลายสาเหตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงด้านประชากรและระบาดวิทยา การเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อ โรคอุบัติใหม่ โรคเรื้อรัง และการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ ซึ่งทำให้ความต้องการบริการ การรักษาพยาบาลของประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างมาก และในระบบบริการสุขภาพนี้ บุคลากรด้านการแพทย์และสาธารณสุข จึงจัดเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดบริการ เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาสุขภาพของประชาชน และวิชาชีพพยาบาลถือเป็นกำลังสำคัญในระบบสุขภาพ โดยเป็นบุคลากรกลุ่มใหญ่ที่สุดในระบบ สถานพยาบาลทุกระดับต้องการพยาบาลวิชาชีพเพื่อทำงานทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการรักษาพยาบาล วิชาชีพพยาบาลจึงเป็นบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความสำคัญ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลทั้งโรงพยาบาลของรัฐบาลและโรงพยาบาลของเอกชน หรือแม้แต่สถานพยาบาลที่ประกอบธุรกิจทั่วไป (Kantha, 2014)

ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลรุนแรงมากขึ้น ทั้งการขาดแคลนพยาบาลที่มีทักษะวิชาชีพสูง และการขาดแคลนด้านจำนวนในการให้บริการ รวมทั้งยังเป็นภาระอย่างมากในการผลิตพยาบาลเพื่อชดเชยการสูญเสียดังกล่าว นอกจากนี้ Thailand Nursing and Midwifery Council (2009) รายงานว่ามีพยาบาลลาออกจากระบบราชการ รวมทั้งเปลี่ยนสายงาน เฉลี่ยร้อยละ 3 ต่อปี จากระบบ 3,000 คน/ปี เป็นพยาบาลจบใหม่ 1,200 คน สรุปแล้วขณะนี้จำนวนพยาบาลวิชาชีพจบใหม่ ที่จะทดแทนพยาบาลวิชาชีพที่ลาออกอยู่ในสถานะติดลบมากกว่าปีละ 2,000 คน (Nopamornraborti, 2009)

ดังนั้น การวางแผนกำลังคนด้านการพยาบาลจึงต้องคำนึงถึง ความเพียงพอทั้งด้านจำนวน ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ของบุคลากร เพื่อเป็นหลักประกันว่าจะสามารถให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง (Kunaviktikul, Chitpakdee, Srisuphan, & Bossert, 2014) จากรายงานการศึกษาความต้องการกำลังคน ในระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2552 - 2562) พบว่า จากการใช้บริการสุขภาพของประชาชนไทย ประมาณ 65 ล้านคน มีความต้องการพยาบาลในอัตราส่วนพยาบาล 1 คน ต่อ 400 หรือประมาณ 163,500 - 170,000 คน ต่อประชากรทั้งประเทศ ซึ่งผลการสำรวจสำมะโนประชากร ในปี พ.ศ. 2559 พบว่า มีจำนวนประชากรทั้งประเทศ จำนวน 70,902,000 คน ดังนั้น จึงมีความต้องการพยาบาล จำนวน 157,560 คน โดยประมาณ (Srisuphan & Sawangdee, 2012)

สังเกตได้ว่า ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพในประเทศไทย ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ยังพบว่าโครงสร้างอายุของพยาบาลวิชาชีพของประเทศไทยมีแนวโน้มเป็นกำลังคนสูงอายุ คือ ร้อยละ 43 เป็นพยาบาลวิชาชีพ ที่มีอายุในช่วงระหว่าง 30-39 ปี ซึ่งเป็นกำลังคนกลุ่มใหญ่ และอายุเฉลี่ยของพยาบาล เท่ากับ 38.30 ปี ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้เห็นว่าพยาบาลวิชาชีพเป็นกลุ่มพยาบาลสูงอายุที่มีแนวโน้มการสูญเสียพยาบาลวิชาชีพออกจากระบบบริการสุขภาพ เนื่องจากการเกษียณอายุ คิดเป็นร้อยละ 23.40 หรือประมาณ 27,731 คน ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศไทยขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพเป็นอย่างมากในอีก 15 ปีข้างหน้า (Sawangdee, Theerawanwivat, Lorjirachunkun,

& Jitrawech, 2009) อีกทั้ง ความต้องการบริการด้านสุขภาพที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่จำนวนพยาบาลที่สามารถผลิตเพิ่มได้มีเพียงร้อยละ 9.01 ต่อปีเท่านั้น นอกจากนี้ พบว่ารัฐบาลไทยมีนโยบายจำกัดตำแหน่งราชการ กำหนดมาตรการให้ยกเลิกการใช้ทุนของพยาบาล เพราะรัฐบาลไม่มีตำแหน่งให้บรรจุ ในขณะที่มีนโยบายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ในภูมิภาคเอเชีย (Medical Hub of Asia) ทำให้โรงพยาบาลเอกชนขยายตัวและต้องการพยาบาลเพิ่มขึ้นจำนวนมาก และมีนโยบายดึงดูดให้พยาบาลเข้าทำงานเพิ่มมากขึ้น (Srisuphan & Sawangdee, 2012) จึงพบว่ามี การสูญเสียพยาบาลของรัฐอย่างต่อเนื่องจากภาระงานเพิ่มมากขึ้น แต่ค่าตอบแทนน้อย ทำให้พยาบาลที่ทำงานในโรงพยาบาลภาครัฐ ตัดสินใจลาออกจากระบบราชการ (Sawangdee, 2008)

จากสถานการณ์ปัญหาปัจจุบัน แม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการวางแผนและพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาด้านพยาบาลวิชาชีพขาดแคลนอย่างต่อเนื่อง เช่น กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายเพิ่มการผลิตพยาบาล แต่ความต้องการบุคลากรที่เพิ่มขึ้นก็ทำให้ในอนาคตการขาดแคลนบุคลากรทางด้านสาธารณสุขในเกือบทุกวิชาชีพจะยังเป็นปัญหาที่ท้าทายระบบบริการสุขภาพของประเทศไทย และจากการสำรวจยังพบว่าการกำลังคนด้านสุขภาพมีการกระจายตัวอย่างไม่สมดุล (Wongwichai, 2016)

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นบทบาทของสถาบันการศึกษาภาครัฐและเอกชนในการผลิตพยาบาล เพื่อเป็นแนวทางแก้ปัญหาคาดแคลนพยาบาล ให้เกิดกระจายกำลังคนและการบริการสาธารณสุขไปยังพื้นที่ห่างไกล นำไปสู่ความเท่าเทียมด้านสุขภาพระหว่างเขตเมืองและชนบท ที่แต่ละประเทศจะนำไปเสนอหน่วยงานผู้กำหนดนโยบายพิจารณา กำหนดเป็นแนวทางแก้ไขต่อไป

นโยบายสาธารณะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ผู้กำหนดนโยบาย เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติหรือประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดร.นายแพทย์โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ ได้กล่าวว่า การเกิดขึ้นได้จริงของนโยบายสาธารณะ ตามแนวคิด “นโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม” จึงต้องมีปัจจัยหลัก คือ ความตื่นตัวและแรงขับเคลื่อนของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะ “ภาคสาธารณะ” ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์หรือผลกระทบจากนโยบายด้วย (Jeungsathien-sup, Wattananamkun, Phadungtot, Rattanamongkolkul, & Sirisathitkun, 2015) การประเมินผลนโยบายจำเป็นต้องเลือกเกณฑ์ให้สอดคล้องกับนโยบาย เพื่อให้เกิดความเหมาะสมที่สุดกับบริบทของสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีเช่นนั้นย่อมเป็นการเสียเวลาและทรัพยากรการบริหาร ที่ผ่านมามีนโยบายที่นำไปปฏิบัติจริงไม่ได้เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น จึงต้องมีกระบวนการทำแผนงานรองรับนโยบายที่ชัดเจน มีตัวบ่งชี้ถึงระดับความมีประสิทธิภาพของกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ การควบคุมการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนและตามนโยบาย องค์ความรู้ที่ต้องนำมาใช้ในขั้นตอนนี้ การจัดทำยุทธศาสตร์ การจัดทำแผนปฏิบัติการ การควบคุมการดำเนินงานตามแผน (Chindawattana, 2013)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โครงสร้างทางการบริหารและบทบาทหน้าที่ของ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาโดยตรงแล้ว พบว่ามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา ดังกล่าว ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ซึ่งไม่นับรวมกลุ่มพยาบาลวิชาชีพ คือ (1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งหมายถึง

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนอัตรากำลังด้านพยาบาลวิชาชีพของประเทศไทย (2) กลุ่มผู้ผลิตพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งหมายถึง สถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ผลิตบัณฑิตหรือบุคลากรด้านพยาบาลวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญ ที่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน และ (3) กลุ่มสถานพยาบาล ซึ่งหมายถึง หน่วยงานที่ให้บริการสุขภาพที่มีความต้องการพยาบาลวิชาชีพไปปฏิบัติงาน ในงานบริการด้านสุขภาพ ซึ่งต้องสามารถให้บริการที่มีคุณภาพและตรงกับความต้องการด้านสุขภาพของประชาชน

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาความสัมพันธ์ของนโยบายการบริหารกับการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ
2. เพื่อหาข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ

กรอบแนวคิด

งานวิจัยนี้ศึกษาผลของนโยบายการบริหารต่อปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ และเพื่อหาข้อเสนอแนะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ โดยอาศัยการประยุกต์หลักทางการบริหารที่เกี่ยวข้อง ตามแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญระดับผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารโรงพยาบาล และ/หรือองค์กรพยาบาล ด้านการบริหารโรงพยาบาล และกลุ่มอาจารย์ในสถาบันการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ ในด้านการบริหารและผลิตพยาบาลวิชาชีพ ตลอดจนถึงพยาบาลวิชาชีพเอง ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาการขาดแคลนพยาบาล โดยใช้แนวคิดการบริหารทรัพยากรสุขภาพ House Model ของ Fujita, Zwi, Najai, and Akashi (2011) และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของชาติ ด้านสาธารณสุขมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาหาผลกระทบด้านการบริหาร เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาพยาบาลขาดแคลนต่อไป ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การผลิต และ 3) การบริหารจัดการ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการในเบื้องต้น โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับนโยบายและแผน งานวิจัย ตำรา หนังสือ และรายงานทางวิชาการ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ในกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย 2) กลุ่มผู้ผลิตพยาบาลวิชาชีพ 3) กลุ่มสถานพยาบาล และ 4) พยาบาลวิชาชีพ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลทั้งหมดมาทำการศึกษาและกำหนดข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพเชิงบูรณาการ โดยอาศัยการประยุกต์หลักทางการบริหารที่เกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืน

รูปที่ 1 กระบวนการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน

จากกรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในพื้นที่ โดยมีกระบวนการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ อันประกอบไปด้วย กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร

การวิจัยเชิงเอกสารนั้น โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยเลือกจากข้อมูล และเนื้อหาสัมพันธ์กับเรื่องที่ศึกษาดังนี้

1.1 เอกสารเกี่ยวกับนโยบายและแผน เช่น แผนยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ยุทธศาสตร์บุคลากรเป็นเลิศ กลุ่มพัฒนานโยบายด้านสุขภาพ กองยุทธศาสตร์และแผนงานสำนักงานปลัด กระทรวงสาธารณสุข การใช้การกระจายกำลังคนด้านการพยาบาลในปัจจุบัน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา ปฏิรูปสุขภาพปฏิรูปประชาธิปไตย: นโยบายสาธารณะการมีส่วนร่วมกับประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง เป็นต้น

1.2 เอกสารทางการศึกษา ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ เช่น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา กระบวนการนโยบายสาธารณะ ภาวะผู้นำและกลยุทธ์การจัดการองค์การพยาบาลในศตวรรษที่ 21 การวิเคราะห์อนาคตภาพการพัฒนากำลังคน สาขาบริการสุขภาพของประเทศไทยในประชาคมอาเซียน การนำนโยบายและแผนการศึกษาไปปฏิบัติ เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก

ผู้วิจัยมีการออกแบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง คือ เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง และพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนคำถามให้มีความสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน ในแต่ละสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์ หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพตอบข้อคำถามจากการสัมภาษณ์เจาะลึก และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ ที่มีทั้งมิติของความความลึกและความกว้างเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้ผลิตพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มสถานพยาบาล และกลุ่มพยาบาลวิชาชีพ เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหา เพื่อให้มีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และทฤษฎีภูมิโดยการศึกษาดังกล่าว เอกสาร บทความ ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 4 กลุ่ม โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในขณะที่กลุ่มที่ 4 พยาบาลวิชาชีพใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมทั้งสิ้น 31 คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและวางแผน อัตรากำลังด้านพยาบาลวิชาชีพของประเทศไทย ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุขและสภาการพยาบาล จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ผลิตพยาบาลวิชาชีพ คือ อาจารย์มหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสถานพยาบาล คือ ผู้บริหารโรงพยาบาลภาครัฐ จำนวน 2 คน และเอกชน จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 4 กลุ่มพยาบาลวิชาชีพ คือ พยาบาลที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปจากสภาการพยาบาลเป็นพยาบาลระดับปฏิบัติการ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลทั้งภาครัฐ จำนวน 10 คน และเอกชน จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกจากประเด็นคำถาม โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยการกำหนดแนวคำถามปลายเปิด ซึ่งดำเนินการสัมภาษณ์ไปตามลำดับประเด็นคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้า และดำเนินการพูดคุยสนทนาตามธรรมชาติ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการสัมภาษณ์ ไว้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 หัวข้อในการสัมภาษณ์

กลุ่ม	หัวข้อในการสัมภาษณ์
ผู้กำหนดนโยบาย	- สภาพปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพและผลกระทบต่อการบริหารทางการพยาบาล - การผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติ - การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา - แนวทางการช่วยเหลือในการปฏิบัติตามนโยบาย - ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ไขพยาบาลวิชาชีพขาดแคลน
ผู้ผลิตพยาบาลวิชาชีพ	- สภาพปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพและผลกระทบต่อการบริหารทางการพยาบาล - ผลกระทบของนโยบายต่อการผลิต ปริมาณหรือความสามารถในการผลิต การส่งเสริม/ ผลักดันการเข้าสู่ระบบการทำงาน - ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ไขพยาบาลวิชาชีพขาดแคลน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กลุ่ม	หัวข้อในการสัมภาษณ์
สถานพยาบาล	- สภาพปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพและผลกระทบต่อการบริหารทางการพยาบาล - ผลกระทบจากนโยบายที่เกี่ยวข้อง - ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ไขพยาบาลวิชาชีพขาดแคลน
กลุ่มพยาบาลวิชาชีพ	- สภาพปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพและผลกระทบต่อการบริหารทางการพยาบาล - ความคิดเห็นต่อนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพยาบาลวิชาชีพ - ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาพยาบาลวิชาชีพขาดแคลน ในด้านวางแผนกำลังด้านพยาบาลวิชาชีพ การผลิต การสรรหา และการรักษาไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้เก็บข้อมูล 2 ลักษณะ ได้แก่ การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และจากการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยเก็บข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสรุปดังต่อไปนี้

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งข้อมูลทางเว็บไซต์ที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ต เพื่อเก็บข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) ประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการศึกษาวิจัยและผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์เจาะลึก รวมทั้งเพื่อนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผล

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอความร่วมมือจากองค์กรหรือบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย เพื่อขอสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ คณาจารย์ที่ปฏิบัติงานทางวิชาการอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ นักการเมืองที่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้งพยาบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในภาครัฐและเอกชน ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการบันทึกข้อมูล โดยวิธีการจดบันทึกข้อมูล และการบันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์โดยการขออนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการบันทึกเสียง เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบ และตรวจทานความถูกต้องย้อนกลับในภายหลังได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก มาวิเคราะห์ร่วมกับการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร โดยการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการ

ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้และผสมผสานวิธีการวิจัยที่เรียกว่า Multiple Triangulation (Yin, 1994) ดังต่อไปนี้

1. Data triangulation คือ การใช้แหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันในการศึกษาปรากฏการณ์เดียวกัน ได้แก่ การศึกษาเอกสารและการเก็บข้อมูลจากบุคคลในสถานที่ที่แตกต่างกัน

2. Investigator triangulation คือ การใช้ผู้เก็บข้อมูลหลายคนในแต่ละสถานการณ์

3. Theory triangulation คือ การใช้ทฤษฎีต่างกันในการตีความปรากฏการณ์

นอกจากนี้ ระหว่างการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสะท้อนและพรรณนาข้อมูลตามปรากฏการณ์ร่วมด้วย อันเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาขาดแคลนพยาบาลเชิงบูรณาการ

การปกป้องสิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

โครงการวิจัยผ่านการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัย หมายเลขรับรอง 90-2561 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยปกป้องสิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยอธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย การเข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ ทั้งนี้ ผู้ร่วมวิจัยได้อ่านเอกสารยินยอมเข้าร่วมวิจัยก่อนลงนามตกลงใจร่วมการวิจัยนี้ในฐานะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์มีการขออนุญาตในการบันทึกเทป นอกจากนี้ หากผู้ให้ข้อมูลเกิดความรู้สึกไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูล สามารถยุติการสัมภาษณ์ได้ตลอดเวลา และผู้วิจัยได้ชี้แจงผู้ให้ข้อมูลทราบว่าข้อมูลที่ได้อาจจากการสัมภาษณ์ จะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ มีเพียงผู้วิจัยเท่านั้น ที่เข้าถึงข้อมูลได้และข้อมูลจะถูกทำลายเมื่อการวิจัยเสร็จสิ้น การรายงานผลการวิจัยกระทำในภาพรวมและดำเนินการด้วยความระมัดระวัง ระมัดระวัง รัศกุนไม่มีการอ้างอิงถึงชื่อของผู้ให้ข้อมูล หรือข้อมูลส่วนตัวใด ๆ ลงในเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาคั้งนี้ก่อนได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยมีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพและผลกระทบต่อการบริหารทางการพยาบาล

ผลการวิจัย

1. ศึกษาความสัมพันธ์ของนโยบายการบริหารกับการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ

ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพมีความแตกต่างตามบริบท และลักษณะทางการบริหารของแต่ละหน่วยงาน เช่น หน่วยผลิตอาจมีปัญหาย่างหนึ่ง ส่วนโรงพยาบาลก็มีปัญหาที่อาจแตกต่างกันไปตามบริบทของโรงพยาบาลของรัฐและโรงพยาบาลเอกชน รวมทั้งสภาพพื้นที่และสภาพแวดล้อมของแต่ละโรงพยาบาล เป็นต้น โดยกลุ่มผู้กำหนดนโยบายกล่าวว่าปัญหาสำคัญของการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ คือ ขาดการวางแผนที่ดีและเป็นระบบ ความต้องการบริการสุขภาพของประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และการมีข้อจำกัดในการเพิ่มการผลิต และการจํารักรักษากำลังคนที่มี

อยู่ในระบบบริการ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ปัญหาเชิงนโยบายที่ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ

1. ปัญหาการกำหนดนโยบาย

1.1 ปัญหาของกระบวนการกำหนดนโยบาย สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.1.1 ขาดการมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งการวิเคราะห์จำนวนความต้องการพยาบาลวิชาชีพ ความสามารถในการผลิต และการนำข้อมูลแนวโน้มในอนาคตมาเป็นตัวกำหนดนโยบาย

“วิชาชีพพยาบาล สภาการพยาบาล กองการพยาบาล ต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดนโยบาย และเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนด้านอัตรากำลังคนทางการพยาบาล และต้องวิเคราะห์ความต้องการพยาบาล และกำหนดเป็นเป้าหมายในอนาคตอย่างชัดเจน” (กลุ่มที่ 1, สัมภาษณ์)

1.1.2 ความขัดแย้งกันเองของนโยบายของหน่วยงานรัฐที่มีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกัน เช่น สำนักคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) มีนโยบายการลดจำนวนข้าราชการ ทำให้กระทรวงสาธารณสุขต้องยกเลิกระบบการใช้ทุนในวิชาชีพพยาบาล และส่งผลกระทบต่อการบรรจุงาน

“ที่ผ่านมาต่างคนต่างมีนโยบาย สภาพยาบาลก็มีนโยบาย กระทรวง ก็มี ก.พ. ว่ากันไป แล้วพอไปถึงข้างล่าง หน่วยงานไม่มีหลักเกณฑ์เดียว จะต้องปรับตามบริบท ดังนั้น ระดับบนต้องมีนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งทุกคนจะต้องมากำหนดแผนในระดับหน่วยงาน (กลุ่มที่ 1, สัมภาษณ์)

1.2 การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการผลิตพยาบาล สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.2.1 ขาดการวางแผนกำลังการผลิตพยาบาลระหว่างผู้กำหนดนโยบาย ผู้ผลิต และสถานประกอบการพยาบาล จึงทำให้เกิดความไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงพยาบาล และความต้องการบริการสุขภาพของประชาชนที่มีความซับซ้อน

1.2.2 ปัญหาศักยภาพในการผลิต อันเนื่องมาจากสัดส่วนระหว่างนิสิตกับอาจารย์ ซึ่งเป็นไปตามกรอบและมาตรฐานของสภาวิชาชีพ

“ปัญหาหรือข้อจำกัด คือ มหาวิทยาลัยไม่เคยมีการประชุมร่วมกันระหว่างโรงพยาบาล ว่ามีต้องพยาบาลวิชาชีพเท่าไร ต้องการให้ผลิตวิชาชีพพยาบาลแบบไหน และปัญหา คือ อาจารย์พยาบาลก็ขาดแคลน” (กลุ่มที่ 2, สัมภาษณ์)

1.3 ปัญหาการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสภาพการทำงาน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.3.1 ขาดการมีส่วนร่วมของพยาบาลวิชาชีพ ในการสะท้อนปัญหาของนโยบายและผลกระทบที่เกี่ยวข้อง

“ถ้ารัฐบาลไม่มีการสนใจ ไม่ให้ความมั่นคง และไม่ลดความเหลื่อมล้ำเรื่องค่าตอบแทน รวมถึงได้ทุนใหม่ก็ไม่มีใครอยากเรียนและทำงานในวิชาชีพนี้” (กลุ่มที่ 4, สัมภาษณ์)

1.3.2 นโยบายที่ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการแพทย์ในภูมิภาคอาเซียน (Medical Hub) ทำให้ความต้องการพยาบาลของโรงพยาบาลต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ไม่ได้มีอัตรากำลังคนเพื่อรองรับความต้องการ ทำให้เกิดการไหลเวียนของจำนวนพยาบาลวิชาชีพระหว่าง

ภาครัฐและเอกชน มีผลให้เกิดความขาดแคลนพยาบาลในภาครัฐมากยิ่งขึ้น

“นโยบายเพิ่มตำแหน่งบรรจุพยาบาลวิชาชีพเป็นข้าราชการ นอกจากจะเป็นการสร้างแรงจูงใจยังเป็นการทำให้พยาบาลคงอยู่ในระบบได้ ส่วนใหญ่ที่ต้องการบรรจุเป็นข้าราชการ ก็หวังใช้สิทธิ์ข้าราชการให้กับครอบครัว ลูกไม่เกินอายุ 20 ปี และอยากได้บำเหน็จบำนาญความมั่นคง แต่ถ้าหากยังไม่มี การบรรจุ บวกกับพยาบาลต้องลาออกก็ยังคงเป็นการเพิ่มภาระงานให้พยาบาลมากยิ่งขึ้น” (สัมภาษณ์กลุ่มพยาบาลวิชาชีพภาครัฐ)

1.3.3 ไม่มีนโยบายในการกำหนดมาตรฐานการจ้างงานที่ชัดเจน ทำให้การจ้างงานมีหลายรูปแบบ เช่น การเป็นลูกจ้างชั่วคราว ซึ่งมีกรอบอัตราเงินเดือนและสวัสดิการแตกต่างจากบุคลากรประจำในระบบ อีกทั้ง ยังส่งผลให้ขาดความก้าวหน้าในอาชีพ การขาดโอกาสในการพัฒนาความรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัย ภาระงานที่หนักเกินไป แต่ค่าตอบแทนน้อย รวมถึงความเสี่ยงของงานพยาบาล

“ความแตกต่างระหว่างผู้ที่ได้รับบรรจุเป็นข้าราชการกับลูกจ้างชั่วคราว คือ เงินเดือน สวัสดิการ ความมั่นคงในชีวิต ตลอดจนความภาคภูมิใจในอาชีพการงาน ดังนั้น การบรรจุเป็นข้าราชการยังคงจะเป็นแรงจูงใจสำคัญแต่ด้วยข้อจำกัดของภาครัฐ จึงควรมีรูปแบบในการจ้างงานใหม่ๆ ทั้งที่เป็นตัวเงิน และไม่ใช้ตัวเงิน เพื่อช่วยแก้ปัญหา” (กลุ่มที่ 3, สัมภาษณ์)

2. ปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.1 ปัญหาในการขับเคลื่อนนโยบาย

2.1.1 ผู้กำหนดนโยบายและผู้นำนโยบายไปปฏิบัติขาดการสื่อสารและทำความเข้าใจภาพรวมของการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีหน่วยงานที่ปฏิบัติหลายหน่วยงาน และมีสังกัดอยู่ในกระทรวงที่แตกต่างกัน จึงทำให้การประสานความร่วมมือไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.1.2 การที่ผู้กำหนดนโยบายมีนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลจำนวนมาก เพื่อเพิ่มการเข้าถึงการดูแลสุขภาพ ซึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติต้องใช้เวลาและทรัพยากรจำนวนมากในการปฏิบัติงาน โดยพบว่าขาดแคลนทั้งคนและงบประมาณที่ต้องเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

2.1.3. การขาดความเข้าใจในนโยบาย เนื่องจากผู้บริหารทางการพยาบาลแต่ละคนมีความเข้าใจในเรื่องการวางแผนที่แตกต่างกัน มีการรับรู้ที่แตกต่างกัน และใช้ประสบการณ์ของแต่ละคนในการทำแผน ทำให้การวางแผนไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งคนที่เกี่ยวข้องแต่ละคนแต่ละกลุ่มล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์ในการคาดหวังจากนโยบายแตกต่างกันไป จึงเป็นปัญหาต่อนโยบายในการตอบสนองความคาดหวังที่หลากหลาย

2.2 ปัญหาด้านการบริหาร

เมื่อขาดมาตรฐานการจ้างงาน ประกอบกับปัญหาเชิงนโยบายในด้านอื่น ๆ ส่งผลให้ไม่มีการกำหนดมาตรฐานภาระงานที่เป็นรูปธรรม และสามารถอ้างอิงกับกฎหมายแรงงานหรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างชัดเจน

3. ปัญหาในเชิงการบริหารที่ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ

3.1 นโยบายสั่งควบคุมการใช้เงินนอกงบประมาณ ในการจ้างลูกจ้างมาช่วยทำงานในระบบรัฐ เพราะเงินนอกงบประมาณนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ได้จากการบริจาคของประชาชนที่มีจิตศรัทธาเพื่อช่วยเหลือโรงพยาบาลในพื้นที่ เนื่องจากงบรัฐไม่เพียงพอ เป็นนโยบายที่สร้างความขัดแย้งของทุกฝ่าย เพราะทุกคนได้รับผลกระทบ

3.2 ขาดนโยบายที่เป็นแรงจูงใจ หรือสวัสดิการให้กับคนในระบบ เช่น โบนัสเพิ่มค่า ติดเชื้อ วัณโรค หรือเสียชีวิตจากอุบัติเหตุในขณะออกรับหรือส่งต่อผู้ป่วย กลับไม่มีการออกนโยบายช่วยดูแลเยียวยาคนทำงานคนในระบบ

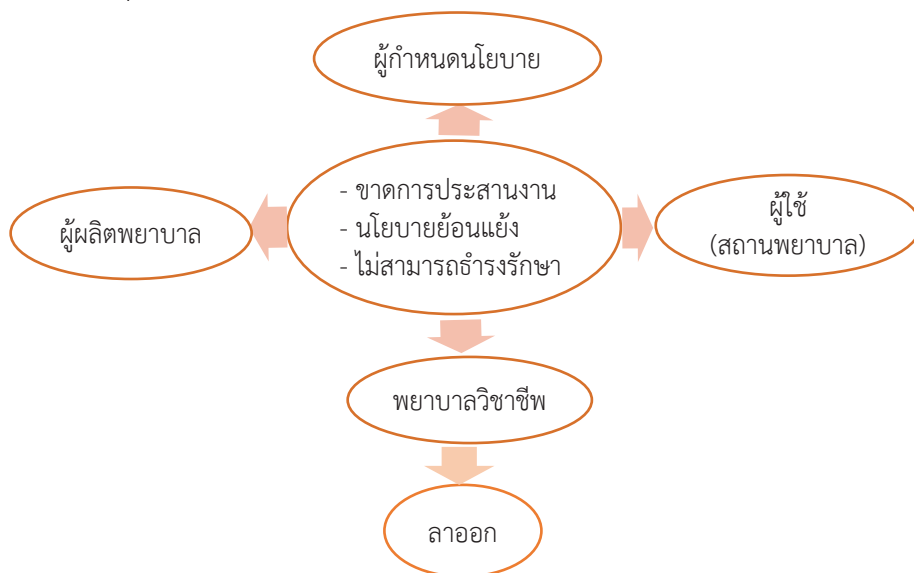
3.3 การขาดงบประมาณโดยมีสาเหตุมาจากการมีกฎหมายหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ทำให้โรงพยาบาลประสบปัญหาการขาดทุนมากมายหลายร้อยโรงพยาบาล

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โครงสร้างทางการบริหารและบทบาทหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาโดยตรงแล้ว พบว่ามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา ดังกล่าว ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ซึ่งไม่นับรวมกลุ่มพยาบาลวิชาชีพ คือ

1. กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งหมายถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนอัตรากำลังด้านพยาบาลวิชาชีพของประเทศไทย

2. กลุ่มผู้ผลิตพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งหมายถึง สถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ผลิตบัณฑิตหรือบุคลากรด้านพยาบาลวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญ ที่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

3. กลุ่มสถานพยาบาล ซึ่งหมายถึง หน่วยงานที่ให้บริการสุขภาพที่มีความต้องการพยาบาลวิชาชีพไปปฏิบัติงาน ในงานบริการด้านสุขภาพ ซึ่งสามารถให้บริการที่มีคุณภาพและตรงกับความต้องการด้านสุขภาพของประชาชน

รูปที่ 2 แผนภาพสรุปปัญหาจากหัวข้อการสัมภาษณ์

จากแผนภาพสรุปปัญหา สามารถอธิบายละเอียดได้ ดังนี้

1. ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานระหว่างผู้กำหนดนโยบาย ผู้ผลิตพยาบาล ผู้ใช้ (สถานพยาบาล) และพยาบาลวิชาชีพ
2. การขาดข้อมูลเชิงลึกที่สามารถใช้ในการวิเคราะห์ปริมาณความต้องการพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งเป็นข้อมูลที่จำเป็นสำหรับผู้ผลิตและโรงพยาบาลในการบริหารจัดการภายใน
3. นโยบายที่มีอยู่เดิมหรือได้รับการกำหนดขึ้นมาใหม่มีความย้อนแย้งกัน จึงทำให้การผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น มีความต้องการพยาบาลเพิ่ม แต่ยกเลิกการจัดสรรทุนการศึกษา และจำกัดจำนวนการบรรจุเป็นข้าราชการ สำหรับกรณีของโรงพยาบาลรัฐ และการบริหารงานพยาบาลโดยไม่มีมาตรฐานภาระงานที่ชัดเจน สำหรับกรณีของโรงพยาบาลเอกชน
4. การบริหารที่ต้องขึ้นตรงกับส่วนกลางมีอำนาจเบ็ดเสร็จ ไม่ว่าจะเป็นกรอบอัตรา การบรรจุ ตำแหน่งข้าราชการ ต้องขึ้นตรงกับกรอบของกระทรวงสาธารณสุข ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการกระจายตัวของพยาบาลวิชาชีพ และการผลิตพยาบาลที่อัตราส่วนอาจารย์ต่อจำนวนนักศึกษาถูกกำหนดจากกรอบวิชาชีพ รวมถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและถูกกำกับดูแลจากส่วนกลาง
5. การไม่สามารถธำรงรักษาพยาบาลที่มีอยู่ไว้ในระบบบริการได้ โดยพยาบาลวิชาชีพมีอัตราการเกษียณตามอายุและก่อนอายุราชการจำนวนมาก เนื่องจากขาดความก้าวหน้า และความมั่นคงในวิชาชีพ ขาดแรงจูงใจที่เอื้อต่อการคงอยู่ของพยาบาลวิชาชีพ เกิดข้อจำกัดในการจ้างงาน ภาระงานมากจากการทำงานที่คาบเกี่ยววิชาชีพอื่น ส่งผลไปจนถึงสวัสดิการที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน

2. เพื่อหาข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ

ส่วนนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 กลุ่ม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกลุ่มข้อเสนอแนะในกรณีที่มีเนื้อหาสอดคล้องหรือสัมพันธ์กัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การผลิต และการธำรงรักษา

1. ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารใหม่ คือ ควรมีการวางแผนด้วยกันทั้งหมดเป็นภาพรวม โดยเริ่มจากการวางแผนระบบบริการก่อน แล้วจึงวางแผนกำลังคน และจัดระดับโรงพยาบาลตามขีดความสามารถของแต่ละระดับโรงพยาบาล เพื่อใช้ทรัพยากรภายในเครือข่ายที่มีอย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพ จะต้องเชื่อมโยงสถานบริการทุกระดับ
2. วางแผนการผลิตนักศึกษาพยาบาลของสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีความสอดคล้องกับความต้องการของระบบบริการสุขภาพของประเทศ และภาครัฐต้องสนับสนุนงบประมาณในการผลิตพยาบาล โดยเฉพาะในกลุ่มที่รับตรงจากพื้นที่ขาดแคลน และมีการพิจารณาปรับระบบสนับสนุนงบประมาณผ่านกระทรวงสาธารณสุขในฐานะผู้ใช้เป็นหลัก สถาบันที่ทำการผลิตควรร่วมกันวางแผนบุคลากรทางการพยาบาลในระยะยาว เพื่อให้เกิดความสมดุลในการผลิต การใช้งาน และการพัฒนาบุคลากร อีกทั้ง พัฒนาอาจารย์ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา

3. วางนโยบายการคัดเลือกนักเรียนจากพื้นที่ชนบท โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนในพื้นที่ชนบทสามารถเข้ามาเรียนในสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค เป็นการกระจายสถาบันการศึกษาเพื่อจัดการศึกษาให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการผลิตและจัดจ้างบุคลากรด้านสุขภาพ

4. กำหนดให้มีการผลิตผู้ช่วยพยาบาลเพื่อลดภาระงานที่ไม่จำเป็น ผู้บริหารกระทรวงสาธารณสุข องค์การพยาบาล สำนักงานข้าราชการพลเรือน ควรร่วมกันพิจารณาการเพิ่มตำแหน่งและความก้าวหน้าให้กับบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน โดยต้องมีการปฏิรูประบบการจ้างงานพยาบาลวิชาชีพ โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมในการจ้างงาน และประสิทธิภาพในการกระจายกำลังคน

5. วิชาชีพพยาบาลต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดนโยบาย สภาการพยาบาล กองการพยาบาล ต้องประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนด้านอัตรากำลังคนทางการพยาบาล

6. ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และสร้างขวัญกำลังใจ เพิ่มค่าตอบแทน และลดความเหลื่อมล้ำ ปรับเปลี่ยนโครงสร้างค่าตอบแทนพิเศษต่าง ๆ ระหว่างวิชาชีพให้เท่ากันหรือใกล้เคียงกัน ค่าตอบแทนต้องปรับตามปริมาณงาน คุณค่า ไม่ควรใช้เกณฑ์กลาง และการทำงานของพยาบาลที่มีความเสี่ยงควรมีสวัสดิการรองรับ

อภิปรายผล

1. ศึกษาความสัมพันธ์ของนโยบายการบริหารกับการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ

ปัญหาในการกำหนดนโยบาย

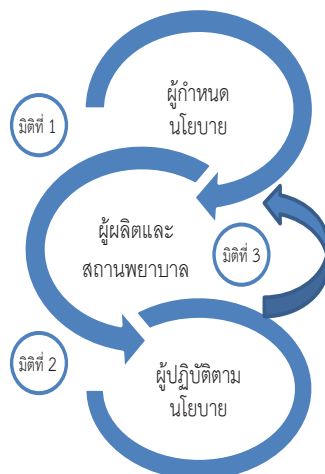
1. การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ พบปัญหาใน 3 มิติ ประกอบด้วย มิติที่ 1 คือ การประสานงานระหว่างผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งอยู่ตามหน่วยงานหรือต่างสังกัด แต่มีการกิจที่เกี่ยวข้องกัน ในระดับนโยบายขาดการประสานงานระหว่างกัน ระดับปฏิบัติการขาดการประสานงานระหว่างผู้ผลิตและสถานพยาบาล

มิติที่ 2 คือ การประสานงานระหว่างหน่วยงานระดับปฏิบัติ ซึ่งในกรณีนี้ หมายถึง การประสานงานระหว่างผู้ผลิตพยาบาลวิชาชีพและสถานพยาบาลทั้งภาครัฐและภาคเอกชนขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความต้องการพยาบาล และความสามารถในการผลิตอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง

มิติที่ 3 คือ การประสานงานระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติตามนโยบาย โดยสามารถแสดงได้ตามรูปที่ 3

ปัญหาที่เกิดขึ้น Kaplan and Norton (2005) อธิบายว่า ความล้มเหลวในการบริหาร ยุทธศาสตร์เป็นผลมาจากรูปแบบการบริหารที่แยกส่วนกัน (Fragmentation) มีขั้นตอนการทำงานแบบต่างคนต่างทำ ทำให้เกิดปัญหาในการแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติและขาดความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน โดยขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันและมีการกำหนดทิศทางการดำเนินการแตกต่างกันจากประเด็นนี้ หากพิจารณาตามแนวทางการบริหารระบบราชการ 4.0 ที่นำเสนอโดยสำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (Office of the Civil Service Commission: OCSC, 2017) พบว่าระบบราชการต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่โดยเน้นการเปิดกว้างและเชื่อมโยงกันใน 5 ด้าน คือการเข้าถึงข้อมูล การแบ่งปันข้อมูล การเชื่อมโยงกระบวนการ การประสานการทำงาน ข้ามหน่วยงาน และการบูรณาการไร้รอยต่อ ซึ่งทั้ง 5 ประเด็นนี้ อาจเปรียบได้กับการปรับกลไกทางการบริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาลทั้งระบบ

รูปที่ 3 แผนภาพการประสานงานระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติตามนโยบาย

2. การขาดข้อมูลเชิงลึกที่สามารถใช้ในการวิเคราะห์ปริมาณความต้องการพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งเป็นข้อมูลที่จำเป็นสำหรับผู้ผลิต และสถานพยาบาลในการบริหารจัดการภายใน ระบบบริการในปัจจุบันที่ซับซ้อนของข้อมูลด้านสุขภาพ ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการกลางทำการศึกษาข้อมูลร่วมกัน โดยประกอบด้วยกรมที่มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น องค์กรวิชาชีพสุขภาพ สถาบันการศึกษาภาครัฐและภาคเอกชน สถานพยาบาล รวมถึงตัวแทนพยาบาลวิชาชีพ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อไป และเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ควรสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือที่ดี มีการสื่อสารที่ดี และร่วมกันทำงานอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความเชื่อมั่นในเรื่องความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องการต่อต้านหรือไม่ยอมรับวิธีการดำเนินงาน (Watthanasiritham & Petchmak, 2008)

ปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

3. นโยบายที่มีอยู่เดิมหรือได้รับการกำหนดขึ้นมาใหม่มีความย้อนแย้งกัน จึงทำให้การผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นโยบายไม่ประสบความสำเร็จและเกิดการย้อนแย้งกันของนโยบาย คือ ขาดการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและผลกระทบของนโยบายอย่างรอบด้าน ดังนั้นต้องมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านนโยบาย รวบรวมความคิดที่มีความหลากหลายให้ถูกผสมกลมกลืนกันอย่างเหมาะสม ซึ่งต้องพิจารณาปัญหาที่กำลังจะนำมากำหนดนโยบายให้ถูกรับรู้โดยทั่วไปบนพื้นฐานหลักของเงื่อนไข (Kingdon, 1995) เพื่อลดภาวะย้อนแย้งของนโยบาย กล่าวได้คือการตัดสินใจ ณ

ช่วงเวลาหนึ่ง ส่งผลให้เกิดความล้มเหลวในช่วงเวลาต่อมา ภาวะดังกล่าวจึงถูกกำหนดให้มีอิทธิพลต่อนโยบายน้อยที่สุด โดยใช้วิธีการพัฒนาระบบการนโยบาย เช่น ความเป็นเหตุเป็นผล การกำหนดการตัดสินใจที่ดี เป็นต้น

4. การไม่สามารถธำรงรักษาพยาบาลที่มีอยู่ไว้ในระบบบริการได้ โดยพยาบาลวิชาชีพมีอัตราการเกษียณตามอายุและก่อนอายุราชการของพยาบาลวิชาชีพจำนวนมาก เนื่องจากขาดความก้าวหน้าและความมั่นคงในวิชาชีพ ขาดแรงจูงใจที่เอื้อต่อการคงอยู่ของพยาบาลวิชาชีพ เกิดข้อจำกัดในการจ้างงาน ภาระงานมากจากการทำงานที่คาบเกี่ยววิชาชีพอื่น ส่งผลไปจนถึงสวัสดิการที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน

อีกทั้ง เกิดการจ้างงานไม่เป็นธรรม หรือความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างวิชาชีพ ในประเทศอื่น ๆ ก็พยายามหาทางแก้ไขปัญหาคาดแคลนพยาบาลโดยการปรับปรุงสภาพการทำงาน เสนอให้โบนัสสูง ที่พักรฟรี ครอบครัวค่าเล่าเรียน (Marc, Bartosiewicz, Burzyńska, Chmiel, & Januszewicz, 2018) เพื่อให้การบริหารจัดการการบรรจุข้าราชการเป็นไปอย่างชอบธรรม (Saikia, 2018) การลดความซับซ้อนของขั้นตอนการสรรหา และการดึงดูดใจสำหรับพยาบาลในพื้นที่ชนบท ด้วยการจัดหาแพคเกจที่แข่งขันได้ที่มีทั้งแรงจูงใจทางการเงินและไม่ใช้ตัวเงินและปรับปรุงสาธารณูปโภคพื้นฐานในชนบท

2. เพื่อหาข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การผลิต และการธำรงรักษา

1. ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารใหม่ คือ ต้องมีการวางแผนด้วยกันทั้งหมดเป็นภาพรวม กระบวนการพัฒนาต้องใช้วิธีการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบและจัดการกับความขัดแย้งทางสังคมและปัญหาทางเทคนิค (Nallaperuma & De Silva, 2017)

2. วางแผนการผลิตนักศึกษาพยาบาลของสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีความสอดคล้องกับความต้องการของระบบบริการสุขภาพของประเทศ และภาครัฐต้องสนับสนุนงบประมาณในการผลิตพยาบาล โดยเฉพาะในกลุ่มที่รับตรงจากพื้นที่ขาดแคลน และมีการพิจารณาปรับระบบสนับสนุนงบประมาณผ่านทางกระทรวงสาธารณสุขในฐานะผู้ใช้เป็นหลัก การแบ่งเอางานกิจและอำนาจหน้าที่ออกไปยังองค์กรที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ท้องถิ่นเพื่อจัดทำบริการและปกครองพื้นที่นั้น ๆ อย่างมีเอกภาพภายใต้องค์กรเดียว บางครั้งจึงเรียกการกระจายอำนาจในลักษณะนี้ว่า “การกระจายอำนาจทางการบริหาร” (Administrative Decentralization) (The Secretariat of The House of Representatives, 2014)

3. วางนโยบายการคัดเลือกนักเรียนจากพื้นที่ชนบทเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนในพื้นที่ชนบทสามารถเข้ามาเรียนในสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค ควรมีกระบวนการคัดเลือกผู้เรียนจากพื้นที่ ขาดแคลนเพื่อรับทุนดังกล่าว และกำหนดข้อผูกพัน ให้กลับไปปฏิบัติงานในพื้นที่ที่กำหนดอย่างเป็นทางการ (Local Recruitment and Hometown Placement) (Srisuphan & Sawangdee, 2012)

4. กำหนดให้มีการผลิตผู้ช่วยพยาบาลเพื่อลดภาระงานที่ไม่จำเป็น มีการปฏิรูประบบการจ้างงานพยาบาลวิชาชีพ โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมในการจ้างงาน และประสิทธิภาพในการกระจายกำลังคน มีการจ้างงานรูปแบบใหม่ในบางพื้นที่ เป็นการกระจายพยาบาลลงไปในพื้นที่ทุรกันดารได้ (Saikia, 2018)

5. วิชาชีพพยาบาลต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดนโยบาย สภาการพยาบาล กองการพยาบาล จะต้องประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนด้านอัตราากำลังคนทางการพยาบาล เพิ่มขีดความสามารถของพยาบาลให้มีความรู้ทักษะ และความสามารถเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการ ให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางการแพทย์ ขยายโอกาสในการให้บริการใกล้บ้านที่มีคุณภาพ และการเป็น Medical Hub of Asia สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล (Srisuphan & Sawangdee, 2012)

6. ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน สร้างขวัญกำลังใจเพิ่มค่าตอบแทนและลดความเหลื่อมล้ำปรับเปลี่ยนโครงสร้างค่าตอบแทนพิเศษต่าง ๆ ปรับปรุงระบบค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานทั้งค่าตอบแทนใน ลักษณะ Hardship Allowance สำหรับการปฏิบัติงานในชนบท พื้นที่ห่างไกล หรือมีความเสี่ยงทั้งในเชิงพื้นที่ และลักษณะงานที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ และความปลอดภัย (Srisuphan & Sawangdee, 2012)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้าน โดยการให้ความสำคัญตั้งแต่นโยบายไปจนถึงการประเมินนโยบายจากผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน การทำงานเป็นทีม จะเชื่อมโยงไปยังนโยบายเครือข่ายทั้งหมด ทำให้เป็นนโยบายที่สามารถแก้ปัญหาได้ครอบคลุม ดังนี้

1. ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาบุคลากรด้านพยาบาลวิชาชีพ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือ ระหว่างผู้ใช้และผู้ผลิต รวมถึงพยาบาลวิชาชีพ เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกด้านอุปสงค์และอุปทานและการกระจายตัวของพยาบาลวิชาชีพ โดยพัฒนาเครื่องมือระบบสารสนเทศการคาดการณ์เพื่อการคาดการณ์ความต้องการอัตราากำลังพยาบาลวิชาชีพเป็นไปอย่างถูกต้องหรือใกล้เคียงกับความต้องการจริงในแต่ละพื้นที่เพื่อนำมาวางแผนกำลังพยาบาลวิชาชีพ ให้สอดคล้องกับการออกแบบระบบสุขภาพ

2. ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและผลกระทบของนโยบายอย่างรอบ ตั้งแต่การก่อรูปนโยบายไปจนถึงการประเมินนโยบายจากผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านดำเนินการวิเคราะห์ มีการทำงานเป็นทีม จะเชื่อมโยงไปยังนโยบายเครือข่ายทั้งหมด

3. ควรกำหนดรูปแบบระบบบริการสาธารณสุขที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ แล้วจึงบริหารจัดการบรรจุพยาบาลวิชาชีพให้เหมาะสมกับภาระงาน ซึ่งจะต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจน

เกี่ยวกับการกระจายตัวของพยาบาลวิชาชีพ ใช้มาตรฐานความต้องการด้านสุขภาพของแต่ละพื้นที่เป็นตัวกำหนด อีกทั้งพัฒนารูปแบบการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ระหว่างรัฐและเอกชนทั้งส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการกำลังคน ตั้งแต่การวางแผนความต้องการการมีส่วนร่วมในการผลิตและการรับเข้าปฏิบัติงานภายหลังจบการศึกษา โดยให้สอดคล้องกับความต้องการด้านสุขภาพของพื้นที่

4. ควรมีการทบทวนนโยบาย ด้านสวัสดิการของพยาบาลที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ตามแนวคิด Herzberg (1959) เช่น การเพิ่มตำแหน่งบรรจุข้าราชการให้กับพยาบาลวิชาชีพ การรักษาหรือเยียวยาการเจ็บป่วยจากการทำงาน เพื่อเพียงพอต่อการให้บริการในโรงพยาบาล ส่งเสริมให้พยาบาลปฏิบัติงานมากขึ้น และอยู่ในระบบได้นานขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ในที่นี้ที่กรุณาใช้เวลาเอื้อเฟื้อข้อมูลและให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- Chindawattana, A. (2013). *Creating public policy for participatory health: A new dimension of health promotion* (5th ed.). Bangkok: Phim Dee. [in Thai]
- Fujita, N., Zwi, A. B., Nagai, M., & Akashi, H. (2011). A comprehensive framework for human resources for health system development in fragile and post-conflict states. *PLoS Medicine*, 8(12), 1-7. Retrieved from <https://bit.ly/3cCqvGc>
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work*. New York: John Wiley & Sons.
- Jeungsathiensup, K., Wattananamkun, W., Phadungtot, C. H., Rattanamongkolkul S., & Sirisathitkun, M. (2015). *Health reform, Democratic reform: Public policy, Participation and deliberative democracy*. Bangkok: Deewan. [in Thai]
- Kantha, A. (2014). Impact and solution of nursing labor shortage in Thailand. *Journal of Nursing Science*, 32(1), 81-90. [in Thai]
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (2005). The balanced scorecard-measures that drive performance. *Harvard Business Review*, 83(7), 172-182.
- Kingdon, J. W. (1995). *Agendas, alternatives, and public policies* (2nd ed.). New York: Harper Collins.
- Kunaviktikul, W., Chitpakdee, B., Srisuphan, W., & Bossert, T. (2014). Preferred choice of work setting among nurses in Thailand: A discrete choice experiment. *Nursing & Health Sciences*, 17(1), 126-133.

- Marć, M., Bartosiewicz, A., Burzyńska, J., Chmiel, Z., & Januszewicz, P. (2018). A nursing shortage-a prospect of global and local policies. *International Nursing Review*, 66(1), 9-16.
- Nallaperuma, D., & De Silva, D. (2017). A participatory model for multi-document health information summarisation. *Australasian Journal of Information Systems*, 21, 1-15. Retrieved from <https://doi.org/10.3127/ajis.v21i0.1393>
- Nopamornraborti, M. /MGR Online. (2009). *Crisis in nursing! Parade resigns every year 3 thousand people. New graduates flow to the private sector*. Retrieved from <https://mgronline.com/qol/detail/9520000005964> [in Thai]
- Thailand Nursing and Midwifery Council. (2009). *Second national nursing and midwifery development plan (2007-2016)*. Bangkok: Siriyod Printing. [in Thai]
- Office of the Civil Service Commission (OCSC). (2017). *Thai bureaucracy in the context of Thailand 4.0*. Retrieved from <https://bit.ly/39wxu8> [in Thai]
- Saikia, D. (2018). Nursing shortages in the rural public health sector of India. *Journal of Population and Social Studies*, 26(2), 101-118.
- Sawangdee, K. (2008). The current nursing workforce situation in Thailand. *Journal of Health System Research*, 2(1), 40-46. [in Thai]
- Sawangdee, K., Theerawanwiwat, D., Lorjirachunkun, W., & Jitrawech, J. (2009). Professional working schedule of professional nurses in Thailand. *Journal of Demography*, 1(1), 73-93. [in Thai]
- Srisuphan, W., & Sawangdee, K. (2012). Policy recommendations for solving the shortage of professional nurses in Thailand. *Journal of the Nursing Council*, 27(1), 5-12. [in Thai]
- The Secretariat of The House of Representatives. (2014). *Reform issues of Thailand in local administration*. Bangkok: The Secretariat of The House of Representatives. [in Thai]
- Watthanasiritham, P., & Petchmak, P. (2008). *Social administration science of the century for Thai and world society*. Bangkok: Community Organization Development Institute. [in Thai]
- Wongwichai, C. H. (2016). *Health manpower as labor: Problems and solutions of the Thai health system*. Retrieved from https://www.hfocus.org/content/2016/04/12004#_ftn4 [in Thai]
- Yin, R. (1994). *Case study research: Design and methods* (2nd ed.). Beverly Hills, CA: Sage.

การศึกษาอิทธิพลของตัวแปรส่งผ่านของการยอมรับระบบอีอาร์พีต่อความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางเทคโนโลยีและผลการดำเนินงานขององค์กร

A Study of Mediating Effects of ERP Adoption on the Relationship between Technological Context and the Organizational Performance

จันจิรา ดีเลิศ^{1*}, ณัฏธรงค์ จตุรัส¹, และ ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร¹

Janjira Deelert^{1*}, Natnarong Jaturat¹, and Chanongkorn Kuntonbutr¹

Abstract

The purpose of this study was to observe the mediating role of ERP adoption on the relationship between two latent variables, technological context, and organizational performance. The study compared the models with and without the presence of the mediator, emphasizing on the empirical data collected from 285 manufacturing industries in Thailand. The results suggested that ERP adoption had mediated the relationship between technological context and organizational performance with a positive impact on organizational performance. The research implied that ERP adoption had a crucial role in organizational performance.

Keywords: *Technological Context, ERP Adoption, Organizational Performance*

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110

¹Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. Thanyaburi District, Pathum Thani Province 12110

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: janjira_d@mail.rmutt.ac.th)

รับบทความวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2563 แก้ไขวันที่ 13 เมษายน 2563 รับลงตีพิมพ์วันที่ 16 เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของตัวแปรส่งผ่านของการยอมรับระบบอีอาร์พีระหว่างตัวแปรแฝงสองตัว ได้แก่ บริบททางเทคโนโลยีและผลการดำเนินงานขององค์กร การศึกษามุ่งเน้นการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรส่งผ่านของการยอมรับระบบอีอาร์พีผ่านการเปรียบเทียบแบบจำลองที่มีและไม่มีตัวแปรส่งผ่าน โดยเน้นการศึกษาเชิงประจักษ์จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากอุตสาหกรรมการผลิตในประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 285 บริษัท ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการยอมรับระบบอีอาร์พีเป็นตัวแปรส่งผ่านที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางเทคโนโลยีกับผลการดำเนินงานขององค์กร โดยส่งผลกระทบในทางบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์กร การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการยอมรับระบบอีอาร์พีมีบทบาทสำคัญต่อผลการดำเนินงานของบริษัท

คำสำคัญ: บริบททางเทคโนโลยี การยอมรับระบบอีอาร์พี ผลการดำเนินงานขององค์กร

Introduction

The competition with the business world is always a match. When running a business, it is essential to accept that the competition is increasing daily along with fast moving changes. But if the organization has the tools to help smooth and exact operations, it will give the organization a competitive advantage in the field. Helpful tools to assist in this endeavor are inevitably information systems. They can help to establish goals, strategize, and operationally plan as Melville, Kraemer, and Gurbaxani (2004) stated that business conducting at recent shall rely on technology in order to compete and stay survival. Since information systems are systematically gathered and managed, this allows for continual history of information and can indicate operational tendencies that decide whether things should head in a particular direction. In addition, information systems help users analyze problems or obstacles to finding approaches to control, improve and resolve problems. Information from the processing would help management analyze how the implementation in each choice would help fix or control the problem, and help make decisions regarding what businesses should do to adjust or develop the operation according to the work plan or goals. Information systems also help reduce costs for the organization. An efficient information system can help reduce business time, labor and costs of operation. It could add more efficiency and increase potential in business competition.

Enterprise Resource Planning (ERP) systems are accepted by large and medium-sized organizations around the world (Liang, Saraf, Hu, & Xue, 2007). An ERP system is the software kit mixed between any business processing activity such as production, financial, sales, supply chain, customer service, budget arrangement, and human

resources (Amalnick, Ansarinejad, Nargesi, & Taheri, 2011). In the past few years, the ERP system has become the global tendency for organizations that are making huge investments (Nandi & Kumar, 2016). However, if there is no efficient system used, the expected benefits for better production and competitive advantage will not happen (Addo-Tenkorang & Helo, 2011). The ERP system is the integrative software with high flexibility and efficiency and is accepted globally. Although the ERP system has received widespread attention but there are still failures from the investment in ERP systems that occur in many organizations such as 95% of companies failing to provide a budget of less than 10% of the total budget (preparing only the budget for buying ERP but lacking the budget to use for education, training, and change management), 90% failed to deliver measurable ROI, this measure is essentially a direct failure of effective expectations management, and 80% of customers are not satisfied with the current ERP system, which is mainly caused by poor overall strategic planning, malformed requirements, wrong budgets, poor training programs, and even general problems with the ERP platform (Carlton, 2017). From the failure of ERP, it is found that the organization had to plan and prepare carefully before implementing the ERP system within the organization. The organization must have careful planning and preparation before implementing an ERP system, with consideration of technology factors which must be studied in terms of what technologies are currently relevant and can be used to help increase the efficiency of the organization's operations. This must be based on technological readiness of the organization as well. Due to the failure of investment in the ERP system the researcher has conducted the research to help reduce the risk of failure to invest in the ERP system in return which will increase the chances of success in investing in the ERP system as well as help the organization's performance improve. The motivation in this study is to test the impacts from a technological context via mediation of ERP adoption and the impact on the organizational performance.

Research Objectives

To evaluate the mediating effect of ERP adoption on the relationship between technological context and organizational performance.

Theory

A. Technological Context

Technological context is one component of the TOE framework. TOE Framework is the organization level theory that explained on the three different components of the firm with the influence toward acceptance decision. All the three components are the technological context, organizational context and environmental context (Tornatzky, Fleischer, & Chakrabarti, 1990). Technological context refers to all the information

technology related to the company, either those existing in the company or technologies in the market that have not been adopted for current use. Innovation dominated industries lead to increases though with changes but they would help measure acceptance. On the contrary, an innovation dominated industry that leads toward non-continual changes requires a company to quickly process and makes quick decisions on acceptance and add competitive potential. When evaluating technologies that create non-continual changes, the company will consider whether they increase or disrupt competence (Tushman & Anderson, 1986). The technology contained in the company is important in the acceptance process because they set a wide scope and pace of technological change that the company can make (Collins, Hage, & Hull, 1988). Innovation promotes the potential to help the company change toward expertise; however, destroying innovation can outdate existing technologies. Determining which technologies are available (Pan & Jang, 2008), IT capability levels (Schniederjans & Yadav, 2013), and compatibility (Xu, Ou, & Fan, 2017) were important indicators of the technological context leading to the ERP adoption in the study on technological context with an influence on the use of ERP consisting of technology readiness, IT capability level, and compatibility.

B. ERP Adoption

ERP adoption refers to the company deciding to implement the ERP system. The economic reason for the decision to use ERP is up to the perspective of resource use (Barney, 1991). A company that can develop and keep a competitive advantage by taking the benefits and developing the resources such as capacity, assets, knowledge, and ability are valuable and hard to copy (Mata, Fuerst, & Barney, 1995). ERP has the new ability that any organization can take the benefits and keep a competitive advantage (Parker & Castleman, 2009). The study on ERP acceptance is important to help alleviate the problem that a company has not selected the right choice for the acceptance process (Markus & Tanis, 2000). Furthermore, it is the accepting process required by the company to ensure that ERP system is suited to the business and needs of information. The implementation of the ERP system affects the organization's ability and competitive advantage (Le & Han, 2016). The ERP system has a positive relationship with the competitive advantage and has a positive impact on the firm's performance (Handoko, Aryanto, & So, 2015). In addition, the Kharuddin, Foong, and Senik (2015), found that ERP adoption extensiveness is highly correlated with organizational efficiency and supports the mediation role of system implementation and user satisfaction. The organization must understand how to use the system by considering from the user's perspective in order to prepare employees to face new challenges and learn how to leverage technology for tangible benefits. Therefore, the organization gives importance

to the following issues: the importance of implementing the ERP system and the benefits it receives from the ERP system, planning to use the ERP system and preparing budgets for investments in the ERP system, and trends and readiness in using ERP systems of employees.

C. Organizational Performance

Performance is a matter of using factors and processes in the operation with the output received as the indicator. The performance of any operation may be shown as a comparison between investment costs and profits received. If the profits are higher than the cost, it is indicative of efficient operations. Efficiency may not be expressed in numerical values but is recorded by saving money, materials, people, and working time in a cost-effective, economical way, including the use of strategies or techniques and appropriate practices that can lead to quality results. Gavrea, Ilies, and Stegorean (2011), gave the concept and definition for the company performance at that time, the efficiency assessment during the 1950s emphasized work, personnel, and organizational structure; thus, efficiency was seen as the social system to achieve the organizational objectives in the 1960s and 1970s, and efficiency was set to be the ability to take benefits from the environment from scarce resources. Efficiency during the 1980s and 1990s had a more complicated method with efficiency and effectiveness as the organization's success in achieving the goal (effectiveness) by using fewer resources (efficiency). Lin and Huang (2011) pointed out that performance is not only related to past successes but also expands to the ability to achieve future goals. Kittrangsikul and Kuntonbutr, (2017) defined the idea related to the efficiency of the company which was the effectiveness assessment in various business organization variables and divided into financial and non-financial index measurements. Financial efficiency is according to the following criteria: return of the investment, growth of sale rate, and income.

Clearly, ERP adoption was an important part in the competitive advantage and has a positive impact on the efficiency of the organization. The technological context was an important factor in accepting the ERP system for this study, identifying the importance of the ERP adoption and the role of mediation. The research question for this study was “does ERP adoption mediate the relationship between technological context and organizational performance?” Therefore, the following research hypotheses are used to model relationships.

D. RESEARCH FRAMEWORK AND HYPOTHESIS

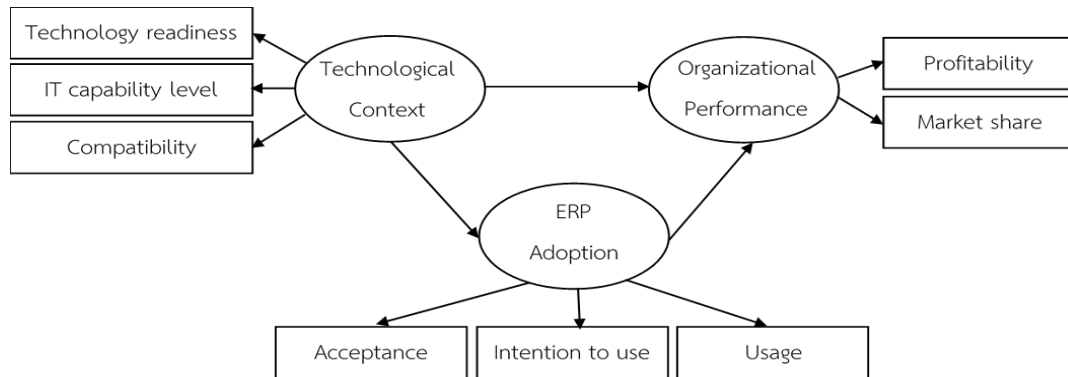

Fig. 1 Research Framework

H1: There is direct relationship between technological context and organizational performance.

H2: There is indirect relationship between technological context and organizational performance through ERP adoption.

H3: ERP adoption mediates relationship between technological context and organizational performance.

Research Methodology

A. Population and Sampling

CEOs and top managers were the respondents for this study. The study focused on the manufacturing industry, divided into 20 groups, and the data of the manufacturing organizations totaling 6,056 registered as the target population. The sample size calculated for this study included 285 subjects from the manufacturing industry in Thailand. The sample size was calculated according to the rule of structural equation model (Bentler & Chou, 1987) which considers the number of free parameters as a rule of thumb used to determine the sample size for research studies that use SEM, the ratio of the sample size to number of free parameters of 10:1. Distribution of sampling from each manufacturing industry is on weighted proportional basis.

B. Data Collection

The data of the industrial companies were obtained from the database from Department of Business Development. The CEO or top managers were the target informants. The mail survey methodology was implemented and compiled using a combination method that respondents had the option of returning questionnaires through prepaid mail, fax, or online. The final respondents included 285 (246 companies through prepaid mail, 1 company by fax, and 38 companies through the web) from

1,800 companies mailed, thus the response rate is 15.83 percent. The principal informant was required to have knowledge of the issues being studied and was willing and able to communicate this information. The data collection period was August 1, 2019 to August 31, 2019.

C. Latent Variables and Observed Variables

This study used a Likert scale ranging from 1 to 7, with 1 being “strongly disagree” and 7 as “strongly agree”. The technological context latent variable comprised technology readiness, IT capability level, and compatibility as to measure the technological context of the company. The ERP adoption latent variable comprised acceptance, intention to use, and usage as to measure the acceptance of the ERP system for use in the company. The organizational performance latent variable comprised profitability and market share as to measure firm’s efficiency and effectiveness on achieving the predetermined objectives. The sources of variables in this study are shown in table I.

Table I. The sources of variable

Latent Variables	Observed Variables	References	Measurement
Technological context	Technology readiness	Pan and Jang, 2008	Likert scale
	IT capability level	Schniederjans and Yadav, 2013	Likert scale
	Compatibility	Xu, Ou, and Fan, 2017	Likert scale
ERP adoption	Acceptance	Kharuddin et al., 2015	Likert scale
	Intention to use	Kharuddin et al., 2015	Likert scale
	Usage	Kharuddin et al., 2015	Likert scale
Organizational performance	Profitability	Kitrangsikul and Kuntonbutr, 2017	Likert scale
	Market share	Kitrangsikul and Kuntonbutr, 2017	Likert scale

D. Reliability and Validity

The questionnaires were reviewed and evaluated by 6 experts in the field for accuracy of the measurement content and used the Index of Item-Objective Congruence (IOC) method. The test of reliability used Cronbach’s alpha. The scores were higher or equal to 0.7, which means the answer has conformity (George & Mallery, 2003). Multicollinearity testing for unrelated relationships between variables via the Variance Inflation Factor (VIF) with values between 1.360 - 2.066 indicated that there was no multicollinearity between variables.

E. Convergent Validity and Discriminant Validity

Verification of convergence validity with Confirm Factor Analysis (CFA) was tested prior to the evaluation with SEM. Vanichbuncha (2000) proposed that the model can be considered if the factor loading values are greater than 0.6 and the AVE is greater than 0.5. For this study, the factor loading values ranged from 0.624 to 0.973 while the squared correlation values ranged from 0.389 to 0.947

The evaluation of discriminate validity was done by Average Variance Extracted (AVE) value and squared correlation between variables (Hair, Anderson, Babin, & Black 2010). The value of the square root AVE should be greater than squared correlation value as to be valid (Fornell & Larcker, 1981). The results shown in Table II indicate that the all values were supported. The correct classification of AVE values from each latent variable is greater than the relevant correlations.

Table II. Reliability, convergent validity and discriminate validity

Constructs	Items	Factor Loadings	Cronbach's Alpha	CR	AVE
Technological Context	Technology readiness	0.809	0.801	0.804	0.581
	IT capability level	0.836			
	Compatibility	0.624			
ERP Adoption	Acceptance	0.811	0.953	0.912	0.777
	Intention to use	0.932			
	Usage	0.897			
Organizational Performance	Profitability	0.973	0.921	0.860	0.757
	Market share	0.753			

F. Measurement of Model Fit

The model used in the study is a good model. The results from the measurement model show the Chi-Squared fit index obtained from the Chi-Square/degrees of freedom is 1.374, the Goodness of Fit (GFI) value is .985, the adjusted Goodness of Fit (AGFI) value is .957, the Value of Root Means Square Error of Approximation (RMSEA) is .036, the Normed Fit Index (NFI) value is .987 and the Comparative Fit Index (CFI) value is .996. All of the above information illustrates an acceptable model for this study (Byrne, 1994). The results from the measurement model show in table III.

Table III. Assessing the model fit indicators

Chi-square/Degree of freedom (CMIN/df)	1.374
Goodness of Fit Index (GFI)	.985
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	.957
The Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	.036
Normed Fit Index (NFI)	.987
Comparative Fit Index (CFI)	.996

The Analysis of Structural Equation Model

The hypothesis of this study was tested by Structural Equation Models (SEM) (Moohebat, Jazi, & Asemi, 2011). To determine the presence of mediating the effect, the path coefficient was compared between the model with and without the mediating variable, which was ERP adoption in this study. The hypotheses set forth that H1 did not support that there was no direct relationship between technological context and organizational performance at .159 ($p > 0.001$); H2 supported that there was an indirect relationship between technological context and organizational performance through ERP adoption at .536 ($p \leq 0.001$); and H3 supported that ERP adoption mediated the relationship between technological context and organizational performance as the path coefficient between technological context and organizational performance at .437 ($p \leq 0.001$).

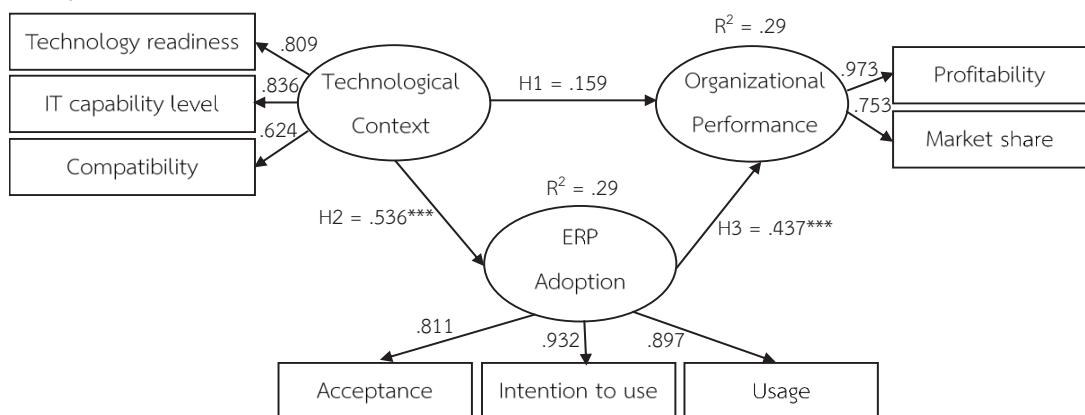

Fig. 2 Research Model Results

The model has reasonable predictive capability as 29 percent of ERP adoption variance and 29 percent of organizational performance variance.

The result standardized direct effect, indirect effect, and total effect show in table IV.

Table IV. Standardized direct effect, indirect effect, and total effect

	Direct Effect			Indirect Effect			Total Effect		
	TECC	ERPA	ORGP	TECC	ERPA	ORGP	TECC	ERPA	ORGP
ERPA	.536						.536		
ORGP	.159	.437		.234			.393	.437	

Discussion and Conclusions

This article provides information about the technological context factors that are one of the three factors in the TOE framework. An important finding is that technological context factors that include technology readiness, IT capability level, and compatibility affect the ERP adoption of the organization that will be a channel to the results of the organizational performance. The results supported that ERP adoption exhibited an important role in enhancing technological context to achieve superior performance of the organization. The result of the research shows that the ERP adoption is the mediator between technological context and organizational performance; this supports previous studies that ERP adoption is highly correlated with organizational performance (Kharuddin et al., 2015). The results also confirm the work of Handoko et al. (2015) that the ERP system has a positive impact on the firm performance, and Gupta, Qian, Bhushan, and Luo (2018) indicated that ERP which is positively related to firm performance. As for the text of the mediating effect, the path coefficient should ideally get smaller with the mediator being added into the model (Preacher & Hayes, 2008). The comparison of the path coefficients with and without the presence of ERP adoption showed that technological context direct effect to organizational performance at .159, indirect effect at .234 and total effect at .393. This shows that although the organization is strong in the technology context, a lack of ERP adoption cannot result in organizational performance. Finally found that the implementation of the ERP system within the organization, which the organization must pay attention to the benefits of the ERP system, planning and preparing budgets for investment in the ERP system. As well as giving importance to trends and readiness in using ERP systems of employees resulting in the operation of the organization to be more efficient. The organization must also be based on technology readiness, IT capability level, and compatibility of ERP systems and legacy systems.

The results of this study would be useful to a CEO or manager of an organization in order to plan and understand how to adoption in the organization to strengthen business operations and help to create a competitive advantage. In future studies, the researcher should study other factors that affect the acceptance of the ERP system such as organizational factors and environmental factors.

References

- Addo-Tenkorang, R., & Helo, P. (2011). Enterprise resource planning (ERP): A review literature report. In *the World Congress on Engineering and Computer Science*. WCECS, San Francisco, USA.
- Amalnick, M. S., Ansarinejad, A., Nargesi, S.-M., & Taheri, S. (2011). New perspective to ERP critical success factors: Priorities and causal relations under fuzzy environment. *The Journal of Mathematics and Computer Science*, 2(1), 160-170.
- Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of management*, 17(1), 99-120.
- Bentler, P. M., & Chou, C.-P. (1987). Practical issues in structural modeling. *Sociological Methods & Research*, 16(1), 78-117.
- Byrne, B. M. (1994). *Structural equation modeling with EQS and EQS/Windows: Basic concepts, applications, and programming*. USA: Sage.
- Carlton, R. (2017). Ten ERP failure statistics. Retrieved from <https://www.erpfocus.com/ten-erp-failure-statistics.html>
- Collins, P. D., Hage, J., & Hull, F. M. (1988). Organizational and technological predictors of change in automaticity. *Academy of Management Journal*, 31(3), 512-543.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). *Structural equation models with unobservable variables and measurement error: Algebra and statistics*. Michigan: University of Michigan Press.
- Gavrea, C., Ilies, L., & Stegorean, R. (2011). Determinants of organizational performance: The case of Romania. *Management & Marketing*, 6(2), 285-300.
- George, D., & Mallery, P. (2003). *Reliability test, SPSS for Windows step by step: A Simple Guide and Reference* (4th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Gupta, S., Qian, Xi., Bhushan, B., & Luo, Z. (2018). Role of cloud ERP and big data on firm performance: A dynamic capability view theory perspective. *Management Decision*, 57(8), 1857-1882.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Babin, B. J., & Black, W. C. (2010). *Multivariate data analysis, a global perspective*. New Jersey: Pearson Education.

- Handoko, B. L., Aryanto, R., & So, I. G. (2015). The impact of enterprise resources system and supply chain practices on competitive advantage and firm performance: Case of Indonesian coMikumpanies. *Procedia Computer Science*, 72(1), 122-128.
- Kharuddin, S., Foong, S.-Y., & Senik, R. (2015). Effects of decision rationality on ERP adoption extensiveness and organizational performance. *Journal of Enterprise Information Management*, 28(5), 658-679.
- Kitrangsikul, N., & Kuntonbutr, C. (2017). The study of mediating effect of supply management capabilities on the relationship between information capabilities management and the organizational performance. *International Journal of Applied Computer Technology and Information Systems*, 7(1), 23-28.
- Le, M. D., & Han, K. S. (2016). Understanding the impact of ERP system implementation on firm performance-focused on Vietnamese SMEs. *Inter. J. Softw. Eng. Appl*, 10(9), 87-104.
- Liang, H., Saraf, N., Hu, Q., & Xue, Y. (2007). Assimilation of enterprise systems: The effect of institutional pressures and the mediating role of top management. *MIS quarterly*, 31(1), 59-87.
- Lin, C.-S., & Huang, C.-P. (2011). Measuring competitive advantage with an asset-light valuation model. *African Journal of Business Management*, 5(13), 5100-5108.
- Markus, M. L., & Tanis, C. (2000). The enterprise systems experience-from adoption to success. In W. Z. Robert (Ed.), *Framing the domains of IT management projecting the future* (pp. 173-207). Ohio: Pinnaflex Educational Resources.
- Mata, F. J., Fuerst, W. L., & Barney, J. B. (1995). Information technology and sustained competitive advantage: A resource-based analysis. *MIS quarterly*, 19(4), 487-505.
- Melville, N., Kramer, K., & Gurbaxani, V. (2004). Information technology and organizational performance: An integrative model of IT business value. *MIS quarterly*, 28(2), 283-322.
- Moohebat, M. R., Jazi, M. D., & Asemi, A. (2011). Evaluation of the ERP implementation at Esfahan steel company based on five critical success factors: A case study. *International Journal of Business and Management*, 6(5), 236-250.
- Nandi, M. L., & Kumar, A. (2016). Centralization and the success of ERP implementation. *Journal of Enterprise Information Management*, 29(5), 728-750.
- Pan, M.-J., & Jang, W.-Y. (2008). Determinants of the adoption of enterprise resource planning within the technology-organization-environment framework: Taiwan's communications industry. *Journal of Computer information systems*, 48(3), 94-102.
- Parker, C. M., & Castleman, T. (2009). Small firm e-business adoption: A critical analysis of theory. *Journal of Enterprise Information Management*, 22(1/2), 167-182.

-
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). Assessing mediation in communication research. In K. Sarah (Ed.), *The Sage sourcebook of advanced data analysis methods for communication research* (pp. 13-54). California: Sage.
- Schniederjans, D., & Yadav, S. (2013). Successful ERP implementation: An integrative model. *Business Process Management Journal*, 19(2), 364-398.
- Tornatzky, L. G., Fleischer, M., & Chakrabarti, A. (1990). *The processes of technological innovation*. New York: Lexington Books.
- Tushman, M. L., & Anderson, P. (1986). Technological discontinuities and organizational environments. *Administrative Science Quarterly*, 31(3), 439-465.
- Vanichbuncha, K. (2000). *Multivariate analysis: SPSS for Windows*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Xu, W., Ou, P., & Fan, W. (2017). Antecedents of ERP assimilation and its impact on ERP value: A TOE-based model and empirical test. *Information Systems Frontiers*, 19(1), 13-30.

องค์ประกอบและเงื่อนไขพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของ
นักศึกษาครู: มุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้อง

Elements and Conditions of Instructional Behavior for Pre-service
Teachers' Learners in The Digital Era: A Perspective from the
Involved Parties

อัจฉราพรรณ กันสุขะ^{1*}, ธฐาศุภร์ จันประเสริฐ¹, และ วิไลลักษณ์ ลังกา²

Ajcharapun Kunsuya^{1*}, Thasuk Junprasert¹, and Wilailak Langka²

Abstract

This research was to search for and understand elements and conditions of instructional behavior for pre-service teachers in the digital era. This qualitative research employed a technique of purposive selection to determine its total number of 39 key informants. The informants, those who were involved in the pre-service teacher development process, included executives of the Teachers' Council of Thailand, deans of the Faculty of Education, university supervisors (eight), school administrators, mentor teachers (five), pre-service teachers (11), and elementary students (15). Data were collected by in-depth interviews and focus groups. Content analysis was carried out.

¹สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, ²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

¹Behavioral Science Research Institute, ²Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Sukumvit Road 23, Wattana, Bangkok 10110

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: ningyongsg@gmail.com)

รับบทความวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 แก้ไขวันที่ 25 เมษายน 2563 รับลงตีพิมพ์วันที่ 29 เมษายน 2563

The research revealed that:

1. Elements of instructional behavior for pre-service teachers consisted of (1) a learning activity designed previously before teaching, (2) which was following the learners' learning styles, needs, and nature, (3) a supportive learning atmosphere, (4) multiple types of learning achievement-based tests and assessments, and (5) feedback skills to stimulate learning.

2. The conditions of the behavior consisted of personality including (1) self-confidence, (2) self-efficacy, (3) the experience of teaching success, (4) the teacher's anxiety about the experience, and (5) adaptability during the experience of professional teaching in schools. Environmental conditions included: encouragement given by intimate friends, and positive reinforcement, learners' differences, and the workload.

Keywords: *Instructional Behavior, Learners in Digital Age, Pre-Service Teachers*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาและทำความเข้าใจองค์ประกอบและเงื่อนไขพฤติกรรม การจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครู ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาครู ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในหน่วยผลิต และพัฒนาครู 8 คน ได้แก่ ผู้บริหารครูสภา คณบดีคณะครุศาสตร์ และอาจารย์นิเทศมหาวิทยาลัย 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของกลุ่มผู้ใช้ครู จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูพี่เลี้ยง และ 3) นักศึกษาครูชั้นปีที่ 5 จำนวน 11 คน ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบพฤติกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครู ประกอบด้วย 1) มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนสอน 2) มีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ ธรรมชาติของผู้เรียน 3) มีการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) มีการวัดและ ประเมินผลที่หลากหลายและเหมาะสมเน้นดูพัฒนาการของผู้เรียน และ 5) มีทักษะการให้ข้อมูล ป้อนกลับเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้

2. เงื่อนไขของพฤติกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครู ประกอบด้วยเงื่อนไขส่วนบุคคล ได้แก่ 1) การมีความเชื่อมั่นในตนเอง 2) มีการรับรู้ความสามารถ ของตนเอง 3) การได้รับประสบการณ์ความสำเร็จในการสอน 4) ความวิตกกังวลต่อการออกฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู และ 5) การปรับตัวในช่วงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน และ เงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อมและบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ 1) กำลังใจจากบุคคลใกล้ชิด 2) การให้การ เสริมแรงทางบวก 3) ความแตกต่างของนักเรียนในชั้นเรียน และ 4) ภาระงานของโรงเรียน

คำสำคัญ: *พฤติกรรมจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนในยุคดิจิทัล นักศึกษาครู*

บทนำ

“เด็กยุคดิจิทัล (Digital Generation)” หรือ “เด็กยุคดิจิทัลเนทีฟ (Digital Native)” เป็นคำที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์เพิ่มมากขึ้นด้วยเด็กยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นเด็กที่เกิดระหว่างปี ค.ศ. 2000 จนถึงปัจจุบัน และเป็นช่วงที่มีการพัฒนาของสื่อดิจิทัลอย่างรวดเร็ว วิธีการรับรู้ วิธีการเรียนรู้ รวมถึงวิธีการคิดของเด็กยุคนี้จึงแตกต่างไปจากคนรุ่นก่อน สมรรถนะของเด็กยุคดิจิทัลสามารถเปลี่ยนความคิดจากสิ่งหนึ่งไปอีกร่างหนึ่งได้รวดเร็ว และสามารถทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกันได้ดีกว่าคนรุ่นก่อน ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในยุคปัจจุบัน ซึ่งเด็กต้องได้รับการส่งเสริมให้ฝึกคิด ฝึกทำงานอย่างมีขั้นตอน มีการวางแผน จัดลำดับความสำคัญ ทดลองค้นคว้าหาคำตอบ จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เด็กจะมีความสุขจากการได้ลงมือทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ และเมื่อทำได้สำเร็จจะเกิดความภาคภูมิใจ สร้างความสุขให้กับตนเองได้จากภายใน กระบวนการเหล่านี้จะช่วยพัฒนาสมองส่วนหน้าให้มีทักษะด้านการบริหารจัดการชีวิตที่ดี และนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้ ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุดเมื่อต้องก้าวเข้าไปอยู่ในโลกดิจิทัล อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ควรปลูกฝังให้กับเด็ก คือ การมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม เข้าใจอารมณ์ตนเอง เข้าใจผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ซึ่งจะทำให้เด็กได้รับการยอมรับทางสังคม ดังนั้น การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลการเรียนรู้จึงเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพร้อมรับสิ่งใหม่ (Chutabhakdikul, 2015; Wongyai, 2017)

จากความสำคัญข้างต้น ครูในฐานะผู้จัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับ “การเรียนรู้” มากกว่า “การสอน” ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาวิชาเพียงอย่างเดียว (Vanichatanavorachai, 2015) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การปฏิบัติ และการสร้างแรงบันดาลใจไปพร้อมกัน ผู้เรียนจะไม่เป็นเพียงผู้รับ (Passive Learning) แต่ผู้เรียนต้องฝึกการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Active Learning) (Chalarux, 2015) ได้พัฒนาความสามารถตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของตนเอง บทบาทของครูจึงเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าที่จะเป็นผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดความรู้ ดังนั้น บทบาทและคุณลักษณะของครูในยุคดิจิทัลจึงต้อง “เปลี่ยนวิธีคิด (Mindset) และปรับวิธีสอน” ด้วยการไม่เน้นสอน แต่เน้นจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะและความรู้ที่จำเป็น เรียนแบบให้รู้จริง เน้นการลงมือปฏิบัติ (Action Learning) เพื่อการค้นหาศักยภาพของผู้เรียน รวมทั้งเป็นนักประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Formative Assessment) ด้วยการทำงานและเรียนรู้เป็นทีม และให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนารอบด้าน (Holistic Development) (Phanit, 2015; Chalarux, 2015) และการที่ครูจะสนองต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างสมบูรณ์ได้ จำเป็นต้องมีกระบวนการพัฒนาหรือสร้างครูให้มีคุณลักษณะ มีทักษะและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคดิจิทัล ดังนั้น การพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการความรู้ในยุคดิจิทัล จึงควรเกิดขึ้นตั้งแต่ต้นทางในระบบของการผลิตและพัฒนาครู โดยคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นหน่วยผลิตและพัฒนา นักศึกษาวิชาชีพรูโดยตรงให้เป็นนักศึกษาครูยุคใหม่ที่มีวิถิ

การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคดิจิทัล

คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มีระบบการผลิตและพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นไปตามข้อกำหนดการพัฒนาคุณภาพของวิชาชีพตามกรอบมาตรฐานของคุรุสภา ซึ่งนักศึกษาครูทุกคนจะต้องผ่านหลักสูตรการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในสถานศึกษาเครือข่ายที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภายใต้การดูแลร่วมกันของอาจารย์นิเทศมหาวิทยาลัย ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศตลอดระยะเวลาที่นักศึกษาครูฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ซึ่งต้องดูแลและพัฒนานักศึกษาครูในช่วงฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน ให้มีพัฒนาการด้านการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของเด็กในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในช่วงวัยระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการอย่างเด่นชัดมากทางด้านสติปัญญา การเรียนรู้ ทักษะทางอารมณ์และสังคม ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธีแบบสอดแทรก (The Intervention Design: Advanced Mixed Methods Design) ตามแนวคิดของแครสเวล (Creswell, 2015) โดยใช้ผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นข้อมูลเชิงลึกในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบและเงื่อนไขของพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครู มาสำรวจ เสริม และสนับสนุนผลการวิจัยเชิงทดลองทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการวิจัย

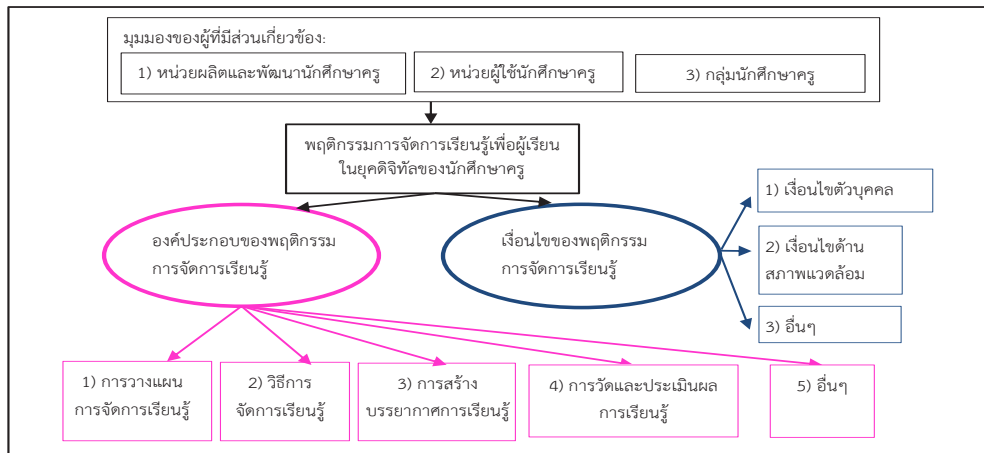
ดังนั้น การศึกษาในบทความนี้จึงเป็นการวิจัยระยะแรกของการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในสนามวิจัย เพื่อค้นหาและทำความเข้าใจองค์ประกอบ และเงื่อนไขของพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลสำหรับนักศึกษาครู ผ่านมุมมองของผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อนำมาออกแบบพัฒนาโปรแกรมและแบบวัดพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลในระยะต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อค้นหาและทำความเข้าใจองค์ประกอบและเงื่อนไขพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครู

การทบทวนวรรณกรรม และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาและทำความเข้าใจครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ ดังนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะและการเรียนรู้ของเด็กยุคดิจิทัล 2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการสอนของครู ลักษณะและทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 3) แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรการผลิตครู และแนวคิดหลักของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กในยุคดิจิทัล ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาเขียนกรอบแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางดำเนินการวิจัย ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การค้นหาและทำความเข้าใจองค์ประกอบและเงื่อนไขพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษา ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

การเลือกผู้ให้ข้อมูล

การกำหนดขอบเขตของการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษา โดยคำนึงถึงผู้ที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษาทั้งหมด 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในหน่วยผลิตและพัฒนาครู ได้แก่ ผู้บริหารครูสภา จำนวน 1 คน คณบดีคณะครุศาสตร์ จำนวน 1 คน และอาจารย์นิเทศมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นผู้สอนในคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และมีประสบการณ์ในการนิเทศและดูแลนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 6 คน 2) กลุ่มผู้ใช้ครู ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการนิเทศและดูแลนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 2 คน และครูพี่เลี้ยงซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการนิเทศและดูแลนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน และ 3) นักศึกษาครูชั้นปีที่ 5 จำนวน 11 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured) ที่มีการจัดเตรียมประเด็นหลัก ประเด็นรอง และวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า โดยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้พิจารณาให้คำแนะนำและปรับปรุงเพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา โดยตัดข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อน และปรับการใช้สำนวนภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แล้วปรับปรุงแก้ไขตาม

ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพกับผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเอง โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยระหว่างเก็บข้อมูลได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกัน จนกว่าข้อมูลอิ่มตัว และใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ แล้วถอดเทปแบบคำต่อคำเพื่อนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป นอกจากนี้ ยังมีผู้ช่วยวิจัย ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้จดบันทึก สังเกตการณ์สนทนา บรรยากาศ เหตุการณ์ พฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างพูดคุย โดยทุกครั้งที่มีการบันทึกเสียง หรือถ่ายภาพ ผู้วิจัยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนทุกครั้ง

การวิเคราะห์และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลตามแนวทางการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีการจดบันทึกข้อมูลและถอดเทปเสียงสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ จัดพิมพ์เป็นไฟล์ข้อมูล โดยมีกระบวนการวิเคราะห์ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) อ่านข้อความที่ได้จากการถอดเทปเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตรวจสอบข้อมูลหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้ซึมซับ เข้าใจในข้อมูล 2) เขียนสรุปย่อข้อความ ตั้งโครงสร้างของข้อมูลไว้เพื่อย้อนกลับมาอ่านข้อความสามารถทำให้เข้าใจได้รวดเร็ว ไม่ต้องอ่านใหม่ทั้งหมด 3) สร้างรหัสข้อมูล และอ่านซ้ำโดยเก็บรายละเอียดข้อมูลเพื่อจำแนกหน่วยของข้อมูล หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการจัดหน่วยของข้อมูลที่สอดคล้องจากผู้ให้ข้อมูลเข้าเป็นหมวดหมู่ จัดกลุ่มจำแนกข้อสรุปเป็นชุดย่อย และ 4) ศึกษาข้อมูลและศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงทำการค้นหาประเด็นที่สำคัญโดยการแยกข้อความที่เหมือนกัน และแตกต่างกันโดยตรวจสอบความเชื่อมโยงกับประเด็นหลัก และสุดท้ายดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้า (Data Triangulation) และวิธียืนยันความถูกต้องของข้อมูล (Member Checking) โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละขั้นตอน เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล และพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย โดยดำเนินการขอพิจารณาจริยธรรมสำหรับการวิจัยในมนุษย์กับคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒรหัสโครงการวิจัยเลขที่ SWUEC 472/61 และพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลด้วยการรักษาความลับ การละเว้นการอ้างถึงบุคคล หรือสนามวิจัยอย่างเฉพาะเจาะจง

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มตามมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบมาศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนสอน คือ การที่นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์สามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้และความต้องการของผู้เรียน มีการวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนสอน คิด และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถผลิตหรือใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรม ใช้แอปพลิเคชันมาช่วยสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ คำอธิบายแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนสอน: บทสัมภาษณ์

มุมมองหน่วยผลิตและพัฒนานักศึกษาคู	มุมมองจากกลุ่มผู้ใช้นักศึกษาคู
“นักศึกษาคูต้องสามารถผลิต คือ ใช้ประโยชน์จากพัฒนาตัวเทคโนโลยีและนวัตกรรมได้ ยกตัวอย่างเช่น ครูอาจจะต้องทำแอปพลิเคชันต่าง ๆ ครูอาจจะต้องใช้ Social Media ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนอย่างนี้ เป็นต้น เพราะฉะนั้นครูที่เรียนในหลักสูตรครูคงไม่เฉพาะเพียงรู้ว่ามีเทคโนโลยีอะไรแต่ต้องใช้มันได้และสามารถพัฒนาและได้ต่อยอดได้ด้วย (ผู้บริหารคูสภา)	“โลกยุคใหม่ก็คือ มันต้องสามารถหยิบข้อมูลขึ้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้... ครูยุคใหม่ต้องสามารถสร้างนวัตกรรมได้ด้วย ถ่ายทอดได้ด้วย แบ่งปันได้ด้วย...” (คณบดีคณะคศาสตร์) “...ต้องวิเคราะห์เด็กก่อนเพราะว่าบริบทของเด็กไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นต้องวิเคราะห์เด็กซะก่อน ก่อนที่จะวางแผนหรือจะทำแผนการสอนลงไป และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ...” (ผู้บริหารสถานศึกษา 1)

1.2 มีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน คือ การที่นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มีการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียน มีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ วิธีการถ่ายทอดให้เหมาะสมกับผู้เรียน ปรับจากการสอนไปสู่การจัดการเรียนรู้เชิงรุก คอยเป็นโค้ชให้คำแนะนำอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ คำอธิบายแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 องค์ประกอบพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน: บทสัมภาษณ์

มุมมองหน่วยผลิตและพัฒนา นักศึกษาครู	มุมมองจากกลุ่มผู้ใช้นักศึกษาครู
“ครูรุ่นใหม่ เรื่องการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และการใช้เทคโนโลยี มันจะมีมันหนึ่ไม่ได้หรอกที่ครูยังต้อง จัดสถานการณ์หรือจัดสื่อเรียนรู้ที่มันเป็น ดิจิทัลอะ ให้ส่งงานโดยผ่านระบบเครือข่าย เนี่ยครูต้องสร้างห้องเรียนให้เป็นดิจิทัล สร้างห้องแชทสร้างห้องส่งงาน ต้องรู้ เทคนิคพื้นฐานของการสื่อสารเครือข่าย เช่น เขาเรียก e-Learning หรือห้องเรียน ดิจิทัล...” (คนบดัดคณะครุศาสตร์)	“...คือเราพูดถึงครูเนี่ยนะสิ่งที่มันเปลี่ยนไป ก็คือ ยุคสมัยนะคะ ต้องสามารถจัดการ เรียนรู้ได้เหมาะสมกับธรรมชาติและวิธีการ เรียนรู้ของนักเรียนที่เปลี่ยนไป ...ที่จริง Content ก็เป็นส่วนสำคัญ แต่แค่เปลี่ยน วิธีการถ่ายทอดให้มันเหมาะสมกับผู้รับก็ เหมือนผู้ส่งสารจากครูไปสู่ผู้เรียนวิธีการ ส่งสารเราก็ต้องผ่านสื่อกลางต่าง ๆ ยุคเดิม เนี่ยอาจจะใช้ได้ผลเพราะว่าบุคลิกลักษณะ ของผู้เรียนเนี่ยมันไม่ได้มีสื่ออะไรมากมายที่ ชูโงะนะคะ เช่น โทรศัพท์มือถือ แต่ปัจจุบัน นี้อะคนเปลี่ยน วิธีการสอนก็ต้องเปลี่ยน นะคะ” (อาจารย์นิเทศ 2)

1.3 มีการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ คือ การที่นักศึกษาครูมีการจัดการ ชั้นเรียน สร้างสภาพแวดล้อมในการสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างหลากหลาย จัดกิจกรรมที่สนับสนุนส่งเสริม การเรียนหรือสร้างสิ่งแวดล้อมดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยสร้างบรรยากาศ ในการเรียนรู้ คำอธิบายแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 องค์ประกอบพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการ เรียนรู้: บทสัมภาษณ์

มุมมองหน่วยผลิตและพัฒนา นักศึกษาครู	มุมมองจากกลุ่มผู้ใช้นักศึกษาครู
“...บางทีเราสอนไว้เราอาจจะต้องถ่ายคลิบ เก็บไว้เพื่อให้เด็กได้มาทบทวนเรื่อง การเรียนต้องมีอะ...คนรุ่นใหม่เขาจะเป็น ผู้ใช้เลือกใช้ App ที่มันดี ๆ อะไรแบบนี้ ต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้นะ” (คนบดัดคณะครุศาสตร์)	“...สื่อผลิตมีเอาไว้ในการสอน เด็กชอบมาก (เน้นเสียง) เด็กสนุกมาก จะตื่นเต้น แต่เดี๋ยวนี้ก็สังเกตนะคะ ความสนใจต่อสื่อพวกนี้ลดลง แต่พอ นักศึกษาฝึกสอนที่ผ่านมามีการใช้ เกมดิจิทัล ใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาสร้าง บรรยากาศเนี่ยะ นักเรียนดูจะตื่นเต้นกว่า มากคะ ...เออเลยคิดว่าเดี๋ยวนี้ยุคสมัยก็ เปลี่ยนไปเนอะ ...อาจผสมผสานกันไปใช้ วิธีการที่หลากหลายให้เด็กเขาไม่เบื่อ สนุก ที่จะเรียนนะคะ ” (ครูพี่เลี้ยง 3)

1.4 มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและเหมาะสม คือ การที่นักศึกษาครูรู้จักการเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสามารถวัดได้จริงว่าเมื่อเรียนไปแล้วเด็กเขารู้หรือยังไม่รู้อะไร มีการบันทึกพัฒนาการของผู้เรียนขณะสอน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดการเรียนการสอน โดยเก็บข้อมูลการเรียนรู้ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น สังเกต ซักถาม จดบันทึก แล้ววิเคราะห์ว่าผู้เรียนเกิดการการเรียนรู้หรือไม่ จะต้องให้ผู้เรียนปรับปรุงอะไร หรือผู้สอนปรับปรุงอะไร เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ มีการประเมินระหว่างเรียน มีการให้ข้อเสนอแนะข้อสังเกตในการนำเสนอผลงาน การพูดคุยระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ผลการสอบ เป็นต้น มีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย คำอธิบายแสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 องค์ประกอบพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและเหมาะสม: บทสัมภาษณ์

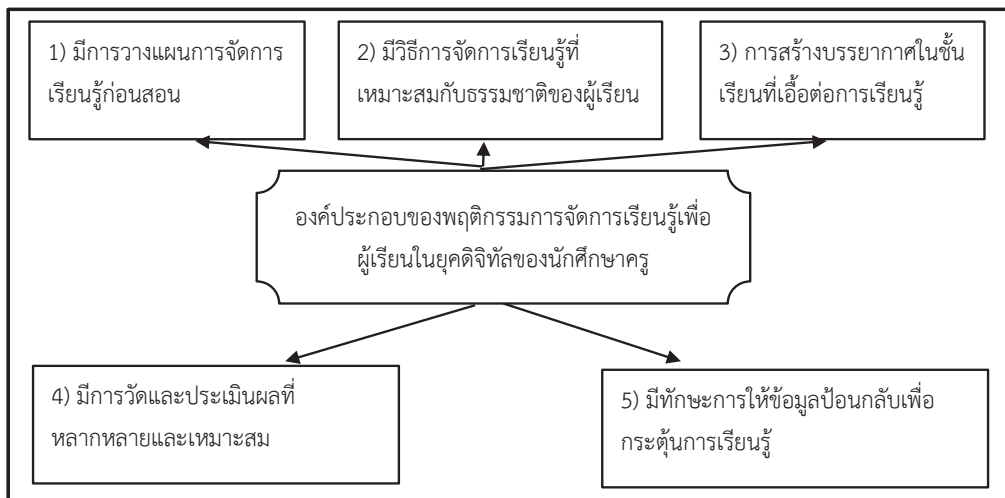
มุมมองหน่วยผลิตและพัฒนาการศึกษาครู	มุมมองจากกลุ่มผู้ใช้นักศึกษาครู
“...สิ่งที่ยังเห็นว่านักศึกษาครูเราควร จะพัฒนาขึ้นนั่นก็คือ การรู้จักเลือก เครื่องมือและ ควรต้องรู้จักวิธีการใช้ เครื่องมือในการวัดประเมินผู้เรียน ให้เหมาะสม และสามารถวัดได้จริงว่า เรียนไปแล้วเด็กเขารู้หรือยังไม่รู้อะไร...” (อาจารย์นิเทศ 4)	“...นักศึกษาครูยุคใหม่ต้องสามารถใช้ เทคโนโลยีในการจัดระบบทำข้อสอบได้... ห้องเรียน e-classroom ข้อสอบ อัตโนมัติ Pre-test Post-test ใส่ข้อมูล ไปมันก็จะประมวลให้ว่าเอามีห้องที่ เก็บคะแนน ให้เดโม (สาธิต) สำหรับเด็ก เช็คชื่ออะไรแบบนี่ ซึ่งคนที่เป็นครูยัง ไปไม่ถึงเท่าไรนะ...” (คณบดีคณะ ครุศาสตร์)

1.5 มีทักษะการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ คือ การที่นักศึกษาครูสามารถสะท้อนกลับผลการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ปรับปรุง และเรียนรู้ที่จะทำได้ดีขึ้น เป็นการบรรยายหรืออธิบายถึงพฤติกรรมของผู้เรียนว่ามีพฤติกรรมที่ดึ้นน้อยอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติ พฤติกรรมที่ดึ้นนั้นต้องเป็นการให้อย่างต่อเนื่องและชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงพัฒนา คำอธิบายแสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 องค์ประกอบพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีทักษะการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้: บทสัมภาษณ์

มุมมองหน่วยผลิตและพัฒนานักศึกษาครู	มุมมองจากกลุ่มผู้ใช้นักศึกษาครู
-	“...เวลาที่สอน พี่ก็จะรู้จักเด็กเราว่าใคร เก่งอ่อนบ้างในห้อง อย่างคณิตศาสตร์ บางทีเด็กเก่งก็อาจให้โจทย์เยอะหน่อย ส่วนเด็กอ่อนก็ให้ตามพัฒนาการ เราไม่ทิ้งเขานะ เขาทำได้เราต้องชื่นชม ให้รางวัลบ้าง พร้อมกับบอกเหตุผลว่าเขาได้รับคำชมเพราะอะไร ได้รางวัลเพราะอะไร เด็กเขาก็จะรู้สึกภูมิใจ และพยายามมากขึ้น ซึ่งพี่ว่ามันได้ผลนะ...” (ครูที่เลี้ยง 4) “...อย่างเวลาตรวจการบ้าน ตรวจงานเด็ก การให้ฟีดแบคกลับไปจะช่วยทำให้ นักเรียนเขารู้จุดบกพร่องของตัวเอง เขาก็จะได้กลับไปแก้ไขให้ถูกต้อง แล้วเราก็คอยตรวจสอบอยู่ตลอดว่าเขาเข้าใจดีแล้วหรือยัง เพราะฉะนั้นการให้ฟีดแบคกลับก็สำคัญมาก ๆ” (ครูที่เลี้ยง 5)

สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครูยุคใหม่ ได้แก่ 1) มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนสอน 2) มีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน 3) การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและเหมาะสม และ 5) มีทักษะการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 องค์ประกอบของพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครูยุคใหม่

ส่วนที่ 2 เจเนอของพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครูยุคใหม่

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เจเนอของพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครู สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น (Sub-theme) ได้แก่ 1) เจเนอใจตัวบุคคล และ 2) เจเนอ

ด้านสภาพแวดล้อมและบุคคลใกล้ชิด โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 เจื่อนใจส่วนบุคคล เป็นเจื่อนใจสาเหตุจากตัวบุคคลที่ทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลแสดงออกแตกต่างกันออกไป ประกอบด้วย เจื่อนใจส่วนสนับสนุนและอุปสรรค ดังนี้

2.1.1 ความเชื่อมั่นในตนเอง คือ การที่นักศึกษามีการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ทั้งด้านสื่อการเรียนรู้ อุปกรณ์ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีความกล้าจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนด้วยความมั่นใจ กล้าแสดงออก สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง พึ่งพาตนเอง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่เพื่อให้อยู่ในสังคมโรงเรียนได้อย่างมีความสุข คำอธิบายแสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 เจื่อนใจส่วนบุคคลด้านความเชื่อมั่นในตนเอง: บทสัมภาษณ์

มุมมองหน่วยผลิตและพัฒนานักศึกษาคู	มุมมองจากกลุ่มผู้ใช้นักศึกษาคู
“...ในการจัดการเรียนการสอนของเราเนี่ยเราต้องมีการเตรียมความพร้อมเป็นอย่างดีนะคะไม่ว่าจะเป็นแผน สื่อหรือว่าอุปกรณ์การเรียนการสอน... พอนักศึกษาทำได้เขาก็เกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น แล้วก็มีเวลามากล้าที่จะแสดงออก...” (อาจารย์นิเทศ3)	“...เด็กบางที่จะคุมห้องเรียน คุมเด็กไม่ได้แล้วสอนเด็กก็จะคุย เขาจะบริหารจัดการไม่ค่อยได้ทีนี้เขาก็เลยไม่มั่นใจในตัวเองก็มี” (ครูพี่เลี้ยง5)

2.1.2 การรับรู้ความสามารถของตนเอง คือ การประเมินของนักศึกษาคูว่ามีความมั่นใจในการจัดการความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของตนเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ การได้รับการยอมรับจากครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ นักเรียนที่ตนสอน และความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งหากนักศึกษาคูรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถ จะไม่ยอมแพ้อะไรง่าย ๆ แต่จะพยายามทำงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ คำอธิบายแสดงดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 เจื่อนใจส่วนบุคคลด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง: บทสัมภาษณ์

มุมมองหน่วยผลิตและพัฒนานักศึกษาคู	มุมมองนักศึกษาคู
-	“...ตอนที่หนูสอบสอนตอนปี 4 หนูตั้งใจมาก เพราะกลัวจะทำออกมาไม่ดี เตรียมตัว เตรียมความพร้อมอย่างดี เตรียมสื่อกิจกรรมสนุก ๆ หลากหลาย ตอนที่หนูส่งแผนให้ครูพี่เลี้ยงตรวจ เขาก็ให้คำแนะนำที่ดีมาก ทำให้หนูรู้สึกมั่นใจในการสอนครั้งนั้นมากขึ้น พอสอนเสร็จหนูโล่งเลยคะ นักเรียนสนุกและมีความสุข เปิดใจในการเรียนรู้ รู้สึกว่าแอบปึ้งมากคะ” (นักศึกษาคู 1) “...เวลาที่สอนเสร็จแล้ว ถ้านักเรียนเข้าใจในสิ่งที่หนูสอนนะ ความเหนื่อยจากที่เตรียมการสอนมาหลายวันก็หายไปเลยคะ...เป็นพลังใจให้หนูพัฒนาตัวเองต่อไปคะ” (นักศึกษาคู 4)

2.1.3 การประสบความสำเร็จในการสอน คือ การที่นักศึกษาครูมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของตนเอง จากการได้รับประสบการณ์ตรงที่ประสบความสำเร็จ และรู้ว่านักเรียนและบุคคลใกล้ชิดรอบข้าง ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ พึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ ส่งผลให้นักศึกษาครูรู้สึกอึดอ้อม ภาคภูมิใจในตนเอง มีพลังใจในการพัฒนาตนเองต่อไป คำอธิบายแสดงดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 เจาะใจส่วนบุคคลด้านการประสบความสำเร็จในการสอน: บทสัมภาษณ์

มุมมองหน่วยผลิตและพัฒนานักศึกษาครู	มุมมองนักศึกษาครู
“...แน่นอนว่าในสัปดาห์สองสัปดาห์แรกย่อมปวดหัวแน่นอน ถ้าเจอเด็กหลายประเภทนะครั้นนั้นเราเองก็ควรจะใช้เวลาไปกับเขาด้วยสัปดาห์แรกคงไม่มีคำว่า Perfect ต้องให้เวลากับเขาให้เขาค่อย ๆ ปรับ ค่อย ๆ จูนนะครั้น...ช่วงแรก ๆ ของการสอน ถ้านักศึกษาเขาประสบความสำเร็จในการสอนนะ เขาจะได้นแนวทางของตัวเองและมีความสุขกับการเป็นครูเลย แต่ช่วงแรก ๆ ทั้งครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศต้องช่วยกันนะครั้น...” (อาจารย์นิเทศ 4)	“...ตัวอย่างตอนที่หนูทดลองสอนหนูตื่นเต้นมาก หนูส่งแผนอาจารย์นิเทศก่อน อาจารย์ให้แก้อยะมาก ๆ ค่ะ แต่ก็ได้รับคำแนะนำในการปรับแผนที่ดีมาก หนูแก้อแล้วส่งให้ครูพี่เลี้ยงดู เขาก็ไม่ได้ให้แก่อะไรมากค่ะ แต่จะให้นคำแนะนำแล้วก็ให้กำลังใจก่อนสอนค่ะ พอสอนเสร็จหนูมีความสุขมากเพราะ นักเรียนบอกว่าอยากเรียนกับหนูอีก อยากเล่นเกมทำกิจกรรมอีกค่ะ (ยิ้ม) ก็รู้สึกภูมิใจ หายเหนื่อยเลยคะ...” (นักศึกษาครู 3)

2.1.4 ความวิตกกังวลต่อการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คือ อารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์เป็นความรู้สึกทางลบ เป็นความรู้สึกระวนระวายและกังวลใจต่อการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน ซึ่งข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม พบว่า นักศึกษาครูมีความวิตกกังวลทั้งด้านการควบคุมชั้นเรียน กลัวว่าจะไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ ไม่สามารถจูงใจให้นักเรียนตั้งใจเรียนได้ กังวลในการสอนและการเขียนแผนไม่ทัน ซึ่งครูในระดับชั้นประถมต้องสอนในหลายวิชา และสอนหลากหลายระดับชั้น ไม่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ และยิ่งกล้า ๆ กลัว ๆ ในการจัดการเรียนการสอน คำอธิบายแสดงดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 เจาะใจส่วนบุคคลด้านความวิตกกังวลต่อการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู: บทสัมภาษณ์

มุมมองหน่วยผลิตและพัฒนานักศึกษาครู	มุมมองนักศึกษาครู
“...ค่ะก็กลัว ๆ กันกับอาจารย์นิเทศ 4 นะคะ คือ เรื่องเด็กไม่สามารถคุมชั้นเรียนได้เนื่องจากเด็กก็ยังไม่คุ้นเคยใหม่คะ แล้วก็การแก้ปัญหาเฉพาะหน้ายังไม่ค่อยคุ้นเคยแบบประมาณว่า กล้า ๆ กลัว ๆ ในการที่จะจัดการเรียนการสอน” (อาจารย์นิเทศ 3)	“...เด็กเขามีความแตกต่างกันคะในห้องเรียน หนูกังวลเรื่องการควบคุมชั้นเรียนคะ กลัวเด็กจะไม่ฟังไม่ตั้งใจ กลัวชั้นเรียนเกิดความวุ่นวาย...” (นักศึกษา 1) “...หนูก็กังวลไปหมดเลยคะ...หนูเพิ่งได้ตารางสอนมาจากโรงเรียน ต้องรับผิดชอบสอนหลายวิชาเลยคะ หนูก็กลัวจะเขียนแผนไม่ทัน ไหนต้องเตรียมสอนอีก แล้วก็ยิ่งรู้สึกกังวลในการสอน ไม่มั่นใจเลยคะ...” (นักศึกษา 9)

2.1.5 การปรับตัวในช่วงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน คือ การที่นักศึกษาครูได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของการเป็นครูใหม่ ในสภาพแวดล้อมใหม่ และสังคมใหม่ภายในโรงเรียน ซึ่งจากการสนทนากลุ่ม พบว่า นักศึกษาครูต้องปรับตัวให้เข้าสังคมใหม่ ต้องรับผิดชอบงานในหลาย ๆ หน้าที่มากขึ้น ต้องพบสังคมใหม่ ๆ ในโรงเรียนทั้งผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์นิเทศสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง ครูในสายชั้น นักเรียน รวมทั้งผู้ปกครอง เป็นต้น และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก อันเกิดจากนโยบายการเปิดปิดอาเซียนระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียนไม่ตรงกัน จึงส่งผลให้นักศึกษาครูไม่มีช่วงเวลาเตรียมความพร้อม เพราะต้องลงฝึกประสบการณ์และถูกส่งตัวไปยังโรงเรียนทันที คำอธิบายแสดงดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 เจื่อนใจส่วนบุคคลด้านการปรับตัวในช่วงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน: บทสัมภาษณ์

มุมมองหน่วยผลิตและพัฒนา นักศึกษาครู	มุมมองนักศึกษาครู
-	“...ด้วยการเปิดปิดของมอกับโรงเรียนด้วยครับ/ค่ะ ทำให้ไม่มีช่วงเวลาได้พักได้รีแล็กซ์เลย พอสอบปลายภาคเสร็จพวกผม/หนูก็ต้องไปโรงเรียนแล้ว ถ้าเป็นไปได้ก็อยากให้โรงเรียนกับมหาวิทยาลัยเปิดปิดตรงกันค่ะ จะได้ไม่มีปัญหาตอนลงฝึกสอน พวกหนูก็จะได้มีเวลาเตรียมตัวบ้าง แฮ่ฮ้อออ!!!!...” (นักศึกษาทุกคน) “...ต้องไปเจอกับสังคมใหม่ ครูพี่เลี้ยงผอ. นักเรียนใหม่ ต้องตื่นเช้ามากครับ เพราะบ้านผมอยู่ห่างจากโรงเรียนเกือบยี่สิบโลได้ กลับบ้านเย็น ๆ คือ ผมต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่หมดเลยก็รู้สึกกังวลครับ แต่เดี๋ยวคงปรับตัวได้ครับ” (นักศึกษา 5)

2.2 เจื่อนใจด้านสภาพแวดล้อมและบุคคลใกล้ชิด เป็นเจื่อนใจสาเหตุจากสภาพแวดล้อมและบุคคลใกล้ชิดที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาครูในช่วงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน ประกอบด้วยเจื่อนใจที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรค ดังนี้

2.2.1 กำลังใจจากบุคคลใกล้ชิด คือ การที่นักศึกษาครูได้รับกำลังใจ และคำแนะนำจากครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศ เพื่อนนักศึกษาครู ล้วนเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อนักศึกษาครู ซึ่งเป็นเจื่อนใจที่ช่วยเสริมสร้างพลังใจให้กับนักศึกษาครูในช่วงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนคำอธิบายดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 เจื่อนใจด้านสภาพแวดล้อมและบุคคลใกล้ชิดด้านกำลังใจจากบุคคลใกล้ชิด: บทสัมภาษณ์

มุมมองหน่วยผลิตและพัฒนา นักศึกษาครู	มุมมองนักศึกษาครู
“...นักศึกษาน่าจะไว้นือเชื่อใจหรือว่าจะสนิทใจหรือสบายใจที่จะปรึกษาอาจารย์นิเทศมากกว่า โดยเฉพาะเทอมแรก ดังนั้นช่วงแรกเราต้องคอยให้กำลังใจ ให้ความมั่นใจว่าเขาทำได้ และจะผ่านไปได้” (อาจารย์นิเทศ 3)	“...ก็อย่างในขณะทีสอนถ้าเขาโอเคก็ต้องชื่นชมเขาละนะมาให้กำลังใจเขาว่าเขาสอนได้ดี แล้วก็ถ้าสอนพลาดก็บอกว่าหนูเสริมตรงนี้อีกหน่อยนึงหนูจะสอนดีมากเลยก็จะต้องบอกลักษณะแบบนี้ไปเชิงบวก อย่าไปติตรง ๆ พุดในเชิงบวก” (ครูพี่เลี้ยง 2)

2.2.2 การให้การเสริมแรงทางบวก คือ การที่นักศึกษาครูได้รับสิ่งเสริมแรงที่ทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจ ก็จะส่งผลให้นักศึกษาครูแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เพิ่มมากขึ้น วิธีการให้การเสริมแรงมีหลายวิธีทั้งการเสริมแรงทางกาย และทางวาจา เช่น การใช้ถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกที่ดี การกล่าวชื่นชม ให้กำลังใจ หรือเป็นการสัมผัส การแสดงออกผ่านทางสีหน้า ท่าทาง การยิ้มหรือพยักหน้า เป็นต้น ซึ่งจากผลการสัมภาษณ์ พบว่า คำพูดของอาจารย์นิเทศและครูพี่เลี้ยงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ นักศึกษาครูเกิดความเชื่อมั่น ครูพี่เลี้ยงต้องสร้างบรรยากาศที่ไม่เครียด คอยให้กำลังใจ ต้องให้การเสริมแรงชี้แนะในลักษณะเชิงบวก คำอธิบายดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 เงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อมและบุคคลใกล้ชิดด้านการให้การเสริมแรงทางบวก: บทสัมภาษณ์

มุมมองหน่วยผลิตและพัฒนา นักศึกษาครู	มุมมองจากกลุ่มผู้ใช้นักศึกษาครู
“...เวลาลงไปเทศต้องให้กำลังใจต้องเสริมแรงบ้าง ถ้าครูหรือคำหั้น นักศึกษาเขาจะเกร็ง ประหม่า ไม่มั่นใจ แล้วจะเกิดความรู้สึกสับสนต่อการนิเทศได้ ต้องมีวิธีการพูดการสื่อสารที่ทำให้เขาอยากจะทำพัฒนาตัวเอง” (อาจารย์นิเทศ 1)	“...คำพูดของครูพี่เลี้ยงนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เขารู้สึกเกิดความเชื่อมั่น ใจ ๆ ต้องชี้แนะในลักษณะเชิงบวก” (ครูพี่เลี้ยงทุกคน)

2.2.3 ความแตกต่างของนักเรียนในชั้นเรียน คือ คุณลักษณะของผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา และด้านบุคลิกภาพอื่น ๆ ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จึงทำให้ผู้เรียนมีความสามารถและพัฒนาการที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนเช่นกัน จากผลการสัมภาษณ์ พบว่า ความแตกต่างของนักเรียนในชั้นเรียนเป็นเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคสำหรับการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูที่มีประสบการณ์สอนไม่มากนัก คำอธิบายดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 เงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อมและบุคคลใกล้ชิดด้านความแตกต่างของนักเรียนในชั้นเรียน: บทสัมภาษณ์

มุมมองหน่วยผลิตและพัฒนา นักศึกษาครู	มุมมองจากกลุ่มผู้ใช้นักศึกษาครู
“...คือเวลานักศึกษาเขาออกไปฝึกประสบการณ์เนี่ยคือเขาต้องเตรียมรับมือพวกนี้ด้วยนะ เพราะในชั้นเรียนเด็กเขาจะมีความแตกต่างกัน ต้องวิเคราะห์และรู้จักเด็กในชั้นเรียนของเราก่อน จึงค่อยหาเทคนิควิธีการสอน...เขาประสบการณ์ยังไม่มากนัก หลายคนก็จะกังวลเรื่องความต่างของนักเรียนในชั้นเรียน ซึ่งพวกนี้มันเป็นทักษะและเทคนิคที่เขาต้องฝึกฝน...” (ครูพี่เลี้ยง 1)	“...เด็กเขามีความแตกต่างกัน...บางครั้งเราสอนแล้วเด็กไม่เข้าใจ แล้วเด็กส่วนใหญ่ที่เราเจอก็คือไม่กล้าถามจะเก็บความสงสัยนั้นไว้ในใจคือจะไม่ถามเรา ...ในการจัดกิจกรรมก็คือ อยากรู้ให้เด็กสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเราได้อย่างสนุกสนาน ทำให้ออกแบบกิจกรรมลำบากมาก” (นักศึกษา 1)

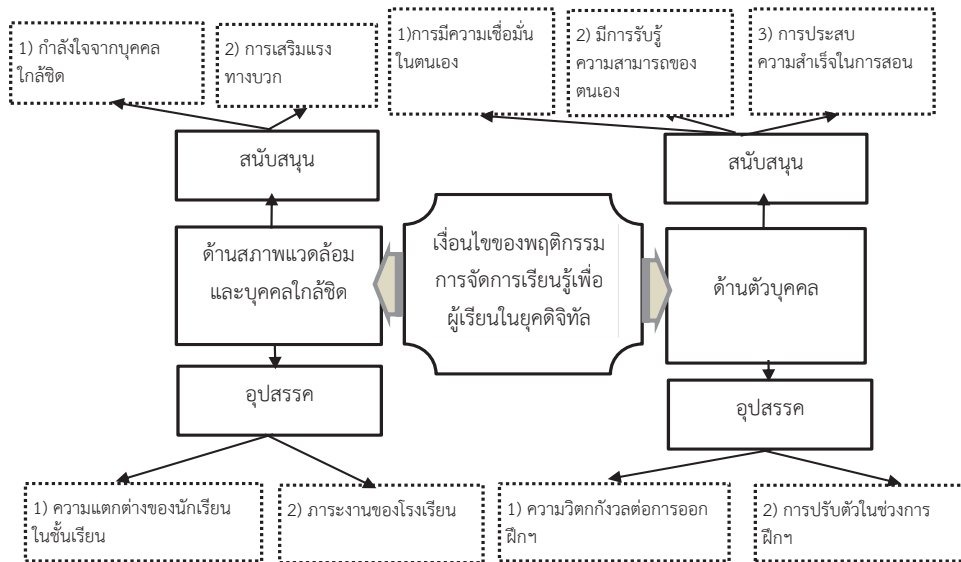
2.2.4 ภาระงานของโรงเรียน คือ งานในหน้าที่ของครูในโรงเรียนที่นักศึกษาครูได้รับมอบหมายนอกเหนือจากการสอน เช่น การพัฒนาหลักสูตร งานวัดผลการศึกษา งานธุรการ งานให้คำปรึกษา หรือจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ รวมทั้งโครงการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านต่าง ๆ และงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียน ซึ่งจากผลการสัมภาษณ์ พบว่า นักศึกษาครูทุกคนมีความกังวลเกี่ยวกับภาระงานของโรงเรียนอื่น ๆ ที่จะได้รับมอบหมาย และกังวลจะมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการสอน รวมทั้งงานในส่วนที่ต้องจัดทำส่งคณะ เช่น รายงาน Case Study โครงการพัฒนาผู้เรียน และงานสัมมนาที่จะได้รับมอบหมายในทุก ๆ เดือน เป็นต้น คำอธิบายดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 เจ็อนไขด้านสภาพแวดล้อมและบุคคลใกล้ชิด: บทสัมภาษณ์

มุมมองหน่วยผลิตและพัฒนานักศึกษาครู	มุมมองจากกลุ่มผู้ใช้นักศึกษาครู
-	“...กังวลครับ/ค่ะ งานที่โรงเรียนเยอะมาก กลัวจะไม่มีเวลาเตรียมสอน ไหนจะส่งงานฝ่ายฝึกอีก” (นักศึกษาทุกคน) “...อย่างหนูครูที่เลี้ยงบอกว่าจะให้หนูช่วยทำสหกรณ์โรงเรียนด้วยค่ะ...หนูก็กังวลค่ะว่าเขียนแผน เตรียมสอนไม่ทัน...” (นักศึกษาครู 5) “โรงเรียนหนูเพิ่งมีครูเกษียณอายุไป 1 คน ครูภาษาอังกฤษสอบผอ.ได้ เพิ่งเรียกไป 1 คน ทำให้ครูขาดค่ะ ถ้าหนูไปต้องไปเป็นครูประจำชั้นด้วยค่ะ (สื่อน้ำกังวล)” (นักศึกษาครู 10)

สรุปผลการวิเคราะห์เจ็อนไขของพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครูยุคใหม่ ประกอบด้วย 1) เจ็อนไขด้านตัวบุคคลที่สนับสนุนให้นักศึกษาครูประสบความสำเร็จ คือ (1.1) การมีความเชื่อมั่นในตนเอง (1.2) มีการรับรู้ความสามารถของตนเอง และ (1.3) การได้รับประสบการณ์ความสำเร็จในการสอน นอกจากนี้ เจ็อนไขด้านตัวบุคคลที่เป็นอุปสรรค คือ (1.1) ความวิตกกังวลต่อการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ (1.2) การปรับตัวในช่วงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน และ 2) เจ็อนไขสำคัญด้านสภาพแวดล้อมและบุคคลใกล้ชิดที่เป็นเจ็อนไขสนับสนุน คือ (2.1) กำลังใจจากบุคคลใกล้ชิด และ (2.2) การเสริมแรงทางบวกจากบุคคลใกล้ชิด นอกจากนี้ เจ็อนไขที่เป็นอุปสรรค คือ (2.1) ความแตกต่างของนักเรียนในชั้นเรียน (2.2) ภาระงานของโรงเรียน

สรุปดังรูปที่ 3

รูปที่ 3 เงื่อนไขของพฤติกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครูยุคใหม่

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยในประเด็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบพฤติกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครูยุคใหม่

จัดเป็นพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนในยุคดิจิทัลเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ประกอบด้วย 1) มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนสอน มีการวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนสอน สามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ และความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Khib-ngoen (2013) ซึ่งได้ศึกษาคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยุคใหม่ ต้องมีการวางแผนและการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน 2) มีวิธีการจัดการเรียนรู้และวิธีการถ่ายทอดที่เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน ปรับจากการสอนไปสู่การจัดการเรียนรู้เชิงรุก คอยเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ Phanit (2012) ได้กล่าวว่า ครูยุคใหม่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกหรือเป็นโค้ช (Coach) เป็นผู้ช่วยแนะ ปรับจากการสอนไปสู่การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยการทำงานและเรียนรู้เป็นทีม แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูที่เรียกว่า PLC (Chalarux, 2015) 3) การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่สนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างสิ่งแวดล้อมดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Laohajatsang (n.d.) ซึ่งได้เสนอทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในมิติของเทคโนโลยีว่า ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน ครูต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดี โดยสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนกับโลกชีวิตจริงได้ และมีทักษะการใช้เทคโนโลยีซึ่งเป็นทักษะที่มีความจำเป็นสำหรับครู

เพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้เรียน (Sinlarat, 2011) และ 4) มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและเหมาะสม เน้นการพัฒนาของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ และ 5) มีทักษะการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ ทั้งนี้ สอดคล้องกับ Gerduang (2017) ได้เสนอว่า ครูควรมุ่งการวัดผลและการประเมินผลเพื่อพัฒนา มากกว่าการวัดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับ Phanit (2012) ได้เสนอว่าบทบาทและลักษณะของครู ในศตวรรษที่ 21 คือ ครูต้อง “เปลี่ยนวิธีคิด และปรับวิธีสอน” โดยเน้นให้นักเรียนต้องเรียนแบบให้รู้จริง เน้นการลงมือปฏิบัติ เรียนเพื่อไปสู่การเรียนรู้เพื่อค้นหาศักยภาพของผู้เรียน รวมทั้งเป็นนักประเมินเพื่อพัฒนา มีการให้ผลการเรียนรู้ป้อนกลับแก่ผู้เรียน และเมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วต้องมีการวัดและ ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนว่ามีผลการเรียนรู้ในระดับใด เพื่อนำผลมาส่งเสริมความสามารถและ พัฒนาการต่าง ๆ ของผู้เรียน (Wiangwalai, 2013)

ส่วนที่ 2 เจาะลึกพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครูยุคใหม่

ผู้วิจัยนำเสนอผลการอภิปรายโดยจำแนกเป็น 2 เจาะลึกหลัก คือ เจาะลึกส่วนบุคคล และ เจาะลึกด้านสภาพแวดล้อมและบุคคลใกล้ชิด ซึ่งในแต่ละด้านประกอบด้วยเงื่อนไขที่เป็นตัวสนับสนุน และเป็นอุปสรรคต่อพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู ผลการอภิปรายปรากฏดังนี้

(1) เงื่อนไขภายในตัวบุคคลที่สนับสนุนพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู ได้แก่ 1) การมีความเชื่อมั่นในตนเอง 2) มีการรับรู้ความสามารถของตนเอง และ 3) การได้รับประสบการณ์ ความสำเร็จในการสอน ทั้งนี้ การที่นักศึกษาครูมีการเตรียมความพร้อมที่ดี มีความมั่นใจ กล้าแสดงออก ในการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ การได้รับประสบการณ์ความสำเร็จในการสอน ได้รับการยอมรับจาก บุคคลใกล้ชิด ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ นักเรียนที่ตนสอน ซึ่งหากนักศึกษาครูรับรู้ว่ามี ความสามารถนั้น จะไม่ยอมแพ้อะไรง่าย ๆ แต่จะพยายามทำงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งก่อให้เกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเอง จะส่งผลให้นักศึกษาครูรู้สึกอึดอ้อม ภาคภูมิใจ ในตนเอง มีพลังใจในการพัฒนาตนเองต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Bandura (1986) เชื่อว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น มีผลต่อการกระทำของบุคคล ดังนั้น สิ่งที่จะกำหนด ประสิทธิภาพของการแสดงออก คนที่รับรู้ว่ามีความสามารถ จะมีความอดทน อุตสาหะ ไม่ท้อถอย และจะประสบความสำเร็จในที่สุด โดยเสนอว่าการใช้คำพูดชักจูงร่วมกับการได้รับประสบการณ์ที่ ประสบความสำเร็จย่อมให้ผลดีในการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตน สอดคล้องกับ Tschannen-Moran and Hoy (2001) ได้เสนอว่า การรับรู้ความสามารถในตนเองของครูมีผลต่อพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน และเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดการสอนในชั้นเรียน (Jongjaisurathum, 2016) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Çakmak (2011) ทำการศึกษาความคิดเห็น เกี่ยวกับรูปแบบการสอนในอนาคตของสโตร์การสอนของอาจารย์ ตามมุมมองของนักศึกษา พบว่า หนึ่งในลักษณะของครูที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพของครู

(2) เงื่อนไขภายในส่วนบุคคลที่เป็นอุปสรรคต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู ได้แก่ 1) ความวิตกกังวลต่อการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ 2) การปรับตัวในช่วงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน ทั้งนี้ อาจเกิดจากการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมใหม่ บทบาทใหม่ที่ไม่คุ้นชิน ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความวิตกกังวลต่อการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและอาจส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูใหม่ได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Soithong (2000) ซึ่งพบว่าความวิตกกังวลในการสอน มีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับสมรรถภาพด้านการสอนภาษาไทยของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สถาบันราชภัฏ กรุงเทพมหานคร และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Bundasak, Chaowiang, and Jangasem (2017) พบว่า ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม เช่น สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ กลุ่มเพื่อน และลักษณะอาจารย์ บุคลิกภาพของอาจารย์ที่เป็นกันเอง ไม่กดดันนักศึกษา จะทำให้นักศึกษามีความสุข นอกจากนี้ ลักษณะของอาจารย์ที่เข้าใจธรรมชาตินักศึกษา รักและเอาใจใส่นักศึกษา จะส่งผลให้นักศึกษาสามารถปรับตัวและดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างมีความสุข

(3) เงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อมและบุคคลใกล้ชิดที่สนับสนุนพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู ได้แก่ 1) กำลังใจจากบุคคลใกล้ชิด 2) การให้การเสริมแรงทางบวก ทั้งนี้ อาจเนื่องจากนักศึกษาครูเมื่อได้รับกำลังใจ รวมทั้งคำแนะนำจากครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศ เพื่อนนักศึกษาครู ช่วยเสริมสร้างพลังใจให้กับนักศึกษาครูในช่วงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน นอกจากนี้ การได้รับการเสริมแรงทางบวก ช่วยให้นักศึกษาครูให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจ ส่งผลให้นักศึกษาครูแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกที่ดี การกล่าวชื่นชม ให้กำลังใจ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Wongtakom (2018) พบว่าการให้รางวัลในการเสริมแรงทางบวกช่วยพัฒนาความมั่นใจในของนักศึกษา สอดคล้องกับ Lamsupasit (2015) ที่กล่าวว่า ตัวเสริมแรงที่เป็นคำพูดสิ่งของหรือคะแนนจะทำให้ นักศึกษามีพฤติกรรมที่มีความถี่เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของการเสริมต่อการเรียนรู้ของ Vygotsky (1978) ที่กล่าวว่า การช่วยให้ผู้เรียนได้รับความช่วยเหลือและทำงานภายใต้พื้นที่รอยต่อพัฒนาการของตนเอง การได้รับการสนับสนุนการเรียนรู้จากการช่วยเหลือของผู้สอนหรือผู้ที่มีศักยภาพที่สูงกว่า จะช่วยให้ผู้เรียนทำงานให้สำเร็จ จนเกิดความมั่นใจและสามารถกระทำได้ด้วยตนเอง (Seehanat, 2016; Taewattana, Chetchareonrak, & Wiriyanon, 2012)

(4) เงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อมและบุคคลใกล้ชิดที่เป็นอุปสรรคต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู ได้แก่ 1) ความแตกต่างของนักเรียนในชั้นเรียน และ 2) ภาระงานของโรงเรียน ทั้งนี้ อาจเนื่องจากนักศึกษาครู กำลังก้าวสู่การเปลี่ยนบทบาทของการเป็นครูใหม่ในโรงเรียน ต้องปฏิบัติงานทั้งงานสอน งานดูแลนักเรียน และงานครูอื่น ๆ โดยอุปสรรคที่เป็นข้อกั่วงวลของนักศึกษาครูใหม่ คือ ชั้นเรียนที่นักเรียนมีความแตกต่างกัน ส่งผลต่อการควบคุมชั้นเรียน และการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่ที่ยังไม่สามารถหาเทคนิควิธีการจัดการชั้นเรียนได้ทันที รวมทั้งภาระงานที่ถูกมอบหมายจากทางโรงเรียน ที่นอกเหนือจากการสอน ยังต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ ของโรงเรียน เช่น งานโครงการต่าง ๆ งานวิชาการโรงเรียน กิจกรรมนักเรียน ค่ายতিวสอบ รวมทั้งโครงการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านต่าง ๆ และ

งานอื่น ๆ เป็นต้น อาจเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูซึ่งอยู่ในบทบาทของการเป็นครูใหม่ ดังผลงานวิจัยของ Aiemyeesoon (2011) พบว่า ปัญหาอันดับแรกของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คือ ปัญหาด้านตัวนักเรียน และกิจกรรมของโรงเรียนมากเกินไปทำให้ไม่มีเวลาในการเตรียมการสอน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Faikhamta and Roadrangka (2000) พบว่า กิจกรรมของโรงเรียนเป็นอุปสรรคในการสอนโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ นอกจากนี้ Faikhamta (2010) ได้สังเคราะห์งานวิจัยซึ่งได้เสนอแนวทางใหม่ในการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สรุปได้ว่าการฝึกสอนจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สถาบันผลิตครูควรร่วมมือกับโรงเรียน โดยควรจัดให้มีผู้ประสานงานในโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับสถาบันการผลิตครู

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในขั้นตอนของการพัฒนานักศึกษาครู ควรให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนความเชื่อในแบบเดิมก่อน ซึ่งจะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูได้อย่างคงทนและมีประสิทธิภาพ
2. จากข้อค้นพบของเงื่อนไขของการมีพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัล ในขั้นตอนของการพัฒนานักศึกษาครู ต้องอาศัยความร่วมมือกับบุคคลใกล้ชิดที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาครูในแต่ละช่วงเวลา เช่น ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ โดยเฉพาะการสร้างบรรยากาศในการนิเทศแบบกัลยาณมิตร การให้คำชี้แนะในเชิงบวก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยทำครั้งต่อไป

1. ควรใช้มุมมองทางพฤติกรรมศาสตร์มาทำการศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในยุคดิจิทัลของนักศึกษาครู และออกแบบการวิจัยโดยใช้รูปแบบการศึกษาแบบผสมผสานวิธีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อได้องค์ความรู้ที่มีความชัดเจนในทุกมิติ และลุ่มลึกมากขึ้น
2. ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบ หรือพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม หรือโปรแกรมเสริมหลักสูตรในการพัฒนานักศึกษาครูยุคใหม่ที่กำลังถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักศึกษาครู

เอกสารอ้างอิง

- Aiemyeesoon, P. (2011). Problems and guided development in professional experience training of teacher students from faculty of Arts Education Bunditpatanasilpa Institute. In *National academic conference the 1st Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi*. Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Phra Nakhon Si Ayutthaya. [in Thai]
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

-
- Bundasak, T., Chaowiang, K., & Jangasem, N. (2017). Happily learning among nursing students. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(1), 358-368. [in Thai]
- Cakmak, M. (2011). What are prospective teachers 'opinions about their instructors' teaching styles. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 1960-1964.
- Chalarux, N. (2015). The teacher's role and instruction in the 21st century. *Journal of FEU Academic Review*, 9(1), 64-71. [in Thai]
- Chutabhakdikul, N. (2015). Digital generation. *Encyclopedia of Education*, 50(2558), 79-83. [in Thai]
- Creswell, J. W. (2015). *A concise introduction to mixed method research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Faikhamta, C. (2010). *The study of professional training experiences for pre-service science teachers in five years program according to learning reform*. Bangkok: Office of the Higher Education Commission and The Thailand Research Fund. [in Thai]
- Faikhamta, C., & Roadrangka, V. (2000). Problems in professional experience training of student teachers in the project for the promotion of science and mathematics talented teachers (PSMT). *Songklanakarin Journal of Social Sciences and Humanities*, 11(2), 151-163. [in Thai]
- Gerduang, A. (2017). Empowering learning in the 21st century for Thailand society in the digital age. *Journal of Lampang Rajabhat University*, 6(1), 173-174. [in Thai]
- Jongjaisurathum, S. (2016). *Mixed methods research of multilevel causal factors of self-regulated learning of mathematics influencing mathematics achievement of mathayomsuksa 3 students* (Doctoral dissertation). Srinakharinwirot University, Bangkok. [in Thai]
- Khlib-ngoen, W. (2013). *The development of a mentoring social media technology blended model for pre-service teachers professional experience practices* (Doctoral dissertation). Silpakorn University, Nakhon Pathom. [in Thai]
- Lamsupasit, S. (2015). *Theory and behavior modification techniques*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Laohajatsang, T. (n.d.). *Learning in the next era: the form and future technology*. Retrieved from <http://thanompo.edu.cmu.ac.th/load/journal/50-51/Cteachers.pdf> [in Thai]
- Phanit, W. (2012). *Learning path for students in the 21st century*. Bangkok: Sodsri-Saridwongso Foundation. [in Thai]
- _____. (2015). *Transformative learning*. Bangkok: Siam Commercial Foundation. [in Thai]

- Seehanat, J. (2016). *The development of creative writing ability for primary education 6 students based on scaffolding with motivation of thinking question and mind mapping methods* (Master's thesis). Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani. [in Thai]
- Sinlarat, P. (2011). *Sattasila Seven new educational perspectives and seven out-of-the-box instruction*. Bangkok: Dhurakij Pundit University. [in Thai]
- Soithong, S. (2000). *Relationships among knowledge of Thai language of student teachers in Rajabhat Institutes, Bangkok metropolis* (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Taewattana, T., Chetchareonrak, S., & Wiriyanon, T. (2012). Scaffolding theory for learner support in an online learning. *Journal of Industrial Education*, 6(1), 1-11. [in Thai]
- Tschannen-Moran, M., & Hoy, A. W. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17(7), 783-805.
- Vanichatanavorachai, S. (2015). Differentiated instruction. *Journal of Education, Silpakorn University*, 13(2), 65-75. [in Thai]
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The developmental of higher psychological process*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Wiangwalai, S. (2013). *Learning management*. Bangkok: Odeon Store. [in Thai]
- Wongtakom, S. (2018). Developing of early childhood education students' confidence in the presentation by giving award for positive reinforcement teaching technique. *CMU Journal of Education*, 3(1), 42-58. [in Thai]
- Wongyai, N. (2017). A guide to developing digital Literacy skills of digital native. *Journal of Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Science, and Arts)*, 10(2), 1630-1642. [in Thai]

องค์ประกอบตัวบ่งชี้และแนวทางการพัฒนาความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนา ผู้เรียน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้

Components, Indicators, and a Guideline to Success Improvement Focusing on Student Development for Basic Educational Institutions in Southern Border Provinces

รัชณี ทองเงิน^{1*}, รพีพรรณ สุวรรณรัฐโชติ¹, วัน เดชพิชัย¹, และ แสงอรุณ อิศระมาลัย²,
Ratchanee Tong-ngern^{1*}, Rapeepun Suwannatachote¹, Wan Dechpichai¹, and
Sangarun Isaramalai²

Abstract

The objectives of this study were to analyze components and indicators of a focused point achievement of student development and to develop a guideline for applying the components and indicators to improve the quality of students in basic education schools in Southern border provinces. The guideline consists of 13 components and 72 indicators including school atmosphere (8 indicators); leadership of school administrators (9 indicators); teaching quality (8 indicators); teacher leaning management (7 indicators); 'executive's determination (7 indicators); achievement motivation of teachers (4 indicators); participatory management (6 indicators); interactions between non-academic personnel,

¹สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110, ²สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

¹Educational Administration, Hatyai University, Hatyai District, Songkhla Province 90110, ²Community Nurse Practitioner, Prince of Songkla University, Hatyai District, Songkhla Province 90110

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: ratchanee010105@gmail.com)

รับบทความวันที่ 6 ตุลาคม 2562 แก้ไขวันที่ 14 ธันวาคม 2562 รับลงตีพิมพ์วันที่ 25 ธันวาคม 2562

teachers, and students (5 indicators); parent participation (4 indicators); teacher performance (5 indicators); Increasing teacher knowledge (3 indicators); school environment (3 indicators); and knowledge improvement of teachers (3 indicators). Regarding guidelines for applying the components and indicators to develop the quality of learners., administrators could use horizontal management with clear policies on learner quality development, teachers could adapt teaching behavior to become process managers, schools could cooperate with parents in solving students' problems, culture could be built and agreements made for working together, and school environments for learners could be improved to have good physical and mental health and to become enthusiastic learners.

Keywords: *Focused Achievement, Student Development, Basic Educational Institution*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน และแนวทางในการนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้เหล่านั้นไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 13 องค์ประกอบ 72 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ บรรยากาศของโรงเรียน (8 ตัวบ่งชี้) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา (9 ตัวบ่งชี้) คุณภาพการสอนของครู (8 ตัวบ่งชี้) การจัดการเรียนรู้ของครู (7 ตัวบ่งชี้) ความมุ่งมั่นตั้งใจจริงของผู้บริหาร (7 ตัวบ่งชี้) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู (4 ตัวบ่งชี้) การบริหารแบบมีส่วนร่วม (6 ตัวบ่งชี้) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน (5 ตัวบ่งชี้) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (4 ตัวบ่งชี้) สมรรถนะของครู (5 ตัวบ่งชี้) การเพิ่มพูนความรู้ของครู (3 ตัวบ่งชี้) สภาพแวดล้อมของโรงเรียน (3 ตัวบ่งชี้) และการพัฒนาบุคลากร (3 ตัวบ่งชี้) ส่วนแนวทางในการนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ได้แก่ ผู้บริหารใช้วิธีบริหารแบบแนวราบ และกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครูเป็นนักจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนและผู้ปกครองร่วมมือกันในการแก้ปัญหาการเรียนของนักเรียน สร้างวัฒนธรรมและข้อตกลงในการปฏิบัติงานร่วมกัน และพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพกายและจิตที่ดี ที่จะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน

คำสำคัญ: ความสำเร็จตามจุดเน้น การพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการประกาศนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) และได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับใช้ในโรงเรียนทั่วประเทศ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 เป็นต้นไป เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร และพัฒนาได้อย่างเหมาะสมไปพร้อมกับเป้าหมายของอาเซียน (ASEAN) ภายในปี 2561 จากนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ติดตามผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบเป็นเวลา 1 ปีการศึกษา พบว่าการพัฒนาผู้เรียนยังไม่สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร โดยเฉพาะการพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ อย่างหลากหลาย ทั้งในมิติของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ ซึ่งควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาส พัฒนาตนเองสู่มาตรฐานการเรียนรู้ และมีความเหมาะสมกับศักยภาพที่แท้จริงของตน (Office of the Basic Educational Commission, 2010)

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงนำปัญหาการใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานมากำหนดจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน และแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในด้าน ความสามารถและทักษะ และด้านคุณลักษณะของผู้เรียน ซึ่งด้านความสามารถและทักษะ ประกอบด้วย การอ่าน การเขียน การคิดเลข ทักษะการคิดพื้นฐาน ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ตามช่วงวัย ส่วนด้านคุณลักษณะของผู้เรียน ประกอบด้วย คุณลักษณะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่าง พอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย จิตสาธารณะ และคุณลักษณะตามช่วงวัย ประกอบด้วย ใฝ่ดี ใฝ่เรียนรู้ เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน โดยโรงเรียน ต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสามารถ มีทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดเน้น พร้อมทั้ง ผลักดัน ส่งเสริม ให้ครูผู้สอนออกแบบ และจัดการเรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจ เต็มศักยภาพของ ผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ต้องจัดให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต เน้นการปฏิบัติจริงทั้งในและนอกห้องเรียน โดย จัดกิจกรรมนอกห้องเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของเวลาเรียน ใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย เพื่อให้ ผู้เรียนสนุกกับการเรียน และเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจแสวงหาความร่วมมือจากชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ ตลอดจนกำกับ ดูแล นิเทศการจัดการเรียน การสอนอย่างสม่ำเสมอ และนำผลการนิเทศมาปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนของครู ส่วนด้าน การวัดประเมินผลการเรียนรู้ ครูทุกคนวัดผลประเมินผลผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามจุดเน้นด้วยวิธีการ และเครื่องมือที่หลากหลาย เน้นการประเมินตามสภาพจริง ใช้ผลการประเมินพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และรายงานคุณภาพผู้เรียนตามจุดเน้นอย่างเป็นระบบ

ต่อมาในปีการศึกษา 2557 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รายงานสรุปผล การดำเนินงานตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2553-2556 พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ดำเนินการตามตัวชี้วัดของแต่ละปี แต่คุณภาพผู้เรียนตามจุดเน้นในชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีฐานข้อมูลด้านผู้เรียนที่ต้องเฝ้าระวัง คือ ความสามารถด้านการอ่านออก

เขียนได้ คิดเลขเป็น คิดเลขคล่อง และทักษะการคิดพื้นฐาน จำนวนนักเรียนที่อ่านออก เขียนได้ และทักษะการคิดในทุกระดับชั้น มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาเซียนนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ได้เตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ บ้างแล้ว เช่น การเผยแพร่ความรู้สู่อาเซียน แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน แต่ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยังต่ำ (Bureau of Academic Affairs and Educational Standards, 2014) ประกอบกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (NT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2555-2556 ระดับผลสัมฤทธิ์ด้านภาษา ด้านคิดคำนวณ และด้านเหตุผล มีคะแนนเฉลี่ยในทุกด้านไม่ถึงร้อยละ 50 ส่วนผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักมีค่าเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าระดับประเทศ (Bureau of Basic Education Policy and Plan, 2013) และจากการศึกษาของ Phunsri (2011) เกี่ยวกับปัญหาการขับเคลื่อนจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 พบว่า ปัญหาในการพัฒนาจุดเน้นคุณภาพผู้เรียน คือ ยังมีนักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่น่าพอใจ คณะกรรมการโรงเรียนบางแห่งยังไม่เข้มแข็ง การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กยังต้องเพิ่มประสิทธิภาพ การพัฒนาบุคลากรยังไม่ตรงตามความต้องการ การประเมินวิทยฐานะยังไม่สัมพันธ์กับคุณภาพนักเรียน โรงเรียนและครูผู้สอนไม่นำผลงานวิจัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ

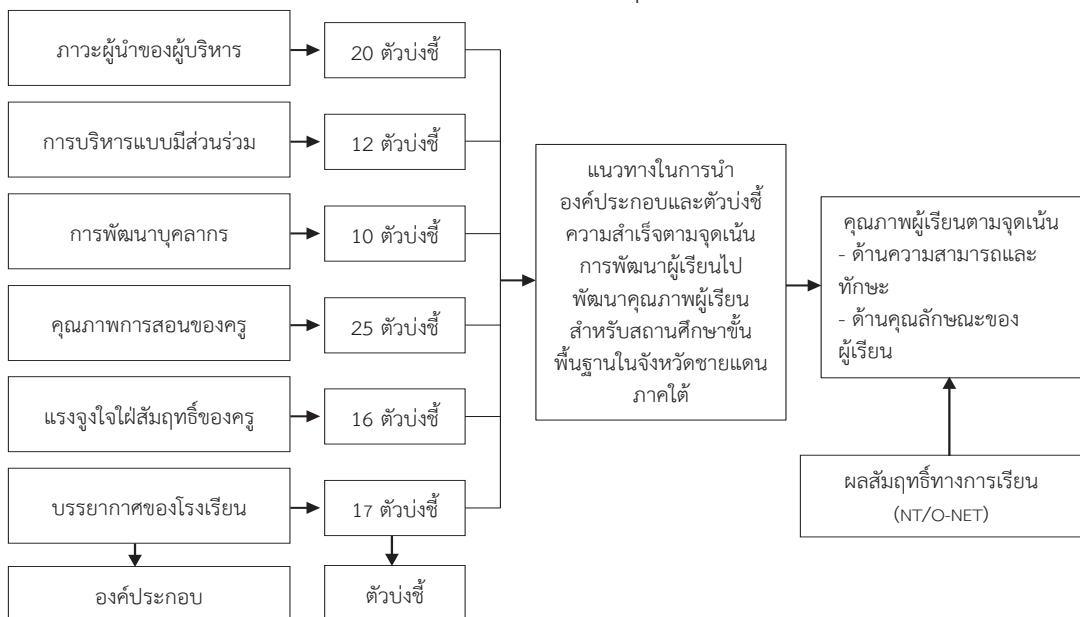
เมื่อพิจารณาเฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลาและสตูล) ซึ่งเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่มีลักษณะพิเศษมากกว่าท้องถิ่นอื่น ๆ ทั้งในแง่ของความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และเป็นพื้นที่ที่ประชากรมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม และจากการศึกษาของ Wisalaporn (2010) พบว่าการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอได้แก่ จะนะ เทพา สะบ้าย้อย นาทวี) มีปัญหาเกี่ยวกับครูผู้สอนไม่ตรงตามวุฒิ นักเรียนอ่านและเขียนหนังสือไม่ได้ สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้รับการรับรองคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และผลการสอบ O-NET ของนักเรียนต่ำ นอกจากนี้สถานศึกษายังได้รับผลกระทบจากความไม่สงบในพื้นที่ เช่น โรงเรียนถูกวางเพลิง ข้าราชการครูขอย้ายออกนอกพื้นที่ ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเช่นกัน ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กล่าวมา ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามจุดเน้นในทุกด้าน เช่น ด้านความสามารถและทักษะในการอ่าน การเขียน การคิดเลข ทักษะการคิดพื้นฐาน ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย ในด้านคุณลักษณะ ได้แก่ การรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ และคุณลักษณะนิสัยที่ต้องเน้นเป็นการเฉพาะในแต่ละช่วงวัย คือ ความใฝ่ดีและใฝ่เรียนรู้ รวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งในระดับสถานศึกษาและระดับชาติก็ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย จากสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ และแนวทางการพัฒนาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการวิจัยกำหนดไว้จากองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและแนวทางการพัฒนาผู้เรียนตามจุดเน้น โดยศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคิดทฤษฎี จากเอกสารตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ ดังนี้

วิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์กรอบตัวแปรกำหนดความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews) จำนวน 8 คน เพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ กำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่ามีองค์ประกอบตัวบ่งชี้ใดบ้าง นำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่สังเคราะห์ได้มาสร้างแบบสอบถาม และเก็บข้อมูลจากการสอบถาม

ครูวิชาการของโรงเรียน จำนวน 242 คน และนำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์แนวทางในการนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนำตัวบ่งชี้ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ มาพัฒนาเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 12 คน ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 634 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูป ของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) จากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนโรงเรียนในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้โรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 242 โรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ ครูวิชาการ โรงเรียนละ 1 คน รวม 242 คน และผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ได้แก่ ครูวิชาการ โรงเรียนละ 1 คน รวม 242 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา รวม 4 เขตพื้นที่ จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ความคิดเห็นของครูวิชาการเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 1 ชุด มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) เกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งและระยะเวลาในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาปัจจุบัน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1997)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended) เพื่อต้องการทราบแนวทางในการนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและขอคำแนะนำ แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม และให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ตรวจสอบเพื่อนำมาหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) อาศัยการตรวจสอบโดยใช้ดัชนีความเที่ยงตรง CVI (Content Validity Index) ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้ได้ค่า S-CVI = .96 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน และนำข้อมูลจากการทดลองใช้ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นรายด้านตั้งแต่ .719-.922 และค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ .961

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) โดยการสกัดปัจจัย (Factor Extraction) เพื่อหาจำนวนองค์ประกอบ (Factor) ที่สามารถใช้แทนตัวแปรทั้งหมดทุกตัวได้ ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) และใช้วิธีหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) แบบออร์โธโกนอล (Orthogonal Rotation) ซึ่งเป็นการหมุนแกนแบบมุมฉาก ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax Rotation) เพื่อให้ค่าองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรมีค่ามากขึ้นหรือลดลงจนทำให้แต่ละองค์ประกอบแยกจากกันอย่างชัดเจนง่ายต่อการแปลความหมายขององค์ประกอบ (Singchangchai, 2006)

การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติวิเคราะห์ ก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้ดำเนินการทดสอบความเหมาะสมของข้อมูลทั้งหมดตามข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติวิเคราะห์องค์ประกอบ ว่าสามารถทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้หรือไม่ เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบว่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ถ้าข้อคำถามไม่มีความสัมพันธ์กัน แสดงว่าไม่มีองค์ประกอบร่วมและไม่มีประโยชน์จะนำเมทริกซ์นั้นไปวิเคราะห์ สำหรับค่าสถิติที่จะใช้เพื่อพิจารณาตามข้อเสนอแนะ Hair, Black, Babin, and Anderson (2010) คือ Bartlett's Test of Sphericity ต้องมีนัยสำคัญซึ่งบ่งบอกว่าข้อคำถามนั้นมีความสัมพันธ์กันเพียงพอ ที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจต่อไป ประกอบกับการพิจารณาค่าดัชนีไคเซอร์ - เมเยอร์ - ออลกิน (The Kaiser - Mayer - Olkin Measure of Sampling Adequacy: MSA) ซึ่งเป็นค่าบ่งบอกความเหมาะสมของข้อมูล ควรมีค่ามากกว่า .50 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของข้อมูลแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการพิจารณาความเหมาะสมของข้อมูล

องค์ประกอบความสำเร็จตาม จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนของสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดน ภาคใต้	Bartlett's Test of Sphericity		Kaiser-Mayer-Olkin Measure of Sampling Adequacy : MSA		
	Approx. Chi-Square	df	Sig.	ค่าที่เหมาะสม	ค่าที่ได้
ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร					
ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม					
ด้านการพัฒนาบุคลากร	1.9343.504	4950	.000	>.50	.926
ด้านคุณภาพการสอนของครู					
ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู					
ด้านบรรยากาศของโรงเรียน					

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีไคเซอร์ - เมเยอร์ - ออลกิน จากการวิเคราะห์รวมของทุกองค์ประกอบ มีค่าเท่ากับ .926 ซึ่งมีค่าสูงกว่า .50 และค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก จึงมีความเหมาะสมในการนำข้อมูลไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และค่าไคสแควร์ ที่ได้จาก Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 1.9443.504 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 จึงสรุปได้ว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น เมทริกซ์สหสัมพันธ์นี้จึงเหมาะสมที่จะใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้ ทั้งนี้ ตัวบ่งชี้ในองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านคุณภาพการสอนของครู ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู และด้านบรรยากาศของโรงเรียน ทั้ง 100 ข้อ มีขนาดความสัมพันธ์เพียงพอ และมีความเหมาะสมในการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลแล้วปรากฏว่าได้องค์ประกอบความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งหมด 13 องค์ประกอบ ดังรายละเอียด แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าไอเกน ร้อยละของความแปรปรวนและร้อยละสะสมของความแปรปรวนองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ร้อยละของความแปรปรวน	ร้อยละสะสมของความแปรปรวน
1. บรรยากาศของโรงเรียน	35.996	35.996	35.996
2. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	5.684	5.684	41.680
3. คุณภาพการสอนของครู	4.163	4.163	45.843
4. การจัดการเรียนรู้ของครู	2.974	2.974	48.817

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ร้อยละของความแปรปรวน	ร้อยละสะสมของความแปรปรวน
5. ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารสถานศึกษา	2.537	2.537	51.354
6. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู	2.048	2.048	53.402
7. การบริหารแบบมีส่วนร่วม	1.904	1.904	55.305
8. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรครูและนักเรียน	1.823	1.823	57.120
9. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	1.710	1.710	58.838
10. สมรรถนะของครู	1.632	1.632	60.470
11. การเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการของครู	1.481	1.481	61.951
12. สภาพแวดล้อมของโรงเรียน	1.390	1.390	63.341
13. การพัฒนาบุคลากร	1.314	1.314	64.656

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่าทั้ง 13 องค์ประกอบ สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวบ่งชี้ 72 ตัวบ่งชี้ ได้ร้อยละ 64.656 ทั้งนี้ ความแปรปรวนขององค์ประกอบที่ 1 มีค่าสูงสุด ร้อยละ 35.996 รองลงมามีค่าความแปรปรวน 5.684 โดยค่าความแปรปรวนที่น้อยที่สุด คือ 1.314 และค่าไอเกน เท่ากับ 35.996 รองลงมามีค่าไอเกนเท่ากับ 5.684 โดยค่าไอเกนที่น้อยที่สุด คือ 1.314 (ค่าไอเกนและร้อยละความแปรปรวนเป็นเลขเดียวกันเนื่องจากข้อคำถามที่นำไปวิเคราะห์มีจำนวน 100 ข้อ)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 13 องค์ประกอบ 72 ตัวบ่งชี้ สรุปได้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 บรรยากาศของโรงเรียน มีตัวบ่งชี้ 8 ตัว ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ บุคลากรสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ตนรับผิดชอบได้ด้วยตนเอง

องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีตัวบ่งชี้ 9 ตัว ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีอิสระในการทำงาน ให้กำลังใจผู้ร่วมงานและกระตุ้นจิตวิญญาณของทีมนักเรียน

องค์ประกอบที่ 3 คุณภาพการสอนของครู มีตัวบ่งชี้ 8 ตัว ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นพบ และเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนรู้ของครู มีตัวบ่งชี้ 7 ตัว ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ ครูหาวิธีจูงใจให้ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีระบบ

องค์ประกอบที่ 5 ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารสถานศึกษา มีตัวบ่งชี้ 7 ตัว ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาระตุ้นให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นและพัฒนาการทำงานตามเป้าหมายที่วางไว้

องค์ประกอบที่ 6 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู มีตัวบ่งชี้ 4 ตัว ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ ครูได้ปฏิบัติงานตามความรู้ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจ

องค์ประกอบที่ 7 การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีตัวบ่งชี้ 6 ตัว ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 8 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ครูและนักเรียน มีตัวบ่งชี้ 5 ตัว ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ ครูสอนเต็มเวลา และเต็มความสามารถ

องค์ประกอบที่ 9 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มีตัวบ่งชี้ 4 ตัว ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ ผู้ปกครองให้การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของบุตร

องค์ประกอบที่ 10 สมรรถนะของครู มีตัวบ่งชี้ 5 ตัว ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ ครูต้องการรักษาชื่อเสียงของตนเองและองค์กร

องค์ประกอบที่ 11 การเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการของครู มีตัวบ่งชี้ 3 ตัว ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ สถานศึกษามีการอบรมระยะสั้น และฝึกงานเพื่อเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ทางวิชาการแก่บุคลากร

องค์ประกอบที่ 12 สภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีตัวบ่งชี้ 3 ตัว ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ สถานศึกษาจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 13 การพัฒนาบุคลากร มีตัวบ่งชี้ 3 ตัว ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ สถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการกับหน่วยงานต่าง ๆ

2. ผลการวิเคราะห์แนวทางในการนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีหลายแนวทาง เช่น ผู้บริหารใช้วิธีการบริหารแบบแนวราบกล้าคิดนอกกรอบ ทุ่มเทเวลาในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ กำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการนิเทศภายใน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยจัดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อพัฒนานวัตกรรมและติดตามงานของครู สร้างวัฒนธรรมข้อตกลงในการปฏิบัติงานร่วมกันกับครูและบุคลากร และพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพกายและจิตที่ดี ที่จะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ต้องเป็นนักจัดการกระบวนการ เป็นโค้ชในการสอนออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในชุมชน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ และได้ลงมือปฏิบัติจริง หาเวทีให้นักเรียนได้แสดงความสามารถตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ครูได้คิดวางแผนการทำงานอย่างอิสระและทราบเป้าหมายความสำเร็จในการ

ปฏิบัติงานและ ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการช่วยกันแก้ปัญหาการเรียนของนักเรียน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

1. องค์ประกอบความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 บรรยากาศของโรงเรียน ซึ่งเป็นสภาพของการทำงานร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน หากบุคลากรในโรงเรียนมีความร่วมแรงร่วมใจ มีความสามัคคี ช่วยเหลือกันในการทำงาน มีส่วนร่วมรับรู้ภาระงานตามบทบาทหน้าที่ บุคลากรสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ตนรับผิดชอบได้ด้วยตนเอง จึงมีความพึงพอใจต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่มีความขัดแย้งกันในเรื่องส่วนตัว มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและหน่วยงาน ทุกคนมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานจนสำเร็จ และปฏิบัติงานอย่างมีความสุข และมีความปลอดภัย หากโรงเรียนมีบรรยากาศในการปฏิบัติงานเช่นนี้จะทำให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดี เป็นไปตามเป้าหมายและประสบความสำเร็จในทุกด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนก็จะเป็นไปตามจุดเน้นที่กำหนด ดังนั้น บรรยากาศของโรงเรียนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดสำหรับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ปฏิบัติงานภายใต้ความหลากหลายของประเพณี วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา และความเชื่อ มีความขาดแคลนของอัตรากำลังครู เนื่องจากมีการขอย้ายจากออกพื้นที่อยู่บ่อย ๆ รวมทั้งต้องการความปลอดภัยในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิตประจำวัน จึงอยากจะอยู่ในบรรยากาศของการทำงานที่อบอุ่น ปลอดภัย มีการพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเข้าใจกัน สอดคล้องกับ Wisalaporn (2007) ที่กล่าวว่า รัฐบาลให้ความสำคัญและกำหนดให้จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเขตเฉพาะกิจที่ต้องดำเนินนโยบายในการพัฒนาและแก้ปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความเข้าใจระหว่างประชาชนกับข้าราชการ โดยเฉพาะด้านการศึกษา เพื่อสร้างความรู้สึกรักผูกพันของคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน แม้แตกต่างกันทางด้านศาสนา ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม ให้มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพและสันติสุขอย่างยั่งยืนในพื้นที่ ดังที่ Saophayon (2008) ที่กล่าวว่า บรรยากาศในโรงเรียนที่ดีทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรบรรลุจุดมุ่งหมาย บรรยากาศในโรงเรียนเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัย เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกัน และความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shoopate (2017) เรื่อง ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนที่ถ่ายโอนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย และงานวิจัยของ Yodsawat (2018) เรื่อง องค์ประกอบตัวบ่งชี้ที่เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่ภาคใต้ชายฝั่งตะวันตก พบว่าบรรยากาศในโรงเรียนที่ดีทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรบรรลุจุดมุ่งหมาย เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู ครูกับครู ครูกับนักเรียน ระหว่างนักเรียนด้วยกัน และความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง

และชุมชน กล่าวคือ ถ้าครูมีความสุขในการสอน นักเรียนก็จะมีความสุขในการเรียน ตั้งใจเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดี ถ้าคิดกล้าแสดงออก และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและ Rowley (1996) กล่าวว่า ครูต้องประสานความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายงานในโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือ ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน และข้อมูลด้านอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมาตรฐานตรงตามเป้าหมาย

องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นเพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงาน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู เมื่อครูมีต้นแบบที่ดีก็จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามต้นแบบ มีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่จนสำเร็จตามเป้าหมาย โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำจะเปิดโอกาสให้บุคลากรมีอิสระในการทำงาน ให้กำลังใจผู้ร่วมงาน และกระตุ้นจิตวิญญาณของทีม ดังที่ Scheerens, Vermeulen, and Pelgrum (1989) ให้ความเห็นว่า การจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่นของผู้บริหารสถานศึกษา และสอดคล้องกับแนวคิดของ Tangcharoen (2008); Runcharoen (2010) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เพราะผู้บริหารมีบทบาทในการเป็นผู้นำ ผู้ริเริ่มจัดระบบงานในการพัฒนาผู้เรียน และมีหน้าที่ในการผลักดันให้สถานศึกษาเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความจำเป็นจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร สภาพความเป็นอยู่ของบุคลากร การบริหารจัดการศึกษาและควรคำนึงถึงขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคลากรด้วย

องค์ประกอบที่ 3 คุณภาพการสอนของครู เนื่องจากการสอนของครูส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของครู โดยครูกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นพบ และเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ถ้าหากว่าการจัดการเรียนรู้ของครูดี ก็จะส่งผลให้คุณภาพการสอนของครูดีขึ้นด้วย ดังที่ Dechakhup (2015) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลใช้หลากหลายรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ เป็นกระบวนการสอนที่มีคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี สอดคล้องกับ Somprasong (2006) ได้อธิบายไว้ว่าความกระตือรือร้นในการสอนของครูผู้สอนมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับอัตราความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน และสอดคล้องกับ Withunchat (2008) ที่กล่าวว่า คุณภาพการสอนของครูส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนในด้านการพัฒนาการสอน เช่น ครูและผู้เรียนร่วมกันกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความสนใจของผู้เรียน ครูมีความรู้และใช้เทคนิคการสอนแบบใหม่อยู่เสมอ และใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนรู้ของครู เพราะว่าเป็นกระบวนการในการสร้างความรู้ความเข้าใจ และการฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ให้เกิดกับผู้เรียน ครูต้องออกแบบการเรียนรู้ที่น่าสนใจเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและวัยของผู้เรียน โดยครูหาวิธีจูงใจให้ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีระบบดังที่ Office of the Basic Educational Commission (2010); Upamai-

athichai (2014) ได้อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการนำหลักสูตรสู่การพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งครูมีหน้าที่เป็นผู้จัดระบบการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่การศึกษาหลักสูตร ตลอดจนการวางแผนการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกผลิต และการใช้สื่อการเรียนการสอน วัดผลและประเมินผล รวมถึงเป็นผู้จัดบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Chaowakiratiphong and Pimsuwan (2013) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นการจัดบรรยากาศ กิจกรรม สื่อ สถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ แต่เนื่องจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในบางส่วน นักเรียนมีต้นทุนเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันน้อย เพราะครอบครัวใช้ภาษามลายูในการสื่อสารกัน จึงทำให้การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาด้านอื่น ๆ ค่อนข้างที่จะต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ซึ่งเป็นความท้าทายของครูในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 5 ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำจึงต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู เมื่อครูมีต้นแบบที่ดีก็จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามต้นแบบ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงาน จะกระตุ้นให้บุคลากรมีความกระตือรือร้น และพัฒนาการทำงาน และมีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่จนสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนดังที่ Scheerens et al. (1989) ให้ความเห็นว่า การจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และสอดคล้องกับ Kao-ian (2014) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารที่มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉงตลอดเวลา ปฏิบัติตนและปฏิบัติงานดี จะเป็นการสอนผู้ร่วมงานโดยทางอ้อม คือ การสอนด้วยการกระทำ

องค์ประกอบที่ 6 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู เพราะครูที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นตั้งใจ และมีความพยายามในการปฏิบัติงานให้สำเร็จและมีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าครูได้ปฏิบัติงานตามความรู้ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจ เพราะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นพลังผลักดันให้ครูอยากทำงานอย่างมีเป้าหมาย โดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก และไม่หวั่นต่อปัญหาและอุปสรรคใด ๆ ดังที่ McClelland (1961) กล่าวว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีแรงผลักดันที่ต้องการความสำเร็จ เป็นความต้องการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้เต็มที่และดีที่สุดเพื่อความสำเร็จ และสอดคล้องกับ Sriprom (2007) ที่กล่าวว่า ครูที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะเอื้อต่อความสำเร็จในการทำงาน และพยายามหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาในการทำงานให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ในส่วนของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถ้าครูมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ก็จะช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ 7 การบริหารแบบมีส่วนร่วม เพราะการจัดการศึกษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งบุคลากรภายในโรงเรียน และบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังที่ Kao-ian (2014) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของโรงเรียน สามารถคลี่คลายข้อขัดแย้งในโรงเรียน ช่วยสร้างแรงจูงใจ เป็นการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้ระดมความคิดและอภิปรายร่วมกัน ทำให้การต่อต้านลดน้อยลง

ในขณะเดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น ในส่วนของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม เข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน และสามารถบริหารจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของชุมชน

องค์ประกอบที่ 8 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ครู และนักเรียน เพราะการที่บุคลากรทุกคนมีความรักสามัคคีกันมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจะได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้สถานศึกษามีความเป็นปึกแผ่น แน่นแฟ้น สามารถพัฒนาการปฏิบัติงานได้ง่าย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ทำให้นักเรียนกล้าพูดคุยกับครู ไม่กลัวครู และจะจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับ Rowley (1996) กล่าวว่า ครูต้องประสานความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายงานในโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือ ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน และข้อมูลด้านอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมาตรฐานตรงตามเป้าหมายและสอดคล้องกับ Chaowakiratiphong and Pimsuwan (2013) ที่กล่าวว่า การที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางสังคม และมีส่วนร่วมทางอารมณ์ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดความหมายต่อตนเอง สำหรับในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร ครู และนักเรียนนั้น จะช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีความสะดวกยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ 9 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองเป็นผู้ที่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด และในการเตรียมความพร้อมด้านการศึกษารวมทั้งการดูแลเด็ก ต้องเริ่มจากผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกและการให้การศึกษาแก่ลูกตั้งแต่เด็กอยู่ในครรภ์มารดา และเมื่อเด็กเกิดมาก็เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองอีกเช่นกันในการอบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษา ก่อนที่จะส่งมาโรงเรียนให้ครูได้สานต่อในชั้นปฐมวัย สอดคล้องกับ Tangcharoen (2008) ที่กล่าวว่า พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีบทบาทในการให้ความรักความอบอุ่น ให้การอบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ในการสร้างสุขนิสัยที่ดี พัฒนาพฤติกรรมด้านสุขภาพ และป้องกันปัญหาต่าง ๆ เป็นตัวอย่างแก่บุตรธิดา และปลูกจิตสำนึกในเรื่องวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ ความปลอดภัย สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในบ้าน ให้คำปรึกษา แนะนำและเสริมแรงร่วมมือกับโรงเรียนในการให้ข้อมูลและการประเมินผู้เรียน เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตและสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาแก่โรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shoopate (2017) ที่พบว่า ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีการเจริญเติบโตทั้งด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต มีคุณธรรม จริยธรรม ร่วมมือกับทางโรงเรียนในการปรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน เช่น การขาดเรียน การมาสาย ทำให้นักเรียนมีความสุขกับครอบครัว มีความสุขกับการมาเรียน ส่งผลให้ตั้งใจเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หากผู้ปกครองให้ความสนใจ ดูแลช่วยเหลือในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จะได้ช่วยกันหาวิธีแก้ปัญหาทางการเรียนของนักเรียนร่วมกัน ทำให้การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ 10 สมรรถนะของครู เพราะว่าหากครูสามารถปฏิบัติงานเป็นไปตามสมรรถนะซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 5 สมรรถนะและสมรรถนะประจำสายงาน 6 สมรรถนะ เชื่อแน่ว่าครูสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้แน่นอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sirichum (2017) เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลนครสงขลา พบว่า บุคลากรที่มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานสูงย่อมทำให้ผลของการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน

องค์ประกอบที่ 11 การเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการของครู เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน และมีความรู้ใหม่ ๆ เข้ามาตลอดเวลา ครูจึงต้องแสวงหาความรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและมีความรู้ความสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนมีความมั่นใจในตัวครู ว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Withunchat (2008) เรื่องการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการของครู มีหลายรูปแบบ เช่น การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การนำครูไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 12 สภาพแวดล้อมของโรงเรียน เนื่องจากสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเกี่ยวข้องกับความสะดวก ความสะดวกสบาย ความปลอดภัย การจัดแหล่งเรียนรู้ และการมีสื่อ อุปกรณ์การเรียนอย่างเพียงพอ ถ้าผู้เรียนได้เรียนอยู่ในโรงเรียนที่มีความสะดวก ปลอดภัย และมีความปลอดภัย มีแหล่งเรียนรู้ และมีสื่ออุปกรณ์การเรียนอย่างเพียงพอแล้ว ทำให้ผู้เรียนอยากไปโรงเรียน และเรียนรู้ด้วยความสุข ดังที่ Nongmak (2012) ให้ความเห็นว่า บรรยากาศที่ส่งผลต่อการเรียนอย่างมีความสุขของผู้เรียน ประกอบด้วย บรรยากาศในห้องเรียน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทั่วไปของห้องเรียนเรียบร้อย สะอาด มีป้ายนิเทศให้ความรู้ และมุมประสบการณ์ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองมากที่สุด มีกฎหรือระเบียบในการปฏิบัติตนของผู้เรียน ผู้เรียนมีความผูกพันกับเพื่อนฝูงในทางที่ดี มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเสริมผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สอดคล้องกับ Phionim (2009) ที่กล่าวว่า ความสะดวกเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัย การจัดห้องเรียน สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ภายในอาคารเรียนอากาศถ่ายเทได้สะดวก แสงสว่างเพียงพอ มีโรงอาหารที่ได้มาตรฐาน ถูกสุขลักษณะ ห้องน้ำห้องส้วมมีความสะอาด มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดอยู่เสมอ ถนนภายในโรงเรียนสัญจรไปมาได้อย่างสะดวก ปลอดภัย อาคารเรียนจัดวางอย่างเป็นระเบียบ โรงเรียนมีที่จอดรถสำหรับครูและนักเรียนอย่างเหมาะสมและเพียงพอ และบริเวณอาคารสถานที่ภายในโรงเรียนตกแต่งด้วยไม้ดอกไม้ประดับดูสวยงามเป็นธรรมชาติ น่าพักผ่อน เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 13 การพัฒนาบุคลากร เพราะครูเป็นผู้ปฏิบัติงานในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ รวมทั้งเป็นการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูด้วยดังที่ Nakornatap (2007) ได้อธิบายว่า ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ครูมีภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง เพื่อให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลก การที่ครูเป็นผู้ที่รักการอ่านและหมั่นแสวงหาความรู้นั้น นอกจากจะเกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและพัฒนาการสอนแล้ว ยังเป็นแบบอย่างที่ดีและปลูกฝังลักษณะนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนให้แก่ศิษย์ด้วย ซึ่งการพัฒนาบุคลากรมีวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอบรม การศึกษาต่อ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Kaonut (2006) เรื่อง ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรว่า ครูต้องการให้ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถ ด้วยการจัดอบรม ประชุม สัมมนา ส่งเสริมให้การนำนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการสอน เพื่อให้การปฏิบัติการสอนมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์กับนักเรียน สำหรับการพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะบุคลากรที่มาจากพื้นที่อื่น ๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตน และการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และควรส่งเสริมให้ครูได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม สภาพความเป็นอยู่และความต้องการของชุมชนด้วย

2. แนวทางในการนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลากหลายแนวทางสรุปได้ ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาใช้วิธีการบริหารแบบแนวราบอุทิศเวลาในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เสียสละ คิดนอกกรอบ เพราะการที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้การสื่อสารสองทาง ไม่เป็นการสั่งการตามสายการบังคับบัญชา จะทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษา และการที่ผู้บริหารอุทิศเวลาในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เสียสละ มุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงาน และคิดนอกกรอบเป็นพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี สามารถครองใจผู้ร่วมงานได้ เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว ผู้ร่วมงานทุกคนก็จะเอาอย่าง ทำให้การปฏิบัติงานในสถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ เป็นไปตามเป้าหมายทุกประการสอดคล้องกับ Kao-ian (2014) ซึ่งได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานทุกคนด้วยความนับถือและให้เกียรติอย่างจริงจัง แสดงให้ผู้ร่วมงานเห็นว่าผู้บริหารมั่นใจในความสามารถ และมีมือของผู้ร่วมงานเพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ และปฏิบัติงานเต็มความสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน ครองคน ครองงาน การวางกฎเกณฑ์ ระเบียบ และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติตาม มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉงตลอดเวลา และงานวิจัยของ Chao (2018) เรื่องคุณลักษณะความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีคุณธรรม

จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในโรงเรียน ทั้งกาย วาจา ใจ เสียสละ อุทิศเวลาเพื่อส่วนรวม บริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำหรับพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ผู้บริหารต้องใช้วิธีการสื่อสารสองทางกับผู้นำชุมชน หน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน และสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้มีภูมิคุ้มกันในการปฏิบัติงาน

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมีการนิเทศ ภายใน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และฝึกให้ครูเป็นนักจัดกระบวนการในการสอน เพราะจะทำให้ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ได้ทราบเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนร่วมกันมีการช่วยเหลือครูในการพัฒนา การเรียนการสอนได้ติดตามผลการดำเนินงานของครูเป็นระยะ และเป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้มีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อหาวิธีการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ Kao-ian (2014) ที่ อธิบายว่า ผู้บริหารมีอาชีพต้องมองกว้างไกล พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลง เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ กำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์อย่างเหมาะสม แล้วคอยกำกับติดตาม ตรวจสอบการทำงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้อง กับงานวิจัยของ Withunchat (2008) เรื่องการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการใช้กระบวนการตั้งวงสนทนา และ กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และการนิเทศ ภายใน เป็นการพัฒนานตนเองของครู พัฒนานวัตกรรมและติดตามงานของครูและสอดคล้องกับความเห็น ของ Upamai-athichai (2014) ที่กล่าวว่า กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพราะเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูด้วยการพัฒนาผู้เรียนเป็นการ รวมพลังของทุกฝ่ายในการพัฒนาผู้เรียน การตรวจสอบทบทวนการปฏิบัติงานของครู และเป็นการสร้าง การเปลี่ยนแปลงโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของครู ส่วนการนิเทศภายในเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทางวิชาการของครูที่สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

2.3 การขอความร่วมมือกับผู้ปกครองในการแก้ปัญหการเรียนรู้ของนักเรียนเพราะว่าผู้ปกครอง เป็นบุคคลที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีการเจริญเติบโตทั้งสุขภาพและสุขภาพจิต ด้านคุณธรรม จริยธรรม เพราะนักเรียนมีเวลาอยู่กับผู้ปกครองมากกว่าอยู่ที่โรงเรียน และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี กับผู้ปกครอง เป็นการสร้างความสนิทสนมเป็นกันเองกับผู้ปกครอง จะทำให้ผู้ปกครองอยากเข้าร่วม กิจกรรมและช่วยเหลือโรงเรียนมากขึ้น จะเป็นการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน และ จะเกิดการมีส่วนร่วมในทุกเรื่อง จะส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Shoopate (2017) พบว่าการที่ผู้ปกครองให้ความอบอุ่น ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการปรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของบุตรหลาน หากเวลาว่างไปสังเกต พฤติกรรมของบุตรหลานด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีความสุขกับครอบครัว มีความสุขกับการมาเรียน มีความตั้งใจเรียน และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และสอดคล้องกับ Lomsai (2009) ที่ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลและชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนที่สามารถดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาได้มาก มีโอกาสจะประสบความสำเร็จสูง

โดยเฉพาะชุมชนที่มีความสามารถและมีศักยภาพสูง สามารถที่จะช่วยเหลือโรงเรียนได้มาก ซึ่งความร่วมมือในที่นี้ไม่ได้หมายถึงทรัพยากรเท่านั้น แต่หมายถึงความเข้าใจ ความพร้อมใจ และความเต็มใจในการให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ช่วยพัฒนาเด็กผู้เป็นบุตรหลานให้มีคุณภาพตามเป้าหมายสำหรับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาทางการเรียนของนักเรียนนั้น นอกจากจะช่วยแก้ปัญหาทางการเรียนของนักเรียนแล้ว ยังทำให้ครูให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และความต้องการของผู้ปกครองมากยิ่งขึ้น ส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่นี้

2.4 การสร้างวัฒนธรรมและข้อตกลงในการปฏิบัติงานร่วมกันในโรงเรียนและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพกายและจิตที่ดี เพราะว่าครูและบุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน และนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องตรงกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Promsri (2017) เรื่องการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า การกำหนดสภาพปัจจุบันขององค์กร สภาพงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การกำหนดมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติงานให้ชัดเจน และการปรับปรุงแก้ไขกฎเกณฑ์ เพื่อให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ เป็นตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สำหรับการสร้างวัฒนธรรมและข้อตกลงในการปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น การสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติงานในโรงเรียนต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชน และท้องถิ่นด้วย ส่วนการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพกายและจิตที่ดีก็เป็นแนวทางหนึ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากหากสถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมให้น่าเรียน เช่น จัดบรรยากาศในห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ภายนอกห้องเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีความสะอาด ร่มรื่น จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนอยากมาเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ Parilti (2016) เรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา จังหวัดสงขลา พบว่า การกำหนดนโยบาย พัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อจัดทำแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน พัฒนาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมที่ดี ในสถานศึกษาช่วยยกระดับคุณภาพการดำรงชีวิตประจำวันของผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษาได้ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายสบายใจ อันจะส่งผลในทางที่ดีต่อการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า องค์ประกอบบรรยากาศของโรงเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้ไปพิจารณาในการวางแผน ปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษา ให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามจุดเน้น นอกจากนี้แล้ว จากการวิจัยครั้งนี้ ยังพบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งในเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารการศึกษาในทุกระดับที่จะนำไป

ใช้ในการพิจารณาสรรหาบุคคลเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในโอกาสต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

แม้ว่าการวิจัยครั้งนี้ ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่ามีองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ใดบ้างที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามจุดเน้นสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษ เฉพาะพื้นที่ในจังหวัดสงขลา และสตูลเท่านั้น เพื่อประโยชน์เชิงวิชาการ และในเชิงปฏิบัติ ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ขอเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ควรวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาบรรยากาศของโรงเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน หรือพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและพฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียน

2.2 ควรมีการศึกษาเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ว่าองค์ประกอบเหล่านี้มีผลต่อความสำเร็จตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เอกสารอ้างอิง

- Bureau of Academic Affairs and Educational Standards. (2014). *Summary report on operational outcomes of learner quality development according to the educational reform in the second decade (2009-2018) academic years (2010-2013)*. Bangkok: Curriculum and Learning Standards Group. [in Thai]
- Bureau of Basic Education Policy and Plan. (2013). *Research and Policy Development Group 2013 Annual report*. Bangkok: Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education. [in Thai]
- Chao, S. (2018). *Professional characteristics of administrator in Hatyai Municipality School, Hatyai Songkhla* (Master's thesis). Hatyai University, Songkhla. [in Thai]
- Chaowakiratiphong, N., & Pimsuwan, D. (2013). Quality of instruction of provision of learning experience in science course, school of educational studies, SukhothaiThammathirat Open University. *Journal of Rangsit University: Teaching & Learning*, 7(2), 10-27. [in Thai]
- Dechakrup, P. (2015). *Learning management in the 21st century*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Hair, F. J., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. New Jersey: Pearson Education.
- Kao-ian, C. (2014). *Techniques of educational institutions administration: Strategies and guidelines for professional administrators*. Songkhla: Chan Mueang Kanphim. [in Thai]

-
- Kaonut, S. (2006). Teachers' opinions on school administration for the one district, one dream school project (Master's thesis). Rajabhat Rajanagarindra University, Chacheongsao. [in Thai]
- Likert, R. (1997). *New patterns management*. New York: McGraw Hill Book.
- Lomsai, K. (2009). *Factors affecting development of the thinking process in basic educational institutions* (Doctoral dissertation). Silpakorn University, Bangkok. [in Thai]
- McClelland, D. C. (1961). *The relationship of achievement motivation to entrepreneurial behavior: A meta- anlysis*. Retrieved from <https://www.core.ac.uk/download/pdf/144981880>
- Nakornatap, A. (2007). *Compendium of the course on educational context*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University. [in Thai]
- Nongmak, C. (2012). *A collection of development of educational management in educational institutions*. Chiang Mai. Far Eastern University. [in Thai]
- Office of the Basic Educational Commission. (2010). *Guidelines for implementation of learner quality development*. Bangkok: Bureau of Academic Affairs and Academic Standards, Office of the Basic Educational Commission, Ministry of Education. [in Thai]
- Parilti, A. (2016). Management of educational enviroment contributing to student learning in private elementary schools, Songkhla province (Master's Thesis). Hatyai University, Songkhla. [in Thai]
- Phionim, S. (2009). *Components of basic educational institution atmosphere* (Doctoral dissertation). Silapakorn University, Bangkok. [in Thai]
- Phunsri, O. (2011). *Mobilization of learner quality development*. Samutprakan: Samutprakan Primary Educational Service Area Office, Area 2. [in Thai]
- Promsri, C. (2017). *Development of factors and indicators of strategic leadership of primary school administrators in the three Southern Border Provinces* (Doctoral dissertation). Hatyai University, Songkhla. [in Thai]
- Rowley, J. (1996). Motivation and academic staff in higher education. *Quality Assurance in Education*, 4(3), 11-16.
- Runcharoen, T. (2010). *Professionalism in educational provision and administration in the educational reform period*. Bangkok: Khao Fang Press. [in Thai]
- Saophayon, S. (2008). *Principles of educational administration: Theory and practice*. Bangkok: Book Point. [in Thai]
- Scheerens, J., Vermeulen, C. J., & Pelgrum, W. J. (1989). Generalisability of instructional and school effectiveness indicators across nation's international. *Journal of Educational Research*, 13(7), 89-99.

- Shoopate, P. (2017). *Success factors of educational adminitration of schools transferred from Office of the Basic Education Commission (OBEC) to local aministrative organizations (LAOs) in the lower Southern part of Thailand* (Doctoral dissertation). Hatyai University, Songkhla. [in Thai]
- Singchangchai, P. (2006). *Basic agreement on the use of component analysis statistics*. Retrieved from <http://www.nitipong.com./paper pdf/phd/FactorAnalysis concept.pdf> [in Thai]
- Sirichum, T. (2017). *Factors affecting the performance of employee's Songkhla municipality* (Master's thesis). Hatyai University, Songkhla. [in Thai]
- Somprasong, N. (2006). *Compendium of the course on Development of the learning and teaching system*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University. [in Thai]
- Sriprom, S. (2007). *Factors influencing the adoption of the new government administration plan: A case study of achievement management in basic schools* (Doctoral dissertation). Kasetsart University, Bangkok. [in Thai]
- Tangcharoen, W. (2008). *Educational vision*. Bangkok: Prathueang Panya Book Fund, Srinakarin Wirot University. [in Thai]
- Upamai-athichai, T. (2014). *Educational management foundation*. Bangkok: Chumnum Press. [in Thai]
- Wisalaporn, S. (2007). *Condition of educational management in Southern border provinces*. Bangkok: Ministry of Education. [in Thai]
- _____. (2010). *Styles of educational management in Southern border provinces*. Bangkok: Information Technology Network Group, Research and Educational Development Office, Ministry of Education. [in Thai]
- Withunchat, M. (2008). *Development of educational institution administrative strategies for promotion of learner-centered approach in basic educational institutions for the 1st and 2nd levels in Bangkok Metropolis* (Doctoral dissertation). Saint John's University, Bangkok. [in Thai]
- Yodsawat, T. (2018). *Factor and Indicators Inereasing the effectiveness of school adminitration of primary schools under the Office of the Basic Education Commission on the South West Coast Areas* (Doctoral dissertation). Hatyai University, Songkhla. [in Thai]

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ของนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

The Factors Affecting the Reconciliation Thinking of Students in the Southern Border Provinces of Thailand

จิระวัฒน์ ตันสกุล^{1*}, ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ¹, และ อีระยุทธ รัชชะ²

Jirawat Tansakul^{1*}, Narongsak Rorbkorb¹, and Teerayout Rascha²

Abstract

The purpose of this descriptive research was to study the factors affecting reconciliation thinking of students in the Southern Border Provinces of Thailand. The samples were 300 students, randomized by multi-stage random sampling. Data were collected by using reconciliation thinking questionnaires. Statistical analysis used was Correlation and Stepwise Multiple Regression.

The results were summarized as follows: 1) the attitudes towards reconciliation thinking, mental health, social experiences, religious approaches, social support, future orientation with self-control, self-esteem, and achievement motivation were found positively correlated with reconciliation thinking. They were significantly different at the .01 level. 2) Seven predictors could predict the

¹ภาควิชาประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา, ²ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000

¹Department of Educational Evaluation and Research, ²Department of Education, Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Rusamilae Sub-district, Muang District, Pattani Province 94000

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: jirawat.tu@psu.ac.th)

รับบทความวันที่ 10 มิถุนายน 2562 แก้ไขวันที่ 27 มีนาคม 2563 รับลงตีพิมพ์วันที่ 10 เมษายน 2563

reconciliation thinking of the students with a statistical level of significance at .01. The predictors had a predictability power of 65.30 % and a predictive standard error of 0.24. 3) The prediction equations in the raw score and standard scores were as follows:

$$\hat{Y} = 0.977 + 0.332X_1 + 0.174X_3 + 0.131X_5 + 0.042X_2 + 0.119X_8 - 0.090X_6 + 0.071X_4$$

$$\hat{Z} = 0.395Z_1 + 0.263Z_3 + 0.165Z_5 + 0.085Z_2 + 0.140Z_8 - 0.112Z_6 + 0.104Z_4$$

Keywords: *Reconciliation Thinking, Southern Border Provinces of Thailand*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ของนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ตัวอย่าง จำนวน 300 คน โดยสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามการคิดเชิงสมานฉันท์และปัจจัยที่มีผลต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการศึกษา พบว่า 1) ทิศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ สุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ความใกล้ชิดศาสนา การสนับสนุนทางสังคม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การเห็นคุณค่าในตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการคิดเชิงสมานฉันท์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ได้ตัวพยากรณ์ 7 ตัว ร่วมกันพยากรณ์การคิดเชิงสมานฉันท์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าอำนาจในการพยากรณ์ได้ร้อยละ 65.30 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์เท่ากับ 0.24 และ 3) สามารถสร้างสมการพยากรณ์การคิดเชิงสมานฉันท์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.977 + 0.332X_1 + 0.174X_3 + 0.131X_5 + 0.042X_2 + 0.119X_8 - 0.090X_6 + 0.071X_4$$

$$\hat{Z} = 0.395Z_1 + 0.263Z_3 + 0.165Z_5 + 0.085Z_2 + 0.140Z_8 - 0.112Z_6 + 0.104Z_4$$

คำสำคัญ: *การคิดเชิงสมานฉันท์ พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้*

บทนำ

สภาพสังคมประเทศไทยในปัจจุบันเกิดความขัดแย้งเกิดขึ้นในหลายรูปแบบและทุกพื้นที่ของประเทศ ที่ผ่านมาก็สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม แต่สถานการณ์ปัจจุบันและต่อเนื่องไปถึงอนาคต มีปรากฏการณ์หลายอย่างที่ทำให้เชื่อว่าการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมไทยจะไม่สามารถทำได้โดยง่ายเหมือนที่ผ่านมา ดังปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดกรณีความรุนแรงของสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Promphakping & Sirithorn, 2005) ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เกิดจากความไม่เท่าเทียมกันในหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจ การศึกษา เป็นต้น ความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ด้านแนวคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ซึ่งมีการสะสมของปัญหามาช้านาน สิ่งหนึ่งที่สามารถ

คลี่คลายปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวได้ คือ การศึกษา (Siamwalla, 2007) ควบคู่กับแนวทาง “สมานฉันท์ (Reconciliation)” เพื่อเป็นทางเลือกในการแสวงหาข้อยุติความขัดแย้งโดยสันติ (Promphakping & Sirithorn, 2005)

กลไกทางการศึกษาสามารถขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ในสังคมภายใต้ความขัดแย้งได้ด้วยการจัดการเรียนการสอนควบคู่กับวิถีชีวิตที่เด็กเรียนรู้ให้สิทธิความเสมอภาคกับทุกคน ส่งเสริมให้เกิดการยอมรับในคุณค่าวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น เห็นได้จากหลายประเทศที่ผ่านสถานการณ์ปัญหาความขัดแย้งมาได้ด้วยดีโดยใช้กลไกทางการศึกษาเพื่อปลูกฝังและป้องกันความขัดแย้งในสังคมระยะยาวให้กับเด็กและเยาวชนของตน เช่น กระทรวงศึกษาธิการ ประเทศเกาหลีใต้ได้มีการสอดแทรกเนื้อหาสาระต่าง ๆ ไว้ในหลักสูตรตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติความเชื่อในการแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง (Chareonwongsak, 2008)

การสร้างสมานฉันท์อย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนการศึกษาในระบบโดยการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมแนวคิดสมานฉันท์ การสนทนาแลกเปลี่ยนอย่างสร้างสรรค์ และการปรับเปลี่ยนวิธีคิด เป็นต้น เพื่อให้บุคคลในสังคมสามารถเผชิญกับความขัดแย้งร้ายแรงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (Satha-Anand, 2005; Jitmoud, 2006) สอดคล้องกับแนวคิดของ Wustenberg (2009) ที่กล่าวว่า ความหวังในการสร้างสมานฉันท์ในสังคมภายใต้ความขัดแย้งเป็นไปได้ยาก หากมนุษย์ไม่เปลี่ยนกระบวนทัศน์สู่แนวคิดที่มุ่งให้มนุษย์อยู่ร่วมกันกับสรรพสิ่งด้วยความสงบ ดังนั้น เราจำเป็นต้องฝึกฝนวิธีคิด วิธีการเชื่อมโยง และทำความเข้าใจกับความเป็นเหตุเป็นผลของปัญหา จึงจะสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างยั่งยืนได้ หรือเรียกอีกอย่างว่า “การคิดเชิงสมานฉันท์ (Reconciliation Thinking)”

การคิดเชิงสมานฉันท์ หมายถึง กระบวนการทางสมองในการจัดกระทำกับข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่มากระตุ้นที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะ โดยการพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุมีผลต่อข้อเท็จจริงหรือสภาพการณ์ต่าง ๆ จากข้อมูล หรือหลักฐานอย่างพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อประกอบการตัดสินใจหรือหาทางเลือก หรือแก้ปัญหา หรือเชื่อในเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งอย่างพินิจพิจารณาบนพื้นฐานความถูกต้องและชอบธรรม (Rascha, 2013) สำหรับลักษณะของคนที่มีความคิดเชิงสมานฉันท์ ประกอบด้วย 1) ตั้งคำถามและหาแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างสมเหตุสมผล 2) เสาะแสวงหาข้อเท็จจริงได้ด้วยตนเองอย่างสมเหตุสมผล 3) เคารพความคิดที่แตกต่างของกันและกัน 4) เผชิญสถานการณ์จริงได้อย่างเข้มแข็ง 5) เข้าใจสถานการณ์จริงเป็นอย่างดี 6) ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสม 7) แก้ปัญหาหรือสถานการณ์จริงได้ถูกต้องเหมาะสม 8) การเห็นแก่ประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคล 9) การตระหนักในหน้าที่ของพลเมืองที่มีต่อส่วนรวม 10) การตระหนักและแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และ 11) การเคารพสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น

องค์ประกอบของการคิดสมานฉันท์ มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุมีผล เป็นความสามารถของกระบวนการทางสมอง (Cognitive Process) ที่สามารถปรากฏได้ในลักษณะ

การทำงานตามเงื่อนไขอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนหลายขั้นตอนบนฐานการคิดอย่างมีวิจักษณ์ญาณ ดังนั้น การที่บุคคลจะมีความสามารถในการพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุมีผลได้นั้น จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาการคิดขั้นสูง คือ การคิดอย่างมีวิจักษณ์ญาณ (Critical Thinking) ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการคิดเชิงสมานฉันท์ เพราะฉะนั้นในการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงสมานฉันท์ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจักษณ์ญาณเพื่อให้บุคคลสามารถพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุมีผลต่อสถานการณ์หรือปัญหาเป็นอันดับแรก (Samanpan 2006; Facione & Facione, 1998)

2) การแก้ปัญหอย่างพินิจพิเคราะห์ เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา หรือคลี่คลายสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งถือได้ว่าการคิดแก้ปัญห (Problem Solving Thinking) เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการแก้ปัญหอย่างพินิจพิเคราะห์ เพราะการคิดแก้ปัญหเป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมของมนุษย์ ซึ่งจะต้องใช้การคิดเพื่อแก้ปัญหที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทักษะและกระบวนการคิดแก้ปัญหเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่วุ่นวายสับสนได้เป็นอย่างดี การคิดแก้ปัญหสามารถพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยม ความรู้ ความเข้าใจในสภาพการณ์ของสังคมได้ดีอีกด้วย (Stanish & Eberle, 1997) และ 3) การเลือกกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นการใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นเหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล เหตุผลของการกระทำเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม จัดเป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมระดับสูง และส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากกว่าเหตุผลของการกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัว โดย Meekun (2004) ได้อธิบายว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นความมุ่งหวังหรือเจตนาของบุคคลที่ใช้เพื่อการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำเมื่อเผชิญสถานการณ์ขัดแย้งทางจริยธรรม อันเป็นสถานการณ์ที่เป็นผลประโยชน์หรือโทษต่อตนเอง หรือเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์หรือโทษต่อผู้อื่น ดังนั้น การที่บุคคลจะเลือกกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง บุคคลนั้นมีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับสูงตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg (1976)

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ปัจจัยจากทฤษฎีต้นไมจริยธรรมของ Bhanthumnavin (1995) และ Pinpradit (2014) เพื่ออธิบายว่าพฤติกรรมเหล่านั้น มีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง โดยได้ศึกษาตัวแปรทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ สุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ความใกล้ชิดศาสนา การสนับสนุนทางสังคม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การเห็นคุณค่าในตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อการคิดสมานฉันท์ของนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เพราะส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาชุมชนและประเทศในอนาคต ทั้งนี้ ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการคิดของผู้เรียนและการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ของนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

สมมติฐาน

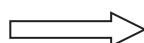
ทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ สุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ความใกล้ชิดศาสนา การสนับสนุนทางสังคม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การเห็นคุณค่าในตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สามารถพยากรณ์การคิดเชิงสมานฉันท์ของนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ปัจจัยจากทฤษฎีต้นไม้วิจัยธรรมของ Bhanthumnavin (1995) เพื่ออธิบายพฤติกรรมเหล่านั้น ว่ามีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง ทั้งในส่วนของราก ซึ่งประกอบด้วย สติปัญญา ประสบการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิต ส่วนลำต้น ประกอบด้วย เหตุผลเชิงจริยธรรม มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง ความเชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทัศนคติ คุณธรรม และค่านิยม ส่วนดอกและผล เป็นส่วนของพฤติกรรมที่แสดงออก และ Pinpradit (2014) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ดัชนีความไว้วางใจ สังคมอย่างฉลาดของนักศึกษา ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาตัวแปรทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ สุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ความใกล้ชิดศาสนา การสนับสนุนทางสังคม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การเห็นคุณค่าในตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ตัวแปรพยากรณ์

1. ทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์
2. สุขภาพจิต
3. ประสบการณ์ทางสังคม
4. ความใกล้ชิดศาสนา
5. การสนับสนุนทางสังคม
6. ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน
7. การเห็นคุณค่าในตน
8. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ตัวแปรเกณฑ์

การคิดเชิงสมานฉันท์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 7,382 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 8,257 คน มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ จำนวน 3,599 คน รวมจำนวนทั้งหมด 19,238 คน (Prince of Songkla University, 2017; Yala Rajabhat University, 2017; Princess of Naradhiwas University, 2017)

ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 300 คน จำแนกเป็นมหาวิทยาลัยละ 100 คน โดยใช้โปรแกรม G*Power กำหนด Effect Size = 0.15, α = 0.05, Power of Test = 0.95, Number of Predictors = 8 (Wiratchai, 2012) และได้สุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) โดยการสุ่มแบ่งชั้นตามคณะตามสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้ตัวแทนนักศึกษาตามขนาดตัวอย่าง

เครื่องมือในการวิจัย มีลักษณะดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ สถานศึกษา เพศ ศาสนา ภูมิลำเนา และการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเยาวชน

ตอนที่ 2 แบบวัดการคิดเชิงสมานฉันท์ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ จำนวน 60 ข้อ ผ่านการพิจารณาความตรง (Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน มีค่าความตรง 0.71-1.00 และนำไปทดลองเบื้องต้น (Try Out) จำนวน 120 คน ได้ค่าอำนาจจำแนก โดยวิธี Item-Total Correlation มีค่า 0.20-0.62 และมีค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.88

ตอนที่ 3 แบบวัดปัจจัยที่มีผลต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ของผู้เรียน มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 ปัจจัย คือ ทศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ สุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ความใกล้ชิดศาสนา การสนับสนุนทางสังคม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การเห็นคุณค่าในตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ จำนวน 80 ข้อ ผ่านการพิจารณาความตรง จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน มีค่าความตรง 0.71-1.00 และนำไปทดลองเบื้องต้น จำนวน 120 คน ได้ค่าอำนาจจำแนก Item-Total Correlation มีค่า 0.30-0.82 และมีค่าความเที่ยง โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาด้วยวิธีของครอนบาค เท่ากับ 0.78-0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ โดยคณะผู้วิจัยได้เดินทางไปขอความร่วมมือแต่ละมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ ซึ่งแจ้งการเก็บข้อมูล และการนำส่งเครื่องมือวิจัยคืนตามระยะเวลาที่กำหนด จากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์ไปคัดเลือกเพื่อนำไปตรวจให้คะแนนและเตรียมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ สุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ความใกล้ชิดศาสนา การสนับสนุนทางสังคม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การเห็นคุณค่าในตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กับ การคิดเชิงสมานฉันท์ของผู้เรียน โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation)

2. วิเคราะห์ตัวแปรทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ สุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ความใกล้ชิดศาสนา การสนับสนุนทางสังคม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การเห็นคุณค่าในตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ที่สามารถพยากรณ์การคิดเชิงสมานฉันท์ของผู้เรียน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) และสร้างสมการพยากรณ์การคิดเชิงสมานฉันท์ของผู้เรียน

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ ในตารางที่ 1 และ 2 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ (X_1) สุขภาพจิต (X_2) ประสบการณ์ทางสังคม (X_3) ความใกล้ชิดศาสนา (X_4) การสนับสนุนทางสังคม (X_5) ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน (X_6) การเห็นคุณค่าในตน (X_7) และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_8) กับการคิดเชิงสมานฉันท์ (Y) ของนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

ตัวแปร	Y	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X_8
Y	1.000								
X_1	0.717**	1.000							
X_2	0.210**	0.078	1.000						
X_3	0.682**	0.622**	0.109*	1.000					
X_4	0.629**	0.561**	0.178**	0.699**	1.000				
X_5	0.622**	0.554**	0.179**	0.603**	0.603**	1.000			
X_6	0.484**	0.559**	0.011	0.585**	0.556**	0.531**	1.000		
X_7	0.484**	0.521**	-0.039	0.517**	0.485**	0.446**	0.635**	1.000	
X_8	0.607**	0.581**	0.152**	0.604**	0.611**	0.549**	0.648**	0.656**	1.000
$\bar{X}$	4.645	4.790	3.096	4.799	4.930	4.604	4.646	4.667	4.866
S.D.	0.423	0.503	0.865	0.574	0.626	0.531	0.528	0.512	0.496
C.V.	9.107	10.501	27.939	11.961	12.698	11.533	11.365	10.971	10.193

**p < .01 และ *p < .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่นำมาศึกษาทุกตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการคิดเชิงสมานฉันท์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.210 ถึง 0.717 สำหรับตัวแปรพยากรณ์ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับสุขภาพจิต กับ ทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ และสุขภาพจิต กับ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ยังพบว่า สุขภาพจิต กับ การเห็นคุณค่าในตน มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ค่าเฉลี่ยมีค่าตั้งแต่ 3.096 ถึง 4.930 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าตั้งแต่ 0.423 ถึง 0.865 และค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายมีค่าตั้งแต่ 9.107 - 27.939

การตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุของตัวแปรอิสระด้วยกัน (Multicollinearity) ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.076-2.834 ซึ่งมีค่าต่ำกว่า 10 และค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.395-0.929 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 1 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน และไม่พบปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hair, Black, Babin, and Anderson (2010) ดังนั้น จึงนำไปสู่การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยใช้ตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 8 ตัวแปร ในการอธิบายความผันแปรของตัวแปรเกณฑ์ ซึ่งพบว่า

ตัวแปรพยากรณ์ 7 ตัวแปรสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรเกณฑ์ได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ของนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

ตัวแปรพยากรณ์	b	β	SE _b	t	p-value
ทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ (X_1)	0.332	0.395	0.040	8.249**	.000
ประสบการณ์ทางสังคม (X_3)	0.174	0.263	0.040	4.355**	.000
การสนับสนุนทางสังคม (X_5)	0.131	0.165	0.038	3.479**	.001
สุขภาพจิต (X_2)	0.042	0.085	0.017	2.403*	.017
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_8)	0.119	0.140	0.044	2.734**	.007
ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน (X_6)	-0.090	-0.112	0.039	-2.279*	.023
ความใกล้ชิดศาสนา (X_4)	0.071	0.104	0.036	1.981*	.048
R = 0.813 R ² = 0.661 Adj. R = 0.653 F = 81.364**					
SE _{est} = 0.249 a = 0.977					
Variance Inflation Factor: VIF = 1.076-2.834 Tolerance = 0.395-0.929 Dubin-Watson = 1.848					

**p < .01 และ *p < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ ประสบการณ์ทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม สุขภาพจิต แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ความใกล้ชิดศาสนา สามารถพยากรณ์ความคิดเชิงสมานฉันท์ ได้ร้อยละ 65.30 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์เท่ากับ 0.249 โดยทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมากที่สุด ($\beta = 0.395$) รองลงมา คือ ประสบการณ์ทางสังคม ($\beta = 0.263$) การสนับสนุนทางสังคม ($\beta = 0.165$) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ($\beta = 0.140$) ความใกล้ชิดศาสนา ($\beta = 0.104$) และสุขภาพจิต ($\beta = 0.085$) ในขณะที่ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนมีอิทธิพลทางลบต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ ($\beta = -0.112$) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์การคิดเชิงสมานฉันท์ ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.977 + 0.332X_1 + 0.174X_3 + 0.131X_5 + 0.042X_2 + 0.119X_8 - 0.090X_6 + 0.071X_4$$

$$\hat{Z} = 0.395Z_1 + 0.263Z_3 + 0.165Z_5 + 0.085Z_2 + 0.140Z_8 - 0.112Z_6 + 0.104Z_4$$

สรุปผลการวิจัย

ตัวแปรพยากรณ์ 7 ตัวแปร สามารถพยากรณ์การคิดเชิงสมานฉันท์ โดยมีค่าอำนาจในการพยากรณ์ได้ร้อยละ 65.30 และทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่าตัวแปรพยากรณ์ ทั้ง 7 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์ การคิดเชิงสมานฉันท์ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ นักวิชาการหรือนักวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ในบริบทของสังคมไทย จึงทำให้ ตัวแปรที่ได้จากการสังเคราะห์ใช้พยากรณ์การคิดเชิงสมานฉันท์ได้ และยังพบว่าการคิดเชิงสมานฉันท์ ได้รับอิทธิพลสูงสุดจากทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ เนื่องจากทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ เป็นความรู้สึกรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อกระบวนการคิดเชิงสมานฉันท์ ที่มากระตุ้นในการพิจารณาไตร่ตรองข้อมูล ที่ได้รับโดยใช้เหตุและผลต่อข้อเท็จจริง หรือสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ร่วมกับการพิจารณาหลักฐาน อย่างรอบคอบ เพื่อประกอบการตัดสินใจที่จะเชื่อในเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง อย่างพินิจพิเคราะห์ บนพื้นฐานความถูกต้องและชอบธรรม และสอดคล้องกับ Rogers (1978) ที่ได้กล่าวถึงทัศนคติว่า เป็น ดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ เพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Interpersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบจากการรับสาร อันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป และสอดคล้องกับกับผลการศึกษาของ Sangmanee (2001) ซึ่งผลการวิจัยส่วนหนึ่ง พบว่า เยาวชนมีทัศนคติต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ในสังคมโดยไม่ใช้ความรุนแรงและเชื่อมั่นในแนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี มีทักษะในการ คิดและวิเคราะห์แนวทางเพื่อสันติภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ สำหรับปัจจัยด้านประสบการณ์ ทางสังคม เป็นความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้วยการใช้คำพูดที่เหมาะสม กับสถานการณ์ สามารถคาดเดาความรู้สึกผู้อื่นได้ และไม่ว่าจะกระทำการใด จะคำนึงถึงความรู้สึก ผู้อื่นเสมอ ซึ่งจะเห็นว่าเมื่อเยาวชนมีความคิดที่คำนึงถึงความรู้สึกผู้อื่น ก็จะส่งผลต่อองค์ประกอบด้าน การเลือกกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของความคิดเชิงสมานฉันท์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรม (Bhanthumnavin, 1995) ซึ่งได้กล่าวว่าประสบการณ์ทางสังคม เป็นส่วนรากของต้นไม้ จริยธรรมร่วมกับอีก 2 องค์ประกอบ คือ สุขภาพจิตซึ่งเป็นความสามารถในการรู้จักตนเอง รู้วิธีการ ผ่อนคลายความวิตกกังวล ความตื่นเต้น และความไม่สบายใจของตนเองอย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ รวมถึงรู้วิธีการปรับตัวเข้ากับสังคมได้ และสติปัญญาซึ่งเป็นความสามารถในการคิดแยกแยะว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดถูกสิ่งใดผิด มีสติทุกครั้งก่อนทำงาน และมีสติในการกระทำของตน สามารถจัดการกับ ปัญหาที่เกิดขึ้นและทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จลุล่วง ตลอดจนใช้วิจารณ์ญาณในการวางแผน เพื่อแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบจะทำให้เกิดความรู้เชิงจริยธรรม บุคคลจะรู้ไว้ในสังคมของตน การกระทำชนิดใดดีควรกระทำ และการกระทำชนิดใดไม่ดีควรงดเว้น ซึ่ง สอดคล้องกับลักษณะของเยาวชนที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้วยการใช้คำพูดที่เหมาะสมกับ สถานการณ์ ส่วนตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งการที่นักศึกษารับรู้ว่าตนเองได้รับการสนับสนุน และช่วยเหลือจากอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ปกครอง ทั้งทางด้านรูปธรรมและนามธรรม ในเวลาที่นักศึกษาต้องการ สอดคล้องกับ Danielsen (2009) ได้กล่าวว่าการที่นักศึกษารู้ว่าเขาได้รับ

ความช่วยเหลือ การส่งเสริมให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีทั้งจากมหาวิทยาลัย ครอบครัว รวมถึงเพื่อน เหล่านี้เป็นสภาพแวดล้อมรอบตัวของนักศึกษาซึ่งจะช่วยให้เขาเกิดความสุขความพอใจขึ้นได้ การที่นักศึกษารู้ว่าพวกเขาได้รับความเป็นอยู่ที่ดีจากบริบทสังคมรอบตัว ซึ่งมหาวิทยาลัยรวมไปถึงครอบครัวและเพื่อน มีลักษณะเป็นแหล่งให้สิ่งเอื้ออำนวยทางสังคมและให้ความเป็นอยู่ที่ดีตามโครงสร้างกับนักศึกษา และเชื่อว่าอิทธิพลของสภาพแวดล้อมและบุคคลรอบตัวนักศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตความเป็นนักศึกษาได้อย่างมีความสุข เกิดความเข้าใจกันในความแตกต่างของกลุ่มเพื่อนส่งผลทำให้นักศึกษาเกิดความคิดเชิงสมานฉันท์ขึ้น ต่อมา คือ ตัวแปรความใกล้ชิดศาสนา การปฏิบัติตามข้อบัญญัติของศาสนา การศึกษาทำความเข้าใจหลักศรัทธาของศาสนา และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่บุคคลนับถือ โดยนักศึกษาส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งศาสนาอิสลามนั้นมองมนุษย์เป็นครอบครัวเดียวกัน คนที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันคงไม่ต้องการให้คนใดคนหนึ่ง ครอบครัวได้รับความลำบาก ซึ่งเป็นการส่งเสริมการคิดเชิงสมานฉันท์ขึ้นในตัวนักศึกษา ส่วนตัวแปร ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน คือ ความสามารถควบคุมการกระทำของตนเองเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย ได้เห็นว่าการกระทำในปัจจุบันส่งผลต่ออนาคต เมื่อกระทำสิ่งใดแล้วก็ต้องยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง ตลอดจนมีความมานะและอดทนในการทำสิ่งต่าง ๆ อย่างไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับการคิดเชิงสมานฉันท์เพราะคนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนนั้นมักมีทัศนคติและพฤติกรรมที่แตกต่างกันขณะที่พบกับประสบการณ์ชีวิตต่าง ๆ ซึ่งอาจบอกกับตนเองว่า “คนเราสามารถเปลี่ยนอนาคตของตัวเองได้ถ้าเรามีความพยายาม” เพราะฉะนั้น คนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนจะมีความพยายามมากกว่าคนที่ไม่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ตัวอย่างเช่น โอกาสที่เขาจะมีผลการเรียนสูงถึงแม้ว่าจะมีความสามารถที่เท่า ๆ กับคนอื่น ซึ่งในประเด็นนี้อาจส่งผลให้ผู้ที่มุ่งอนาคตควบคุมตน พยายามทุกอย่างเพื่อไปสู่เป้าหมาย และอาจจะไม่คำนึงถึงผู้อื่น สอดคล้องกับ Wannaviriyawat (2009) ได้กล่าวว่า การที่จะปฏิบัติงานใด ๆ ให้ประสบผลสำเร็จจะต้องบริหารปัจจัย 3 ประการ คือ การบริหารตนเอง การบริหารคน และการบริหารงาน ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพ โดยคนเราต้องมีเป้าหมายในชีวิตที่แน่นอน เรียกว่ามีเป้าหมายแห่งตน รู้จักควบคุมตนหรือมีวินัยแห่งตน ทำงานสำเร็จได้ด้วยตนเอง ซึ่งลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติเชิงจริยธรรม อันได้แก่ ความรู้สึก ความเชื่อ ของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมว่าตนชอบหรือไม่ชอบ ลักษณะนั้นเพียงใด ส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมของสังคม ส่วนตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ มีใจจดจ่อกับสิ่งที่ทำและมุ่งกระทำอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จ มีความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้ ความมุ่งมั่นที่จะทำเรื่องต่าง ๆ โดยมีความละเอียดเกรงกลัวต่ออุปสรรคความร่วมมือร่วมใจกับสมาชิกในกลุ่มและมีเหตุผลในการแก้ปัญหาขัดแย้งภายในกลุ่มให้งานสามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย สอดคล้องกับ Kowatrakul (1998) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพนั้นต้องพัฒนาพฤติกรรมของคน โดยศึกษาถึงปัจจัยของพฤติกรรมแล้วนำมาปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นในบุคคล จึงจะเป็นการพัฒนาที่ถูกต้องและยั่งยืน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเหตุผลเชิงจริยธรรม คือ การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งสอดคล้องตามที่ The National Reconciliation Commission (2006) ได้กล่าวว่า ความสมานฉันท์ หมายถึง ความพอใจร่วมกัน ความเห็นพ้องกัน การประนีประนอม การไกล่เกลี่ย การทำให้ปรองดอง การทำให้คืนดีกัน การทำให้ลงรอยกัน การกลับสู่ความสัมพันธ์ฉันท์มิตรในหมู่คู่พิพาท การทำให้เรา ยอมรับในสิ่งที่ไม่ยอมรับ การทำให้เข้ากันได้และคงเส้นคงวา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ministry of Education (2003) ได้ทำวิจัยเรื่อง ดัชนีชี้วัดความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อสังคมไทยโดยใช้ เทคนิคเดลฟาย ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะของคนที่มีความสมานฉันท์ ประกอบด้วย มีความสามัคคี มีความโอปอ้อมอารี รู้จักเสียสละ ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น มีเหตุผล เป็นประชาธิปไตย มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรู้ความคิด เห็นใจผู้อื่น เข้ากับคนอื่นได้ รักพวกพ้อง พยายามเข้าใจผู้อื่น เห็นแก่ส่วนรวม เป็นคนที่ คบคนง่าย มีความเคารพซึ่งกันและกัน และไม่เห็นแก่ตัว และ Chareonwongsak (2008) ได้ศึกษา เกี่ยวกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในประเทศของกระทรวงศึกษาธิการของประเทศเกาหลีใต้ โดยการ สอดแทรกทัศนคติที่ถูกต้องต่อความแตกต่าง ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล และการแสดงออกถึงความคิด เห็นอย่างเหมาะสมโดยไม่ใช้ความรุนแรง ในหลักสูตรระดับชั้นต่าง ๆ อาทิ ชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษา ปีที่ 3 จะปลูกฝังจิตสำนึกการอยู่ร่วมกันในสังคม ประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ปลูกฝัง สิทธิและหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย เคารพกฎหมายบ้านเมือง และการตัดสินใจอย่างมี เหตุผล ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปลูกฝังหน้าที่การเป็นพลเมืองโลก สันติภาพ ความเข้าใจในวัฒนธรรม ที่แตกต่าง และปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องเมตตาธรรมและมนุษยธรรม ซึ่งการเรียนการสอนจะใช้วิธีการ อภิปรายในชั้นเรียนและยกกรณีตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์หาความจริงตามหลัก เหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์

นอกจากนี้ พบว่าการเห็นคุณค่าในตนเองไม่สามารถพยากรณ์การคิดเชิงสมานฉันท์ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากธรรมชาติของนักศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีอัตลักษณ์เฉพาะ การดำเนินชีวิตอยู่บนเส้นทางตามขนบธรรมเนียมประเพณี โดยมีศาสนาอิสลามเป็นแกน และมีการ แสดงตนออกมาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น การปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยไม่สามารถตั้งคำถามหรือข้อสงสัยได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Hasamoh (2009) ซึ่งกล่าวว่า คำสอนและ บทบัญญัติของศาสนาอยู่ในทุกอิริยาบถของมุสลิม รวมถึงการตั้งเจตนาและการนึกคิด ต้องอยู่ใน บทบัญญัติของอิสลามทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ มีอิทธิพลสูงสุดในการ พยากรณ์การคิดเชิงสมานฉันท์ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการพัฒนาทัศนคติของนักศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตร หรือการจัดการอบรมต่าง ๆ เพื่อเร่งสร้างความเข้าใจและสร้างการรับรู้ที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาลักษณะส่วนบุคคลอื่น ๆ ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ เช่น เพศ ศาสนา ระดับการศึกษา การอบรมเลี้ยงดู สังคมกลุ่มเพื่อน เป็นต้น
2. ควรศึกษาเชิงลึกและใช้ระเบียบวิธีวิจัยอื่น ๆ เพื่อตอบคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงสมานฉันท์ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพหรือวิจัยผสมวิธี

เอกสารอ้างอิง

- Bhanthumnavin, D. (1995). *Ethical tree theory: Personnel research and development*. Bangkok: National Institute of Development Administration. [in Thai]
- Chareonwongsak, K. (2008). *Reconciliation must begin at kindergarten*. Retrieved from <http://www.kriengsak.com/node/1669> [in Thai]
- Danielsen, A. G. (2009). School-related social support and students' perceive life satisfaction. *The Journal of Educational Research*, 102(4), 303-320.
- Facione, P. A., & Facione, N. C. (1998). *Critical thinking: Assessment ideas*. Millbare, CA: The California Academic Press.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A Global Perspective* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Hasamoh, A. (2009). Muslims identity in Rueso Community: Southernmost Provinces of Thailand. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(2), 203-230.
- Jitmoud, S. (2006). *The 3 southernmost provinces: From problem to reconciliation* (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Kohlberg, L. (1976). Moral stages and moralization: The cognitive development approach. In T. Lickona (Ed.), *Moral development and behavior* (pp. 31-55). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Kowatrakul, S. (1998). *Educational psychology*. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Meekun, K. (2004). Method of measuring moral reasoning by using the rating scale methods developed for use with adults. In *Seminar productivity of Thai behavioral system to problem solving youth*. Miracle Grand Convention Hotel, Bangkok. [in Thai]
- Ministry of Education. (2003). *Research report on reconciliation index and caring for Thai society by using delphi technique*. Bangkok: Department of Academic Affairs. [in Thai]
- Pinpradit, N. (2014). *An empirical study of prudent social trust indicator system among undergraduate in The 3 Southernmost Provinces* (Research Report). Khon Kaen: Khon Kaen University. [in Thai]

- Princess of Naradhiwas University. (2017). *Division of academic and affair office*. Retrieved from <http://academic.pnu.ac.th/> [in Thai]
- Prince of Songkla University. (2017). *Education services division*. Retrieved from <http://regist.pn.psu.ac.th/main/> [in Thai]
- Promphakping, B., & Sirithorn, P. (2005). *How to reconciliation to problem solving with non-violence*. Khon Kaen: Khon Kaen University. [in Thai]
- Rascha, T. (2013). *A Model of developing reconciliation thinking for the student teachers at Prince of Songkla University* (Doctoral dissertation). Khon Kaen University, Khon Kaen. [in Thai]
- Rogers, D. (1978). *The psychology of adolescence*. New York: Appleton Century-Crofts.
- Satha-Anand, C. (2005). *Peaceful ways in the Three Southern Border Provinces of Thailand: understanding the reconciliation concept*. Retrieved from <http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9540.html> [in Thai]
- Samanpan, T. (2006). *The Effect of using an Instructional model emphasizing critical thinking processes and flexible learning on developing critical reading ability in english* (Doctoral dissertation). Khon Kaen University, Khon Kaen. [in Thai]
- Sangmanee, R. (2001). *The Development of general education courses to enhance mutual understanding for Higher Education Institutions in the Southern Border Provinces* (Doctoral dissertation). Sukhothai Tammathirat Open University, Nonthaburi. [in Thai]
- Stanish, B. & Eberle, B. (1997). *Be a problem solver*. Waco, TX: Prufrock Press.
- Siamwalla, A. (2007). *Conflict between development and society in 3 Southernmost Province*. Bangkok: Nolas Plus.
- The National Reconciliation Commission. (2006). *Report of the National Committee for Reconciliation (Governing Body): Overcoming violence with reconciliation power*. Bangkok: Cabinet and Royal Gazette Publishing Office. [in Thai]
- Wannaviriyawat, N. (2009). *Buddhist style administration in Pra Priyattidhama Schools Mueang Chiang Mai District* (Master's thesis). Chiang Mai University, Chiang Mai. [in Thai]
- Wiratchai, N. (2012). *Accurate and modern methods for determining sample size*. In the Research Zone Project. National Research Council of Thailand. Retrieved from <http://llskill.com/web/files/GPower.pdf> [in Thai]
- Wustenberg, K. R. (2009). *The political dimension of reconciliation: A theological analysis of ways of dealing with guilt during the transition to democracy in South Africa and (East) Germany*. Berlin: Win. B. Eerdmans Publishing.
- Yala Rajabhat University. (2017). *Academic service division*. Retrieved from <http://eduservice.yru.ac.th/newweb/> [in Thai]

มาตรการเพื่อขับเคลื่อนการเข้าถึงสิทธิชุมชนของชุมชนประมงพื้นบ้าน อ่าวปัตตานี

Regulatory Approaches to Access to the Community Rights of Fisherfolk Around Pattani Bay

วารุณี ณ นคร^{1*}

Warunee Na nakorn^{1*}

Abstract

This article aims to study the problems and needs regarding the community rights of fisherfolk around Pattani Bay and to propose an approach for propelling access to the rights. Participatory Action Research (PAR), the Future Search Conference, and the qualitative analysis were employed in the study. The study's samples include representatives of the fishermen, community leaders, and government officials. The research found that: Problems with community rights included the violation of rights and management and development of restoring resources eventually affecting economic rights. To repond to the community's needs, there should be a decentralization of power, income increases, and rights of sustainable natural resources management under the authority of government

¹สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000

¹Government, Faculty of Political Science, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Rusamilae Sub-district, Muang District, Pattani Province 94000

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: wa.nanakorn@gmail.com)

รับบทความวันที่ 11 กรกฎาคม 2562 แก้ไขวันที่ 3 มีนาคม 2563 รับลงตีพิมพ์วันที่ 7 พฤษภาคม 2563

officials. To propel the access to the rights, decentralizations of power to the locals should be implemented. A large proportion of management power is given to the fishermen with responsible fisheries. The two keys to success are utilizing data about the real needs of the community to design planning and law enforcement in the area under cooperation of local villagers and the government.

Keywords: *Community Rights, Folk Fishermen, Future Search Conference*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาสิทธิชุมชนและความต้องการด้านสิทธิชุมชนของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี และเสนอมาตรการเพื่อการขับเคลื่อนการเข้าถึงสิทธิชุมชนของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับเทคนิคการค้นหาภาพอนาคตร่วมกัน และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนชาวประมงพื้นบ้าน ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านสิทธิชุมชน ประกอบด้วย การละเมิดสิทธิชุมชน การจัดการและพัฒนา ด้านการอนุรักษ์/ฟื้นฟู ด้านการใช้ทรัพยากร ส่งผลต่อสิทธิทางเศรษฐกิจ สำหรับความต้องการด้านสิทธิชุมชนในอ่าวปัตตานี คือ ชุมชนได้รับการกระจายอำนาจและรายได้เพิ่มขึ้น และมีสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อย่างยั่งยืน ภายใต้การทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐอย่างเป็นธรรม มาตรการขับเคลื่อนสิทธิชุมชน คือ การให้ชุมชนดำเนินการด้านสิทธิชุมชนและกระจายอำนาจแก่ท้องถิ่น โดยให้สัดส่วนและอำนาจการบริหารจัดการแก่ชาวประมงที่ทำประมงแบบรับผิดชอบ โดยเงื่อนไขแห่งความสำเร็จสองประการ คือ การใช้ข้อมูลและความต้องการที่แท้จริงจากชุมชนมาวางแผนโครงการ และการบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ควรบูรณาการร่วมระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐ

คำสำคัญ: *สิทธิชุมชน ประมงพื้นบ้าน การค้นหาภาพอนาคต*

บทนำ

สถานการณ์ที่รัฐเป็นผู้มีอำนาจเหนือชุมชนในการกำหนดการบริหารจัดการในชุมชนจนละเมิดสิทธิหรือลดทอนการเข้าถึงสิทธิชุมชนของคนในชุมชนดั้งเดิม เกิดขึ้นเรื่อยมาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเป็นไปได้อย่างยากและถูกเพิกเฉยจากภาครัฐ จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีของชุมชนทั้งประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาลงลึกไปในระดับวิถีชีวิตของชุมชนทั้งด้านความเป็นอยู่ ปากท้อง การประกอบอาชีพ และสุขภาพอนามัย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ยังคงวนเวียนเป็นวัฏจักรในระดับสังคมต่อไป เป็นปัญหาความยากจน ปัญหาสังคม ปัญหาความขัดแย้ง และปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่รัฐจะต้องแก้ไขปัญหาคต่อไป เห็นได้จากกรณี โครงการก่อสร้างเหมืองในหลายพื้นที่

ไม่ว่าจะเป็นเหมืองแร่และโรงไฟฟ้าถ่านหินของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เหมืองดีบุกอำเภออรอนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เหมืองแร่โปแตชแหล่งอุดรใต้ จังหวัดอุดรธานี ประเด็นการช่วงชิงการถือครอง การใช้ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ผ่านทางกฎหมาย กรณีป่าชุมชนจนเกิดการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิของชุมชนที่อยู่กับป่ามาตั้งแต่ดั้งเดิม และกรณีกฎหมายอุทยานแห่งชาติที่กระทบต่อสิทธิชุมชนของชาวเล ซึ่งถูกจับกุมจากการทำประมงด้วยวิธีดั้งเดิม (Thapdacha, 2017)

ในสังคมไทยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับทุนที่มีลักษณะเป็นแบบพันธมิตรทางอำนาจ ทำให้รัฐมีอำนาจอย่างไม่จำกัดในการจัดการทรัพยากร ผูกขาดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ และใช้ความรุนแรงกับประชาชน (Satha-anand, 2010) อุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิในทรัพยากรในชุมชนของชาวประมงมักมาจากอุปสรรคด้านการขาดความรู้ด้านกฎหมาย ระเบียบ (Ginkel, 2009) กรณีเหล่านี้จะเห็นว่ารัฐอยู่ในฐานะผู้กุมกฎหมายมองข้ามสิทธิชุมชนดั้งเดิม และอำนวยความยุติธรรมให้แก่เอกชนทั้งที่ทรัพยากรหรือพื้นที่ที่อยู่อาศัยนั้น ชาวบ้านเป็นผู้มีส่วนในการใช้ การรักษาไว้ และมีสิทธิชุมชนเป็นสิทธิในการทำกินของคนที่อยู่ในพื้นที่ที่อาศัยและพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงชีวิตชาวบ้านมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ การรวมศูนย์ของรัฐระดับนโยบายซึ่งเห็นได้จากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่ละเลยการมีส่วนร่วมตัดสินใจอย่างแท้จริงจากชุมชน แม้โครงการอาจจะบรรลุเป้าหมายทางด้านเศรษฐกิจ แต่กลับส่งผลกระทบต่อด้านลบกับชุมชนตามมา เช่น โครงการ Sea Food Bank ภายใต้นโยบายแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุนในยุครัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ที่ส่งเสริมให้มีการออกโฉนดทะเล ซึ่งเป็นการเปลี่ยนให้ทะเลที่เป็นที่สาธารณะกลายเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคล มีพื้นที่ได้รับผลกระทบจากโครงการนี้เป็นวงกว้างในทะเลอ่าวไทยตอนล่าง ตั้งแต่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในกรณีการต่อสู้กับการขยายตัวของคอกหอยแครงที่อ่าวบ้านดอน ลงมาจนกระทั่งอ่าวปัตตานี ปัจจัยที่นำมาสู่ปัญหาความขัดแย้ง เนื่องจากการเลี้ยงหอยแครงส่งผลกระทบต่อชาวประมงพื้นบ้านทั้งเรื่องของปัญหาทรัพยากร เขตที่ทำกิน อุปสรรคการทำประมงโดยคู่ขัดแย้ง คือ ชาวประมงพื้นบ้านกับนายทุนผู้เลี้ยงหอยแครง ชาวประมงพื้นบ้านกับชาวบ้านด้วยกัน และนายทุนผู้เลี้ยงหอยแครงกับเจ้าหน้าที่รัฐ (Dumalee, 2017)

พื้นที่อ่าวปัตตานี (Pattani Bay) ตั้งอยู่ในจังหวัดปัตตานี ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ โดยพื้นที่อ่าวปัตตานีครอบคลุมขอบเขตการปกครองอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองปัตตานีและอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เป็น 1 ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประสบกับความไม่สงบ อันเป็นผลให้ประชาชนประสบกับความยากจน และมีคุณภาพชีวิตที่ไม่มั่นคง ในขณะที่อ่าวปัตตานีเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นฐานการดำรงชีวิตที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติสหภาพระหว่างประเทศ เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for the Conservation of Nature: IUCN) ได้ประกาศให้อ่าวปัตตานีเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล (Coastal Wetlands) แห่งหนึ่งของเอเชียที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552 อ่าวปัตตานีถือว่าเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของประชาชนชาวปัตตานี มีคุณค่า

และมีเอกลักษณ์เฉพาะในเชิงความหลากหลายและอุดมสมบูรณ์ทางชีวภาพสูงมาก ทำให้พื้นที่นี้เป็นแหล่งสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจสำคัญของชุมชนรอบอ่าวและอุตสาหกรรมประมงจังหวัดปัตตานี (Ministry of Natural Resources and Environment, 2014)

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 จนถึงปัจจุบัน อ่าวปัตตานีเผชิญกับปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติจากการพัฒนาเช่นเดียวกับพื้นที่อื่น สาเหตุหลักมาจากการใช้เครื่องมือและวิธีการประมงที่ผิดกฎหมายเพื่อจับสัตว์น้ำให้มากขึ้น การจับสัตว์น้ำขนาดเล็กเพื่อทดแทนผลผลิตที่ลดลง (Sugunnasil, 2001) การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดประกอบกับประชาชนขาดโอกาสในการเข้าถึงการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลแบบบูรณาการ และภาครัฐขาดนโยบายและมาตรการในการจัดการภาพรวมส่งผลให้ชาวประมงพื้นบ้านประสบปัญหาความยากจนและเกิดปัญหาตามมาเป็นลูกโซ่ (Hajisamae, 2014) จนบานปลายเป็นความขัดแย้งในชุมชน ซึ่งการลดลงของทุนทางสังคมและความยืดหยุ่นในเชิงระบบนิเวศมีผลอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล ทำให้การบริหารจัดการอ่าวปัตตานีที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จ

ปัญหาของชาวประมงนั้นไม่สามารถแก้ไขได้โดยปัจเจก ทั้งที่ในความเป็นจริงชาวประมงค่อนข้างมีความเป็นอิสระในการประกอบอาชีพ และใช้ชีวิตออกเรือหาสัตว์น้ำตามที่ตนถนัด และได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ใครถนัดหากุ้ง จะไม่ถนัดหาปลา บางคนถนัดหาหมึก หาทอย ซึ่งจะไม่ทับซ้อนกัน และมีวิถีของแต่ละช่วงเวลาแตกต่างกันไปตามสัตว์น้ำที่ตนหา ไม่ต้องถูกควบคุม หากอ่าวมีความอุดมสมบูรณ์ แต่เมื่อสภาพเปลี่ยนไปชาวประมงจึงหลีกเลี่ยงพื้นที่ที่ต้องเผชิญกับทั้งอำนาจรัฐในระดับประเทศและระหว่างประเทศจากกฎหมายและระเบียบที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ใหม่ แต่เมื่อทรัพยากรลดลง รายได้ลดลง แต่ค่าครองชีพสูงขึ้น ทำให้หลายคนแสวงหาวิธีการทำประมงให้มีรายได้โดยใช้เครื่องมือต่างจากวิถีเดิม ซึ่งยิ่งซ้ำเติมปัญหามากขึ้น การประนีประนอมและการรวมกลุ่มจึงอาจนำมาสู่ทางออกในการแก้ปัญหาเชิงลึกให้แก่ชาวประมงมากกว่าการใช้เพียงกฎหมายหรือการใช้อำนาจบังคับ เพื่อทำให้พวกเขาได้รับประโยชน์ในระยะยาวร่วมกัน แต่ด้วยลักษณะของการรวมกลุ่มของชาวประมงพื้นบ้านมักเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างเล็ก และอาศัยความสัมพันธ์เครือญาติหรือเพื่อน ซึ่งถือเป็นข้อได้เปรียบในการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Ginkel, 2009) และค่อนข้างอนุรักษ์นิยม รัฐจึงต้องส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มชาวประมง และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล โดยภาครัฐออกกฎหมายรับรองสิทธิให้กับชุมชนประมง (Jeerasatian, 1997)

อ่าวปัตตานีมีพลวัตของวิถีชีวิตชุมชน กลุ่มอาชีพ การทำประมง และทรัพยากรธรรมชาติตลอดเวลา (Hattha, 2014; Jussapalo, 2016) ในขณะที่มุมมองในการศึกษาจากสิ่งที่เกิดขึ้นในอ่าวปัตตานี และตัวแสดงที่สำคัญ คือ ชุมชน กลับได้รับการมองในฐานะผู้รับผลกระทบจากนโยบายการพัฒนาจากภาครัฐ ดังนั้น อ่าวปัตตานีจึงมีความสำคัญต่อการวิจัยชุมชนจากมุมมองของผู้ที่ควรมีบทบาทในการกำหนดอนาคตของชุมชน สถานการณ์ด้านสิทธิชุมชนในอ่าวปัตตานีทำให้ชาวประมงพื้นบ้านตระหนักว่าตนเองกำลังเสียสิทธิชุมชนหากยังคงปล่อยให้ทุกอย่างดำเนินต่อไป จึงนำมาสู่คำถามการวิจัยว่า สิทธิชุมชนที่ชาวประมงพื้นบ้านต้องการเป็นอย่างไร และด้วยสถานการณ์ด้านสิทธิชุมชน

ในอ่าวปัตตานีจะมีความเป็นไปได้เพียงใดในการทำให้เกิดภาพอนาคตของอ่าวปัตตานีผ่านมุมมองของชาวประมงพื้นบ้าน ตลอดจนมาตรการเพื่อขับเคลื่อนการเข้าถึงสิทธิของชุมชนประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานีว่าควรมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

ประกอบด้วย 3 ประการ คือ 1) ศึกษาบริบทชุมชนและปัญหาสิทธิชุมชนของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี 2) ศึกษาความต้องการด้านสิทธิชุมชนของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี และ 3) จัดทำมาตรการขับเคลื่อนการเข้าถึงสิทธิชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยให้ชุมชนในพื้นที่และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเรียนรู้ และทำความเข้าใจสภาพการณ์ในอดีตและปัจจุบัน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการกำหนดภาพอนาคต และนำเสนอแนวทางความเป็นไปได้เพื่อให้เกิดผลขึ้นจริง

ขอบเขตระยะเวลาและเนื้อหา

การวิจัยนี้ดำเนินการระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2560 ถึง มกราคม 2561 โดยมุ่งศึกษาสถานการณ์สิทธิชุมชนของชาวประมงพื้นบ้านในอ่าวปัตตานี และค้นหาความต้องการในลักษณะภาพอนาคต เพื่อประเมินความเป็นไปได้และกำหนดเป็นมาตรการขับเคลื่อนการเข้าถึงสิทธิชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี

ขอบเขตพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

พื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ดำเนินงานของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาโดยใช้การคัดเลือกแบบยึดจุดมุ่งหมายในการศึกษา เพื่อให้ได้ตัวแทนที่สามารถให้ข้อมูลและดำเนินกิจกรรมการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้แก่ ตัวแทนชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี และผู้นำชุมชนที่เคลื่อนไหวเพื่อสิทธิชุมชนอย่างต่อเนื่อง จำนวน 30 คน และกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 คน

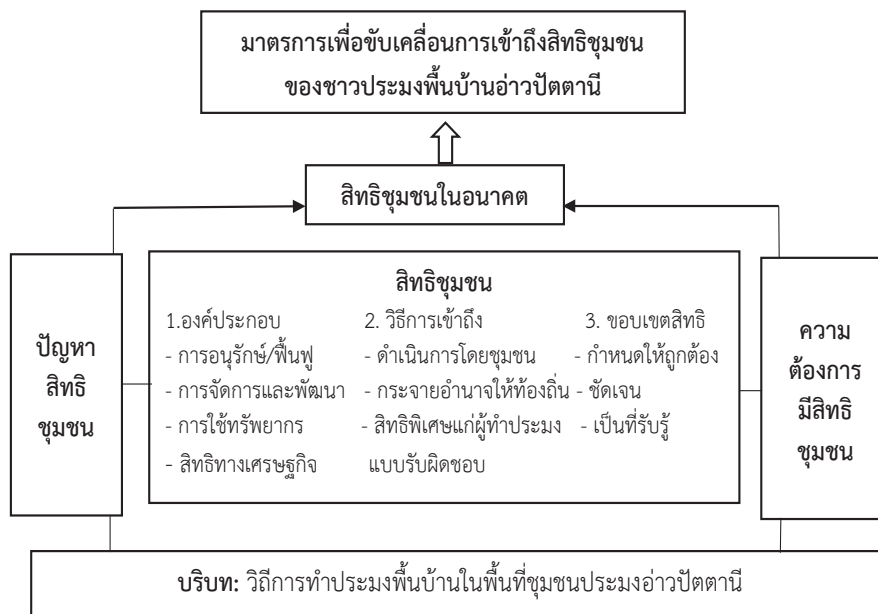
กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีและกระบวนการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดสิทธิชุมชนในการศึกษาสถานการณ์สิทธิของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานีอันนำไปสู่มาตรการขับเคลื่อนการเข้าถึงสิทธิชุมชน เนื่องจากสิทธิชุมชนเป็นเรื่องที่ได้รับการรับรองในระดับสากลปรากฏในกฎหมายระหว่างประเทศ มีเนื้อหาครอบคลุมสิทธิในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดี รวมถึงสิทธิกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และปกป้องมิให้ถูกเปลี่ยนแปลงทำลาย และสิทธิในการจัดการและพัฒนาฐานทรัพยากรภายใต้เงื่อนไขความยั่งยืนของฐานทรัพยากร สิทธิชุมชนจึงเป็นสิทธิที่ชุมชนให้การปกป้องรักษาทรัพยากรหรือตัวตนของตนเอง และเป็นสิทธิที่ชุมชนจะสร้างประโยชน์แก่สังคมทั้งด้านการจัดการ

ทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและอื่น ๆ อันสอดคล้องกับหลักการสิทธิที่ว่า สิทธิที่เจ้าของจะอ้างความชอบธรรมของตนเองได้ ให้อำนาจแก่เจ้าของที่กำหนดฝ่ายเดียว แต่ต้องเป็นการยอมรับจากสังคมไปพร้อมกัน (Thaweewong, 2009) ซึ่งการจำกัดสิทธินี้โดยกฎหมายจะทำได้ก็ต่อเมื่อเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมเท่านั้น และต้องจ่ายค่าทดแทนอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ รัฐยังต้องปรับปรุงกฎหมายและดำเนินการรองรับสิทธิชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น สังคมจึงมีหน้าที่สนับสนุนความเข้มแข็งชุมชนด้วย จึงจะทำให้สิทธิชุมชนมีความยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม สิทธิชุมชนไม่ใช่สิทธิครอบครองเป็นเจ้าของอย่างเบ็ดเสร็จเหมือนสิทธิปัจเจก และสิทธิรัฐที่เจ้าของใช้สิทธิตนเองกีดกันการเกี่ยวข้องจากภายนอกอย่างสิ้นเชิง แต่เป็นกิจกรรมที่ต้องการการสนับสนุนจากเครือข่ายท้องถิ่น ประชาสังคม และรัฐ โดยชุมชนสามารถจัดอำนาจความสัมพันธ์ในการเข้าถึงและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับสี่ประการ ประการแรก คือ การให้ความสำคัญกับ “สิทธิของผู้อ่อนแอ” ประการที่สอง คือ การครอบครองเพื่อการใช้ประโยชน์ ประการที่สาม คือ การครอบครองทรัพยากรในจำนวนจำกัดเฉพาะที่ใช้ประโยชน์ และประการสุดท้าย คือ การให้ความสำคัญกับสิทธิที่ไม่สร้างความเดือดร้อนหรือละเมิดสิทธิผู้อื่น

สำหรับหลักสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรประมงที่ยอมรับกันทั่วไป ได้แก่ การสร้างความตระหนักถึงสิทธิชุมชน/ความรับผิดชอบ (บทบาท) ของสถาบันองค์กรชุมชนที่จะจัดการทรัพยากร ต้องเป็นกลุ่มองค์กรของชาวประมงที่ตื่นตัว ซึ่งประกอบด้วย สิทธิในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง รักษาดูแลและทำการประมง สิทธิในการใช้ทรัพยากร หาด ฝั่ง จอดเรือ ตกปลา ฯลฯ และสิทธิในทางเศรษฐกิจ โดยมีเกณฑ์ในการแยกแยะสิทธิ คือ เกณฑ์เกี่ยวกับองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากร หมายถึง ความรู้ในระบบนิเวศของทรัพยากร ฤดูกาล ชนิดสัตว์น้ำ การเติบโต ถิ่นที่อยู่ ลักษณะนิสัย รู้จักเลือกจับ และความรู้ด้านความเชื่อ ที่เชื่อว่าทะเลเป็นของทุกคน สามารถจับปลาได้หากเคารพกติกาของชุมชน สำหรับด้านขอบเขตของสิทธิ ถึงแม้จะไม่ควรมีการจำกัดพื้นที่ว่าได้เท่าไร อย่างไร แต่ควรกำหนดขอบเขตการจัดการทรัพยากรในพื้นที่จากฐานทรัพยากรของระบบนิเวศให้ถูกต้องและปรากฏชัดเจนต่อชุมชนให้พวกเขาได้รับรู้สิทธิอันพึงมี เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากร และเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองให้ยั่งยืน ดังรูปกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีและวิธีการวิจัย ดังต่อไปนี้

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ภาครัฐในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำและตัวแทนชาวประมงพื้นบ้านเพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นจึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อค้นหาภาพอนาคต (Future Search Conference: F.S.C.) ระยะเวลา 2 วัน โดยคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากกลุ่มประชาชนและชาวประมงพื้นบ้านรอบอ่าวปัตตานี จำนวน 30 คน เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันดังนี้

1) การแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับสิทธิชุมชนผ่านการชมภาพยนตร์ต่างประเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิชุมชน 1 เรื่อง และให้แสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์ในพื้นที่เกี่ยวกับประเด็นเรื่องสิทธิชุมชน

2) กิจกรรมระดมสมอง กลุ่มละ 5 คน เพื่อตอบคำถามและสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ประเด็นความหลากหลายและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมรอบอ่าวปัตตานี ประเด็นปัญหาการเคลื่อนไหวในชุมชน การรวมกลุ่มในชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ความขัดแย้งในพื้นที่อ่าวปัตตานี

3) กิจกรรมการแสดงละครสะท้อนสถานการณ์สิทธิชุมชนและเสนอภาพอนาคตในชุมชนที่ต้องการให้เกิดขึ้น โดยให้ผู้เข้าร่วมแบ่งเป็นสามกลุ่มโดยสมัครใจ เพื่อคิดบทและแสดงละคร

4) กิจกรรมการวางแผนปฏิบัติการชุมชนเพื่อขับเคลื่อนภาพอนาคตของชุมชน โดยสรุปผลการนำเสนอจากละครแล้วให้ชุมชนร่วมกันค้นหาวิธีการ แนวทาง รูปแบบที่เป็นไปได้ และเงื่อนไขแห่งความสำเร็จที่จะนำไปสู่การเข้าถึงสิทธิชุมชนของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และได้ผ่านการรับรองด้านจริยธรรม การวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เลขที่รับรอง psu.pn.2-047/60

ผลการวิจัย

บริบทวิถีการทำประมงพื้นบ้านในอ่าวปัตตานี

ชาวประมงในอ่าวปัตตานี สามารถจำแนกได้เป็น ผู้ที่ทำประมงแบบรับผิตชอบ (Conservation Folk Fisherman) กับผู้ที่ทำประมงทั่วไป (Conventional Fisherman) ในการวิจัยนี้เรียกว่า ชาวประมงพื้นบ้านกับชาวประมงทั่วไป ซึ่งปรับเปลี่ยนเครื่องมือการทำประมงตามพัฒนาการของการจับสัตว์น้ำ พลวัตของวิถีการทำประมงชาวประมงในอ่าวปัตตานี คือ จากอดีตชาวประมงดั้งเดิมในชุมชนทำประมงพื้นบ้านเพื่อหาเลี้ยงชีพด้วยวิถีธรรมชาติ จับสัตว์น้ำที่ตนมีความชำนาญตามเครื่องมือและวิธีที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ชาวประมงพื้นบ้านมีทั้งประเภทที่มีเรือเล็ก และประเภทที่ไม่มีเรือซึ่งหากินตามชายเลน ใช้อุปกรณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ ในการจับปลา บางคนจับปลาด้วยมือหรือขา ชาวประมงพื้นบ้านแต่ละครอบครัวรู้จักฤดูกาล ช่วงเวลา และพื้นที่การทำประมงจนเป็นที่รู้จักกันในชุมชนว่าพื้นที่ใดเป็นพื้นที่ประจำในการหาสัตว์น้ำของครอบครัวไหน จนมีชื่อเรียกพื้นที่นั้น ๆ ที่ตนสามารถหาสัตว์น้ำแต่ละชนิดได้ การใช้สิทธิในการจับจองพื้นที่ทำมาหากินของคนสมัยก่อน ใช้ชื่อคนเป็นชื่อเรียกพื้นที่ เช่น ลาโจะ เปาะชะ ลาโจะเจชะดี ลาโจะดีอะระ ชาวบ้านเรียกพื้นที่นั้นเพราะเห็นว่าคน ๆ นั้น ออกไปหาปลาเป็นประจำทุกวันในเวลาเดิม และเวลานั้นเป็นพื้นที่ของเขา พอคนนั้นเสียชีวิตลงคนอื่นก็ไปใช้พื้นที่ในเวลานั้น ๆ ได้ แต่ต้องให้เกียรติและเคารพเจ้าของเดิม วิธีการแบบนี้ถือเป็นภูมิปัญญาในการแบ่งสรร และกระจายการจัดการพื้นที่เพื่อใช้ทรัพยากร ซึ่งเป็นวิถีปฏิบัติของคนในพื้นที่อ่าวปัตตานีที่สะท้อนการเคารพสิทธิของผู้มาก่อน ทำให้การใช้พื้นที่และประเภทของสัตว์น้ำที่ชาวประมงแต่ละครอบครัวใช้ ไม่ทับซ้อนกัน และด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทำให้ชาวประมงใช้ชีวิตอย่างพอเพียงไม่จำเป็นต้องหาสัตว์น้ำเพื่อสะสมเงินทองทรัพย์สิน เนื่องจากเห็นว่าถ้าจะกินเมื่อไรก็สามารถออกจับสัตว์น้ำได้หน้าบ้านตนเอง เมื่อสังคมพัฒนาขึ้นประชากรจำนวนมากขึ้น ประกอบกับมีคนนอกพื้นที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนเกิดเป็นชุมชนใหม่ ๆ มาพร้อมกับความคิดแบบทุนนิยม และนำเครื่องมือการจับสัตว์น้ำที่มีการพัฒนา ซึ่งแตกต่างจากเครื่องมือของชาวประมงดั้งเดิมในพื้นที่ ก่อให้เกิดปัญหาการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ส่งผลกระทบต่อวิถีเดิม โดยจับทั้งสัตว์เล็กและสัตว์ใหญ่ และบางครั้งนายทุนยังจับจองพื้นที่ในอ่าวเพื่อเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยห้ามใครจับสัตว์น้ำในพื้นที่นั้น และบางครั้งก็เป็นการกีดขวางการออกเรือหรือการใช้วิธีการจับสัตว์น้ำของชาวประมงตามวิถีดั้งเดิมที่เคยทำเป็นประจำ การใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำมีพัฒนาการมาตลอดเพื่อให้สามารถจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น เพื่อกอบโกยรายได้จากทรัพยากรในอ่าว ส่งผลให้การจัดสรรพื้นที่ และการกระจายทรัพยากรในพื้นที่อ่าวเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่สมดุล แตกต่างจากเดิม

มิติด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการจัดสรรทรัพยากรระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ในอ่าวปัตตานี เปลี่ยนไปอยู่ที่ภาครัฐและเอกชน ทำให้คนดั้งเดิมมีสิทธิลดลงจากการเข้าถึงการใช้ทรัพยากร การบริหารจัดการทรัพยากร ซึ่งนั่นย่อมส่งผลต่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรที่เสื่อมโทรมและลดลงจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อเนื่องต่อสิทธิทางเศรษฐกิจ คือ ทำให้ชาวประมงดั้งเดิมมีรายได้จากอาชีพประมงลดลงด้วย เนื่องจากโครงการพัฒนาจากภาครัฐที่ทำให้ระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไป การปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขนาดย่อม และครัวเรือน การใช้พื้นที่อ่าวเลี้ยงสัตว์น้ำ เศรษฐกิจจากนายทุนนอกพื้นที่ การที่นายทุนให้ชาวประมงที่ไม่มีทุนจ่ายค่าเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่สามารถจับสัตว์น้ำได้ไม่จำกัดเพื่อแลกกับการยังคงมีอาชีพและรายได้ วิธีการทำประมงที่ตรงข้ามกันทำให้เกิดการต่อสู้และความขัดแย้งระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ที่มีความคิด ความเชื่อ และการใช้ทรัพยากรที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจแบ่งเป็นสองฝ่ายหลัก ๆ คือ ผู้ที่ทำประมงแบบรับผิดชอบกับผู้ที่ทำประมงทั่วไป ปัจจุบันพบว่า กลุ่มคนที่ทำประมงพื้นบ้านแบบรับผิดชอบมีจำนวนลดน้อยลง แม้ว่าหลังจากเกิดการต่อสู้เรียกร้องสิทธิชุมชน และรัฐได้กำหนดนโยบายและตรากฎหมายเกี่ยวกับการทำประมงอย่างยั่งยืนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลพบว่ากฎหมายหรือนโยบายที่เกิดขึ้นภายหลังวิธีชุมชนดั้งเดิมมีทั้งกฎหมาย และนโยบายที่กระทบสิทธิชุมชนของชาวประมงพื้นบ้านและส่งเสริมสิทธิชุมชน ในขณะที่เมื่อการบังคับใช้กฎหมายหรือการนำนโยบายมาปฏิบัติยังคงต้องพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพบริบทชุมชนมากขึ้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอ่าวปัตตานีทำให้หลายครั้งทั้งชาวประมงที่ทำการประมงแบบทั่วไป และชาวประมงพื้นบ้านที่มีวิธีดั้งเดิมแต่ขัดต่อกฎหมายต้องตกอยู่ในฐานะของผู้ต้องหาหรือผู้ทำผิดกฎหมายด้วย เช่น แต่เดิมชาวประมงใช้วิธีการวางซั้งในทะเลเพื่ออนุบาลสัตว์น้ำ และจับสัตว์ที่มากอาศัยหลบอยู่บริเวณซั้งเป็นแหล่งรายได้ แต่เมื่อมีกฎหมายกำหนดพื้นที่การวางซั้งในทะเล หากใครฝ่าฝืนถือว่ากระทำความผิดกฎหมายเนื่องจากทำให้น้ำไหลเวียนได้ไม่ดี และมีผลต่อระบบนิเวศ แต่รัฐกลับใช้วิธีการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติโดยการประกาศเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำไม่ให้ชาวประมงพื้นบ้านจับสัตว์น้ำได้เพราะผิดกฎหมาย ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าการกฎหมายที่เกิดขึ้นภายหลังกลับละเมิดสิทธิชุมชน และทำให้ชุมชนไม่สามารถใช้สิทธิในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรในอ่าวและสิทธิในการใช้ทรัพยากรในอ่าวตามวิถีเดิมที่เคยทำมา เห็นได้ว่าในอ่าวปัตตานีเมื่อชาวประมงไม่ได้สิทธิในการบริหารจัดการก็จะส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงสิทธิในการอนุรักษ์ฟื้นฟู สิทธิในการใช้ และสิทธิทางเศรษฐกิจ เกิดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ปัญหาสังคมจากปัญหาปากท้อง และปัญหาความขัดแย้งตามมาจนถึงขั้นการใช้ความรุนแรงเพื่อต่อสู้/จัดการปัญหา ดังนั้น การให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชนในพื้นที่อ่าวปัตตานีจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเป็นธรรม การแก้ปัญหาคความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ความมั่นคงทางอาหาร ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อส่งต่อไปแก่ลูกหลานในอนาคต

ปัญหาด้านสิทธิชุมชนของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี

จากกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิทธิชุมชนที่ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมชมภาพยนตร์เรื่องอวตารประเด็นเกี่ยวกับสิทธิชุมชนที่ปรากฏในเรื่อง คือ ต้นไม้ใหญ่ที่ชาวเผ่า

โอมาคายาเชื่อว่าป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนใช้ประโยชน์ร่วมกัน การทำลายต้นไม้จากคนนอกก็เปรียบเสมือนการเข้าไปละเมิดสิทธิชุมชนของคนดั้งเดิม เป็นการบีบบังคับให้คนดั้งเดิมต้องย้ายออกไปจากพื้นที่ เพราะทรัพยากรที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตถูกทำลาย พวกเขาจึงรวมตัวกันต่อสู้กับการรุกรานของคนนอกเพื่อรักษาต้นไม้ไว้ ซึ่งเป็นการรักษาสีทธิชุมชนดั้งเดิมคงวิถีชีวิตของพวกเขาต่อไป

ผู้วิจัยใช้กิจกรรมนี้เพื่อสำรวจมุมมองด้านสิทธิชุมชนของผู้เข้าร่วม โดยใช้การแลกเปลี่ยนพูดคุยและให้เปรียบเทียบสถานการณ์ด้านสิทธิชุมชนจากภาพยนตร์กับพื้นที่อ่าวปัตตานีหลังจากชมภาพยนตร์พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสะท้อนว่า สิ่งที่ชุมชนประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานีประสบนั้นคล้ายคลึงกับในภาพยนตร์ คือ ชาวประมงพื้นบ้านมีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงและสอดคล้องกับฐานทรัพยากรธรรมชาติในอ่าวต่อมามีคนนอกเข้ามารุกล้ำวิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่าว แต่สิ่งที่แตกต่างกัน คือ ในภาพยนตร์เป็นการต่อสู้ของกลุ่มคนสองฝ่ายด้วยการใช้กำลัง แต่ในอ่าวปัตตานีเป็นการต่อสู้ด้วยกฎหมาย โดยที่เจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นคนกลาง มีพฤติกรรมเอนเอียงไปทางการเอื้อประโยชน์ให้ฝ่ายนายทุนโดยใช้ความได้เปรียบศึกษากฎหมาย และพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์จากช่องโหว่ของกฎหมายได้ ในขณะที่ชาวบ้านในพื้นที่ไม่มีความรู้ด้านกฎหมาย และไม่รู้จักสิทธิของตนเองจึงถูกละเมิดและรุกรานสิทธิ

เมื่อพิจารณาในหลักการของสิทธิชุมชนพบว่า ผู้เข้าร่วมค่อนข้างมีความเข้าใจด้านองค์ประกอบของสิทธิชุมชน การเข้าถึงสิทธิชุมชนและขอบเขตของสิทธิชุมชน คือ กรอบสิทธิชุมชนด้านองค์ประกอบ 1) การอนุรักษ์/ฟื้นฟู 2) การบริหารจัดการ/ออกแบบ 3) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อหาเลี้ยงชีพ ซึ่งสืบเนื่องกับข้อ 4) สิทธิทางเศรษฐกิจ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีมุมมองว่าชุมชนดั้งเดิมมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องอิงอาศัยกับอ่าวปัตตานีในทุกมิติ ชาวประมงพื้นบ้านเชื่อว่า สิทธิชุมชนอ่าวปัตตานี ใครก็ได้มีสิทธิเท่ากันในการประกอบอาชีพ แต่ต้องเคารพพื้นที่ทำกิน สำหรับสิทธิความเป็นเจ้าของ ไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นของทุกคน คนในชุมชนมีสิทธิเท่าเทียมกัน แต่สิ่งที่เกิดขึ้น คือ กลุ่มคนบางกลุ่มกลับอ้างสิทธิชุมชนเพื่อเข้าไปจับจองพื้นที่ของสาธารณะ ซึ่งอาจกระทบสิทธิของคนอื่นที่เป็นการทำประโยชน์ในพื้นที่โดยคนส่วนใหญ่ที่ไม่เห็นด้วย และละเมิดสิทธิชุมชน

สำหรับด้านการเข้าถึงสิทธิชุมชน ไม่ได้ดำเนินการโดยชุมชน มุมมองของชาวประมงพื้นบ้านเห็นว่าการพัฒนาที่ทำให้ชุมชนที่มีวิถีแบบดั้งเดิมกลายเป็นเมือง การนำเอาความเจริญและโครงการต่าง ๆ เข้ามาในพื้นที่จนบางครั้งละเลยการพิจารณาว่าขัดหรือกระทบวิถีชีวิต อาชีพ และความเป็นอยู่ของคนดั้งเดิม ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยให้มีการใช้อุปกรณ์จับสัตว์น้ำทำลายฐานทรัพยากร นโยบายหรือโครงการที่ทำให้พื้นที่สาธารณะกลายเป็นพื้นที่ของปัจเจกบุคคล จึงนำไปสู่การตั้งคำถามจากชาวประมงพื้นบ้านว่า ในกระบวนการพัฒนา ประชาชนในชุมชนมีสิทธิแค่ไหนในการตัดสินใจโครงการในพื้นที่ของเขา ซึ่งสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับอ่าวปัตตานีอยู่ในจุดที่การพัฒนาต้องแลกมากับความเหลื่อมล้ำของชุมชน สังคม การล่มสลายของวัฒนธรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยชุมชนอาจไม่มีสิทธิเลือกกว่าเขาต้องการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในอ่าวปัตตานีหรือไม่ สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม ซึ่งกล่าวถึงข้อบกพร่องของการทำ

ประชาคมในชุมชน คือ ไม่ได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะชาวประมงพื้นบ้าน เนื่องจากผู้จัดประชาคมไม่ถามความเห็นของประชาชน และเป็นการทำประชาคมที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้โครงการภาครัฐที่เกี่ยวกับอ่าวปัตตานีเปิดช่องว่างให้ปัจเจกบุคคลเข้ามาแทรกแซง เช่น โครงการสร้างเขื่อนกั้นปากอ่าว ทำให้น้ำลึกเพื่อใช้เป็นทางเดินเรือพาณิชย์ ทำให้กระแสน้ำไหลผิดปกติ ส่งผลให้จำนวนสัตว์น้ำบริเวณดังกล่าวลดลงอย่างรวดเร็ว เกิดผลกระทบต่อชาวประมงพื้นบ้านที่มีวิถีดั้งเดิม คือ อาชีพจับกุ้งเคยขายขาดรายได้ วันละ 700-1,000 บาท เนื่องจากกุ้งเคยไม่เข้าในอ่าว เพราะสภาพที่ดินเปลี่ยนไปเป็นเขื่อนปูน ซึ่งสะท้อนว่าโครงการเหล่านี้ละเมิดสิทธิประมงพื้นบ้านในการทำมาหากินเลี้ยงครอบครัว นอกจากนี้ การจัดประชาคมที่มีผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ คือ ผู้นำหรือพวกพ้องมากกว่าชาวบ้าน ทำให้เสียงจากชาวบ้านในเวทีเป็นเพียงเสียงส่วนน้อยที่ไม่มีอำนาจในการต่อรอง ทำให้ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงไม่สะท้อนกลับไปยังผู้มีอำนาจ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ปัญหาด้านการเข้าถึงสิทธิชุมชนจากกรณีนี้ มี 2 ประการ คือ ประการแรก การทำประชาคม ซึ่งชาวบ้านไม่สามารถเข้าถึงการมีส่วนร่วม เนื่องจากคนที่ถูกเรียกมาทำประชาคมเป็นพวกพ้องกับผู้นำ สร้างความเบื่อหน่ายให้กับชาวบ้าน เนื่องจากมองว่าการประชาคมสุดท้ายไม่ได้ช่วยให้ปัญหาที่สะท้อนไปในเวทีได้รับการแก้ไข และต้องดำเนินการแก้ปัญหาด้วยตนเองมากกว่าการพึ่งพารัฐจากกระบวนการทำประชาคม รวมถึงปัญหาความไม่เชื่อใจเรื่องความโปร่งใสในการมีส่วนร่วมของการทำประชาคม และประการที่สอง ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นเจ้าหน้าที่รัฐและเอกชนที่ไม่เท่าเทียมกับประชาชนที่มักได้รับผลกระทบและความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร หรือการตีความการกระทำที่สุ่มเสี่ยงต่อการทำผิดกฎหมาย ส่งผลให้การนำนโยบายหรือกฎหมายต่าง ๆ ไปปฏิบัติมักเอียงไปทางผู้มีอำนาจด้านทรัพยากรการเงินมากกว่าชาวบ้าน สิทธิชุมชนในเรื่องวิธีการเข้าถึงสิทธิประเด็นการดำเนินการในชุมชนนั้น ในบริบทของอ่าวปัตตานีที่มีช่องว่างตั้งแต่จุดเริ่มต้น คือ โอกาสในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ย่อมทำให้ระดับการดำเนินการโดยชุมชนซึ่งเป็นระดับที่สูงกว่ายิ่งยากต่อการเข้าถึงสิทธิชุมชนตามไปด้วย

นอกจากนี้ ปัญหาการถูกละเมิดสิทธิชุมชนจากการรวมศูนย์ของผู้มีอำนาจนอกพื้นที่ที่อาศัยข้อได้เปรียบในการใช้อำนาจตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ ในอ่าวผ่านนโยบายและการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนทำให้เห็นว่าสิทธิดังกล่าวไม่ได้ดำเนินการโดยชุมชน แต่ดำเนินการโดยเอกชน ซึ่งบางช่วงได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ในขณะที่ด้านขอบเขตสิทธินั้นผู้เข้าร่วมสะท้อนถึงช่องว่างของขอบเขตสิทธิชุมชนในอ่าวปัตตานีว่า ไม่ได้มีการกำหนดขอบเขตการใช้พื้นที่สิทธิชุมชนที่ชัดเจน ทำให้คนนอกเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่โดยขาดความรับผิดชอบและกระทบต่อวิถีชีวิตและรายได้ของชุมชนดั้งเดิม สำหรับการเผยแพร่ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนก็ยังไม่ได้ให้ความรู้ต่อชาวบ้านธรรมดาในพื้นที่ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าผู้ที่มิบทบาทในการเคลื่อนไหวหรือต่อสู้เรียกร้องด้านสิทธิชุมชนในพื้นที่จึงมีเพียงกลุ่มผู้นำของชาวประมงพื้นบ้านที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกไม่ว่าจะเป็นองค์กรนอกภาครัฐ (NGOs) ภาคประชาสังคมด้านสิ่งแวดล้อมและสถาบันการศึกษา กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐบางคนเท่านั้น

ปรากฏการณ์ข้างต้นสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมการนำเสนอละครสมมติ¹ ที่มีชื่อเรื่องว่า “อ่าวตานี้ใครครอง” จุดเริ่มต้นของเรื่อง คือ ชาวบ้านคุยกันว่า สัตว์น้ำมีจำนวนน้อยลง จึงพากันไปหาเจ้าหน้าที่รัฐ และถามว่าทำไมจึงปล่อยให้ใช้เครื่องมือทำลายล้างในอ่าว เพราะสร้างความเดือดร้อนให้ชาวประมงพื้นบ้าน เจ้าหน้าที่รัฐคนนั้นตอบกลับมว่า มีกฎหมายที่กำหนดว่าเครื่องมือทำลายล้างผิดกฎหมาย แต่การนำกฎหมายไปบังคับใช้ไม่จริงจัง และเห็นใจในปัญหาของชาวประมง แต่เครื่องมือดังกล่าวมาจากนายทุน วันต่อมาเจ้าหน้าที่รัฐคนนั้นจึงไปหานายทุนผู้ขายเครื่องมือประมงทำลายล้าง และขอร้องให้เลิกขายเครื่องมือ เนื่องจากตนละอายที่มีชาวบ้านมาเรียกร้องให้ตนออกกฎหมายห้ามการนำเครื่องมือดังกล่าวมาขายในหมู่บ้าน แต่นายทุนกลับตอบมาว่า ไม่ได้ เพราะตนเองจะขาดทุนหากไม่นำมายขายให้ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่รัฐจึงตอบกลับไ้ว่า ผมก็เกรงใจท่านเพราะท่านให้เงินผม นายทุนจึงเลี้ยงน้ำชาเจ้าหน้าที่รัฐรายนั้นเพื่อแลกกับการให้ไปเจรจากับชาวบ้านให้เลิกต่อต้านนายทุน

ละครสมมติเรื่องนี้ หากพิจารณาชื่อเรื่อง เสมือนการตั้งคำถามว่า อ่าวปัตตานีแท้จริงแล้วเป็นของใคร และใครควรได้ใช้ประโยชน์จากอ่าวที่เคยมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ระหว่างคนในอ่าวปัตตานีที่อนุรักษ และใช้ทรัพยากรอย่างรับผิดชอบตามวิถีดั้งเดิมมาอย่างยาวนานกับคนนอกที่เข้ามาครอบงำประโยชน์จากอ่าวโดยขาดการใส่ใจ สะท้อนปัญหาด้านสิทธิชุมชนสองประการ คือ ประการแรก เป็นการเสียตีสีพหุติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ไม่ทำตามกฎหมาย ซึ่งชาวบ้านมองว่าสาเหตุที่รัฐกับเอกชนช่วยเหลือกัน เนื่องจากผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งเป็นปัญหาสาเหตุของปัญหาสิทธิชุมชนในด้านการเข้าถึงสิทธิชุมชนในด้านดำเนินการโดยชุมชน แต่อำนาจในการดำเนินการกลับอยู่ที่ส่วนกลางไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นและการให้เจ้าหน้าที่นำกฎหมายหมายมาบังคับใช้ ตรงกับข้อมูลในประเด็นเรื่องการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำผิดกฎหมาย เช่น ไอ้โง่ หรือลอบพับ ปัจจุบันรัฐบาลยุคคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ปฏิรูปการทำประมงโดยการจัดการอย่างยั่งยืนและเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ประกาศใช้กฎหมายห้ามใช้ไอ้โง่จับสัตว์ทะเล แต่กฎหมายดังกล่าวไม่สามารถบังคับใช้ได้ เนื่องจากขาดการเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่รัฐ เมื่อชาวประมงไปเรียกร้องให้จับผู้ใช้ไอ้โง่กลับพบว่า ไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจัง และปัญหาดังกล่าวยังคงอยู่อย่างต่อเนื่อง และขยายไปสู่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้และผู้ที่ไม่สนับสนุนการใช้เครื่องมือจับสัตว์ดังกล่าว รวมทั้งส่งผลให้ทรัพยากรสัตว์น้ำและรายได้ของทั้งชาวประมงพื้นบ้านและคนที่ใช้ไอ้โง่เองลดลงอีกด้วย เช่นเดียวกับกรณีที่รอบอ่าวปัตตานี มีปัจเจกบุคคลสร้างคอนโดกันนางแอ่น ทำให้นักที่มากินอาหารที่ซึ้งของชาวบ้านย้ายไปอยู่อาศัยและทำรังที่คอนโดกัน ทั้งที่ชาวบ้านทำแหล่งอาหารให้นัก แต่ปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นเอกชนคนนอกพื้นที่ได้รังนกไปขาย และครอบงำทรัพยากรไปหมด โดยไม่มีส่วนแบ่งให้กับชาวบ้านที่สร้างสิ่งแวดล้อมให้อุดมสมบูรณ์เพื่อให้มีอาหารตามธรรมชาติ นอกจากนี้ การทำซึ้งในทะเล ซึ่งเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ทำลายระบบนิเวศทำให้ระบบหมุนเวียนน้ำไม่ดี แต่ชาวบ้านกลับมองว่ารัฐละเมิดสิทธิชุมชน เนื่องจากการสร้างซึ้งในทะเล

¹เป็นส่วนหนึ่งของการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อค้นหาภาพอนาคต (F.S.C.) โดยผู้วิจัยกำหนดให้ผู้ร่วมกิจกรรมแบ่งออกเป็นสามกลุ่มตามความสนใจ และให้ทุกกลุ่มคิดละครสมมติ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง คัดบท เนื้อเรื่องที่ตนเองต้องการนำเสนอภายในเวลาหนึ่งชั่วโมง และให้สมาชิกในกลุ่มนำเสนอด้วยการแสดงละคร เรื่องละไม่เกิน 15 นาที

ชาวประมงต้องการฟื้นฟูสัตว์น้ำให้อุดมสมบูรณ์ ซึ่งซึ่งถือเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำและเป็นแหล่งรายได้ให้แก่ชาวประมง การดำรงชีวิตแบบเดิมของชาวบ้านที่มีมาก่อนที่กฎหมายกำหนดในขณะนี้กลับขัดแย้งกับกฎหมายที่กำหนดขึ้นมาภายหลัง ซึ่งขัดกับวิถีชีวิตดั้งเดิมและขัดต่อสิทธิในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

สถานการณ์ดังกล่าวกำลังเป็นปัญหาที่ทำให้ชุมชนหันมาตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ชาวประมงพื้นบ้านดั้งเดิม กล่าวว่า “คนนอกไม่สนใจทรัพยากรในพื้นที่เท่าคนใน” กฎหมายที่มาจากประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ย่อมไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเมื่อนำมาบังคับใช้ ประกอบกับเมื่อเจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยสาเหตุหลายประการ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องพบว่า การนำกฎหมายหลายฉบับไปบังคับใช้ในทางปฏิบัตินั้นมีความละเอียดอ่อนซึ่งเสี่ยงต่อการทำผิดกฎหมายของเจ้าหน้าที่ และด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณและกำลังคน เช่น หากเจ้าหน้าที่ต้องตระเวนตรวจสอบการทำเครื่องมือประมงผิดกฎหมายนั้น จำเป็นต้องเป็นความผิดซึ่งหน้า ซึ่งหากเพียงแค่ครอบครองยังไม่สามารถจับกุมผู้ครอบครองได้ เนื่องจากตัวเจ้าหน้าที่เองอาจถูกฟ้องร้องฐานหมิ่นประมาทได้ นอกจากนี้ ข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและกำลังคนทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายเรื่องค่าน้ำมันเรือ การบำรุงรักษาเรือ และอุปกรณ์ซึ่งมีไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน เนื่องจากปัญหาด้านกระบวนการดำเนินการภาครัฐที่อาจล่าช้า เป็นต้น นอกจากนี้ หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในพื้นที่อ่าวปัตตานีมีหลายหน่วยงานที่บทบาทแตกต่างกัน ดังนั้น อาจประสบปัญหาเรื่องความคล่องตัวในการปฏิบัติหน้าที่ หากการลงพื้นที่ทำงานทุกครั้งต้องไปพร้อมกัน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ครบวงจร

ด้วยสถานการณ์ทั้งหมดทำให้ปัญหาและผลกระทบตกแก่ชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก ประการที่สอง คือ ปัญหาด้านสิทธิชุมชนในการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรและสิทธิทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของสิทธิชุมชนที่สะท้อนว่านายทุนและชาวประมงสนใจแต่ผลประโยชน์ของตนเอง จนเกิดเป็นความขัดแย้งของชาวประมงทั่วไปกับชาวประมงพื้นบ้าน แม้ว่าชาวประมงทั้งสองกลุ่มต่างมีเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องทำเพื่อปากท้องของครอบครัวทั้งสิ้น แต่การทำประมงแบบกอบโกยจากทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านสูญเสียรายได้ และต้องเปลี่ยนอาชีพหากสัตว์น้ำลดลงจากการทำประมงโดยใช้เครื่องมือกฎหมาย และทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยพฤติกรรมของรัฐและนายทุนเป็นสาเหตุของปัญหาเรื้อรัง และส่งผลกระทบบานปลายที่ยากต่อการแก้ไข

ข้อมูลจากละครสมมติเรื่อง “อย่าลืมฉัน” เป็นเรื่องของครอบครัวชาวประมงพื้นบ้านครอบครัวหนึ่งมีพ่อ แม่ ลูก นั้งคุยกันว่าปลาหาไม่ได้ จึงไม่มีเงินให้ลูกไปเรียน ต้องไปหากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เมื่อไปเจอผู้นำ ผู้เป็นพ่อจึงปรับทุกข์ให้ฟังว่า รายได้จากการหาปลาของเขาไม่พอเลี้ยงดูครอบครัว ผู้นำชุมชนจึงให้ไปหานายอำเภอ เมื่อไปพบนายอำเภอ นายอำเภอถามว่าต้องการอะไร ชาวบ้านจึงบอกว่าต้องการเปิดหรือแพะมาเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมในช่วงมรสุมที่ไม่สามารถออกเรือได้

ปัญหาด้านสิทธิชุมชนจากเรื่องนี้ คือ ปัญหาด้านการกำหนดขอบเขต ที่ไม่ได้มีการกำหนดขอบเขตด้านสิทธิอย่างถูกต้องตามวิถีของชาวประมงแต่ละประเภท และไม่ได้มีความชัดเจนว่าชาวประมงพื้นบ้านมีขอบเขตด้านสิทธิแค่ไหนเพียงไร โดยสร้างการรับรู้และเคารพสิทธิของชุมชนดั้งเดิมไม่ให้เกิดกระทบกับวิถีเดิมจนส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบของสิทธิทางเศรษฐกิจของชาวประมงพื้นบ้าน สะท้อนว่าการทำอาชีพประมงพื้นบ้านมีลักษณะการหาเช้ากินค่ำ และไม่ได้จับปลาแบบกอบโกย วันไหนได้ออกเรือก็มีรายได้ วันไหนไม่สามารถออกเรือได้ รายได้ก็หายไปด้วย ซึ่งเป็นวิถีดั้งเดิมของชุมชนในพื้นที่ที่หาพอกินไม่กระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร แต่ขณะเดียวกัน เมื่อสภาพความสมบูรณ์ในอ่าวเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวประมงก็ต้องปรับตัวตาม โดยเรียนรู้การทำอาชีพอื่นเพิ่มเติมเพื่อหาเลี้ยงชีพ ช่องว่างที่เกิดขึ้น คือ เมื่อทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง ชาวประมงไม่มีรายได้ดั้งเดิม จากปัญหาดังกล่าวเห็นได้จากข้อมูลกิจกรรมที่ 2 กิจกรรมระดมสมอง ผู้เข้าร่วมให้ข้อมูลว่าการเข้ามาของนายทุนทำนากุ้งและโรงงานอุตสาหกรรมที่ทำให้ป่าชายเลนเสื่อมโทรมและลดลง ส่งผลต่อปริมาณสัตว์น้ำจากเดิมที่ปลาวางไข่ แล้วไข่ปลาเสีย 20 เปอร์เซ็นต์ ปัจจุบันเพิ่มไข่ปลาเสียถึง 80 เปอร์เซ็นต์ และทำให้สาหร่ายผมนางที่เป็นพืชเศรษฐกิจของท้องถิ่นมีปริมาณลดลงด้วย ชาวประมงพื้นบ้านประเภทที่ไม่มีเรือ แต่จับสัตว์น้ำด้วยภูมิปัญญาตามชายเลนเริ่มหายไป ระบบนิเวศที่เสื่อมโทรมจากการพัฒนาที่หนีห่างจากสภาวะดั้งเดิมหันมาใช้ระบบคิดและระบบคุณค่าแบบสังคมเมือง โดยนำความเจริญมาสู่พื้นที่จนละเลยการพิจารณาวิถีชีวิต อาชีพ และความเป็นอยู่ของคนดั้งเดิมในพื้นที่นี้เองที่เป็นปัญหาละเมิดสิทธิประมงพื้นบ้านในการทำมาหากินเลี้ยงชีพเลี้ยงครอบครัว จึงเป็นปัญหาสิทธิชุมชนในองค์ประกอบด้านการใช้ทรัพยากรต่อเนื่องถึงสิทธิทางเศรษฐกิจด้วย

ละครเรื่องเรื่องสุดท้าย ชื่อเรื่อง “ตะโละตานิงรูเมาะห์ก็ตอ” เนื้อเรื่องโดยสรุปมีอยู่ว่า ชาวประมงพบว่าสัตว์น้ำลดลงมากจากการทำประมงที่ใช้เครื่องมือทำลายล้าง จึงร้องเรียนผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนจึงไปร้องเรียนที่เจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากชาวบ้านทำมาหากินลำบาก เจ้าหน้าที่รัฐจึงบอกว่าจะให้อวนเพิ่ม ผู้นำชุมชนจึงตอบกลับไปได้ว่าการให้อวนเพิ่มไม่ได้เป็นการช่วยเหลือที่ตรงจุด เนื่องจากชาวบ้านต้องการการจัดการที่ยั่งยืน

จากบทละครนี้ สะท้อนให้เห็นปัญหาสิทธิในด้านองค์ประกอบและการเข้าถึงสิทธิที่พบว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ คือ การแก้ไขปัญหของภาครัฐที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้านและมุ่งแก้ไขเฉพาะหน้า โดยไม่ค้นหาสาเหตุเพื่อแก้ไขอย่างยั่งยืน และขัดกับสิทธิชุมชน ซึ่งมาจากการพึ่งพิงจากชาวบ้านจริง ๆ

ละครทั้งสามจากเรื่องกิจกรรมนี้ ได้ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นละครที่ทำให้เข้าใจและเห็นภาพชัดเจนมากขึ้น ในเรื่องสถานการณ์สิทธิชุมชน ผ่านการนำเสนอให้เห็นวิถีดั้งเดิม พลวัตของอ่าวปัตตานีสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งผลกระทบของปัญหา โดยสอดแทรกความต้องการของชาวประมงพื้นบ้านไว้ในละคร ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวประมงพื้นบ้านคิดและประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน ขณะเดียวกันก็ฉายให้เห็นภาพอนาคตที่ชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานีวาดฝันอยากให้เกิดขึ้น

ความต้องการด้านสิทธิชุมชนในอนาคตของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลข้างต้นพบว่า ความต้องการของชาวประมงพื้นบ้านปรากฏสอดคล้องตรงกันในกิจกรรมทุกกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นละครสมมติ การแลกเปลี่ยนพูดคุยหรือการสัมภาษณ์กลุ่ม ซึ่งความต้องการของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี มีประเด็นด้านสิทธิชุมชน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ความต้องการด้านชุมชน คือ ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ดั้งเดิม ซึ่งจะทำให้ชาวประมงมีรายได้เพียงพอ และ 2) ความสัมพันธ์ทางอำนาจและปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ คือ ความต้องการด้านการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องการให้อยู่เคียงข้างประชาชน สร้างสมดุลทางอำนาจและคำนึงถึงสิทธิชุมชน ดังนั้น ชาวบ้านในพื้นที่จึงควรมีสิทธิในการบริหารจัดการ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเชื่อมโยงกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มที่ชาวประมงพื้นบ้านแสดงให้เห็นเชื่อว่าการอ่าวปัตตานีเป็นพื้นที่สาธารณะ เพราะเชื่อว่า “ทะเลเป็นของพระเจ้า” ทำให้วิถีชีวิตของคนดั้งเดิมสอดคล้องและสัมพันธ์กับธรรมชาติ โดยคำนึงถึงความสมดุลและการฟื้นฟูธรรมชาติ

อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์เงื่อนไขที่ทำให้สิทธิชุมชนในอนาคตประสบผลสำเร็จกลับพบว่า ชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่อ่าวปัตตานี ต้องการให้ภาครัฐและหน่วยงานภายนอกเข้ามาสนับสนุนมากกว่าต้องการดำเนินการโดยชุมชนเอง เช่น ต้องการให้หน่วยงานรัฐบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับเครื่องมือทำลายล้างอย่างจริงจัง มีประสิทธิผล และส่งเสริมอาชีพจากการทำอาชีพประมงพื้นบ้านที่มีรายได้ลดลงจากจำนวนสัตว์น้ำลดลง นอกจากนี้ ยังต้องการให้ร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรร่วมกับชาวบ้าน โดยทำโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการ และวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน ซึ่งสาเหตุอาจมาจากชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่อ่าวปัตตานีมีความเข้าใจหลักสิทธิชุมชน ได้รวมกลุ่มกัน และดำเนินกิจกรรมตามหลักสิทธิชุมชนอยู่แล้วจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพที่หารายได้โดยยึดถือและดำเนินการด้วยแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพราะเชื่อว่าทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์จะทำให้ตนเองมีรายได้และอาชีพอย่างยั่งยืน เช่น กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มที่เคลื่อนไหวเพื่อสิทธิชุมชนมาตั้งแต่อดีต โดยมีหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมให้การสนับสนุน แต่สิ่งที่ยังเป็นช่องว่างและปัญหาที่ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านดั้งเดิมไม่สามารถเข้าถึงสิทธิกลับมาจากกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐ และการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐทั้งเรื่องความโปร่งใส และความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นปกครองกับเอกชน ที่ยังคงเป็นปัญหาสำคัญและละเมิดสิทธิชุมชน ดังนั้น อาจสรุปเบื้องต้นได้ว่าการเข้าถึงสิทธิชุมชนของชาวประมงพื้นบ้านในอ่าวปัตตานีเป็นการดำเนินการแบบล่างขึ้นบน หรือแนวราบในพื้นที่ค่อนข้างประสบความสำเร็จ ขณะที่การดำเนินการแบบบนลงล่างของภาครัฐกลับเป็นอุปสรรคที่ทำให้การเข้าถึงสิทธิเป็นไปได้ยาก

การดำเนินการโดยชุมชนเรื่องการอนุรักษ์/ฟื้นฟู การจัดการและพัฒนา การใช้ทรัพยากร โดยต้องการให้เจ้าหน้าที่รัฐบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เรื่องการควบคุมเครื่องมือทำประมงผิดกฎหมาย เพื่อให้สัตว์น้ำได้รับการฟื้นฟูให้มีจำนวนมากขึ้น และทำให้ชาวประมงพื้นบ้านมีอาชีพ มีรายได้เลี้ยงปากท้องและครอบครัวดั้งเดิม ดังละครสมมติเรื่องอย่างลิ้มฉั่น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมการวางแผนปฏิบัติการชุมชน พบว่า สิทธิชุมชนที่ชาวประมงพื้นบ้านต้องการ คือ ด้านการให้สิทธิพิเศษ

แก่ผู้ทำประมงพื้นบ้าน ซึ่งกรณีนี้คือ ความต้องการเฉพาะหน้าด้านการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งความต้องการด้านอาชีพเสริมนั้นผู้เข้าร่วมได้เสนอผ่านละคร คือ อาชีพการถักอวน การเลี้ยงแพะ แกะในที่แคบ การเลี้ยงปูดำ โดยให้รัฐส่งเสริมอุปกรณ์ งบประมาณ และพันธุ์สัตว์ เป็นต้น ขณะเดียวกันก็มีความต้องการในระยะยาว คือ องค์ประกอบของสิทธิด้านการอนุรักษ์/ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์ โดยไม่ให้เครื่องมือทำลายล้างหรือผิดกฎหมายในอ่าว และสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ให้มีสัตว์พื้นถิ่นและสัตว์หายากหรือใกล้สูญพันธุ์มากขึ้น เช่น ปะการัง กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วย กุ้งมังกร เต่าทะเล พะยูน เป็นต้น ความต้องการเหล่านี้ ชาวประมงคาดหวังให้มีการตอบสนองที่ตรงจุด เห็นได้จากละครสมมติเรื่องสุดท้ายชื่อเรื่อง “ตะโลเตตานิงรูมาะหะก็ตอ” สิทธิชุมชนในอนาคตจึงต้องประกอบด้วยสิทธิในการบริหารจัดการและพัฒนาพื้นที่โดยการอนุรักษ์/ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติด้วยวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ เพื่อการจัดการทรัพยากรในการหาเลี้ยงชีพ ซึ่งเป็นสิทธิทางเศรษฐกิจของชุมชนดั้งเดิม ซึ่งชาวประมงที่ทำอาชีพประมงแบบจับผิดชอบควรมีอำนาจและส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สูงกว่าคนทั่วไปจากการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อ่าว เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านสอดคล้องกับองค์ความรู้ด้านสิทธิชุมชนที่พวกเขามี แต่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นอำนาจและส่วนร่วมในการตัดสินใจกลับอยู่ที่คนนอกที่มีความตระหนักในสิทธิชุมชนและวิถีชีวิตไม่สัมพันธ์กับหลักการสิทธิชุมชน

มาตรการขับเคลื่อนการเข้าถึงสิทธิชุมชนของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี

การศึกษาปัญหา/ความต้องการ และสิทธิชุมชนในอนาคตของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานีพบว่า ชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานีประสบปัญหาเกี่ยวกับสิทธิตามองค์ประกอบของสิทธิชุมชนด้านการบริหารจัดการ ทำให้สิทธิในการอนุรักษ์/ฟื้นฟู และการใช้ทรัพยากรถูกละเมิด ส่งผลต่อวิถีอาชีพรายได้ ซึ่งเป็นสิทธิทางเศรษฐกิจที่ควรมี มาตรการที่สอดคล้องกับสถานการณ์สิทธิชุมชนของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี ด้วยวิธีการเข้าถึงสิทธิชุมชนด้านการดำเนินการสิทธิชุมชนโดยชุมชน และทำให้เกิดการทำประมงแบบจับผิดชอบอยู่บนฐานต่อไปนี้ 1) มาตรการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรแบบบริหารจัดการที่ดำเนินการโดยชุมชน ให้ส่วนอำนาจและการดำเนินการอยู่ที่ชุมชนทั้งการกำหนดกติกา การบังคับใช้ การกำหนดบทลงโทษ และให้ชุมชนดำเนินการต่อผู้ที่ละเมิดกฎหรือกติกา ซึ่งกติกาที่กำหนดโดยชุมชนจำเป็นต้องอยู่ภายใต้หลักการสิทธิชุมชน โดยกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นร่วมกับคณะทำงานชุมชนที่รับรองโดยรัฐ และประกาศชัดเจนอย่างเป็นทางการ 2) มาตรการให้สิทธิพิเศษแก่ชาวประมงพื้นบ้านในนามชุมชน ผู้ทำประมงต้องทำแบบจับผิดชอบ โดยให้อำนาจการในการบริหารจัดการ กำหนดกติกา การนำกติกาไปบังคับใช้ รวมทั้งให้อำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อ่าวปัตตานี ทั้งด้านการอนุรักษ์ การฟื้นฟู การจัดสรร และการใช้ทรัพยากร เพื่อกระจายสิทธิทางเศรษฐกิจให้ทั่วถึงและเท่าเทียม นอกจากนี้ ควรให้สิทธิพิเศษและสนับสนุนอาชีพเสริมและสิทธิต่าง ๆ แก่ชาวประมงที่ทำประมงแบบจับผิดชอบ เพื่อดึงดูดให้คนที่ทำประมงทั่วไปหันมาทำประมงแบบจับผิดชอบมากขึ้น เนื่องจากชาวบ้านต้องดิ้นรนต่อสู้จากผลการพัฒนาที่ให้ความสำคัญต่อโครงสร้างอำนาจที่ผูกขาดในมือชนชั้นนำทางการเมืองหรือผู้มีอิทธิพลของท้องถิ่นหรือเอกชน นำมาสู่การล่มสลายของระบบเศรษฐกิจและวิถีชุมชนดั้งเดิม และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ จนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ เกิดความขัดแย้งระหว่างหมู่บ้าน ระหว่างกลุ่ม สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม

วัฒนธรรม และทรัพยากรที่เปลี่ยนแปลงไปนี้เอง ทำให้คนในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมทั้งหมดมีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน ทำให้การละเมิดสิทธิชุมชนไม่ได้เกิดจากตัวแสดงที่เป็นรัฐและเอกชนเท่านั้น แต่ชาวบ้านก็ต้องการเข้าสู่การแข่งขันในระบบทุนนิยมเพื่อความอยู่รอดด้วยเช่นกัน ซึ่งหลายครั้งพบว่าชาวบ้านละเมิดสิทธิชุมชนหรือใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่คำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว และอาจละเมิดต่อกฎหมายหรือกฎกติกาในชุมชนที่ตั้งขึ้นเพื่อให้คำนึงถึงความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น เงื่อนไขแห่งความสำเร็จของมาตรการขับเคลื่อนการเข้าถึงสิทธิชุมชน จึงต้องเกิดโดยการสร้างความตระหนักรู้ในชุมชนและสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวประมงพื้นบ้านที่ต้องการรักษาไว้ซึ่งสิทธิชุมชน โดยการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ จากข้อมูลที่ได้ศึกษาพบว่า ผู้นำชาวประมงพื้นบ้านมีความรู้และความเข้าใจ รวมถึงการดำเนินการด้านสิทธิชุมชนอย่างเข้มข้น กติกาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มที่มีลักษณะเช่นนี้ จะมีแนวโน้มให้เข้าถึงสิทธิชุมชนได้มากขึ้น และ 3) มาตรการส่งเสริมความรู้ด้านสิทธิชุมชนอย่างแพร่หลาย โดยเริ่มจากการใช้ข้อมูลและความต้องการที่แท้จริงจากชุมชนโดยบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ชาวประมงพื้นบ้าน กลุ่มอาชีพรอบอ่าวปัตตานี และภาคประชาชน ซึ่งภาครัฐต้องมีบทบาทในการสนับสนุนและสร้างการยอมรับด้านสิทธิชุมชนให้เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างแพร่หลายผ่านกลไกที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรัฐบาลควรลดบทบาทเป็นเพียงผู้สนับสนุนและให้คำปรึกษาด้านกฎหมายและนโยบายสนับสนุนส่งเสริมสิทธิชุมชนโดยอำนวยความสะดวกด้านงบประมาณ องค์ความรู้ และอื่น ๆ

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาสิทธิชุมชนชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานีพบว่า บริบทชุมชนอ่าวปัตตานีมีลักษณะเป็นพลวัต คือ ชาวประมงพื้นบ้านมีวิถีการทำประมงจากรุ่นสู่รุ่นนำไปสู่การปรับเปลี่ยนการใช้เครื่องมือทำประมง ซึ่งจำแนกได้เป็นผู้ทำประมงทั่วไปกับผู้ทำประมงแบบรับผิดชอบ ส่งผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของอ่าวปัตตานีและจำนวนทรัพยากรสัตว์น้ำที่ลดลง รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ทั้งในลักษณะฟื้นฟู อนุรักษ์ การจับสัตว์น้ำ การจับจองพื้นที่ทำการประมง หรือแม้กระทั่งความขัดแย้งระหว่างผู้ที่มีความเชื่อและวิถีการทำประมงที่แตกต่างกัน สถานการณ์ปัญหาเหล่านี้ทำให้ต้องมีการทบทวนประเด็นเรื่องสิทธิชุมชน เนื่องจากเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเป็นธรรม การแก้ปัญหาคความยากจน สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหาร และความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพที่จะส่งผลต่อลูกหลานในอนาคตสอดคล้องกับงานของ Thaweewong (2009) ที่ชี้ว่า ภายใต้ความยั่งยืนของฐานทรัพยากร สิทธิชุมชนเป็นสิทธิที่ชุมชนต้องปกป้องรักษาทรัพยากรหรือตัวตนของตนเอง และเป็นสิทธิที่ชุมชนจะสร้างประโยชน์แก่สังคมทั้งด้านการจัดการทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอื่น ๆ อันสอดคล้องกับหลักการสิทธิที่ว่า สิทธิที่เจ้าของจะอ้างความชอบธรรมของตนเองได้ หากเป็นสิ่งที่เป็นเจ้าตัวกำหนดฝ่ายเดียว แต่ต้องเป็นการยอมรับจากสังคมไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตาม สิทธิชุมชนไม่ใช่สิทธิครอบครองเป็นเจ้าของอย่างเบ็ดเสร็จเหมือนสิทธิปัจเจกและสิทธิรัฐที่เจ้าของใช้สิทธิตนเองก็ดกกัน การเกี่ยวข้องจากภายนอกอย่างสิ้นเชิง

เมื่อผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาสิทธิชุมชนจากการกำหนดภาพอนาคตของชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นเทคนิคใหม่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและกระจายอำนาจการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ทรัพยากรในอ่าวปัตตานีจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาความต้องการด้านสิทธิชุมชนของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านซึ่งถือเป็นผู้ที่อยู่อาศัยและหาเลี้ยงชีพกับทรัพยากรในอ่าวมาเป็นเวลายาวนาน ตามหลักการสิทธิชุมชนในการเคารพสิทธิของผู้มาก่อนหรือสิทธิของชุมชนดั้งเดิมต้องการอำนาจและใช้สิทธิในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู บริหารจัดการทรัพยากรรอบอ่าวเพื่อให้เกิดอาชีพและรายได้ รวมถึงสืบทอดวัฒนธรรมการจับสัตว์น้ำที่มีมาแต่เดิม เนื่องจากวิธีการเดิมนั้นสามารถบริหารจัดการเพื่อกระจายรายได้ให้กับชาวประมงพื้นบ้านตามพื้นที่และสัตว์น้ำที่ตนถนัดและไม่ทำให้ทรัพยากรเสื่อมโทรม ซึ่งการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจในลักษณะที่ให้ชาวประมงพื้นบ้านมีอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรอ่าวปัตตานีมีความสอดคล้องกับมิติทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม รวมทั้งมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติในอ่าวปัตตานีที่ได้รับการพัฒนาให้มีความยั่งยืนขึ้น เนื่องจากสิทธิชุมชนไม่ใช่สิทธิของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในการผูกขาดการใช้สิทธิ ดังนั้น ผู้ใดก็สามารถได้รับประโยชน์จากทรัพยากรในอ่าวปัตตานีได้ แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในแง่ของสิทธิ คือ ผู้ที่จะใช้ทรัพยากรในอ่าวปัตตานีควรคำนึงถึงหลักการครอบครองเพื่อการใช้ประโยชน์ โดยครอบครองทรัพยากรในจำนวนจำกัดเฉพาะที่ใช้ประโยชน์ และการให้ความสำคัญกับสิทธิที่ไม่สร้างความเดือดร้อนหรือละเมิดสิทธิชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า สิทธิชุมชนเป็นกิจกรรมที่ต้องการการสนับสนุนจากเครือข่ายท้องถิ่น ประชาสังคม และรัฐ โดยชุมชนสามารถจัดอำนาจความสัมพันธ์ในการเข้าถึงและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับสี่ประการ ประการแรก คือ การให้ความสำคัญกับ “สิทธิของผู้มาก่อน” ประการที่สอง คือ การครอบครองเพื่อการใช้ประโยชน์ ประการที่สาม คือ การครอบครองทรัพยากรในจำนวนจำกัดเฉพาะที่ใช้ประโยชน์ และประการที่สี่ คือ การให้ความสำคัญกับสิทธิที่ไม่สร้างความเดือดร้อนหรือละเมิดสิทธิผู้อื่น

ข้อค้นพบข้างต้นนำมาสู่มาตรการขับเคลื่อนการเข้าถึงสิทธิชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี อันดับแรก คือ การส่งเสริมความรู้ด้านสิทธิชุมชนอย่างแพร่หลาย อันดับต่อมา คือ มาตรการส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรที่ให้สัดส่วนอำนาจและการดำเนินการโดยชุมชนและท้องถิ่น อันดับที่สาม ซึ่งมีความสำคัญเนื่องจากจะสามารถตอบโจทย์เรื่องความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและความมั่นคงทางอาหารในระยะยาว คือ มาตรการให้สิทธิพิเศษแก่ชาวประมงพื้นบ้านในนามชุมชนประมงที่ทำประมงแบบรับผิดชอบ โดยให้อำนาจในการบริหารจัดการ กำหนดกติกา การนำกติกาไปบังคับใช้ รวมทั้งให้อำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อ่าวปัตตานี ทั้งด้านการอนุรักษ์ การฟื้นฟู การจัดสรรการใช้ทรัพยากรเพื่อกระจายสิทธิทางเศรษฐกิจให้ทั่วถึงและเท่าเทียม รวมทั้งสิทธิพิเศษด้านการส่งเสริมอาชีพหรือด้านอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้คนที่ทำประมงหันมาทำประมงแบบรับผิดชอบมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อความหลากหลายและอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในอ่าวปัตตานีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของผู้คนรอบอ่าวปัตตานี

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ 1) โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่องสิทธิชุมชนของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี ที่ได้รับทุนจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และ 2) ทุนโครงการพัฒนาการเขียนบทความเชิงพื้นที่ สัญญาเลขที่ RDG5940004-2L06 ภายใต้ชุดโครงการพัฒนานักวิจัยและระบบสนับสนุนนักวิจัยเพื่อชุมชนและสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ศ.ดร.อารี วิบูลย์พงศ์ ทีมงาน และผู้ให้การสนับสนุนมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- Dumalee, H. (2017). Conflict and conflict management: A case study of cockle farming in Pattani Bay. *Walailak Abode of Culture Journal*, 15(2), 29-44. [in Thai]
- Ginkel, R. V. (2009). *Braving troubled waters: Sea change in a dutch fishing community*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Hajisamae, S. (2014). *Pattani bay facts and challenges*. Pattani: Prince of Songkla University Pattani Campus. [in Thai]
- Hattha, K. (2014). Change in shoreline around Pattani bay. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 10(2), 193-225. [in Thai]
- Jeerasatian, P. (1997). *Study on community-based fishery management: A case study at Pattani bay, Changwat Pattani* (Master's thesis). Kasetsart University, Bangkok. [in Thai]
- Jussapalo, C. (2016, June 23). Development of tourism resources and community tourism Pattani Bay Pattani Province. In *The 7th Hatyai National and International Conference*. Hatyai University, Songkhla. [in Thai]
- Ministry of Natural Resources and Environment. (2014). *Draft of strategic plan and ecological conservation and rehabilitation plan for Pattani bay 2015 – 2019*. Pattani. (Mimeographed) [in Thai]
- Satha-anand, C. (2010). *Violence play hide-and-seek in Thai society*. Bangkok: Matichon Publishing House. [in Thai]
- Sugunnasil, W. (2001). *Changes, problems and alternatives of a fishing community: A case study of mangrove forest exploitation of Da To Village in Ya Ring District, Pattani Province* (Research report). Pattani: Prince of Songkla University. [in Thai]
- Thapdacha, M. (2017). Problems of national park laws affecting community rights of the sea gypsies in the areas of the Andaman Sea. *Assumption University Law Journal*, 8(1), 14-36. [in Thai]
- Thaweewong, N. (2009). *Rights of the local fishing community*. Bangkok: Foundation for Sustainable Development. [in Thai]

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วารสารหาดใหญ่วิชาการ เป็นวารสารที่จัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ นิติศาสตร์ และสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ รวมทั้งสถาบันและหน่วยงานอื่น ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งจัดพิมพ์เป็นราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ: ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม) รับพิมพ์ผลงานที่ไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร รายงาน หรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารนี้ ได้ผ่านการตรวจสอบเชิงวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กองบรรณาธิการเรียนเชิญ จำนวน 2-3 ราย บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับวารสารจำนวน 1 เล่ม

1. ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research Article) เป็นผลงานที่ได้มาจากการค้นคว้าและวิจัยด้วยตนเอง ประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ การทบทวนวรรณกรรม และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง

2. บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นผลงานที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยมุ่งเน้นการนำเสนอความรู้ใหม่ในเชิงวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา (เนื้อหาต้องชี้ถึงประเด็นของสิ่งที่ต้องการนำเสนออย่างชัดเจน) บทวิจารณ์หรือสรุป และเอกสารอ้างอิง

2. การจัดรูปแบบของบทความ

2.1 ชื่อเรื่อง มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 20 ตัวหนา

2.2 ชื่อผู้เขียน มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 ตัวหนา

2.3 บทคัดย่อ ระบุทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย โดยเป็นการกล่าวให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา วิธีดำเนินการ เครื่องมือในการศึกษา ผลที่ได้จากการศึกษา ความยาวของบทคัดย่อในแต่ละภาษาต้องไม่เกิน 250 คำ พร้อมระบุคำสำคัญ (Keywords) อย่างน้อย 3 คำ แต่ไม่เกิน 5 คำ

2.4 เนื้อหา บทความทั้งฉบับมีจำนวนไม่เกิน 16 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม) พิมพ์ด้วยตัวอักษร TH Sarabun PSK ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 กำหนดระยะห่างจากขอบซ้าย ขอบขวา ขอบบน และขอบล่าง 2.54 ซม. พร้อมระบุหมายเลขหน้าที่มุมบนขวา

2.5 หัวข้อหลักในบทความ เช่น บทนำ วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด วิธีวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล และเอกสารอ้างอิง พิมพ์ด้วยตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 19

2.6 ตารางและภาพประกอบ ควรมีเฉพาะที่จำเป็น มีหมายเลขกำกับ เช่น รูปที่ 1 หรือ ตารางที่ 1 โดยต้องเป็นภาพที่มีลายเส้นคมชัด

2.7 เอกสารอ้างอิง ใช้ระบบอ้างอิงของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association: APA) โดยมีรายละเอียดทั่วไป ดังนี้ (รายละเอียดพร้อมตัวอย่างดูในเอกสารแนบท้ายหรือดูในเว็บไซต์)

- 1) การอ้างอิงภายในเนื้อหา ต้องตรงกับเอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม
- 2) การอ้างอิงควรใช้รูปแบบที่วารสารกำหนดโดยสม่ำเสมอทั้งบทความ
- 3) การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิงให้เรียงตามลำดับตัวอักษรภาษาอังกฤษ

3. การส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์

ผู้เขียนสามารถส่งบทความโดยเข้าสู่เว็บไซต์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/HatyaiAcademicJournal/index> ซึ่งมีคู่มือแนะนำการใช้งานอยู่ทางด้านขวามือ (For Author)

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกกลางผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความตัวอย่างเช่น

Greenberg, J., & Baron, R. A. (2003). *Behavior in organization* (8th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

Lewe, W. (2009). *Orthopedic massage: Theory and technique* (2nd ed.). Edinburgh: Mosby Elsevier.

Martin, R. J., Fanaroff, A. A., & Walsh, M. C. (2006). *Fanaroff and Martin's neonatal - perinatal medicine: Diseases of the fetus and infant* (Vol. 1) (8th ed.). Philadelphia: Mosby Elsevier.

Stock, G., & Campbell, J. (Eds.). (2000). *Engineering the human genome: An exploration of the science and ethics of altering the genes we pass to our children*. New York: Oxford University Press.

2. บทความหรือบทในหนังสือ

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกกลางผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความหรือบท. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ), ชื่อหนังสือ (เลขหน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ ตัวอย่างเช่น

- Calico, P. A., Debisette, A. T., & Turbettaub, M. (2005). Nursing workforce: Challenges and opportunities. In M. M. Gullatte (Ed.), *Nursing management: Principles and practice* (4th ed., pp. 167-185). Pittsburgh, PA: Oncology Nursing Society.
- Haybron, D. M. (2008). Philosophy and the science of subjective well-being. In M. Eid & R. J. Larsen (Eds.), *The science of subjective well-being* (pp. 17-43). New York, NY: Guilford Press.

3. บทความในวารสาร

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกกลางผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ ตัวอย่างเช่น

- Bakker, A. B., & Schaufeli, W. B. (2008). Positive organizational behavior: Engaged employees in flourishing organizations. *Journal of Organizational Behavior*, 29(2), 147-154.
- Johnson, M. E., Dose, A. M., Pipe, T. B., Petersen, W. O., Huschka, M., Gallenberg, M. M., ... Fresh, M. H. (2009). Center prayer for women receiving chemotherapy for recurrent ovarian cancer: pilot study. *Oncology Nursing Forum*, 36, 424-428.

4. รายงานการวิจัย

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกกลางผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (รายงานการวิจัย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ ตัวอย่างเช่น

- Chitnomrath, T. (2011). *A study of factors regarding firm characteristics that affect financing decisions of public companies listed on the stock exchange of Thailand* (Research report). Bangkok: Dhurakij Pundit University. [in Thai]

5. วิทยานิพนธ์

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลางผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ Doctoral dissertation หรือวิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต หรือ Master's thesis). ชื่อสถาบันการศึกษา, สถานที่พิมพ์.

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ
ตัวอย่างเช่น

- Kachornkittiya, N. (2012). *Antecedents and consequences of public service motivation of municipal employees in the three Southern Border provinces of Thailand*. (Doctoral dissertation). Prince of Songkla University, Songkhla. [in Thai]
- Caprette, C. L. (2005). *Conquering the cold shudder: The origin and evolution of snake eyes* (Doctoral dissertation). Ohio State University, Columbus, OH.
- Nickels, D. W. (2005). *The relationship between IT-business alignment and organizational culture: An exploratory study* (Doctoral dissertation). University of Memphis, Memphis, TN.

6. การนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการ

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลางผู้แต่ง. (ปี, เดือน). ชื่อเรื่องที่นำเสนอ. ใน หรือ In ชื่อของประธานจัดงาน (ประธาน หรือ Chair), *ชื่อการประชุม*. ชื่อหน่วยงานที่จัดประชุม, สถานที่จัด.

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ
ตัวอย่างเช่น

- Jankingthong, K. (2019, July 12-13). Confirmatory Factor Analysis of Organizational Citizenship Behavior of Personnel in Southern Border Provinces Administrative Center (SBPAC). In *The 10th Hatyai National and International Conference*. Hatyai University, Songkhla. [in Thai]
- Majid, S. (2005, July 11-13). Library and information education in Singapore. In D.P. Rachamanata (Chair), *Workshop on issues and challenges in developing professional LIS Education and Training in Indonesia within the ASEAN region*. Organized by National Library of Indonesia, Indonesia.

7. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลางผู้แต่ง. /หน่วยงาน. (ปีที่ปรับปรุงข้อมูล). ชื่อเรื่อง. จาก URL

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ทำย่ข้อความตัวอย่างเช่น

CNN Wire Staff. (2011). *How U.S. forces killed Osama bin Laden*. Retrieved from <http://www.cnn.com/2011/WORLD/asiapcf/05/02/bin.laden.raid/index.html>

Wong, A. W. (2009). Pregnancy postpartum infections. Retrieved from <http://emedicine.medscape.com/article/796892-overview>

8. บทความในนิตยสาร / หนังสือพิมพ์

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลางผู้แต่ง. (ปี, เดือน วัน). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์, หน้า.

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ทำย่ข้อความตัวอย่างเช่น

Boonnoon, J. (2011, April 28). Manufacturers flood Thai market. *The Nation*, p. 7A. [in Thai]

Evans, R. (2009, November 18). Nation sign “free sky” accord. *Bangkok Post*, p. B6.

Kluger, J. (2008, January 28). Why we love. *Time*, pp. 54-60.

Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status. *The Washington Post*, pp. A1, A4.

การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนที่ประสงค์จะส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารหาดใหญ่วิชาการ สามารถส่งต้นฉบับ (ไฟล์ word) ได้ทางระบบวารสารออนไลน์ (<https://www.tci-thaijo.org/index.php/HatyaiAcademicJournal/index>)

และบางสาขาที่มีความเฉพาะขอให้เสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาเอก หรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป อย่างน้อย 3 ท่าน ที่อยู่ต่างสถาบันกับผู้เขียน เพื่อประเมินบทความของผู้เขียน รายละเอียดการส่งบทความสามารถอ่านเพิ่มเติมได้ที่คำแนะนำสำหรับผู้เขียนภายในเล่มวารสารหาดใหญ่วิชาการทุกฉบับ หรือที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/HatyaiAcademicJournal/index>

บทบาทและหน้าที่

บทบาทของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าบทความที่ส่งมาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์เป็นผลงานที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ได้มาก่อน ไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น และไม่ซ้ำซ้อนหรือละเมิดลิขสิทธิ์จากผลงานเขียนของผู้อื่น
2. บทความที่มีชื่อผู้นิพนธ์หลายคน ต้องได้รับการยินยอมจากผู้นิพนธ์ทุกคน
3. ผู้นิพนธ์ต้องศึกษารายละเอียดคำแนะนำสำหรับผู้เขียน และเขียนบทความตามรูปแบบที่วารสารหาดใหญ่วิชาการกำหนด
4. หากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในบทความที่ส่งมาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ ผู้นิพนธ์ต้องทำการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และทำรายการอ้างอิงท้ายบทความ (Reference) ตามรูปแบบที่วารสารหาดใหญ่วิชาการกำหนด
5. กรณีผู้นิพนธ์เป็นนิสิตหรือนักศึกษา บทความที่ส่งมาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ต้องแสดงชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาเป็นหนึ่งในผู้นิพนธ์ร่วม
6. เนื้อหาทั้งหมดที่ปรากฏในบทความที่ส่งมาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ เป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์ หากมีการละเมิดลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว

บทบาทของบรรณาธิการ (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการต้องพิจารณาคุณภาพบทความเบื้องต้นก่อนเข้าสู่กระบวนการประเมิน โดยไม่มีอคติในทุกด้าน
2. บรรณาธิการต้องไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนที่อาจพึงมีหรือพึงได้ จากการตอบรับบทความให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของวารสาร
3. ตลอดช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความหนึ่ง ๆ บรรณาธิการต้องเก็บรักษาข้อมูลของการประเมินบทความนั้น ๆ โดยไม่เปิดเผยข้อมูลแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง อันอาจนำไปสู่ความเสียหายต่อผู้นิพนธ์และวารสาร
4. หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมินโดยทันที และดำเนินการติดต่อผู้นิพนธ์หลักเพื่อให้ทำการชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อบรรณาธิการจะได้นำไปใช้ประกอบในการตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์บทความนั้นต่อไป

บทบาทของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ตลอดช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความหนึ่ง ๆ ผู้ประเมินต้องเก็บรักษาข้อมูลของการประเมินบทความนั้น ๆ โดยไม่เปิดเผยข้อมูลแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง อันอาจนำไปสู่ความเสียหายต่อผู้นิพนธ์และวารสาร
2. หากผู้ประเมินได้รับบทความซึ่งตนเองอาจมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ผู้ประเมินควรดำเนินการแจ้งให้บรรณาธิการทราบโดยทันที
3. ผู้ประเมินควรประเมินบทความภายในระยะเวลาที่วารสารกำหนด
4. ผู้ประเมินควรประเมินบทความด้วยความรู้ ความสามารถ เพื่อให้บทความที่ได้รับการประเมินมีคุณภาพทางวิชาการ และผู้นิพนธ์สามารถนำข้อเสนอแนะที่ได้รับกลับไปแก้ไข เพื่อให้บทความมีความสมบูรณ์ทางวิชาการ และก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อไป

ใบสมัครสมาชิก วารสารหาดใหญ่วิชาการ
HATYAI ACADEMIC JOURNAL

เลขที่สมาชิก.....
เลขที่ใบเสร็จรับเงิน.....
(สำหรับเจ้าหน้าที่)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการวารสารหาดใหญ่วิชาการ

ข้าพเจ้า(นาย, นาง, นางสาว)นามสกุล.....

มีความประสงค์

☐ สมัครเป็นสมาชิกวารสารหาดใหญ่วิชาการ.....ปี (ปีละ 200 บาท)

☐ ต่ออายุสมาชิก.....ปี (ปีละ 200 บาท)

ที่อยู่(สำหรับจัดส่งวารสาร).....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

มือถือ.....E-mail :

ออกใบเสร็จในนาม ชื่อ.....

ที่อยู่.....

เงื่อนไขการชำระเงิน : โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาราษฎร์อุทิศ ประเทอมทรัพย์
เลขที่บัญชี 961-0-01258-2 พร้อมสำเนาใบโอนเงินไปยังกองบรรณาธิการจัดการ ทางโทรสาร 074-425467

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร
(.....)

กรุณาส่งใบสมัครที่ : บรรณาธิการวารสารหาดใหญ่วิชาการ ฝ่ายเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110 โทรศัพท์ 074-200347 หรือ 074-200300 ต่อ 347
โทรสาร074-425467 E-mail : hu_apc@hu.ac.th